

Cargill'in Bursa Orhangazi fabrikasına karşı yürütülen
20 yıllık hukuk mücadelesinin öyküsü

MUKTEDİRLERLE DANS: CARGILL

İhsan BÖLÜK

Künye

©

İHSAN BÖLÜK

ihsan.boluk@gmail.com

Bursa, Haziran 2017

MUKTEDİRLERLE DANS: CARGILL

Yazarı (Author): İHSAN BÖLÜK (Turkish Author)

Cevap ve yorumlarınız için: ihsan.boluk@gmail.com

© Bu eserin yazılı ilk basımı Bursa Barosu tarafından yapıлып, Bursa Barosu Dergisi eki olarak ücretsiz dağıtılmıştır. Kaynak gösterilerek kısa alıntılar yapılabilir.

İHSAN BÖLÜK KİMDİR?

İhsan Bölük, 1966 Orhangazi Narlıca doğumlu... 1980 öncesinde Gemlik Körfez Gazetesi'nde "çocuk işçi" olarak "mürettip"liğe başladı. Bu gazetenin ve Bursa Hakimiyet'in Gemlik muhabirliğini yürüttü. 1984 yılında Bursa Hakimiyet'in merkezinde çalışmaya başlayan Bölük, ağırlıklı olarak belediye ve politika olmak üzere çeşitli alanlarda muhabirlik yaptı. Liseyi dışarıdan bitirdi, 1992 yılında sarı basın kartı sahibi oldu.

Sırasıyla Cumhuriyet Gazetesi Bursa Bürosu'nda muhabir, Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde haber müdürü, Bursa Olay Televizyonu'nda istihbarat şefi olarak görev yaptı. 2000 yılında tekrar Bursa Hakimiyet'e döndü ve yazı işleri müdürlüğü görevini üstlendi. 2004 yılında Bursa Haber Ajansı Genel Yayın Müdürü oldu. Bursa Hakimiyet, AS TV ve Radyo S'î bünyesinde bulunduran Medya S'in haber koordinatörlüğünü yaptı. 2002 yılından itibaren köşe yazarlığına başladı. Ekim 2007'de sürekli basın kartı sahibi, 2009 yılında da emekli oldu. 2007-2011 yılları arasında Bursa Meydan Gazetesi'nde haftada beş gün yazdı.

Yaklaşık 4 yıl boyunca Bursa Barosu, 6 yıl da kısa adı Marmarabirlik olan Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği'nin basın danışmanlığını yürüttü. 2011-2012'de Yeni Dönem Gazetesi, Mayıs 2012'den Ekim 2013'e kadar Hürriyet Gazetesi Bursa ekinde yazdı. 2013-14'te debir yıl Bursa Haber Gazetesi'nde yazdı. 1 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla, kuruluşunda görev aldığı bursa.com'un genel yayın yönetmenliğini bir yıl sürdürdü. Bursa Gazeteciler Cemiyeti'nde iki dönem yönetim kurulu sayman üyeliği yapan Bölük, 2016 Ekim ayından itibaren Bursa Barosu'nda tam zamanlı çalışmaya başladı.

İhsan Bölük evli, bir çocuk babası...

BAŞKAN'DAN

4276 Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarına İlişkin Kanunların Bazı Maddelerinin Değiftirilmesine Dair Kanun'un çıkış tarihi 18 Temmuz 1997'dir. Bu kanunun her bir maddesi ayrı ayrı barolar dahil tüm akademik meslek odalarını "kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamaz" şeklinde sınırlamıştır. Bu kanuna neden gerek duyulduğunu, elinizde bulunan kitap çok net bir şekilde anlatmaktadır.

Oysa, Avukatlık Kanunu'nun 76. maddesine göre Barolar, "hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak"la da görevlidir. Sağlıklı bir çevre ve kentte yaşamak da insan hakkı olduğuna göre Bursa Barosu, kanun hükmüne uymuştur, uymaktadır ve uymaya da devam edecektir.

Elinizde bulunan çalışma, tam 20 yıllık bir hukuk mücadelesinin belgelere dayalı öyküsüdür.

65 ülkede tesisi bulunan Amerikan gıda firması Cargill'e, Bursa'nın Orhangazi İlçesi'nde İznik Gölü'ne 6 kilometre mesafede birinci sınıf tarım arazisi üzerinde hukuksuz bir şekilde fabrika kurmasına izin veren idareye karşı yürütölen bu amansız mücadelenin öncüsü Bursa Barosu'dur.

Bu tavır, Bursa Barosu Çevre Komisyonu öncülüğünde akademik meslek odalarının açtığı davalara muhatap olanların dediğı gibi "istemezuk" mantığı değildir. Bu tavır, kanun hükmü olmasa bile hukuku üstün kılmaya and içmiş avukatları çatısı altında toplayan baroların, topluma ve ülkeye karşı sorumluluğudur.

Bursa Barosu ülkemizin kalkınması, gelişmesi için öncelikle hukukun üstün kılınması gerektiğini savunmaktadır. Sermayenin ne yerlisine, ne yabancısına karşıdır. Karşı olduğu, sermayenin çıkarları için hukuku ve bağımsızlık ilkesini, Atatürk Türkiye'si'nin onurunu ayaklar altına alanlardır.

Kaldı ki Cargill örneğinde yaşanan hukuk katliamı, Amerikan şirketinin değil, birinci sınıf tarım toprağını o şirketin ayağına seren, yetmezmiş gibi defalarca özel kanun çıkaran teslimiyetçi siyasi iktidarların eseridir.

Bursa Barosu'nun hukuksuzluklarla mücadelesi devam edecektir. Hukuksuzluğu yaratan kim olursa olsun...

Bu vesileyle, hem dava süreçlerinde emeğı geçen Çevre Komisyonu'nun tüm başkan ve üyelerine, meslektaşlarımıza, bu çalışmada emeğı geçenlere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Av. Gürkan ALTUN
Bursa Barosu Başkanı

Yanıyorum memleketimin haline

Galata Köprüsü'nde karalıyorum bu satırları...
Başlığımız, Memleketimden İnsan Manzaraları...
Nazım değilim ki!
Memleket hasretiyle yanmıyorum ki!
Yanıyor olsam,
toprağının kokusunu,
fabrikalarının makine şakırtısını özlemiş olsam,
destan çıkarırım yan masada oturan,
İstanbul'a mal çekmiş kamyoncuların muhabbetinden...
Pancardan bahsediyor Anadolu kavruğu üç adam...
Bir de,
pancar kooperatifindeki koltuk mücadelesinden...
Kamyon şoförlüğünden ötürü
şehirgörmüşlüklerinin şımarıklığı olsa gerek
gürültülü konuşmalarının nedeni...
Köprüyü, neredeyse üstünden geçen araçlar kadar titretiyorlar.
Bira içiyorlar Boğaz'a karşı...
Biralının köpüğü, gemilerin tornistanıyla oluşan köpükle yarışıyor.
Şişmanlıktan vücudu gönye tutmayan,
gömleğinin etekleri darmadağın,
kirli beyaz iç çamaşırları görünen adam telefonunu çıkarıyor.
Kamerasıyla fotoğraf çekecek.
Belli ki "fesbuk"a koyacak!
Sıska olanı sakınıyor:
"Çekme la! Garyla gavgayı ettircen beni bu saatten sona!"
Gavga!
İşte anahtar kelime bu,
üç kavruğun muhabbetinde...
Herkesin kavgası kendi ölçüğünde...
Üç kavruk,
pancar kooperatifinin nakliye işini kaptırmama derdinde.
Oysa farkında değil,ler,
yakında taşımaya pancar bulamayacaklar!
İktidarlar şeker gibi yasalar çıkarıp
şeker sundular kapitalizmin son temsilcilerine!
Değiller farkında...
Bu değil mi zaten düzenin istediği!
Bir koltuğu koy ortaya,
dövüşçü horozu gibi kapıştır insanları,

kodamanlar toplasin parsayı...
Nazım'a öykünerek dedim ya,
memleket hasretinden yanmıyorum diye...
Bakmayın siz bana,
yanıyorum memleketimin haline...
02.09.2013 – 17.00 İstanbul
* * *

Çok değil, bu satırları kaleme aldıktan 6-7 ay sonra, siyasi iktidarların yayılmacı kapitalistler için çıkardığı şeker gibi yasalara, hukuksuzluğa karşı verilen ve yaklaşık 20 yıl süren bir mücadelenin öyküsünü yazmam teklif edilecekti.

Bursa Barosu öncülüğünde, hukukun üstünlüğünü savunan, yurtsever, çevreci Bursalılar'ın, 66 ülkede faaliyet gösteren çok uluslu Amerikan şirketi Cargill'in Orhangazi'de kurduğu mısır işleme tesisine karşı verdiği mücadele, aslında Türkiye'nin '*onur mücadelesi*'ydi. Bu mücadelede kazanan elbette Amerikan şirketi oldu. Kaybeden ise malum!

Bu süreçte, başbakanlarımız *Beyaz Saray*'a gittiklerinde önlerine konan birinci dosya oldu Cargill... Hiç biri "*Bizim bağımsız bir yargımız, hukukumuz var. Yargı ne derse o olur*" demedi, diyemedi!

Amerikan başkanlarının ricası emir sayıldı. Başbakanlar yurda döndüklerinde, Cargill aleyhine çıkacak olası mahkeme kararlarının nasıl önlenebileceğine ilişkin toplantılar yapıldı, çok uluslu şirket lehine kararlar alındı, yönetmelikler değiştirildi, yetmedi, özel yasa çıkarıldı! Hem de birkaç kez...

Bu '*utanç kararları*'nın altında imzası olan bürokrat ve siyasetçilerin hiçbiri de "*Biz ne yapıyoruz? Bir Amerikan şirketi için en verimli tarım topraklarımızı, stratejik su kaynağımızı, dolayısıyla geleceğimizi tehlikeye düşürüyoruz*" diye düşünmedi.

İşte, 20 yıla yaklaşan '*onur mücadelesi*'nin en başından hikayesi...

Orhangazi ısrarının nedeni su!

Devletin kayıtlarına göre Cargill için resmi ilk başvuru Mayıs 1997'deyapılır. Bursa Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nden, sadece bir parsel için, nişasta fabrikası yapılmak üzere mevzi imar planı istenir. Müdürlük, plan talep edilen parselin bakanlıkça onaylı "*İzmit Gölü Çevre Düzeni İmar Planı*"nda "*Tarımsal Niteliği Korunacak*" kapsamda olması nedeniyle Devlet Su İşleri (DSİ) Bölge Müdürlüğü'ne görüşür.

Yazı sadece DSİ'ye değil, zamanın Köy Hizmetleri 17. Bölge, Bursa İl Sağlık, İl Tarım ve Karayolları 14. Bölge müdürlüklerine de gönderilir. Mevzi imar planı talep eden Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ'ye de bilgi verilir. 3 Temmuz 1997 tarihli yazıyla⁽¹⁾ görüş sorulan kurumlar içinde en önemlisi DSİ'dir... Bahse konu alan, diğer kurumlardan çok DSİ'yi ilgilendirmektedir. Çünkü kurulması planlanan fabrikanın temel gereksinimi "su"dur ve kurulacak alan, "*sulanabilir korunacak tarım alanı*" kapsamındadır!

Günümüzde tüm dünya temiz su kaynakları için savaşırken, bir Amerikan şirketi, Bursa için stratejik öneme sahip İznik Gölü'nün dibinde fabrika kurmak istemektedir ve siyasetimiz, bürokratomuz bu isteğe olumlu yanıt verebilmek için adeta çırpınmaktadır.

Bursa İl Sağlık Müdürlüğü elemanları, Bayındırlık Müdürlüğü'nün talebi üzerine fabrika yapılması planlanan araziye gönderilir. Çevre sağlığı teknisyenleri Fehmi Gül ve Salim Atalmışbir rapor düzenler.⁽²⁾Uzmanlıkları gereği sadece "*buraya bir fabrika yapılırsa ne olur*"un yanıtını verirler ki, Su Kirliliği Kontrolü ve Gayrisihhi Müessese yönetmeliklerine uyulduğu takdirde sağlık yönünden sakınca bulunmadığını belirtirler.

DSİ'nin, Cargill'in nişasta fabrikası kurmak istediği alana ilişkin raporunda bir terslik yoktur ancak DSİ, Cargill ile ilgili daha sonra vereceği raporlarla oldukça şaşırtacaktır!

YPK'nın talimat yerine geçen kararı

Devlet Su İşleri Bursa 1. Bölge Müdürlüğü yazısının (³) birinci paragrafında Cargill'in talebi hatırlatılarak şöyle denilir:

"Yerinde ve büroda yapılan incelemelerde; Sanayi tesisi kurulmak istenen arazinin, ihalesi yapılmış, inşaat aşamasında bulunan Orhangazi-Gölyaka-Balarım, İznik 2. Merhale Sulama Projesi kapsamında bulunduğu ve ikinci sınıf tarım arazisi olduğu tespit edilmiştir.

---

¹ TC Bursa Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün 3 Temmuz 1997 tarih, 16.10.127/6239 sayılı yazısı

² TC Bursa Valiliği Sağlık Müdürlüğü'nün 11/5248-1413 sayılı yazısı ve eki

³ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Birinci Bölge Müdürlüğü, Etüt ve Plan Şube Müdürlüğü'nün B15 1 DSİ 101 0300 503/6084 sayılı yazısı

Söz konusu parselin kıyısından geçen Medet Deresi'nin 500 yıl tekerrürlü feyzan debisine göre belirlenen taşkın alanı ve ıslah şerit genişliği ekteki haritaya işaretlenmiştir.

Taşkın alanı olarak belirlenen bölümde DSİ'nin belirlediği ıslah şeridi içine kesinlikle girilmemesi, dereye akışa mani bir durum yaratılmaması, ıslah şerit genişliğinin boş bırakılması şartıyla Medet Deresi'nden doğabilecek altyapı, taşkın zararlarından koruma tedbirlerinin alınması gerekmektedir.

Tesisin su ihtiyacı yakın çevreden temin edilmelidir."

Bu yazının altında dönemin DSİ 1. Bölge Müdürü İlker Özel'in imzası bulunmaktadır.

Belgelerden anlaşıldığına göre "*Cargill'in adamları*" yereldeki işlemleri yürütürken, bir yandan da Ankara'da gereken girişimleri yaparlar.

Bayındırlık ve İskan Bursa İl Müdürlüğü, diğer kamu kurumlarına görüş sorarken, genel müdürlüğe, bakanlığa, hatta başbakanlığa da bilgi verir elbette...

Cargill şirketi ayrıca 2 Aralık 1997'de zamanın Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'na başvurur. Tahmin edilir ki "*Cargill'in adamları*" sadece yazılı başvuru yapmakla kalmaz!

Nitekim ne İznik Gölü Çevre Düzeni Planı, ne korunması gereken tarım alanı ibaresi, ne de ihalesi yapılmış ve inşaatı devam eden sulama projesinin önemi vardır. Bürokratin, siyasetçinin eli ayağına karışır adeta...

Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu üyeleri de, yazılı başvurulardan daha ziyade, Amerikalı dostlardan gelen mesajlardan çok etkilenmiş olmalı ki Cargill'in dilekçesinden bir hafta sonra 9 Aralık 1997 tarihli toplantısında, ileride çok tartışılacak ve dava konusu olacak şu kararı alır:

"Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nın 5.12.1997 tarih, 11924 sayılı yazısı dikkate alınarak, Bursa-Orhangazi İlçesi Gemiç ve Gürle Köyleri Karapınar mevkiinde bulunan ve toplam 194.072 metrekare büyüklüğündeki 6 parselden oluşan arazilerin Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nce yapılacak olan

tarımsal yatırımın kuruluş yeri olarak belirlenmesinin uygun olacağına, 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 5/b maddesine göre karar verilmiştir.”(4)

Bu kararın altındaki imzalar şu kişilere aittir:

Başbakan Mesut Yılmaz, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit, Milli Savunma Bakanı ve Başbakan Yardımcısı İsmet Sezgin, Devlet Bakanı Güneş Taner, Devlet Bakanı Hüsamettin Özkan, Devlet Bakanı Işın Çelebi, Maliye Bakanı Zekeriya Temizel, Bayındırlık ve İskan Bakanı Yaşar Topçu, Tarım ve Köy İşleri Bakanı Mustafa Taşar, Sanayi ve Ticaret Bakanı Yalın Erez, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyet Ersümer, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Prof. Dr. Orhan Güvenen...

Karacabey'e gitmemek için direnc

Dönemin Bursa Valisi Orhan Taşanlar ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker-ki,*daha önce Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü yaptı*-başta olmak üzere, Cargill'in fabrika kurmak istediği bölgede daha önceki isteklere de onay vermemişlerdi. Cargill'e de Karacabey İlçesi'ni adres göstermişlerdi. Oysa Cargill, İznik Gölü yakınında ısrarcıydı. Nitekim YPK kararı çıkarılmış olması, şirketin gücünü ve Türk siyaseti üzerindeki etkisini de gösteriyordu.

İlk aşamada resmi kayıtlara sadece bir parselde 75 bin 250 metrekare geçen fabrika arazisi, Yüksek Planlama Kurulu kararına 6 parsel ve 194 bin 72 metrekare olarak yazılır. Başbakanlık'a bağlı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, YPK kararını gereği yapılmak üzere Bursa'ya 24 Aralık 1997 tarihinde gönderir. (5)

Doğrudan Yüksek Planlama Kurulu kararı olunca, yerel bürokrasinin, "yok tarım arazisiydi, yok sulama projesiydi" gibi mazeretler öne sürmesi mümkün değildir artık. Çokuluslu ABD şirketi, işleri Ankara'da yoluna koymuştur nasılsa!

Hukukun üstünlüğüne inanan, çevreci yurtsever Bursalılar ise durumdan yeni haberdar olur, harekete geçmek için belge ve bilgi toplarlar.

---

⁴ Yüksek Planlama Kurulu'nun 9.12.1997 tarih, 97/T-89 sayılı kararı

⁵ Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 24.12.1997 tarih B021KHZ0100005/194-12495 sayılı yazısı

'Cargill Nişasta Fabrikası'dır tüm yazışmalarda geçen tanımlama... İlk zamanlar sadece nişasta üreteceği ifade edilir. Oysa mısır taneciklerinin içinde öyle ürünler saklıdır ki! Nişastadan daha önemlisi, Türkiye'de pancar üretimini bitirecek glikoz şurubudur asıl ürün... Yani sıvı şekerdir ve stratejik önemi vardır.

ABD şirketi, sadece fabrika kurmakla kalmayıp, ilerde şeker kotasıyla ilgili de yasal düzenlemeler yapılması için Türk siyasetçilerini zorlayacaktır.

Bürokratik direnç henüz kırılmadı!

Yüksek Planlama Kurulu kararıyla Cargill'in yolu açılmıştı açılmasına ama bürokratik yazışmalarda direnç sezilir.

DSİ Bölge Müdürlüğü Bursa Valiliği'ne bir yazı (6) gönderir. Başlığı, "*Tarım Arazisinin Tarım Dışı Amaçla Kullanılması*"dır. Sulama projesinin ayrıntılarının aktarıldığı yazıda şöyle denir:

"...Anılan projemizin inşaatı devam eden bu kesiminde, bazı parsellerde tarım dışı kullanım amaçlı büyük boyutlu ve ısrarcı talepler Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü ile müşterek tavır içinde reddedilebilmiştir.

Ancak, reddedildiğini belirttiğimiz anılan taleplerin sahipleri, emsal tutarak kendi taleplerinin karşılanması yolunu açmak üzere herhangi bir tarım dışı amaçlı arazi kullanımını bekler durumdadırlar.

İdaremiz yatırımları devam eden sahanın proje bütünlüğü ve müstakbel taleplerin emsal teşkil edebileceği yönleri ile konu değerlendirilmelidir."

DSİ 1. Bölge Müdürü İlker Özel imzasını taşıyan yazıdaki ifadeler, gözümüzde vahşi doğa belgesellerini canlandırır ister istemez. Avını boğazından yakalamış bir aslan ve biraz ileride kendilerine düşecek payı bekleyen akbabalar, çakallar, tilkiler!

Sulama da ne ki, projeyi revize ederiz olur biter!

Durun bakalım!

---

⁶ DSİ Birinci Bölge Müdürlüğü, Etüt Plan Şube Müdürlüğü'nün 19 Ocak 1998 tarih, B 09 1 DSİ 1 01 03 00 563/495 sayılı yazısı

Türkiye’de bürokrasi dediğiniz öyle kolay işlemez. Sıradan vatandaşın işi olduğunda bürokrasinin "*dediği dedik, çaldığı düdüğü*" tür. Bazı durumlarda kesinlikle esnemez, bazen de istenilen şekle sokulabilen kuralları vardır. Nüfuzlu birilerinin işi ise söz konusu olan, akan sular durur!

Bursa’da bir kurumun bölge müdürü, olabildiğince ölçülü bir şekilde "*bu iş olmaz*" demeye getirirse de, Ankara’daki genel müdür kestirip atıverir. Örnekte olduğu gibi...

DSİ Bölge Müdürü İlker Özel imzalı yazıyı, *Devlet Su İşleri Genel Müdürü Prof. Dr. Doğan Altınbilek*şöyle yanıtlar:

"Yüksek Planlama Kurulu Kararı uyarınca, anılan projede DSİ Genel Müdürlüğü'nce gerekli revizyon yapılacaktır. Ayrıca, revizyon çalışmaları çerçevesinde proje sahasının İznik Gölü'nün batısı ile Gemlik-Orhangazi karayolu arasında kalan ve söz konusu alanın mücavirinde bulunan kesiminin de revizyon kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmektedir." (?)

"*Emir demiri keser*" demiş ya atalarımız... Bu bir emirdir. DSİ Bölge Müdürlüğü'nün bu talimata direnmesi mümkün değildir. Bölge müdürü dirense görevden alınır, isteneni yerine oturtulacak müdür yapar.

En son Kurtuluş Savaşı'nda görülen birliktelik

O günlerde, Bursa kamuoyu ayağa kalkar. İktidarıyla, muhalefetiyle Bursa milletvekilleri, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası, akademik meslek odaları, esnaf örgütleri, sanayici ve işadamları dernekleri ile toplam 52 örgüt ortaklaşa bir basın açıklaması yapar. Açıklama Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nda gerçekleştirilir.

Bu açıklama belki de Bursa tarihinin en kapsamlı, yelpazesi en geniş, hemen hemen her kesimden destekle yapılan, Bursa için, ülke için bir isyan açıklamasıdır.

"Biz aşağıda imzası bulunan meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları olarak, Orhangazi İlçesi İznik Gölü yakınında birinci sınıf tarım arazisi üzerine Cargill firması tarafından kurulmak istenen nişasta fabrikasına aşağıda açıkladığımız

---

⁷ TC Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Etüt ve Plan Dairesi Başkanlığı'nın 23.02.1998 tarih, 563.16/682 sayılı yazısı

nedenlerden dolayı, yerine karşı olduğumuzu beyan ediyoruz” diye başlayan açıklamada "yerine karşıyız" vurgusu yapılır.

Sermaye düşmanlığı değildir niyet... Gerekçeler madde madde sıralanır:

*Tesisin kurulacağı alan birinci sınıf tarım arazisidir, DSİ Sulama Projesi kapsamındadır.

*Yüzbin zeytin ağacı bir damla su beklerken söz konusu tesis günde 3 bin 500 ton yer altı suyu kullanacaktır. Bu 90.000 nüfuslu bir kentin su ihtiyacına tekabül etmektedir.

*Bölgede mısır üretiminin artırılacağı söylenmektedir. Oysa Bursa ve çevresinde üretilen mısır, tesisin kapasitesinin % 14'ünü karşılamakla birlikte nişasta yapmaya uygun kalitede değildir.

* İşlenecek mısır Arjantin'den getirilerek bizim birinci sınıf tarım topraklarımızda ve birinci sınıf suyumuz ile işlenecektir.

* Yeraltı su seviyesi düşeceğinden İznik Gölü havzasını besleyen su rezervinde de azalma meydana gelecektir.

* Koruma kurulu izni alınmaksızın ve doğal SİT kararları hiçe sayılarak uygulama yapılmaktadır.

* Hukukun verdiği kararlar uygulanmamaktadır.

* Teknolojinin en son gelişmeleri dikkate alınarak bir arıtma tesisi yapılsa dahi Karsak Deresi'nin debisi günde 3.500 ton atığı kaldırmayacaktır.

* Karsak Deresi'nde ötrafikasyon (Su kaynaklarının, su hayatını besleyen azot ve fosfor gibi elementlerle zenginleşerek kalitesinin bozulması olayı) oluşacak ve doğal denge bozulacaktır.

* Gemlik Körfezi üzerinde birikecek köpük tabakası suyun hava ile irtibatını keserek suyun oksijen ihtiyacının artmasına neden olacaktır.

* Tesisin, tarıma dayalı bir sanayi olduğu söylene de tam anlamıyla kimyasal bir tesistir.

* Bu tesis bölgede bundan sonraki yatırımlara emsal teşkil edecektir.

* *Bu tesise ve yabancı yatırıma değil, sadece yerine karşıyız.*

Kimler imza attı, ilk dönen kim oldu?

Kimlerin, hangi kurum ve kuruluşların imzası vardı bu açıklamanın altında bilinmeliydi ki, ileride kimlerin saf değiştirdiği net görülebilmeliydi.

Şöyle sıralanıyordu imzacılar:

Bursa milletvekilleri Feridun Pehlivan, Turhan Tayan, Ali Rahmi Beyreli, Hayati Korkmaz, Yüksel Aksu... Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker...

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa Ticaret Borsası, Bursa Barosu, Bursa Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, Bursa Sanayici ve İşadamları Derneği (BUSİAD), Genç Sanayici ve İşadamları Derneği (GESİAD), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Bursa Aktif Genç İşadamları Derneği (BUGİAD), Kestel Sanayici ve İşadamları Derneği (KESİAD), Yenişehir Genç İşadamları Derneği (YEGİAD), İznik Genç İşadamları Derneği (İZGİAD), İznik Ticaret ve Sanayi Odası, Osmangazi Ziraat Odası, Orhangazi Ziraat Odası, İznik Ziraat Odası...

Akademik meslek odalarından Tabipler, Diş Hekimleri, Eczacılar, Veteriner Hekimler, Mimarlar, İnşaat Mühendisleri, Makine Mühendisleri, Elektrik Mühendisleri, Kimya Mühendisleri, Maden Mühendisleri, Orman Mühendisleri, Şehir Plancıları, Tekstil Mühendisleri, Jeoloji Mühendisleri ve TMMOB Bursa İl Koordinasyon Kurulu Sekreterliği...

Güney Marmara Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (GÜMTOB), TEMA Bursa İl Temsilciliği, Çekül Vakfı, Türk Lions, Bursa Gazeteciler Cemiyeti, Çağdaş Gazeteciler Derneği Güney Marmara Şubesi, Uludağ İhracatçı Birlikleri, Serbest Mali Müşavir ve Muhasebeciler, Türk-İş 8. Bölge Temsilciliği, DİSK Marmara Bölge Temsilciliği, Hak-İş Federasyonu Bursa Şubeleri, Tophane Rotary Kulübü...

Bursa'da böylesi bir birliktelik belki de en son Kurtuluş Savaşı'nda görülmüştü. 1920'lerde topraklarımıza göz diken emperyalist güçlerin oyuncağı Yunan askeriye göğüs göğüse çarpıştığımız...Bugün ise bir Amerikan şirketiydi, en verimli topraklarımızı, suyumuzu ele geçirmeye çalışan...

Bu güce karşı kullanılabilecek tek silah ise hukuktu!

Ulusal bilinç, kararlılık, böylesine geniş destekli basın açıklamasında kendini gösteriyordu. Şöyle denmişti en başında:

"Bizler bu konu vesilesi ile başlayan birlikteliğimizi bundan sonra da başka konular için sürdüreceğiz. Cargill ile ilgili olarak da gerek hukuksal, gerekse kamuoyu yaratma konusundaki mücadelemizi sonuna kadar sürdürme kararlılığında olduğumuzu altını çizerek basın mensupları aracılığı ile kamuoyuna duyuruyoruz."

Oysa sonradan, Cargill'in yerli işbirlikçileri aracılığıyla yaptığı lobi faaliyetleri sonucunda ilk önceBUSİAD olmak üzere bazı kurumlar bu birlikteliği bozacak, Amerikan şirketi lehine hareket edecekti.

Taşanlar'ın masasına kim dosya fırlattı?

İnsanlık tarihinde yayılmacı anlayış mızrak kullandı, kılıç kullandı, tüfeği icat etti... Sözde insanlık için insana karşı felaket silahları geliştirdi. Kilometrelerce mesafedeki hedefi vurabilen füzelere, nükleer ve biyolojik başlıklar taktı. Soğuk savaş dönemiyle birlikte, toprak altı ve üstündeki doğal zenginlikleriyle göz kamaştırın ülkeleri kontrol altında tutmak, ele geçirmek daha kolaydı. Ekonomik olarak bağımlı kılmak, tetikçiler, yerli işbirlikçiler kullanmak, en makul yöntemdi.

"Ekonomik tetikçiler, maaşlarını büyük şirketlerden alıyorlar, ama CIA ve benzerleriyle işbirliği halinde çalışıyorlar. Görevleri şu: Bir ülkenin yöneticilerini, hazırladıkları raporlarda, kalkınmak için neye gereksinimleri olduğuna inandırmak. Çünkü yöneticiler raporlara inanınca ihaleler açılıyor, krediler alınıp veriliyor, ihaleyi Tetikçi'nin bağlantılı olduğu şirket kazanıyor. Ekonomik tetikçiler başarılı olmazlarsa araya CIA ve benzerleri giriyor: Rüşvet, baskılar, hükümet devirmeler, suikastlar..."

"Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı" adlı kitaba ilişkin Özdemir İnce'nin Hürriyet Gazetesi'ndeki yorumu böyleydi.

Zamanın Bursa Valisi Orhan Taşanlar'ın yıllar sonra anlattığı, Cargill Fabrikası'nın kuruluşunu gerçekleştiren Proje Müdürü Kemal Özbelli'nin, izin dosyasını "imzalayacaksınız"deyip valinin masasına atarak gösterdiği cüret de, bu anlayışın tezahürü olmalıydı.

Bir Amerikan şirketi için adeta seferberlik ilan edilmiş, yerel tepkiler dikkate alınmaksızın Ankara'da alınan kararlarla en verimli tarım arazisine fabrika kurulmasına olanak sağlanmıştı. Buna karşı yapılabilecek tek şey dava açmaktı. Hukuk tek silahtı!

55. Hükümet görevdeydi. Mesut Yılmaz'ın üçüncü kez başbakan olduğu "ANASOL-D Hükümeti" olarak bilinen, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat

Türkiye Partisi ortaklığıyla kurulan hükümette merhum Bülent Ecevit de İsmet Sezgin ile birlikte başbakan yardımcısıydı.

Yargıdan önce kimlerin kapısı çalındı?

Yargı yoluna başvurulmadan önce, bazı görüşmelerle yanlıştan dönülebilir, hatadan vazgeçilirdi belki. Bursa milletvekilleri bu amaçla *Başbakan Mesut Yılmaz'a* bir mektup yazarlar. Ekleriyle birlikte bir dosya haline getirip, 29 Nisan 1998 tarihinde *Başbakan Yılmaz'a* bizzat sunarlar.

Yılmaz'ın yanı sıra, Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit, DTP Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhur Ersümer, Tarım ve Köyşleri Bakanı Mustafa Taşar, Bayındırlık ve İskan Bakanı Yaşar Topçu ile Çevre Bakanı İmren Aykut'a da gönderilir mektup...

Kısaca bilgi verilir, sonra da Bursa kamuoyunun yatırıma değil, yerine karşı olduğu gerekçeleriyle anlatılır ve şöyle nokta konur: "*Konuya duyarlı olan çevreler, idari makamlara başvurmak suretiyle iznin iptalini sağlayamadıkları takdirde dava yoluyla hak arama mücadelesi yapacaklardır. Konunun Yüksek Planlama Kurulu'nda yeniden müzakere edilerek, anılan sahanın tarım dışına çıkarılması ve verilen izinlerin kaldırılması hususunun yeniden incelenmesini saygılarımızla arz ederiz.*"

Başbakan Yılmaz milletvekillerine ne dedi?

Soyadı alfabetik sırasına göre mektuba imza atan milletvekilleri şunlardır:

Yüksel Aksu, Ali Rahmi Beyreli, Mehmet Altan Karapaşaoğlu, İlhan Kesici, Hayati Korkmaz, Cemal Külahlı, Feridun Pehlivan, Yahya Şimşek, Turhan Tayan, Ertuğrul Yalçınbayır, İbrahim Yazıcı...

Yıllar sonra "*Cargill Yasası*" diye anılacak kanun tekliflerini hazırlayan Mehmet Altan Karapaşaoğlu'nun da Bursa kamuoyunda "*Altan Kargilpaşaoğlu*" olarak anılacağını o günlerde öngörmek mümkün değildi elbette...

Bu girişim Bursa yerel gazetelerine "*Milletvekillerinin Cargill atağı*" başlığıyla yansırken Hayati Korkmaz, Başbakan Mesut Yılmaz ile görüşme anını yıllar sonra şöyle aktarır: "*Sayın Başbakan, 'Vali'yi görevden alacağız sorun bitecek' dedi. Ben*

de, 'Sayın Başbakan bu sözleri size hiç yakıştıramadım' dedim. 'Sunduğumuz dosyaya bakmadan, böyle bir çözüm üretmenizi size yakıştıramadım' dedim."(⁸)

Başbakan Yılmaz'ın adını anmadan bahsettiği Vali Orhan Taşanlar'dı. Taşanlar ise milletvekillerinin görüşmesine ilişkin şunları söyleyecekti:

"Zamanın Başbakanı Sayın Yılmaz, hiç unutmuyorum, Cargill konusunda 'yargı kararına uyarım' demişti. Bir dosya hazırlandı, kendisine verildi. Ona rağmen aleyhimizde gelişti. Tüm milletvekilleri Başbakan'a gidip bunun yanlış olduğunu anlattılar. Buna rağmen o zamanki Başbakan öyle enteresan bir laf söylemiş ki, 'Sizi vali mi örgütleyip gönderdi buraya!' Çok ilginç bir laf... Bir vali, ilin 11 milletvekilini birden nasıl örgütleyebiliyorsa!"(⁹)

"Müsaade ederseniz dava açacağım!"

Cargill karşıtı isimler arasında iktidar partisi ANAP'ın Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır'ın adı da vardı Başbakan'a verilen dosyada... Siyasal hayatı 1970'lerde CHP'de başlayan, 80'lerde Milli Görüş Hareketi'ne yaklaşan ve 1995'te kapatılan Refah Partisi'nden Bursa Milletvekili seçilen Avukat Ertuğrul Yalçınbayır, partisyle ters düşerek ayrılıp ANAP'a geçmiş ve 1999'da yeniden Bursa Milletvekili olmuştur.

Hukukun üstünlüğü ilkesinden taviz vermeyen yapısıyla tanınan Yalçınbayır'ın iktidar partisinin milletvekili olması, genel başkan ve başbakanı zor durumda bırakırdı. Ancak, hukuk lehine lobi faaliyeti yürütüyordu.

Yalçınbayır, bu nedenle kamuoyu açıklamalarında adını yazdırmaz ama dayanamaz. Birkaç yıl sonra iktidara gelecek DSP'den milletvekili olan eski büro ortağı Avukat Ali Arabacı'nın gösterdiği cesaretle kıyaslanmasa da (ki Arabacı da iktidar partisi milletvekili olmasına karşın davacılar arasında yer almaktan çekinmez) bir gün Başbakan Mesut Yılmaz'ın karşısına geçer.

O görüşmeyi Yalçınbayır'dan dinliyoruz:

"Çok enteresan... Bursa milletvekillerinin bu dilekçesi üzerine Başbakan ile görüşmem oldu. Başbakana 'Sayın Başbakan, siz bizim talebimizi dikkate almadınız. Müsaade edin ben sizin aleyhinize dava açacağım' dedim. Mesut Bey

---

⁸ Hayati Korkmaz'ın İhsan Bölük'e anlatımı

⁹ Orhan Taşanlar'ın İhsan Bölük'e anlatımı

şasırdı. 'Ama bunu halka nasıl anlatacağız' dedi. Dedim ki, 'aramızdaki ihtilaf bu.' Ben bu ihtilafı genişletmek istemiyorum. Siz haklı olduğunuzu söylüyorsunuz. Ben de haklı olduğumu söylüyorum. O zaman aramızdaki ihtilafı kim çözecektir? Yargı çözecektir. Kuvvetler ayrı... Siz yürütmesiniz. Bu kararı aldınız. Ben de yasama meclisi üyesi ve vatandaşım. Sizin kararınızın yanlış olduğunu düşünüyorum. Yargının kararını beğenseniz de beğenmeseniz de uygulayacaksınız. Aramızdaki ihtilaf çözülecek. Ancak, ben açacağımız davada alacağımız mahkeme kararına sizin uyacağınızı düşünmüyorum.

Mesut Bey 'Haydaaa!' dedi. 'Bakın!' dedim, 'İdare, Türkiye'de yargı kararlarını uygulamama konusunda sabıkalıdır.' 'Nasıl?' dedi. İki üç gün önce Karayolları Genel Müdürü, görevden alma kararınız nedeniyle Danıştay'a gitti, Danıştay göreve iade kararı verdi. Ama siz ne yaptınız? O kararı uygulamışçasına yeni bir düzenlemeyle gene onu görevden aldınız. Bu, mahkeme kararını etkisiz hale getirmek üzere yaptığınız işlemdir.

'Ertuğrul Bey, o kişiyle çalışmak zorunda mıyım?' dedi ve 'Nasıl olacak?' diye sordu.

O zaman, Anayasa'da düzenleme yapmak lazım. Anayasa değişikliği gerektirmiyorsa yasal düzenleme lazım. Diyeceksiniz ki; Hükümet değişince müsteşar, müsteşar yardımcıları, genel müdür-belki daire başkanları da olabilir-istifa etmiş sayılırlar. Ancak özlük hakları korunarak idarede istihdam edilmelerini öngören bir düzenleme yapacaksınız.

'Peki' dedi. 'Hikmet Sami Türk ile görüş' dedi. Gittim Hikmet Sami Türk'e... 'Bu kadar merkez valisi varken, bu defa merkez müsteşarları, müsteşar yardımcıları, genel müdürler, daire başkanları mı olacak? Devlet bunlarla nasıl baş edecek acaba?' dedi.

'İyi bir yönetim bunlardan da yararlanmayı bilir. Bu düzenlemeleri de yapar. Eğer sizde mahkeme kararlarını uygulama konusunda sıkıntı varsa bunun yasal zemine oturtulması lazım' dedim.

Sonra Mesut Bey'e geldim. 'Ertuğrul Bey, biz bunu halka anlatamayız!' Sizin başbakanlık, bakanlık aleyhine dava açmanızı anlatamayız. Siz imza atmayın. Arkadaşlarınız atsın. Arkadaşlarınız yardımcı olsun.'

Tabii ben kendilerine Bursa Barosu'nda Çevre Komisyonu'nda yoğun çalışmalar yaptığımızı, Bursa'da çevre hakkını korumak için önemli kararlar aldığımızı, hatta bunlardan birisinin Orhaneli Termik Santrali kararı olduğunu, milletvekiliyken

Orhaneli Termik Santralını mahkeme kararıyla durdurduğumuzu anlattım. Şöyle dedim kendilerine: 'Ama milletvekili olduktan sonra gördüm ki Bakanlar Kurulu Prensip Kararı ile mahkeme kararını uygulamadığınızı gördüm. Orhaneli Termik Santralını ile ilgili aldığınız prensip kararını yarın öbür gün bunlarla ilgili de alabilirsiniz.

...ki 57. Hükümet de Cargill ile ilgili prensip kararı aldı." (10)

Bakanlar Kurulu Prensip Kararı'na yeri geldiğinde değineceğiz.

Cargill'in mektupla ikna çabaları

Yerel siyasetin merkezi vesayetle mücadelesi devam ederken, Cargill temsilcileri de faaliyetini sürdürür. 6 Mart 1998'de Cargill'den ANAP Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır'a bir mektup gönderilir. Mektupta, Cargill'in tanıtımı yapılır. DSİ, Sağlık ve Karayolları Bursa il müdürlüklerinin, tesisin yapılmasında sakınca olmadığını bildirdiği ifade edilir.

Şöyledir mektup;

"Merkezi ABD'de, Minneapolis, Minnesota'da olan Cargill, tarım, besin ürünleri ve finansal risk yönetimi konusunda 73.000 personeliyle tam 66 ülkede 1865'ten bu yana faaliyet gösteren çok uluslu bir şirket ve bugün de dünyanın en büyük özel kuruluşlarından biridir.

Cargill, Türkiye'de 1986'dan beri toplam 40 milyon Amerikan Doları yatırımıyla tarım ürünleri işleme, ticaret ve tohumculuk alanlarında bugün 500 kişiye ulaşan bir ekiple faaliyette bulunmaktadır.

Cargill, Türkiye'ye olan güveni ve geleceğe yönelik olumlu beklentilerinin neticesi olarak, önümüzdeki 10 yıl içerisinde Türkiye'deki toplam yatırımını 250 milyon Amerikan Dolarına çıkarmayı planlamaktadır. Bu planın ilk aşaması olan 90 milyon Amerikan Doları tutarındaki ve 150 kişiye ek istihdam sağlayacak yeni yatırım için bütün çalışmalar tamamlanmış ve yatırım 1998 yılında başlayarak, 2.5 yılda tamamlanması karara bağlanmıştır. Bu yatırım Cargill'in ABD dışında bugüne kadar tek seferde yaptığı en büyük yatırım olacaktır.

---

¹⁰ Ertuğrul Yalçınbayır'ın İhsan Bölük'e anlatımından

Bu sebeple yatırımla ilgili her türlü konu, uzun ve detaylı araştırmaların sonucunda birçok kriteri göz önüne alarak değerlendirmeye alınmıştır. Söz konusu yatırım, Bursa İli Orhangazi İlçesi Gemiç ve Gürle Köyü Karapınar Mevkiindeki araziler üzerinde gerçekleştirilecektir.

Bu doğrultuda Bursa İmar ve İskan İl Müdürlüğü tarafından DSİ Bölge Müdürlüğü, Sağlık İl Müdürlüğü, Karayolları Bölge Müdürlüğü ve Tarım İl Müdürlüğüne inşaat izni verilmesi için görüş talebinde bulunulmuştur.

İlk olarak DSİ Bölge Müdürlüğü, Sağlık İl Müdürlüğü ve Karayolları Bölge Müdürlüğü projemizin ilgili yerde gerçekleştirilmesinin bir sakıncası olmadığını bildirmişlerdir.”

Sorular net!Peki ya yanıtlar?

Cargill'den böyle bir mektup alan Yalçınbayır, Mesut Yılmaz ile görüşmesinden sonra boş durmaz. Dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyet Ersümer'in yanıtlaması istemiyle TBMM Başkanlığı'na soru önergesi verir. Bakan Ersümer, önergenin yanıtını 31 Mart 1998 tarihinde gönderir.

Yalçınbayır'ın soruları şöyledir:

"İznic II. Merhale Sulama Alanı Projesi ve 1/25000 ölçekli İznic Gölü Çevre Düzeni İmar Planı içinde 'Sulanabilen Tarımsal Niteliği Korunacak Alan' kapsamında kalan, Bursa İli Orhangazi İlçesi Gemiç Köyü Karapınar Mevkii 1310 parsel içinde nişasta fabrikası kurulması için herhangi bir talep olmuş mudur?"

İznic II. Merhale Sulama Alanı ve 'Sulanabilen Tarımsal Niteliği Korunacak Alan' içinde projenin başladığı 1993 tarihinden bugüne kadar kaç firma hangi amaçla tesis yapmak istemiş ve bu istekler hakkında ne gibi kararlar verilmiştir?"

Nişasta fabrikasının çevresel etkileri itibarıyla İznic Gölü'ne, İznic II. Merhale Projesine ve 'Sulanabilen Tarımsal Niteliği Korunacak Alanlara etkileri nedir? Konu hakkında herhangi bir değerlendirme raporu var mıdır?"

1993'ten bu yana yatırımcıların talepleri reddedilirken bir nişasta fabrikası için izin verilmesindeki sebep nedir? Nişasta fabrikasını kuracak firmanın adı nedir, ortakları kimlerdir?"

Nişasta fabrikası emsal alındığında İznic Gölü'nün ve İznic II. Merhale Projesi'nin geleceği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?"

Konu ile ilgili izin verilmesine dair karar hangi karardır? Kararın metni nedir? Karardan dönülmesi düşünülmekte midir?"

Peki ya Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyet'in yanıtları ⁽¹¹⁾, Ertuğrul Yalçınbayır'ın soruları kadar net midir acaba?

Yanıtın ilk paragrafında, DSİ Genel Müdürü Prof. Dr. Doğan Altınbilek'in "sulama projesinde gerekli revizyonu yapacağız" dediği bölüme yer verir Bakan Ersümer... Sonra devam eder:

"Kurulacak nişasta fabrikasının çevreye olabilecek etkilerinin belirlenerek gerekli önlemlerin alınmasını teminen (ÇED) raporunun hazırlanarak Çevre Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir.

Orhangazi Sulama Projesi II. Aşama kapsamındaki Gemiç ve Gürle köyleri civarında tesis kurmak amacıyla Arslan Gümrükleme, Has Tavuk Tesislerinin Tevzii, Promimeks AŞ, (Zeytin Deposu Tesisi) ve Durmaz AŞ (Zeytin Deposu Tesisi) firmalarınca müracaatta bulunduğu, DSİ Genel Müdürlüğü'nce yapılan inceleme sonucu tespit edilmiştir. Ayrıca söz konusu yörede, akaryakıt istasyonu ve konut yapımı amaçlı vaki müracaatlar da incelenerek, genel müdürlükçe mevcut ve düşünülen projeleri ile ilişkisi belirlenmek suretiyle ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmiştir."

Mutlaka yapacağız, dönüş yok!

Bursa basını da, yerel dinamiklerin bilgilendirmesi üzerine kamuoyu oluşmasına katkıda bulunur. "Tartışmalı yatırım" başlıklı manşetlerde, İznik Gölü kıyısındaki birinci sınıf tarım alanına fabrika kurmayı amaçlayan ABD'li Cargill firmasının, Bursa Valiliği'nin karşı çıkmasına rağmen Yüksek Planlama Kurulu'ndan onay aldığı duyurulur. Aynı haberlerde, Vali Orhan Taşanlar'ın Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile Yüksek Planlama Kurulu Sekreterliği'ne gönderdiği yazılarda, kararın bir kez daha gözden geçirilmesini istediği belirtilir. DSİ Genel Müdürü'nün "sulama projesinde revizyon yapılacak" sözünün yarattığı şaşkınlık ve arkasından gelen tepkilere yer verilir.

---

¹¹ Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı'nın 231 Mart 1998 tarih ve B.15.O.APK.0.23.300-474 sayılı yazısı

Cargill Proje Müdürü Kemal Özbelli'nin o tarihte gazete haberlerine yansıyan ifadeleri oldukça dikkat çekicidir:

"Bizim inşa edeceğimiz fabrika entegre tesis. Bu nedenle kararın YPK'dan çıkması gerekiyordu. Biz de sırasıyla Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan ve nihai olarak da YPK'dan uygunluk kararı aldırдық."

Özbelli'nin *"Talep ettik, uygun görüldü"* değil de *"kararı aldırдық"* demesi oldukça dikkat çekicidir... Fabrikayı savunurken de *"BUTİM (Bursa Uluslararası Tekstil Ticaret Merkezi), Toyotasa ve Asil Çelik emsal teşkil etmiyor da bizim kuracağımız fabrika mı emsal teşkil edecek?"* der, çekincesizce...

O günlerde Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Üyesi Sami Ajin, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker'i ziyaret eder. Gergin geçer ziyaret... Anadolu Ajansı muhabiri, haberi şu başlıkla geçer:

"Ajin: Bu fabrikayı mutlaka yapacağız, dönüş yok!"

Başkan Saker'in *"Biz fabrika yeri olarak İznik yerine Karacabey'i istiyoruz"* sözü de, Ajin'in adeta meydan okuyan sözlerinin altına ikinci başlık olarak verilir.

Haberin ayrıntısı şöyledir:

"Orhangazi, Bursa ve Türkiye için çok önemli bir proje olarak nitelendirdiği Cargill fabrikasının, kamuoyunda belirtilenin aksine İznik Gölü kıyısında olmadığını vurgulayan Ajin, mısır nişastası üretecek fabrikanın gölün 6 kilometre uzağında olacağını ve göl suyunu kullanmayacağını söyledi."

Tüm dünyada benzer fabrikaların göl, deniz ve nehir kıyılarına yapılmasına rağmen kendilerinin daha uzak bir noktayı seçtiklerini kaydeden Ajin, günde ihtiyaç duydukları 3 bin ton suyu göl havzası yerine Gemlik Körfezi'ne gidecek havzadan alacaklarını ve göl suyunu kullanmayacaklarını belirtti."

İki yıldır proje üzerinde çalıştıklarını vurgulayan Ajin, 'Bizim İznik Gölü ile yakından ve uzaktan ilgimiz yok. Ve artık kaybedecek zamanımız da yok. Projemiz Ankara'dan destek aldı. İnşaata başladık. Bu fabrikayı mutlaka yapacağız ve 22 ayda da bitireceğiz' dedi."

Dünyada kendileri kadar suyun ve toprağın kıymetini bilen başka şirket bulunmadığını ve çiftçi olduklarını öne süren Ajin, birçok çevre ödülünün sahibi olduklarını, Türkiye'de de ödül alacaklarına inandıklarını belirtti."

Fabrikanın tarımsal yatırım, aynı zamanda çevre ve yöreyle uyumlu olduğunu belirten Sami Ajin, kamuoyu duyarlılığını anladıklarını ve her türlü hassasiyeti gösterdiklerini kaydetti.

Ajin, sivil toplum örgütlerinin yapılacak fabrika hakkında dava açacaklarının hatırlatılması üzerine de 'Şeriatın kestiği parmak acımaz' dedi.

'Fabrika, istenmediğiniz İznik yerine halkın istediği Karacabey'de inşa edilebilir mi?' sorusuna Ajin, inşaata başladıklarını hatırlatarak, yer konusundaki görüşmelerin devam edebileceğini kaydetti.'

Aynı haberde, Sami Ajin ve beraberindekileri kabul eden Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker'in de görüşlerine yer verilir. Saker'in sözleri ise haberde "*Bursa'nın Anayasası'na aykırı*" ara başlığıyla yer alır:

"Kentin Anayasası konumundaki 2020 Strateji Planı'na göre tarımsal destekli üretim yapacak tesisler için Karacabey, Mustafakemalpaşa ve Akçalar belirlenmiştir. Biz Cargill'e, dolayısıyla yabancı sermayeye karşı değiliz. Fabrika yeri olarak İznik yerine Karacabey'i istiyoruz."

Saker, sivil toplum örgütlerinin açacağı davaya belediye olarak katılmayacaklarını ifade eder ve sözlerine şu cümlelerle nokta koyar:

"Ben doğruları söyledim. Benim görevim de buraya kadar. Değerlendirme kendilerine ait. Yer konusunda polemığe girmem."

Yangından mal kaçırmann habercisi

DSİ Bölge Müdürlüğü'ne vali adına Vali Yardımcısı İlhan Uluköse imzalı bir yazı gönderilir. ⁽¹²⁾ Yazıda, genel müdürlüğün sulama projesinde revizyon yapılmasına ilişkin yazısından bahsedilerek, "*Bu projelerle ilgili revizyonların yapılıp yapılmadığının, yapıldı ise hangi bölgeleri kapsadığının planlar üzerine işlenerek ivedilikle Valiliğimiz (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'ne) gönderilmesini rica ederim*" denir.

---

¹² Bursa Valiliği'nin 13 Nisan 1998 tarih ve 16.10.127/2575 sayılı yazısı

Söz konusu yazı Bayındırlık İl Müdürlüğü'nce hazırlanmıştır. Çünkü altında İl Müdürü A. Özyurt, Md.Yd. T. Öztürk ve Şb. Md. A. Beşparmak'ın parafı vardır. "İvedilikle" ifadesi "yangından mal kaçırma"nın habercisidir adeta...

...ve DSİ Bölge Müdürlüğü, işin en başından beri ısrarla altını çizdiği "bölgede, ihalesi yapılmış ve inşaatı devam eden sulama projesi"nde istenen değişikliği yapar. Valilik makamına ve dolayısıyla Bayındırlık İskan İl Müdürlüğü'ne gönderilen yazının (¹³) altında yine *Bölge Müdürü İlker Özel*'in imzası vardır. Şöyle denir yazıda:

"Projede şebekenin suyunu, sulanacak sahalara taşıyan ana kanallarda, sulama sistemini etkileyecek bir revizyon söz konusu değildir. Şebeke ise borulu olarak teşkil edilmiş olduğundan, burada yapılacak revizyon fabrika kurulmak istenen sahaya rastlayan tali boru hattının iptal edilmesi şeklinde olacaktır, bu da şebekenin diğer bölümlerini etkilemeyecektir."

Bu yazı çok anlaşılır ve net olmamalı ki, DSİ Bölge Müdürlüğü'nden daha açık ifadelerle, bu kez Cargill adının da geçtiği bir yazı daha gönderilir (¹⁴) yine valiliğe ve genel müdürlüğe...

Yazıda, son cümledeki değişiklik dikkat çekmektedir. Cümle şöyle bağlanmıştır:

"...fabrika kurulmak istenen sahaya rastlayan tali boru hatları iptal edilerek bu sahalarda sulama yapılmayacaktır."

Bu nedenle Cargill firmasının kuracağı mısır işleme (nişasta) fabrikasının, projenin uygulanması açısından herhangi bir sakıncası yoktur."

İl İdare Kurulu'nun başka seçeneği yok!

Bizim "hantal bürokrasimiz"nasıl da tıkr tıkr işliyormuş meğer! Böyle hız görülmemiştir şimdiye değin. 30 Nisan 1998'de toplanan Bursa İl İdare Kurulu, Yüksek Planlama Kurulu kararı doğrultusunda Cargill'in inşaat koşullarını belirler. Daha doğrusu Cargill tarafından hazırlatılan uygulama imar planına ve yine Cargill'in belirlediği uygulama koşullarına onay verilir.

---

¹³ Devlet Su İşleri Birinci Bölge Müdürlüğü'nün 17 Nisan 1998 tarih ve B 15 1 DSİ 01 04 00 563/3305 sayılı yazısı

¹⁴ DSİ Birinci Bölge Müdürlüğü'nün 22 Nisan 1998 tarih ve 520/3445 sayılı yazısı

Çünkü imar planı koşullarında öyle ayrıntılara yer verilmiştir ki, Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü teknik elemanlarının bu kadar kısa sürede böyle bir plan hazırlamaları olanaksızdır. Çünkü fabrikanın her bölümü için özel koşullar getirilmektedir. Anlaşılabacağı üzere tam da Cargill'in projelendirdiği gibi...

Vali Yardımcısı İbrahim Turanlı başkanlığında Defterdar Bülent Arslan, Milli Eğitim Müdür Vekili Nurettin Salar, Bayındırlık ve İskan Müdürü Ali Özyurt, İl Sağlık Müdürü Dr. Murat Ünal, İl Tarım Müdür Vekili Ömer Orçun'un katılımıyla toplanan Bursa İl İdare Kurulu, Bayındırlık Müdürlüğü'nün 28 Nisan 1998 tarihli Cargill dosyasını 30 Nisan 1998 günü karara bağlar. (15)

İl İdare Kurulu kararında, ilgili kuruluşlarla Yüksek Planlama Kurulu'nun kararlarından bahsedilerek, Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ tarafından nişasta fabrikası kurulmasına karar verildiği ifade edilir. 194.072 metrekareselik üç parselin 151.875 metrekareselik kısmı için Cargill tarafından hazırlatılan mevzi imar planının hükümlerindeki ayrıntılar deve dişi gibidir adeta... Nasıl mı? Sadece dördüncü madde okunduğunda görülecektir.

"Kurulacak fabrikada yer alacak yapıların yükseklikleri; a. Kıрма bölümü 18,5 ve 13,5 m. (2 kat) b. Rafineri 27 ve 15 m. (2 kat) c. Ofis 4.5 m. (1 kat) d. Servis 12 m. (2 kat) e. Atölye 6,65 m. (1 kat) f. Kazan dairesi 11 m. (1 kat) g. Bekçi kulübesi 3.5 m. (1 kat) h. Mısır boşaltma ünitesi 12,8 ve 6.5 m. (1 kat) ve yaklaşık 50 adet depolama tankı (açık) 5 m.-19 max."

Yukarıdaki yapılaşma şartlarına uyulmak ve belirtilen alanda nişasta fabrikası yapılması kaydıyla hazırlanan 1/1000 ölçekli mevzii imar planının, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8/b maddesine göre kurulumuzca uygun olduğuna, karar ve haritaların Valilik makamının tasdikinden sonra anılan müdürlüğe gönderilmesine, 30.04.1998 günü kurulumuzca oybirliği ile karar verildi."

Plan ve hükümleri bizzat Cargill tarafından hazırlattırılır, Bursa ilini idare eden, görüşmek için makamına gitseniz 'randevunuz yok' diye kapısından geri çevrileceğiniz anlı şanlı bürokratlarımız da basar imzayı! Valilik makamı da "el mecbur" 8 Mayıs 1998 tarihinde kararı onaylar.

---

¹⁵ Bursa Valiliği, İl İdare Kurulu'nun 30 Nisan 1998 tarih ve 1998/4-118 sayılı kararı

Plan hükümleri Cargill için nedir ki?! Asıl mesele Yüksek Planlama Kurulu kararıyla çözülmüştür zaten...

Cargill'e açılan yol değil, otoban!

Atı alan Üsküdar'ı geçmişken, Bursa İl İdare Kurulu'nun ilgili kurumlardan görüş sorulması kararı doğrultusunda beklenen yazılar peş peşe gelir. Bunlardan biri *Tarım İl Müdürü Hasan Araimzalı* yazıdır. Bu yazıya göre, "*plan hükümleri çerçevesinde yapılacak olan fabrika sahasında şu anda zeytin ağacı bulunmamaktadır, haliyle fabrikanın kurulmasında bir sakınca görülmemektedir.*"

Cargill'e yol değil adeta otoban açan YPK kararından sonra Başbakan Mesut Yılmaz'a "*hakkınızda dava açacağım*" diyen Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır da, yıllar sürecek hukuki mücadelenin fitilini, mevzi imar planına itiraz dilekçesiyle ateşler.

İmar Kanunu, ilgili her vatandaşa itiraz hakkı tanımaktadır. İtirazdan sonuç alınamayacağı açıktır ama hukuki sürece altyapı oluşturması açısından gereklidir.

Yalçınbayır dilekçesinde, "*İmar planının yapılması, değiştirilmesi ve uygulaması idari işlem olduğundan yargı denetimine tabidir. Yargı yoluna başvurmadan, yapılan plana itiraz etmek suretiyle planın iptalini ve düzeltilmesini istemek gerekmiştir*" der ve itiraz nedenlerini sıralar.

Nişasta fabrikası kurulmasına karar verilen alan ve bölgenin, Bursa 2020 yılı Çevre Düzeni Planı ve İznik Gölü Çevre Düzeni İmar Planı kapsamında olduğunu hatırlatır.

2020 planlama ilkelerine göre;

Orhangazi çevresinde özel mahsul alanlarının bulunması nedeniyle bu bölgede yeni sanayi bölgesi oluşturulmayacaktır.

İznik yerleşiminin mevcut tarihi ve turistik kimliği geliştirilecek ve bunu koruyabilmek için hiçbir türde ve ölçekte sanayinin oluşmasına izin verilmeyecektir.

Özel mahsul alanlarının üniversite, valilik ve ilgili belediyelerin işbirliği ile tespitine yönelik çalışmalar yapılacak. Tespit işleminden sonra bu alanların geliştirilmesi ile ilgili yasal ve teknik önlemler alınacaktır.

Bursa ili içme suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla DSİ Genel Müdürlüğü ve BUSKİ tarafından Bursa İli Ana Planı hazırlanacak ve öncelikler bu plan doğrultusunda belirlenecektir.

Toprak sınıflarındaki tarımsal niteliğin ve tarımsal verimliliğin artırılması amacıyla DSİ Genel Müdürlüğü ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan sulama projeleri belirlenerek Bursa ili sulamalarıyla ilgili ana plan hazırlanacaktır.

İlgili kuruluşların yatırım programında yer alan sulama alanları korunacaktır.

Özel mahsul alanları (zeytin gibi) korunacaktır.

Ayrıca, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu uyarınca belirlenen sit alanlarının korunması hedeflenmektedir.

Değişiklik, plan kimlerle yapıldıysa onlara sorulmalı!

Yalçınbayır, bu gerekçelerin ardından İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nın, mevcudu iyi düzenleyen ve geleceği iyi bir şekilde belirleyen uzun çalışmalar sonucu oluştuğunu anlatır. Planın değiştirilmesi, yapımındaki usulle ve hassasiyetle olmalıdır. İtiraz konusu mevzi imar planını yapma sebebi objektif olarak bulunmamaktadır. İşlem dosyasından anlaşılan, plan yapma sebebi YPK kararı ile planlanan alanda nişasta fabrikası kurulmasıdır. Bu nedenle yapılan plan değişikliğinde Bursa 2020 Planı ile İznik Çevre Düzeni Planı'na uyarlılık bulunmamaktadır.

İtiraz konusu imar planı, şehrin anayasası niteliğindeki Bursa 2020 Planı'na ve İznik Gölü Çevre Düzeni Planına, planlama ilkelerine, plandaki koruma ilkeleri ile ilgili kurum ve kuruluşlara verilen görev ve sorumluluklara aykırıdır.

Plan, hazırlanma aşamasındaki usul ve esaslara paralel olarak değiştirilmesi gerekirken, buna uyulmamıştır. Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Bursa 2020 Çevre Düzeni Planı'na katkıda bulunan meslek odaları ile ilgili yerel yönetim temsilcilerinin katılımları ve görüşleri dikkate alınmamıştır.

İlgili plan Cargill'e nişasta fabrikası kurulması sonucunu doğuracaktır. Cargill'e verilecek ruhsat emsal alındığında tarımsal alanlar, özel mahsul olan zeytinlikler, taban suyu çekilmek suretiyle İznik Gölü, Bursa'nın gelecekteki içme suyu kaynağı, tarımda sulama amacıyla yapılan İznik II. Merhale Projesi, kültür ve tabiat varlıkları, çevre, turistik ve ekonomik değerler tehdit altında kalacaktır.

Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır şöyle devam eder:

"Bursa Ovası'nın ortasına yapılan Tofaş Otomobil Fabrikası ve giderek çevresinde oluşan kaçak sanayi bölgesi benzeri bir olayı İznik'te, Orhangazi'de yaşamak istemiyoruz. Cargill'den sonra 16 firma izin için sıradadır. Bu tehdidi önleyecek olan mevcut olanı korumak, Cargill ve benzerlerine izin vermemektir. Nişasta fabrikası kurulmasında tercih edilen yer seçimi nedeniyle imar planı yapılması mevzuata aykırıdır."

Yalçınbayır, bu gerekçelerle, İl İdare Kurulu tarafından kabul edilen sadece Cargill'e yönelik imar planının iptalini ister.

İdare itiraz sağanağı altında!

Aynı şekilde Bursa Barosu da kurumsal olarak plana itiraz eder. İtiraz gerekçeleri aynıdır. Baro'nun itiraz dilekçesi çok nettir. Mevzi imar planı, söz konusu ana planlara aykırıdır. Planın hazırlanmasında yasanın öngördüğü usul ve esaslara uyulmamıştır. Plan değişikliğinde kamu yararı gözetilmemiş, kişiye özel plan değişikliği yapılmıştır. Değişiklik İmar Yasası'na, Zeytinliklerin Islahı Hakkında Kanun'a, Çevre Kanunu'na, Yeraltı Suları Hakkındaki Kanun'a, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu'na ve ilgili yönetmeliklere aykırıdır.

Toplumsal direniş, yeni katılımlarla güç kazanmaktadır artık... Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Bursa Şubesi de, Bursa Valiliği'ne kapsamlı bir itiraz dilekçesi (16) yazar, İl İdare Kurulu kararının yeniden gözden geçirilmesini ister.

Dönemin HKMO Bursa Şubesi Başkanı Zeki Teke'nin imzası bulunan dilekçede, en başta Anayasa'ya aykırılıklara yer verilir. İlk sırada 'çevre hakkı'na vurgu yapılır. Sonra, mülkiyet hakkı kullanımının toplum yararına aykırı şekilde kullanılmayacağına ilişkin maddeye yer verilir. Deniz, göl ve akarsular ile kıyılarından faydalanmada kamu yararı gözetilmesini emreden madde hatırlatılır. Toprağın verimli kullanılması ve korunmasını konu alan; Tarım alanları ile çayır ve meraların amaç dışı kullanımını, yıkımını önlemeyi düzenleyen; Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını düzenleyen maddeler sıralanır.

Cargill için yapılan mevzi imar planının, Anayasa'nın bu temel ilkelerine aykırılığının hukuk devleti kavramı ile çeliştiğine vurgu yapılır. HKMO Bursa Şubesi'ne göre, neresinden tutulmak istense de plan değişikliğinin hukuki açıdan tutulacak bir tarafı yoktur!

---

¹⁶ Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Bursa Şubesi'nin 26.05.1998 tarih ve 1/E-66 sayılı yazısı

Değişikliğin iptali yönünde yeniden karar alınmasının istendiği dilekçe metni, birkaç küçük değişiklikle iki gün sonra Kimya Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, bir hafta sonra da Makine Mühendisleri Odası Bursa Şubesi⁽¹⁷⁾ kurumsal kimliklerinin imzasıyla gönderilir İl İdare Kurulu Müdürlüğü'ne...

İşte kapı, işte sapı!

Başta Bursa Barosu olmak üzere, Cargill Mevzi İmar Planı'nın iptalini isteyen kurum, kuruluş ve kişilere mahkemelerin yolunu gösteren yazı, 1 Haziran 1998 tarihinde Vali adına Vali Yardımcısı İbrahim Turanlı imzasıyla gönderilir. ⁽¹⁸⁾ İdari yargılamaya ilişkin kanun maddeleri sıralanır ve bunların gereği olarak da, İl İdare Kurulu'nun aldığı kararın iptaline ilişkin başvuruların İdare Mahkemesi Başkanlığı'na yapılması gerektiği bildirilir.

Çokuluslu bir şirkete karşı yıllarca sürececek bir mücadeleye başlayan avukatlar, ömrünü çevre davalarına adanmış yurtseverler bilmez sanki idare mahkemesine başvurulacağını!

Usul, elbette öncelikle itiraz konusu işlemi yapan idareden düzeltme istemeyi gerektiriyordu. Bu talep de, yargı yoluna başvurunun ilk adımıydı.

Bu tarihlerde Cargill henüz, daha sonraları bazı üniversitelerin halkla ilişkiler bölümlerinde "*başarılı halkla ilişkiler çalışması örneği*" olarak gösterilecek çalışmalarına başlamamıştı. Dolayısıyla bazı yerel gazeteler Cargill aleyhinde yazı ve haberler yayınlatabiliyordu.

İşte o yazılardan biridir Sevinç Baysal'ın 10 Haziran 1998 tarihinde Bursa 2000Gazetesi'nde yayınlanan yazısı... Köklü Bursa Hakimiyet Gazetesi'ydi aslında... O yıllarda "*murahhas aza*" sıfatıyla yönetimine bırakılan Saruhan Ayber tarafından adı Bursa 2000 olarak değiştirilmişti. İşte o Saruhan Ayber, henüz Cargill'in basın danışmanlığını da üstlenmemişti ki, Sevinç Baysal imzalı "*Cargill'in yatırımı engellenebilir mi?*" başlıklı yazı yayınlanmıştı.

Sevinç Baysal o yazıda, Cargill'in neden İznik Gölü yakınında ısrar ettiğini sorgulayacak, DSİ'nin sulama yatırımlarından bahsedecek, girişimin uluslararası

---

¹⁷ TMMOB Makine Mühendisleri Odası Bursa Şubesi'nin 04.06.1998 tarih ve 580/748 sayılı yazısı

¹⁸ Bursa Valiliği İl İdare Kurulu'nun 01.06.1998 tarih, B054VLK4160600.1998/1-216 sayılı yazısı

yatırım anlaşmalarına dayanıp dayanmadığını irdeleyecekti. Yazı şu cümleyle bağlanacaktı:

"Bakalım göreceğiz, yabancı sermaye ile vatandaşın savaşımdan kim galip çıkacak?"

Bu, yanıtı bilinen bir soruydu aslında...

Bürokrasinin elindeki alev topu!

Yazının yayınlandığı gün Bursa Valiliği ile Çevre Bakanlığı arasında yapılan yazışmalarla ⁽¹⁹⁾ usulsüz, hukuksuz imar planı değişikliklerinden sonra Cargill'i bir de ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) kapsamı dışında tutacak zemin hazırlanır. Dayanağı da, firmanın kendi arıtma tesisini kendisinin yapacağını taahhüt etmesidir.

Çevre Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü, Bursa Valiliği'ne gönderdiği yazıda, İznik Turizm ve Folklor Derneği Başkanlığı'nın 21 Mayıs 1998 tarihli dilekçesine atıfta bulunur. Dilekçede, 200 dönümlük arazide kurulması planlanan mısır işleme fabrikasının İznik Gölü'ne ve çevreye büyük zarar vereceği, tarımdan sonra gelirini turizmden sağlayan yöre halkının bu konuda çok duyarlı olduğu belirtilerek, durumun bakanlıkça değerlendirilmesinin istendiği bildirilir. Yazının ikinci paragrafında, dilekçeye konu olan tesisin, 23 Haziran 1997 tarihli ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında kaldığına vurgu yapılır ve şöyle denir:

"Ancak bahse konu tesisin kurulacağı alanın; İznik Gölü çevresinde yer alması gölde kirlenmeye neden olabileceği ilgide kayıtlı yazının incelenmesi neticesinde anlaşılmiş olup, konunun tarafınızca değerlendirilmesinde fayda mütalaa edilmektedir."

Genel müdürlüğün 8 Haziran 1998 tarihinde Cargill için ÇED ön araştırması istediği de anlaşılır. *"İşletmeden kaynaklanacak 3360 metreküp/günlük atıksuyu arıtacak şekilde kurulması planlanan endüstriyel atıksu arıtma tesisi için ÇED ön araştırma yapılması gerektiği"*kaydedilir. Buna karşılık, Bursa Vali Yardımcısı Levent Günçal imzalı yanıtta, Amerikan firmasının gönderdiği yazıya atıfta

---

¹⁹ Çevre Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nün 10 Haziran 1998 tarih, B 19 0 ÇED 0 12 00 04 /1372-4517 sayılı yazısı

bulunulur. Cargill yöneticileri demiştir ki; *"Fabrika bünyesinde kurulacak arıtma tesisi için ÇED ön araştırma istenmemesi gerekir."*

Bursa topu Ankara'ya atar: *"Konunun değerlendirilerek, söz konusu fabrika sahasında kurulacak arıtma tesisi için ÇED Ön Araştırma istenip istenmeyeceğinin belirlenerek Valiliğimize bilgi verilmesi..."*

Görülmektedir ki, kendi imar planını yapan, plan notlarını kendi ihtiyaçlarına göre belirleyen Cargill, çevre konusundaki koşulları da kendisi belirlemektedir. Çevre Bakanlığı bürokrasisi zordadır. Herkes bu ateşten topun eline değmesinden korkar!

Bayındırlık ve İskan Bursa İl Müdürlüğü ise en cesur (!) kurumdur. 17 Haziran 1998 tarihinde 12/79 sayı ile Cargill'e inşaat ruhsatını kesmiştir bile...

Tek kalemde her itirazcıya yanıt

Mevzi imar planı değişikliğine yapılan itirazcılara da aynı metinle yanıt verir Bayındırlık Müdürlüğü... Tam 22 kişi ve kuruma gönderilir yanıt... Cargill'in ilk başvurusunu yaptığı tarihten başlanarak, YPK kararından, DSİ'nin sulama projesi revizyonundan, İl İdare Kurulu onayından bahsedilir. Ret gerekçesinde mevzi imar planı onay sürecinde herhangi bir eksiklik yoktur, dolayısıyla itiraz yerinde görülmemiştir!

Bu yanıt kimlere ve nerelere gönderilir peki?

Atatürkçü Düşünce Derneği Orhangazi Şube Başkanı Bülent Turantekin, İznik Ziraat Odası Başkanı İlhan Sarı, DSP Orhangazi İlçe Başkanı Selahattin Tabak, ANAP Yeniköy Belde Başkanı Abdullah Yarma, Orhangazi Dutluca Köyü Muhtarı Mustafa Erkul, GÜMÇED Orhangazi Şube Başkanı Melih Ersöz, Orhangazi Ziraat Odası Başkanı Cevdet Altın, İznik Boyalıca Belediye Başkanlığı, DSP İznik İlçe Başkanlığı, Türkiye Muhtarlar Derneği İznik Şubesi, DYP İznik İlçe Başkanı Ali Turan, İznik Kültür ve Dostluk Derneği Başkanı Alper Gürbay, CHP İznik İlçe Başkanı Dünder Koyutürk, ADD İznik Şubesi, İznik Belediye Başkanlığı, ANAP 2. Başkanı Abdullah Çolak, İznik Mustafalı Köyü Kalkınma Kooperatifi, İznik Turizm ve Folklor Derneği, Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi, MHP İznik İlçe Başkanı Ali Rıza Günüz, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Bursa Şubesi ve Mimarlar Odası Bursa Şubesi'ne...

Sivil toplum örgütlerinin temsilcileri adeta çırpınır. Nereden tutturulabilir de bu katliam durdurulabilir?

Mimarlar Odası Bursa Şubesi bir yol daha dener. Dönemin başkanı Turgay Erdem, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Bursa Bölge Müdürlüğü'ne başvurur. (20)

İnşaatına başlanan nişasta fabrikasının, İznik Gölü'nün boşaltma ayağı durumundaki Karsak Deresi'ni besleyen Medet Deresi kenarında yer aldığı belirtilir. Karsak Deresi'nin BKTVKK tarafından 15.01.1996/4928 sayılı kararıyla tescillendiği belirtilir.

Mimarlar Odası dilekçesinde, Anıtlar Kurulu'nun "*Karsak Deresi'nin tescili ile bu dereye herhangi bir şekilde karışacak tüm kirlenici unsurların ilgili kuruluşlarca belirlenmesi ve Su Kirliliğini Kontrol Yönetmeliği çerçevesinde gerekli önlemlerin ilgili birimlerce alınmasına yönelik kararı*" hatırlatılır. Bu çerçevede, kurul görüşü sorulmadan alınan ruhsatla ilgili olarak gereğinin yapılması, tescilli Karsak Deresi'ni besleyen kollara ilişkin de karar alınması istenir.

İmren Aykut'un direnci işe yarar mı?

Bursa yerelinde çevrecilerin, vatanseverlerin idare ile yaptığı yazışmalardan olumlu sonuç alınamaz. TBMM'de yapılabilecek de, soru önergesi verip yanıt almaktan öteye gitmez. 1993-95 yılları arasında Çevre Bakanlığı yapan DYP Manisa Milletvekili Rıza Akçalı'nın soru önergesini ANAP'lı Çevre Bakanı Dr. İmren Aykut 23 Haziran 1998'de yanıtlar. (21)

Akçalı'nın, Cargill'e yürürlükteki mevzuat gereği hangi izin ve ruhsatların verildiğine ilişkin sorusuna gelen yanıtta, izinden bahsedilmez, sadece "*Bursa İl Çevre Müdürlüğü'nce kurulacak arıtım tesisi için ÇED ön araştırması yapılması da istenmiştir*" denir.

Çevre Bakanlığı'nın bu konuda hangi çalışmaları yaptığına ilişkin sorunun yanıtında da "*Bakanlığımız konuya ilişkin olarak yaptığı çalışmalarda, ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin aşağıda belirtilen hususlarını göz önüne almaktadır*" denilerek, çölleşme ile mücadele, biyolojik çeşitlilik sözleşmelerinin ilgili maddeleri gereğince İznik ve Uluabat göllerine yönelik koruma projelerinden bahsedilir.

---

²⁰ Mimarlar Odası Bursa Şubesi'nin 25.06.1998 tarih ve 98-0510 sayılı yazısı

²¹ TBMM 20. Dönem 3. Yasama Yılı 107. Birleşim Tutanağı / Sayfa 107-109

"Bu yatırım ve onu takip edecek diğer yatırımları Bakanlığınız görev alanı çerçevesinde ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri ile nasıl bağdaştırıyorsunuz?" sorusuna "Bu yatırım ve onu takip edecek diğer yatırımlar için 2872 sayılı Çevre Kanunu ile bu kanuna göre çıkarılmış ilgili yönetmeliklerin gereği yerine getirilecektir" yanıtıyla karşılık verilir.

Eski bakanın Cargill açıklamaları

Bursa Barosu ve diğer sivil toplum örgütleri, yurtsever vatandaşların idare ile yazılı düellosu idarenin yengisiyle sonuçlanır. Bundan sonra yapılması gereken yargıya başvurmaktır. Yargıdan başka umar yoktur artık...

Çalışmamız sırasında görüştüğümüz, Bülent Ecevit Hükümetleri'nde görev alan ancak adının açıklanmasını istemeyen bir bakanın deyişiyle "Cargill öyle bir şirkettir ki, Amerika'da bütün başkan adaylarına yüklü miktarlarda maddi destek verir, seçilen başkan da bu şirketin çıkarlarını kollar."

Şirketin çıkarlarını kollama yükümlülüğü altına giren Amerika devlet başkanlarının da, sözde müttefik, sözde dost, sözde ortak ülkelere bu konuda ricacı (!) olmaması beklenmez. Nitekim Türk başbakanlarına sadece Cargill meselesinin çözümü için telefon ettikleri bile vakidir.

Amerikan şirketinin gücünü bir cümleyle özetleyen eski bakan, ABD Başkanı Bill Clinton'un Bülent Ecevit ile Cargill konusunda iki telefon konuşmasına bizzat tanık olduğunu söyler. Fakat Ecevit'in, bakanlara, bürokratlara Cargill için hukuksuz bir işlem yapmaları konusunda talimat vermediğini üstüne basa basa anlatır.

Cargill'in başvurusunun üzerinden bir yıl geçmesine karşın Bursa'da sivil hareket, idarenin hukuksuz işlemlerinin önünü alamaz ve Bursa Barosu öncülüğünde ilk dava dilekçesi mahkemeye sunulur. (22)

Davacılar sırasıyla Bursa Barosu, TMMOB'a bağlı Makine, Mimarlar, Kimya, Ziraat, Elektrik ve Orman Mühendisleri, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odalarının Bursa şubeleri, İznik Ziraat Odası, Orhangazi Ziraat Odası Başkanı Cevdet Altın, Bursa milletvekilleri Hayati Korkmaz, Ali Rahmi Beyreli, Mustafa Özçelik, Levent Gencelli, NadirErol'dur. Vekilleri ise avukatlar Ali Arabacı, Cumhur Özcan, Şenay

---

²² Bursa İdare Mahkemesi Başkanlığı'na verilen 1 Temmuz 1998 tarihli dava dilekçesi

Özeray ve Ramazan Hoça... Davanın muhatap kurumları ise Bursa Valiliği ile Başbakanlık'tır.

Yürütmenin durdurulması ve duruşma istekli talep, Bursa Valiliği İl İdare Kurulu'nun Cargill firmasınınca yapılacak niğasta fabrikasına olanak tanıyan mevzii imar planı değişikliği ile dayanağını oluşturan ve "*düzenleyici işlem*" niteliğindeki Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararının, ayrıca bunlara dayalı olarak verilen inşaat ruhsatının iptalinikapsar.

Dava dilekçesinin olaylar başlığı altında süreç özetlenir ve sadece Cargill için 'Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçla Kullanılması Yönetmeliği'nin "*kişiyi özel*" şekilde değiştirildiği vurgulanır.

İkinci maddede, fabrikanın çevreye vereceği zararlar sıralanır. İznik Gölü'ne 6 kilometre uzaklıkta bulunan tesisin günde 800 ton mısır işleyeceği, üretilecek ürünün de meşrubat, reçel, çiklet, şekerleme, dondurma gibi gıdalarda kullanılan glikoz ve fruktoz gibi tatlandırıcı maddeler olduğu hatırlatılır. Tesiste ayrıca hayvan yemi üretileceğinden de bahsedilerek, "*Bu nitelikleri ile tesis, 'tarımsal amaçlı' değil, tarım ürününü kullanan bir kimya sanayi tesisidir*" denir.

Kimya sanayi olmasından ötürü katı, sıvı ve gaz atıkları da bulunmaktadır haliyle... Deşarjında yoğun bir köpüklenme olacaktır, sudaki oksijenidüşürecektir. Bu nedenle bir arıtma tesisi kurulacaktır belki ama bilimsel ve teknik olarak hiçbir tesiste yüzde yüz arıtma mümkün değildir. Şirket verilerine göre de yüzde 85 arıtma yapılacak, yüzde 15 atık doğrudan atılmış olacaktır. Bu atıkların birikiminin sonucu dikkate alınmamıştır. Projeye göre atıklar Karsak Deresi yoluyla Marmara Denizi'ne bırakılacaktır. Oysa bu dere yatağı, atığı taşıyacak debide değildir, yaz aylarında kurumaktadır.

Cargill'e birinci davanın gerekçeleri

Tam 11 sayfalık ilk dava dilekçesinde tesisin yaratacağı kirlilikten sonra, kullanacağı su miktarından ötürü doğacak tehlikeye dikkat çekilir. Günde 3-6 bin ton arasında su kullanacak olan şirket, ihtiyacı olan suyu 5 kilometre ötedeki kuyulardan sağlayacağını iddia etmektedir. Suyun bu şekilde sağlanması, çevresel zararı ortadan kaldırmayacaktır. Zira su, DSİ tarafından kullanılmasına izin verilmeyen İznik Gölü kapalı havzasından temin edilmiş olacaktır. DSİ, bu kapalı havzada yeni kuyu açılmasına izin vermeyerek yeraltı sularını koruma altına almıştır. Nitekim Cargill'den önce de pek çok kuruluşun fabrika kurmak için plan değişikliği talepleri, korumayı amaçlayan Bursa 2020 Strateji Planı ve İznik Gölü Çevre Düzeni Planı hükümlerinden ötürü reddedilmiştir. Tesisin uzun ömürlü

olacağı düşünülduğünde, göl ve çevresi açısından çok önemli olan 'kapalı havza'nın susuz kalması kaçınılmazdır. Yüksek miktarda su alacak olan tesis, giderek gölün beslenme kaynaklarını yok edecek, gölün kurumasına, bataklık haline dönüşmesine ve göldeki tüm canlıların yok olmasına yol açacak, ekolojik dengeyi bozacaktır.

Ayrıca, tesisin kullanacağı suyun içme suyu standartlarında olması zorunludur. Tesiste kullanılacak yeraltı suyunun kimyasal ve bakteriyolojik analizleri yapılmadığı için niteliği belirsizdir. Çevrede zirai ilaçlama yapıldığı dikkate alındığında, yağışlardan dolayı tarım ilaçlarının topraktan süzülerek yeraltı suyuna karışarak niteliğini olumsuz yönde bozma olasılığı çok güçlüdür.

Dava dilekçesinde, bölgenin özel ürününün zeytin olduğuna vurgu yapılır ve mısır üretilmediğine dikkat çekilir. Her yerde yetiştirilemeyen zeytin yerine mısır ekiminin özendirilmesinin de Türk zeytinciliğine büyük darbe vuracağı öne sürülür. Yöre ve çevre ilçelerle birlikte yılda 18 bin ton mısır üretilirken, tesisin yıllık mısır ihtiyacının 265 bin ton olması da önem derecesi yüksek ayrıntılardan biridir.

Özet olarak tesis, koruma altındaki İznik Gölü'nü, Karsak Deresi'ni, zeytinlikleri, hatta Marmara Denizi'ni yok edecektir.

Cargill Mısır İşleme Tesisi'nin fiziki olarak doğaya vereceği zararlar böyle sıralandıktan sonra sıra, iptal isteminin hukuki gerekçelerine gelir. İdari işlemler en başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Çevre Yasası, Umumi Hıfzıssıhha Yasası, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yasası, Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik hükümleri ve ilgili mevzuat da işlemlerin iptal gerekçesidir. İdari Yargılama Usulü Yasası (İYUY) da yürütmenin durdurulması ve iptale dayanak sağlamaktadır.

Bunlar sadece iç hukukla ilgilidir. Ayrıca, uluslararası sözleşmelere de aykırılıklar vardır. Bu aykırılıklara değinmeden önce, iç hukukta somut bir şekilde ifadesini bulan, kişiye özel yasal düzenleme yapılamayacağına ilişkin bölümü aynen aktarmak gerekir.

"Hukuk devletin ana özelliği, yöneten ve yönetilenlerin önceden konulmuş, objektif, soyut hukuk kurallarına göre yönetilmesidir. Kişiye özel yasa ya da hukuk normu konulamaz. Oysa somut olayda, tüm işlem ve kararlar salt Cargill firmasına göre düzenlenmiş, engel teşkil eden normlar kaldırılmış ya da değiştirilmiştir. Kamu yararı gözetilmemiştir."

Uluslararası sözleşmelere de aykırı

Türkiye'nin de imzası bulunan 5 Haziran 1972 tarihli Stockholm BM Çevre Deklarasyonu'nun 1. maddesinde, "*İnsanın, şerefli ve huzurlu bir hayata izin verecek kaliteli bir çevrede, özgürlük, eşitlik ve elverişli yaşam koşulları içinde yaşaması temel hakkıdır*" deniliyordu. 2. maddede ise "*hava, su, toprak, bitki ve hayvanların tamamını kapsayan yeryüzünün doğal kaynakları ve özellikle tabii ekosistemi temsil eden örnekler, şimdiki ve gelecek nesillerin çıkarı için uygun bir planlama ve idare ile korunmalıdır*" vurgusu vardı. İdarenin tasarrufu açıkça bu bildiriye de aykırıydı.

Yine Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından 20 Kasım 1990 tarihinde imzalanan Paris Şartı'na göre de demokrasinin temelinde insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatıyordu. Paris Şartı'nda "*Hava, su ve toprakta sağlam bir ekolojik dengenin yeniden tesisi ve idaresi için çevreyi korumak ve geliştirmek maksadıyla çabaların yoğunlaştırılması, uygulanan politika, proje ve programların çevre üzerinde etkilerinin halka açıklanmasını, hükümet dışı kuruluşların AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) hedeflerine ulaşılmasındaki önemli rollerini hatırlatırız*" deniliyordu.

BM Çevre ve Kalkınma Konferansı (UNCED) sonrası yayınlanan ve 153 devlet başkanı tarafından imzalanan "1992 Rio Zirvesi Sonuç Bildirgesi"nin ikinci maddesinde şöyle denmişti:

"...devletler, kendi yetki ve kontrolü dahilindeki faaliyetlerinin diğer ülkelere zarar vermemesini sağlamakla sorumludurlar."

Cargill, bir Amerikan şirketi idi ki, Rio zirvesinin bu şartı, tam da bu durumu anlatıyordu.

4. maddede "*...sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesi için çevre koruma, kalkınma sürecinin entegre bir parçasını oluşturacaktır, ayrı olarak düşünülemez*";

10. maddede ise "*Ulusal düzeyde, her birey kamu otoritelerindeki çevreyle ilgili bilgilere ulaşabilecek ve karar verme sürecine katılma fırsatına sahip olacaktır. Devletler, kamu duyarlılığını ve katılımı kolaylaştıracak ve destekleyecektir*" denmekteydi.

Görülmekteydi ki, YPK'nın ve Bursa İl İdare Kurulu'nun kararları, Rio Zirvesi Sonuç Bildirisi'ne de aykırıydı. Bu aşamaya gelmeden idareye yapılan itirazlara verilen ret yanıtları da mevzuat hükümlerine uygun değildi zaten...Çevrenin

korunması en temel insan hakkı iken hiçbir idare, bütün bu ilkelere aykırı karar alamazdı. Kamu yararı olmayan böyle bir karar iptale mahkum olmalıydı. Fakat ruhsat verilmesiyle birlikte Cargill firması derhal inşaata başlamıştı. Yürütmeyi durdurma kararı verilmemesi halinde telafisi güç ve onarılmaz zararlar doğacaktır.

Dava dilekçesine, iptal edilmesi istenen karar örnekleri, inşaat ruhsatı, ilgili kurumlarla yapılan yazışmalar, itirazların reddine ilişkin kararlar, idare eliyle delinen imar planları ve notları, gazete haberleri de eklenir. Yargı işlemlerini hızlandırmak için de tebligatların memur eliyle yapılması, kısa süreli mehiller verilmesi istenir.

Açgözlü sermaye ve işbirlikçileri!

Aynı gün Bursa Barosu Başkanı Avukat Ali Arabacı, Bursa Akademik Odalar Birliği (BAOB) adına basın açıklaması yapar. Cargill AŞ unvanlı Amerikan şirketi tarafından İznik Gölü kıyısında kurulmasına karar verilen nişasta fabrikasının doğaya ve özellikle İznik Gölü'ne vereceği onarılmaz zararlar nedeniyle, bu yönde verilen kararların iptali için idare mahkemesine dava açıldığını duyurur. Davacıların adlarını sıralar ve şöyle der:

"Ülkemiz doğal kaynaklarının ve zenginliklerinin gerek özelleştirme, gerekse tahsis suretiyle talan edildiği, bu talanın ülkenin bağımsızlığını, geleceğini düşünmeyen, sadece kâr, siyasi çıkar ve makam peşinde koşan açgözlü sermaye, bürokrat ve siyasetçi işbirliği ile gerçekleştirildiğini hep birlikte görüyor ve yaşıyoruz.

Bu talandan en çok nasibini alan illerin başında da Bursa gelmektedir. Bursa Ovası ve Uludağ'dan sonra şimdi de göllerimizin talanına sıra geldi.

Bizi yönetenler, samimi olmak, dürüst olmak, cesaretli olmak, bu ülkenin çıkarlarını düşünmek zorundadır. Uluslararası her türlü platformda çevrenin korunmasıyla ilgili, insan haklarıyla ilgili her türlü bildiri ve sözleşmeye imza atacaksınız, kendi ülkenizde de bu kuralları uygulayacağınızı taahhüt edeceksiniz, ama Edirne'ye ayak basar basmaz her şeyi unutacaksınız ve yağma düzenine devam edeceksiniz.

Bu çarpık, kısa vadeli, ülkemizi felakete götüren siyaset anlayışından, yönetim anlayışından vazgeçilmelidir.

İnsanların refahı ve mutluluğu ancak ekolojik denge ile mümkündür. Ekoloji; teknoloji ve maddi çıkarlardan daha önemlidir. İnsanlar gelecek kuşaklara yaşanabilir bir dünya bırakmak zorundadır.

Bizler bu anlayışla, ekolojik dengenin korunması, demokratik bir toplumda yaşayabilmek için hukuk devletinin gerçekleşmesi yolunda mücadelemize devam edeceğiz."

İlk davanın künyesi: 1998/508

Açılan ilk dava Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne düşer ve ilk karar ⁽²³⁾ 8 Temmuz 1998 tarihinde verilir. Bu karar, yıllar alacak mücadelede çevrecilerin, hukukun üstünlüğünü savunanların, yurtseverlerin, antiemperyalistlerin ilk yengisi olur. Bursa 2. İdare Mahkemesi, dava konusu işlemlerin yürütmesini durdurmuştur ve bu, sivil toplum örgütlerinin zaferidir!

Sabri Ünal başkanlığında, üyeler Ali Telli ve M. Ali Ceran'dan oluşan 2. İdare Mahkemesi Heyeti'nin oyçokluğuyla aldığı kararda, yürütmeyi durdurma isteminin kesin olarak karara bağlanabilmesi için idareden istenecekler sıralanır. Fabrikayla ilgili tüm bilgi ve belgeler; Çevre Bakanlığı'ndan ÇED raporu ve Koruma Kurulu'ndan izin alınıp alınmadığı; Renkli kalemle işaretlenmiş imar planları ve notları, aynı bölgede daha önce yapılan başvurular ve bunların ret nedenleri sorulur. Aynı alanda bu kez fabrika kurulmasına izin verilme sebeplerinin bildirilmesi istenerek şu karar yazılır:

"Davanın durumuna, olayın nitelik ve mahiyetine göre yürütmenin durdurulması talebinin davalı idarelerin birinci savunmaları ve ara kararları alınıp bu konuda yeniden bir karar verilinceye kadar kabulüne..."

Karar oyçokluğuyla alınmıştır. Mahkeme üyeleri Telli ve Ceran yürütmenin durdurulması kararını verirken, başkan Ünal karşı oy kullanır. Gerekçesi de şöyledir:

"Davanın durumu ve olayın niteliği itibarıyla sadece davacı tarafın iddialarına göre savunma alınıncaya kadar yürütmenin durdurulması mümkün olmadığından aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum."

Okyanus aşıp Medet Deresi'nde boğulmak!

Yargı ringinde ilk raundun zili çalmış ve iki yargıç, mavi eldiveni havaya kaldırmıştır. Ama kırmızı eldiven alttan alttan darbeye devam eder. Onca hukuksuz işlemin ardından verilen inşaat ruhsatının dayandığı proje, o gün

---

²³ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 1998/508 sayılı dosyada 08.07.1998 tarihli kararı

yürürlükte olan yasa hükmü gereği Mimarlar Odası tarafından vize edilmek durumundadır. Bu da, tesisin bulunduğu il sınırları içindeki oda şubesi tarafından yapılmalıdır. Oysa Cargill böyle yapmaz. Çünkü davacılar arasında Mimarlar Odası Bursa Şubesi de vardır. Başvursa da vize alması olanaksızdır. Dolayısıyla fabrika projesinin vizesi Mimarlar Odası Yalova Temsilciliği'ne yaptırılır.

2. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararı vermesinden bir gün önce Mimarlar Odası Yalova Temsilciliği'nden Bursa Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda, "*Cargill'e ait projelerin mimari çizim standartlarına uygunluğu kontrol edilerek vizelenmiştir*" denir.

Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu'ndan kendine özel karar çıkartabilme gücüne sahip çokuluslu bir şirketin meslek odası vizesine takılması düşünülemezdi herhalde!

Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Yalova Temsilciliği'nin denetimini genel merkeze bildirir. Mesleki denetimin, yapının bulunduğu yerdeki oda birimince yapılacağına dair genel merkez yönetim kurulu kararı vardır. Önce bu hatırlatılır. Cargill fabrikasına ait mimari projenin mesleki denetimini yapan Yalovalı mimar Meltem Tınaztepe'dir. Oysa proje için Mimarlar Odası Bursa Şubesi'nin de taraf olduğu hukuk süreci başlatılmıştır. ÇED yönetmeliğine aykırı proje yapılmıştır. Mimarlar Odası Genel Merkez Yönetim Kurulu gereğini yapmalıdır.

Bu bir bakıma Mimarlar Odası'nın iç sorunu gibi görünse de durum öyle değildir aslında... Görünürde hukuksuz ve yasadışı hiçbir iş yapmayan Cargill yönetimi,istediği her şeyi idarenin yaptığı mevzuat değişiklikleriyle almaktadır zaten... Eğer Mimarlar Odası Bursa Şubesi'ne başvursalar, vize alamayacakları kesindir. Bu da Bayındırlık Müdürlüğü'ndeki işlemlerin aksamasına neden olacaktır. Onca yol kat edilmişken, bir de davacılar arasında yer alan Mimarlar Odası ile uğraşmak büyük bir zaman kaybı demektir! Bu durum bir başka deyişle, okyanuslar aşarken Medet Deresi'nde boğulmak anlamına gelir Cargill için!

Biz Türklerin Amerikan esprilerini anlamakta güçlük çektiği gibi, Amerikalılar'ın da "*Kim takar Yalova kaymakamını*"esprisini anlamaları beklenemez elbette... Oysa Amerikalılar Mimarlar Odası Yalova Temsilciliği'ni ciddiye almışlar. Haliyle proje vizesini de!

Gerçi, koskoca Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başbakanlığı'na istediklerini yaptırdıktan sonra Mimarlar Odası vizesi çerez sayılır ama olsun! Bir günlük gecikme bile önemlidir Amerikan şirketi için...

Cargill, hukuken tutunacak dal arıyor

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararı çok fazla şaşkınlık yaratmaz aslında. Mahkeme kararından 5 gün sonra Cargill şirketinin İstanbul Barosu'na kayıtlı avukatları Fadlullah Cerrahoğlu ve Taner Aşıcıoğlu, Bursa Valiliği ve Başbakanlık yanında davaya müdahil olarak katılmak istediklerine ilişkin dilekçe verirler. ⁽²⁴⁾ Müdahillik dilekçesiyle birlikte, "*Görev itirazı ve diğer savunmaların kısaca arzı*" başlıklı bir başvuru daha yaparlar.

Dilekçede, Danıştay Kanunu dayanak gösterilerek, davacılar bakımından tutarlı olan davanın doğrudan doğruya Danıştay'da görülmesi gerektiği savunulur. Dava konusu işlerin dayanağı olan Yüksek Planlama Kurulu kararı "*düzenleyici işlem*" kabul edilecek olursa işlem için ancak Danıştay'da dava açılabileceği belirtilir. Mevzi imar planı ve yapı ruhsatı işlemleri nedeniyle Bursa Valiliği'nin de hasım gösterildiği davanın "*bağlantılı dava*" kapsamında değerlendirilerek Danıştay'a gönderilmesinin gerekeceği yazılır.

Bu gerekçeler öne sürülerek "*görevsizlik sebebiyle*" davanın reddedilmesi ve dosyanın Danıştay'a gönderilmesi istenirken, süre yönünden de itiraz edilir. Dava konusu YPK kararının "*düzenleyici işlem*" niteliğinde olmadığı savunulur. Doğrudan doğruya belli bir alan üzerinde belli bir yatırımın gerçekleşmesine ilişkin somut, bireysel bir idari işlem sayıldığında, söz konusu bireysel işleme karşı, davanın açıldığı 1 Temmuz 1998 tarihinde sürenin çoktan dolduğu iddia edilir. İşlem tarihi 9 Aralık 1997'dir çünkü. İddiaya göre YPK kararı 15 Nisan 1998 tarihli yerel gazete aracılığıyla da kamuoyuna duyurulmuştur. Bu durumda davanın süre aşımından ötürü de reddi gerekmektedir. Davacıların esasa ilişkin iddiaları "*varit*" (olabileceği akla gelen) değildir. Esasa ilişkin savunmayı da müdahale talebi kabul edildiğinde vereceklerdir.

2. İdare Mahkemesi heyeti Cargill'in müdahale talebiyle ilgili ara karar ⁽²⁵⁾ olarak, davanın taraflarına görüş bildirmeleri için 10 gün süre verir. Bu sırada Bursa Valiliği ile Başbakanlık Hukuk Müşavirliği de yürütmeyi durdurma kararına itirazlarını hazırlamaya başlarlar. Onca hukuksuz ve yasadışı işleme kılıf uydurmak kolay olmayacaktır!

---

²⁴ Cargill avukatlarının Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne 15 Temmuz 1998 tarihli müdahillik dilekçesi

²⁵ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 1998/508 sayılı dosyada 15 Temmuz 1998 tarihli ara kararı

Mahkemenin 8 Temmuz 1998 tarihli ilk kararının "muallak"ta kalma durumu söz konusudur. Mahkemenin "Davanın durumuna, olayın nitelik ve mahiyetine göre yürütmenin durdurulması talebinin davalı idarelerin birinci savunmaları ve ara kararları alınıp bu konuda yeniden bir karar verilinceye kadar kabulüne..." demesi idare tarafından algılanamamış olmalıdır ki herhangi bir girişim olmaz.

Davacılar, ivedilikle yürütmenin durdurulması kararı verilmesini isteyen bir dilekçe daha sunar. ⁽²⁶⁾ Ekinde, Bursa Haber Gazetesi'nin 16 Temmuz 1998 tarihli sayısı yer alır. Gazetede, dava konusu alanda su sondaj çalışmalarının başladığını gösteren fotoğraf ve haber yer almaktadır. Haberde belirtildiğine göre sondaj, İznik Gölü'nü besleyen ana damarlarda yapılmaktadır.

Yürütmenin durdurulmasına "ivedilikle"karar verilmediğinde ileride telafisi imkansız zararlar doğacaktır. Alınan kararların apaçık yasaya aykırı olduğu da dava dilekçesinde ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir zaten... İdari yargılama koşullarının da tamamı oluşmuştur. Savunma dahi beklenmeksizin kararların yürütmesinin durdurulması gerekir.

Hukukçuların düellosu da başlamıştır artık.

Davacılar hukuk, Cargill'e adam lazım!

Tüm davacılar adına, Cargill'in müdahale talebinin kabul edilmediği bildirilir, itirazların reddedilmesi istenir. Cargill avukatlarının mahkemenin görevsizliğine ilişkin iddialarının yerinde olmadığı savunulur. Dayanak da İdari Yargılama Usulü Yasası'dır. Şöyle denir ilgili hükümde;

"İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskan gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idari davalarda yetkili mahkeme taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir." ⁽²⁷⁾

Böylesine açık bir hüküm vardır ve dava tam da yerinde açılmıştır aslında...

Cargill avukatlarının yasadaki "bağlantılı dava"ibaresinden yola çıkarak dosyanın Danıştay'a gönderilmesi yolundaki talebişöyle çürütülür. Yasa maddesinde

---

²⁶ Av. Ali Arabacı'nın Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne ivedilik talepli dilekçesi

²⁷ İdari Yargılama Usulü Yasası 27. madde

"Bağlantılı davalardan birinin Danıştay'da bulunması halinde dava konusu dosya Danıştay'a gönderilir" dediği hatırlatılır. Oysa Danıştay'da konuya ilişkin bir dava yoktur. Öyleyse bu yasa maddesinin uygulanması olanaksızdır.

Peki ya davanın süresinde açılmadığı iddiası... Bu da doğru değildir. Uygulama işlemlerine göre davanın süresinde açıldığına ilişkin bir tartışma bulunmadığına göre, Cargill'in bu yöndeki isteğinin de reddi gerekmektedir. Ayrıca, idari işlemlerin günlük gazetelerle tebliğ edilmiş sayılacağına ilişkin de hiçbir yasal düzenleme yoktur. Kaldı ki YPK kararı, uygulamaya yapılan itiraz dilekçelerinin idareye sunulduğu gün öğrenilmiştir.

Diğer yandan fabrika inşaatı sürmekte, yürütmeyi durdurma kararı uygulanmamaktadır. Bursa Barosu'nun yazıları da idareyi harekete geçirmeye yetmez. Basında çıkan birkaç eleştirel yazı da, davacılar açısından olumlu sonuç alınması konusunda işe yaramaz.

Bu yazılardan birini Bursa Hakimiyet'te Sevinç Baysal kaleme alır. Baysal, inşaatın ilerlediğini, yeni yeni halkla ilişkiler yöntemlerinin denendiğini, adam adama markaj çalışması yapıldığını yazar. Yasaları hiçe sayıp ayrıcalık kopartanların ince çalışmalarını sürdürürken yargının da boş durmadığı yorumunu yapar, 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği kararlar ilgili bilgi aktarır. Bu aşamadan sonra neler olabileceğini sıralar.

Yazıya göre Arabacı, yargı kararını uygulamayan idareciler hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunacaktır. Arabacı'nın söylediği şudur: "*Hukuku sonuna kadar tüketeceğiz. Baktık olmadı, İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracağız.*"

Arabacı bu açıklamasını yaptığı sırada Demokratik Sol Parti (DSP)'den Bursa milletvekili adaydır. Sevinç Baysal yazısını "*Arabacı milletvekili seçilirse, yargı kararını uygulamadığı takdirde Ecevit ile karşı karşıya gelebilecek*" cümlesiyle bitirir.

Milletvekillerinin "Cargill Gazı"nı kim aldı?

Tarih 23 Temmuz 1998... Başkanvekili Uluç Gürkan TBMM'de oturumu⁽²⁸⁾ açar. Gündeme geçmeden önce Fazilet Partisi (FP) Bursa Milletvekili Altan

---

²⁸ TBMM'nin 23.07.1998 tarihli 127'inci birleşimi tutanağı

Karapaşaoğlu'na söz verilir. Partililerinin alkışları arasında kürsüye çıkan Karapaşaoğlu'nun gündem dışı konuşmasının gündemi Cargill'dir:

"Cargill Firmasına, Yüksek Planlama Kurulu özel izniyle verilen yatırım izninin derhal durdurulması gerekmektedir. Halkımız ve ilgililer, özellikle yabancı sermayeli bir yatırımın, ülkemizde gerçekleştirilmesine karşı olmadıklarını; ancak, yer seçiminin çok büyük bir yanlış yapılarak tespit edilmesi dolayısıyla karşı çıktıklarını belirtmektedirler. Orhangazi ve İznik'in özel mahsul alanları ve İznik Gölü su toplama havzası içinde önemli ölçüde tehlike oluşturacak olan bu yatırımın, beraberinde getireceği diğer yatırımlar da düşünöldüğünde, konunun ciddiyeti daha iyi anlaşılacaktır."

Verilen konuşma süresi yetmez Karapaşaoğlu'na... Başkanvekili Gürkan, Karapaşaoğlu'ndan toparlamasını ister. Konuşmasının devamında Çevre Bakanı İmren Aykut'un daha önce İznik Gölü'nün önemiyle ilgili konuşmasını hatırlatan Karapaşaoğlu, can alıcı cümlelerini kurar.

"Bu konuda, ilgili birimlerden, ilgili bölge müdürlüklerinden, daha önceki tarihlerde olumsuz rapor verilmiş olmasına rağmen, bir müddet sonra, birileri tarafından düğmeye basılıyor ve uydurma gerekçelerle, ilgili daireler, olumlu raporlar veya olumluya çıkabilecek raporlar vermeye başlıyorlar. Zaten, bölge idare mahkememizin vermiş olduğu karar da, bu olumsuzlukları içeren bir karar olduğu için, bu yatırımın durdurulması istikametinde bir işarettir ve ilgilileri buradan uyarmak istiyoruz. Bu yatırımın bir an önce durdurulması ve daha makul bir bölgeye sevk edilmesini teklif ediyoruz."(²⁹)

Yıllar sonra Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) milletvekiliyken hazırlayacağı "Cargill Yasası" teklifiyle gerek muhalefet partileri, gerekse Bursa'daki sivil toplum örgütlerinin temsilcileri tarafından adeta topa tutulacak olan Altan Karapaşaoğlu, yine partililerinin alkışları eşliğinde kürsüden iner.

İmren Aykut'un sözü tutanakta kaldı!

TBMM Başkanvekili Uluç Gürkan, Karapaşaoğlu'nun konuşmasını yanıtlamak üzere kürsüye Çevre Bakanı İmren Aykut'u davet eder.

Bakan Aykut, daha ilk cümlesinde adeta "damardan girer" ve şöyle der:

---

²⁹ TBMM'nin 23.07.1998 tarihli 127'inci birleşimi tutanağı

"Gerçekten Cargill konusu da, İznik Gölü konusu da çok önemlidir. Cargill fabrikasının buraya kurulmasına, Çevre Bakanlığı olarak biz de karşıyız. Ancak bu ÇED'e tabi bir iş olmadığı için, bu işyerinin o aşamada burada kurulmasını engelleme imkânını bulamamış durumdayız. Yine de, buna rağmen ben, işyerine, buraya temel atmamalarını, şu, şu, şu sebeplerle bu işyerinin burada kurulmasının uygun olmadığını, başka bir yer aramalarını ifade eden yazılar gönderdim. O gün bugündür görüşmek için randevu istiyorlar ama kendileriyle henüz görüşme fırsatı da bulamadım."

Bakan Aykut, İznik Gölü ve çevresinin son derece kıymetli olduğunu, bölgenin ileriye yönelik yaşam kaynağı olması nedeniyle korunması gerektiğini, çevresinde verimli tarım arazileri bulunduğunu anlatır. Bu nedenle İznik Gölü'nün ciddi bir kirlenme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını tespit ederek faaliyete geçtiklerini, 11 belediyenin katılımıyla kurulan belediyeler birliği aracılığıyla göle kanalizasyon akışını durdurmak için proje hazırladıklarını bildirir. Projenin 1998, olmazsa 1999 programına alınması için Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'na, finansmanı için de 4 ayrı dış finansman kuruluşuna ön fizibilite raporuyla başvurduklarını açıklar. Aykut, sadece İznik değil, Uluabat Gölü için de kaygılandıklarını ifade eder ve sözü yeniden Cargill'e getirir.

"Cargill için de çok fazla tepkiler var. Bursa halkı, son derece çevreci... Yani Bursa'yı, çevre bilincinin çok gelişmiş olduğu bir il olarak değerlendirdiğimi ifade etmek istiyorum. Bu fabrikanın buraya kurulmasına, ne kadar örgüt varsa hepsi karşı. Siyasi partilerimizin tamamı karşı... Ama firma 'illa da buraya fabrika kuracağım' diye bir ısrarın içerisinde. O konuda Sayın Yalçınbayır'ın da gayretlerini biliyorum. Bir yandan yargı yoluyla, bir yandan sivil toplum örgütlerinin gayretiyle, belki bunu önlenme imkanı olabilir diye umut ediyorum. Biz Çevre Bakanlığı olarak buna hiçbir şekilde onay veremeyeceğimizi ve böyle bir yatırımın, burada doğru olmadığını ifade eden yazılarımızı da yazmış bulunuyoruz."

Çevre Bakanı İmren Aykut kürsüden inerken Anavatan Partisi (ANAP), Fazilet Partisi (FP), Doğru Yol Partisi (DYP) ve Demokratik Sol Parti (DSP) sıralarından alkış sesleri yükselir. Oysa karşı çıktığı işlemde, üyesi olduğu hükümet ortaklarının imzası vardır. Dolayısıyla Aykut'un konuşması, "milletvekillerinin gazını almak"tan öte anlam taşımaz!

Cargill konusunu gündem dışı konuşmasıyla TBMM Genel Kurulu'na taşıyan FP Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun Bakan Aykut'a teşekkür etmesi de bunun işaretidir. Karapaşaoğlu, teşekkürün ardından bir cümle daha ekleyip, "Ayrıca, bu yatırıma (Cargill'e) izin verilirse, 6 fabrikanın da izin almak için sırada

olduğunu belirtmek istiyorum”der. Bunun üzerine Uluç Gürkan,bakanın hiçbir koşulda izin vermeyeceklerini beyan ettiğini söyleyerek konuyu bağlar.

Ve Cargill inşaatı durduruldu!

Bir gün sonrasının tarihiyle Bursa Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü, gereği için Cargill’e, bilgi için de Bursa Barosu’na bir yazı gönderir. Vali adına Vali Yardımcısı Hayati Yaşar’ın imzasını taşıyan yazı, yürütmeyi durdurma kararının gereğinin yerine getirileceğini bildirir. ⁽³⁰⁾ Cargill’e “*Tebliğ tarihi itibarıyla inşaatınız ikinci bir emre kadar durdurulmuştur. İnşaatınızın mahallinde tutanakla tespiti yapılacaktır. İnşaatı devam etmeniz halinde 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 32 ve 34. maddelerine göre yasal işlem yapılacaktır”* denir.

Cargill’e mevzi imar planı onayı veren İl İdare Kurulu dahil, mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı verdiği tarihe kadar geçen süreçte hiçbir yazıda imzası bulunmayan ve *Başbakan Mesut Yılmaz* tarafından Cargill karşıtı hareketi organize etmekle suçlanan Bursa Valisi Orhan Taşanlar’ın imzası, 27 Temmuz 1998 tarihli bir yazıda görülür. Bu yazı, 2. İdare Mahkemesi’ne yazılmış ve yürütmeyi durdurma kararının kaldırılmasını isteyen dilekçedir: ⁽³¹⁾

“Yürütmenin durdurulması kararı Valiliğe 22 Temmuz’da tebliğ edilmiştir. Anayasa ve ilgili yasa uyarınca kararın gereği yerine getirilmiştir. Dava konusu işlem, Başbakanlık YPK kararına dayalıdır. YPK kararlarının bağlayıcılığına inançla izin verilmiştir. Ayrıca, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı’nda tarımsal niteliği korunacak alanda tarımsal nitelikli yapılara 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapmaları durumunda izin verilebilmektedir. Bursa Valiliği’nce tesis edilen işlem hukuka uygundur!”

Görünen o ki, yapılan işlemlerin hukuka uygunluğuna inanmadığı halde mecbur kalır Vali Taşanlar böyle bir dilekçeye idare adına imza atmaya... Taşanlar zor günler geçirir. Emrindeki bürokrasinin de eli ayağına karışır adeta... Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü usul hatası yapar.

“Savunma alınincaya kadar yürütmenin durdurulması” kararına itiraz mümkün olmadığı halde “*zühulen*”, yani dalgınlıkla birinci cevap dilekçesi vermek yerine

---

³⁰ Bursa Valiliği, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü’nün 24 Temmuz 1998 tarihli, B.09.4.İLM.4.16.00-16.10.126 sayılı yazısı

³¹ Bursa Valisi Orhan Taşanlar imzalı 27.07.1998 tarihli, B.09.4.İLM.4.16.00-6163 sayılı itiraz dilekçesi

itiraz edildiği anlaşılır. İtiraz dilekçesi işleme konulmadan iadesi istenir. Bu yazı da Vali Vekili İbrahim Turanlı'nın imzasını taşır. (32)

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (BKTVKK) 13 Ağustos 1998'de bir toplantı yapar. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nden iki gün önce gelen faks mesajıyla değerlendirilmesi istenen konu Cargill'dir. Kurulda yapılan görüşme sonunda, 1996 yılında tescillenen Karsak Deresi'ni besleyen Medet Deresi'ne sınır oluşturan Cargill parsellerinin yasalarda belirttiğiği şekliyle "*korunması gereken kültür ve tabiat varlığı olmadığı*" vurgulanır. Ancak kurulun prensipte uygun gördüğü İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda tarımsal niteliği korunacak alan olarak görünen parsellere mevzi imar planı onayı verilirken kurul görüşü alınmadığının altı çizilir. Tesisin, kullanım ve atıksu yönünden havzanın yeraltı sularına etkilerine ilişkin üniversitelerin hidrojeoloji bölümleri ile ÇED Yönetmeliği açısından Çevre Bakanlığı görüşü alındıktan sonra nihai görüş verilebileceği ifade edilir. (33)

Plan, gerdek sonrası kanlı çarşaf gibi!

Bu arada Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, mevzi imar planının üst ölçekli planlara işlenmesini, YPK kararını da dikkate alarak onar. (34) Bayındırlık Bakanı adına imzayı genel müdür yardımcısı Yurdanur Yerlikaya atar. Bakanlığın, 14 Ağustos 1998 tarihinde Bursa'ya gönderdiği 2020 Yılı Bursa Çevre Düzeni Planı ile İznik Gölü Çevre Düzeni Planı, Anadolu'da töre gereği damat evinin kapısına asılan kanlı çarşaf gibidir artık! Yanına asılı duran Amerika bayrağını da gözden kaçırmamak gerekir!

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 1998/508 Esas numarasıyla açılan davada verdiği yürütmeye durdurma kararına da davalı Başbakanlık itiraz eder. (35) Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nce hazırlanan dilekçe, Cargill avukatlarının ilk itirazında sıralanan gerekçeleri içerir. İlk gerekçe, süreye ilişkindir. YPK kararıyla ilgili sürenin aşılığı iddia edilir, davanın bu yönden reddi istenir.

---

³² Bursa Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün 4 Ağustos 1998 tarih ve B.09.4.İLM.4.16.00-6490 sayılı yazısı

³³ Kültür Bakanlığı BKTVKK'nun 13.08.1998-375 tarih ve numaralı, 6575 sayılı kararı

³⁴ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 14.08.1998 tarihli, B.09.0.TAU.0.17.00.00-1322 sayılı yazısı

³⁵ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin, Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne 17.08.1998 tarih, B.02.0.HUK-721.02-98-1623/08960 sayılı dilekçesi

Başbakanlık Hukuk Müşavirliği ikinci bölümde ise davacıların, iptalini istedikleri işlemle ciddi, makul, meşru ve şahsi ilişkisi olması, işlemin doğrudan veya dolaylı biçimde o kişiyi etkilemesi gerektiğini savunarak, böyle bir durum olmadığını iddia eder. Şöyle denir:

"İptal davalarının amacı, idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamaktır. Hiçbir sınırlama getirilmeden tüm vatandaşlara, 'vatandaş ve vergi mükellefi' olmaları dolayısıyla dava hakkı verilmesi gerektiği savunulabilir. Ancak bu durumda idarenin tüm işlemleri dava tehdidi altında olur ki, böyle bir ortamda idarenin her işlemi şüphelye karşılanır. İdarede ve işlemlerde istikrar kalmaz."

Anayasa'nın 135. maddesi de hatırlatılır. Buna göre meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyet gösteremezler, siyasetle uğraşamazlar. Mesleki faaliyet dışında etkinlikte bulunamazlar. Davacıların, çevre gerekçesiyle dava açma ehliyeti de, İYUY'nda yapılan değişiklikle ortadan kalkmıştır. Dava konusu işlemlerde de doğrudan menfaat ilişkileri yoktur. Bu yönüyle de davanın reddi gerektiği belirtilir.

Esas yönünden de, Anayasa'nın 166. maddesinde yer alan devletin görevleri ile ardından Çevre Kanunu'nun birinci maddesi hatırlatılır ve şöyle savunma yapılır:

"Zikredilen madde metinlerinden de anlaşılacağı üzere, Anayasa ve ilgili kanunda devlete, öncelikle sanayinin ve tarımın dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini sağlamak ve bunu yaparken de ülke kaynaklarının verimli şekilde kullanılmasının sağlanması görevi yüklenmiştir. Bunu sağlamaya yönelik olarak kaynakların verimli şekilde kullanılması amacıyla devlet tarafından birtakım tedbirler alınması ve statülerde değişiklik yapılması tabiidir."

Öyle ya, 540 sayılı KHK'nin beşinci maddesine göre YPK, "ülkenin yurtiçi ve yurtdışı ekonomik hayatıyla ilgili konularda yüksek düzeyde kararların alınması" ile görevlendirilmiştir. Dolayısıyla, YPK'nın Cargill ile ilgili kararı da bu kapsamda, yani "yüksek düzeyde"dir!

Çalınan minareye kılıf dikenler!

Başbakanlık hukukçularına göre, iptali istenen YPK kararıyla yapımına izin verilen tesisin göle, dereye, denize büyük zararlar vererek yok olacağı, ilgili yasalara aykırı olduğu iddiaları haksız ve dayanaksızdır. Davacıların tüm iddiaları 'eksik

bilgilenme'den kaynaklanmaktadır. Zira DSİ Genel Müdürlüğü'nün 31 Temmuz 1998 tarihli yazısında ⁽³⁶⁾ tesisin, İznik II. Merhale Sulama Projesi bütünlüğünü bozmayacak ve inşaatı engellemeyecek bir konumda bulunduğu belirtilmesiyle, davacıların iddialarının gerçekleşmesinin mümkün olmadığı açıkça vurgulanmaktadır!

Savunmada, DSİ 1. Bölge Müdürlüğü Jeoteknik Hizmetler ve YAS Şube Müdürlüğü'nden 3 Temmuz 1998 tarihinde Cargill'e gönderilen yazıya ⁽³⁷⁾ atıfta bulunulur. Son paragraf aktarılır ve "...*sahadan çekilecek yeraltı suyunun başka bir akiferde ve göle 7 km. mesafede olması nedeniyle göl suyuna herhangi bir etkisi olmayacaktır*" denildiği ifade edilir.

Çevre Bakanlığı'nın *'mısır işleme fabrikası için ÇED raporuna gerek olmadığı'* yönündeki yazısı da Başbakanlık hukukçularının delilleri arasındadır. Su kirliliği, hava kalitesinin korunması, katı atıkların ve gürültü kontrolü yönetmelikleri hükümlerine uyulması halinde nişasta fabrikası yapılmasında bir sakınca olmadığını bildirmiştir Çevre Bakanlığı... Yani TBMM kürsüsünde, Cargill'e karşı mücadele verdiğini anlatan İmren Aykut'un bakanı olduğu bakanlık!

Savunmayı yazarken belge açısından çok zorlanmaz elbette Başbakanlık hukukçuları... Minareyi çalan koskoca Amerikan şirkettir, kılıfı da Türk siyasetinin ve bürokrasinin usta terzilerine diktirilmiştir!

Bursa İl Sağlık Müdürlüğü'nün su kirliliği ve gayrisihhi müessese yönetmeliklerine uyulması koşuluyla; Bursa İl Tarım Müdürlüğü'nün fabrika yapılacak alanda zeytin bulunmadığı, tesisin de kimyevi atık, toz ve duman çıkaran tesisler kapsamında olmadığından nişasta fabrikasının kurulmasında sakınca olmadığına ilişkin yazıları da etli butlu delillerdir!

Başbakanlık ve Cargill savunmaları ortak

Daha neler, neler! Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün bir yazısında da, yapılacak tarımsal yatırımın memleketimize kesin olarak faydalı olacağı için YPK'da görüşülmesinin teklif edildiği belirtilir. Yine, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün, fabrika yapılacak parsellerin, korunması gereken kültür ve

---

³⁶ DSİ Genel Müdürlüğü'nün 31 Temmuz 1998 tarihli, B.15.1.DSİ.0.10.01.00/123.0201/5107 sayılı yazısı

³⁷ DSİ 1. Bölge Müdürlüğü, Jeoteknik Hizmetler ve YAS Şube Müdürlüğü'nün 03.07.1998 tarihli, B.15.1.DSİ.1.01.06.00.506.3/5734 sayılı yazısı

tabiat varlığı olarak tescillerinin olmadığı yolundaki yazısına da Başbakanlık itirazında yer verilir.

Başbakanlık savunmanları, bütün bu bürokratik belgelerden sonra davada müdahil olan şirketin yatırımının kamu yararına faaliyet gösterip göstermeyeceği, çevrenin korunması koşuluyla ülke ekonomisine yararlı olup olmayacağını değerlendirmeye başlar. Merkezi ABD'de bulunan Cargill Tarım Sanayii ve Ticaret AŞ firmasının, dava konusu edilen yatırımının Türkiye'de 1400 kişiye istihdam sağlayacağı öne sürülür. Yaklaşık 100 milyon dolar tutarındaki yatırıma 1998 yılında başlanarak 2.5 yılda tamamlanmasının kararlaştırıldığı belirtilir. Bunun, Cargill'in ABD dışında bugüne kadar tek seferde yaptığı en büyük yatırım olacağı bir lütf gibi anlatılır.

Cargill'in, tarıma entegre ve tümüyle 'tarımsal amaçlı' imalat yatırımı olduğu, hammadde olarak ülkemizde üretilen mısır kullanılarak fruktoz, kepek ve mısır özü üretileceği kaydedilir. Fabrikanın kurulacağı 194 dönüm araziden yılda elde edilecek tarımsal net gelir en fazla 100 bin dolarken, yapılması düşünülen tesisin 55 milyon dolar tutarında yılda 265 bin ton mısır işleyeceği yazılır. Bu yolla ülkemizin milli hasılasına sağlayacağı girdinin sözü edilen rakamın yüzlerce kat fazla olacağı iddia edilir. Öyle ki, tesisin tamamen çevre dostu olduğu, adeta un fabrikasının bir kademe geliştirilmiş şekli olduğu savunulur.

Neymiş? Kesinlikle kimyasal tesis değilmiş!

Tümüyle tarım amaçlı bir nişasta fabrikası olan tesiste işlenmek üzere üreticilerden Türk mısırını satın alınacaktı! Mısırın işlenmesi ile ortaya çıkartılan ürünler şekerli gıda sektöründe tatlandırıcı olarak kullanılırken, aynı zamanda kağıt ve tekstil sektörlerinde de yapıştırıcı ara madde olarak kullanılacaktı!

Cargill'in mısır kökenli glikoz ürünleri, çikolata ve şekerleme pazarlarının en önemli katkı maddesiydi. Gıda firmalarına sağlanacak bu hizmet ile bu firmaların gelişmesi ve ihracat imkanlarına katkı sağlanması hedeflenmekteydi!

Yine mısırın işlenmesiyle ortaya çıkacak kepek ve protein yan ürünleri de hayvan yemi üreticilerine veriliyordu!

Türkiye mısırözü yağı ve yüksek kalitede birçok gıda ürünü ithal etmekteydi. Hatta belli dönemlerde şeker ithaline dahi ihtiyaç duyulmaktaydı! Kurulacak bu tesisle birlikte mısırözü yağı ve şeker ithalatı düşecekti! Tesis aynı zamanda Türk pazarına bir diğer önemli ara madde olan fruktozu sağlayarak yüksek kalitede gıda maddeleri üretiminin artmasına destek sağlayacaktı.

Bölgedeki zeytinlik alanların dışında yoğun olarak ekimi yapılan buğday ile karşılaştırıldığında mısır çiftçi için avantajlı bir ürün konumundaymış! Türkiye 1997 Ürün Gelir Tablosu'nda bu avantaj açıklamalı olarak görülmekteymiş!

1400 kişiye istihdam balonu!

Başbakanlığın savunması çok şaşırtıcı değil mi? En başta 1400 kişiye istihdam sağlanacağı iddiası tümüyle bir balon! Zira ne Cargill yöneticileri o ana kadar böyle bir rakam vermiştir, ne de fabrika faaliyete başladığından bu yana işletmede istihdam bu sayıya ulaşmıştır. Öyle ki istihdam sayısı hiçbir zaman 200'ü bile bulmamıştır!

Ayrıca mısırdan elde edilen fruktoz nedeniyle Türkiye'de pancar üreticisinin ne durumlara düştüğünü, ilerleyen sayfalarda TBMM'deki tartışmalarda göreceğiz. Pancar şekerine göre daha az maliyetli olduğu için hemen her türlü meşrubat ve şekerleme ürünlerinde kullanılan fruktozun, geçtiği kimyasal aşamalardan ötürü insan sağlığına olumsuz etkisi ise o yıllarda hiç gündeme gelmez.

"Başbakanlık, henüz yapılmamış bir tesisi nasıl olur da böylesine savunabilir" diye düşünmeden edemiyor insan! Savunmadan alıntılar yapmaya devam edelim.

Başbakan adına Müsteşar Yardımcısı Celal Derya'nın imzasını taşıyan dilekçede, Cargill fabrikasının çevreye olası etkilerine yönelik iddialara karşılık olarak da *"Yapılacak tesisin İznik Gölü'ne ve Karsak Deresi ile çevresine herhangi bir zararı olmayacaktır"* denir. Çünkü DSİ'ye göre İznik Gölü ile tesisin bulunduğu alanın su kaynakları tamamen ayrıdır. Tesis yüzünden gölün su seviyesinde herhangi bir değişiklik olmayacaktır.

Tesisin bulunduğu alan göl kotundan 7 metre aşağıdadır. Dolayısıyla tesisten göle su sızması kesinlikle mümkün değildir. Göl koruma alanı 1 kilometre iken tesisin göle uzaklığı 6 kilometredir.

ABD'de 6, Brezilya'da 1, İngiltere'de 1, Hollanda'da 1, Polonya'da 1, Rusya'da 1 ve Türkiye'de 1 olmak üzere toplam 12 adet kurulu mısır işleme tesisi bulunan firma, faaliyet alanı gereği yalnızca mısır işleyecektir. Bu nedenle çevre sorunlarının çıkması kesinlikle söz konusu değildir. Tesis kimya alanında değil tarımsal gıda alanında faaliyet gösterecektir.

Firmanın tek atığı olan proses suyunun arıtılması için Türkiye'deki en iyi örneklerden bir olacak arıtma tesisi projesi hazırlanmış ve ihale edilmiştir. Arıtma tesisi Avrupa ve Amerika'da uygulanan sıkı ve kesin standartlar çerçevesinde inşa

edilecektir. Atıksu arıtma ünitesi için yaklaşık 2 milyon dolarlık yatırım gerçekleştirilecektir. Kaldı ki, mısır işleme sonucunda ortaya çıkan atıksuyun çevreye hiçbir zararlı etkisi bulunmadığı gibi zehirli olma özelliği de yoktur.

Hammadde olarak ortalama 20 derece nem içeren yaş mısır kullanılacaktır. Bacadan, mısırın yumuşatılması işleminde ortaya çıkan su buharı verilecektir. Bu nedenle hava kirliliği kesinlikle söz konusu değildir. Dolayısıyla davacıların Cargill'in bir kimya tesisi olduğu iddiası bilimsel gerçeklikten uzak bir ifadedir...

Cargill'in değil, bizzat Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin savunmasıdır bunlar unutmayalım!

Savunmada daha sonra, Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü Çevre Teknolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Orhan Yenigün imzası ile hazırlanan Cargill Orhangazi Tesisleri Atıksu Deşarj Çevre Etki Raporu'na atıfta bulunulur. Bu rapora göre de gölün kuruyacağı, bataklığa dönüşeceği iddiaları dayanaksızdır.

Yargılama usulünde kural, davacının iddiasını ispat etmesi ise de, iddiaların gerçekleşmesi mümkün değildir. Davacıların çoğunluğunun yöre ve ülke menfaatlerini hassasiyetle korumaya çalışan ilgili meslek kuruluşları olmakla birlikte eksik bilgilenme sonucu bu davayı açtıkları düşünülmektedir.

Yasa hükmüne göre yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için işlemin açıkça hukuka aykırı olması ve telafisi güç veya imkansız zararın doğması şartlarının birlikte bulunması zorunludur. Dava konusu olayda her iki şart da bulunmadığından yürütmenin durdurulması talebinin reddi gerekmektedir.

Hadi bakalım, yönetmelik de değişti!

Resmi Gazete'nin 25-26 Ağustos 1998 tarihli sayılarında iki gün ardi ardına aynı yönetmelikle ilgili değişiklikler dikkat çeker. İlkinde11 Mart 1989 tarihinde yayınlanan"*Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik*"ın19. maddesi şöyle düzenlenir:

"Bu yönetmelik hükümlerini, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün bağlı olduğu Bakan yürütür." (38)

İkinci gün "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik" in yeniden yayınlanması şaşırtır. (39) Bu değişiklik değil, yeni bir yönetmeliktir ve "Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat" başlığı altındaki 18. madde şöyledir:

"11/03/1989 tarihli ve 2015 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik ek ve değişiklikleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır."

Bu, bir gün önceki değişikliğin de kaldırıldığı anlamına gelir. Yani, 'tarım arazilerinin tarım dışı amaçla kullanılması konusunda eskiden bildiğiniz her şeyi unutun' anlamına gelen bir yönetmelik!

O gün bir maddesi değiştirilen yönetmeliğin ertesi gün komple yenilenmesi bir telaşın eseri olsa gerekir! Niye ki bu telaş diye düşünmeye gerek yok elbette. Her şey Cargill için!

Bölge İdare Mahkemesi, itirazı reddetti

Bu arada Bursa 2. İdare Mahkemesi, yürütmeyi durdurma kararı verilen davaya Cargill'in katılma talebini kabul eder. (40)

Bursa Valiliği'nin 11 Eylül 1998'de Bölge İdare Mahkemesi'ne yaptığı, yürütmenin durdurulmasına itirazı da karara bağlanır. (41) Üst mahkemeye göre; 2. İdare'nin "...yürütmenin durdurulması isteğinin savunma ve ara kararı cevapları alınincaya kadar kabulü" şeklindeki kararına verilen cevapların savunma olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla dosyanın incelenmeksizin mahkemesine iadesine karar verilir.

---

³⁸ Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'nın, 25 Ağustos 1998 tarih ve 23444 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik"

³⁹ Devlet Bakanlığı'nın 26 Ağustos 1998 tarih ve 23445 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan, "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik"

⁴⁰ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 1998/508 sayılı dosyada 31 Ağustos 1998 tarihli ara kararı

⁴¹ Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin 11.09.1998 tarihli YD İtiraz: 1998/170 nolu kararı

2. İdare Mahkemesi aynı dosya üzerinde 16 Eylül'de bir karar daha verir ve "Yürütmenin durdurulması isteminin davanın durumu ve olayın niteliğine göre uyumsuzluk konusu mahalde mahkeme heyetince keşif ve bilirkişi incelemesi yapıldıktan sonra incelenmesine"der. (42) Ancak kararda karşı oy vardır. "Yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verilmesi için keşif ve bilirkişi incelemesi gerektirir bir neden bulunmadığından bu istemin reddi gerekirken aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum" diyen, yine mahkeme başkanı Sabri Ünal'dır. İlk kararda olduğu gibi üyeler Ali Telli ve M. Ali Ceran'ın oylarıyla alınır karar.

Mahkeme 22 Ekim 1998 saat 14.30 için taraflara keşif daveti yapar. Bilirkişi Heyeti de Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) öğretim üyeleri arasından seçilir. Bilirkişiler ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden Prof. Dr. Melih Ersoy, Mühendislik Fakültesi Jeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Hasan Yazıcıgil ve aynı fakültenin Çevre Mühendisliği Bölümü'nden Doç. Dr. Ülkü Yetiş'tir.

Yurtseverler Danıştay yolunda

Türkiye'yi sömürge gibi görenlerin değirmenine su taşıyan siyasetçi ve bürokratlarla, bağımsızlıkçı, hukukun üstünlüğünü en önemli değer olarak gören yurtseverlerin mücadelesinin çok çetin geçeceği bellidir. Bursa 2. İdare Mahkemesi daha fabrika alanında keşif yapmadan davacılar bu kez Danıştay'ın yolunu tutar. (43) Davacılar arasına 7. Bölge Eczacı, İnşaat Mühendisleri, Dış Hekimleri odaları ve Bursa Milletvekili Yahya Şimşek de katılır. Vekiller yine aynıdır. Ali Arabacı, Cumhur Özcan, Şenay Özeray ve Ramazan Hoça... Fakat davalı sadece Bayındırlık Bakanlığı'dır.

Talep ise, Bayındırlık Bakanlığı'nın Cargill için yapılan değişikliği onaylayıp Bursa'ya gönderdiği planın yürütmesinin durdurulması ve işlemin iptalidir.

Plan, Amerikan Cargill firmasının bu alanda nişasta fabrikası kurabilmesi için, salt bu nedenle "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Amaçla Kullanılması Yönetmeliği" de kişiye özel şekilde değiştirilmiştir. Oysa hukuk devletinin ana özelliği, kişiye özel yasa ya da hukuk normu konulamayacağıdır. Oysa olayda tüm işlem ve kararlar salt Cargill firmasına göre düzenlenmiş, engel oluşturan normlar kaldırılmış ya da değiştirilmiştir. Kamu yararı gözetilmemiştir.

---

⁴² Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 1998/508 nolu dosyada 16.09.1998 tarihli kararı

⁴³ Davacıların Danıştay'a verdikleri 5 Ekim 1998 tarihli dava dilekçesi

Davacılar, Danıştay'a yaptıkları başvuruda önceki iddialarını yinelerler. Tesis, tarımsal amaçlı değil, tarım ürünü kullanan bir kimya tesisidir. Su kaynaklarını kirletecek, fazla su kullanımı nedeniyle İznik Gölü başta olmak üzere diğer kaynaklarda kurumaya neden olacaktır.

YPK'nın imar planı değişikliği yapma yetkisi yoktur. İdare hukuku ilkelerine göre, yönetimin ve kamu görevlilerinin yetkileri önceden yasalarla belirlenmiştir. İşlemi yapmaya yetkili olan yer, işlemi değiştirmeye ya da kaldırmaya da yetkilidir. Yetkinin dışına çıkılarak yapılan işlemler hukuka aykırı olur ve iptali gerekir. Yetki, kamu düzeni ile ilgilidir. Yetki ile ilgili kurallar genişletici bir biçimde yorumlanıp düzenlenemez. Buna göre Bayındırlık Bakanlığı'nın değiştirilen planı onama kararının gerekçesi Yüksek Planlama Kurulu kararı olamaz.

Bölgede 5 firmanın talebi reddedildi

Danıştay'a sunulan dilekçede, diğer yasa ihlalleri de sıralanır. İşlem Anayasa, Çevre, İmar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, Zeytinciliğin Islahı yasaları ile davacı bakanlık tarafından 19 Ocak 1998 tarihinde onaylanan Bursa 2020 yılı 1/100 bin ölçekli Çevre Düzeni Planı'na açıkça aykırıdır.

Dava dilekçesinde ilginç bir iddia daha ortaya atılır. Bayındırlık Bakanlığı, plan değişikliğine giderken, YPK kararına da uygun davranmamıştır. YPK kararında plana konu edilen alan "*tarımsal yatırım kuruluş yeri*" olarak belirlenmiştir. Oysa Cargill firmasının kurulacak tesis tarımsal amaçlı değil, tarım ürünü kullanan bir kimya sanayi tesisidir.

Dilekçenin bu aşamasında, bölgede daha önce 5 ayrı firmanın tarım dışı amaçla tesis yapma talebinin "*Bölgenin tarımsal niteliği, coğrafi konumu ve çevresel etkileri*" gerekçe gösterilerek reddedildiği hatırlatılır. Uzun yıllar o bölgede değil sanayi tesisi, tarımsal depo yapımına dahi izin verilmemiştir. Böyle bir plan, başka talepleri gündeme getirecek, çevre daha da kirletilecek, yok edilecektir.

Dava dilekçesinde, ilk davanın başvurusunda olduğu gibi çevrenin korunmasına ilişkin Türkiye'nin de imzası bulunan uluslararası sözleşmelere aykırılıklar da hatırlatılır ki, hiçbir idare, sözleşme ilkelerini bir yana bırakıp, bireysel çıkarlar için karar alamaz. Kamu yararı olmayan böyle bir karar iptale mahkum olmalıdır.

Davalı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın kararı üzerine ilgili şirketin başladığı inşaat nedeniyle alandaki bitki örtüsünün yok edilmesinin önlenmesi için öncelikle yürütmenin durdurulması, sonra da iptali istenir. Dilekçe Danıştay'da işleme konur. Görev 6. Daire'nindir. Dosya numarası ise 1998/6071'dir.

Mesut Yılmaz: Hukuki olarak yapılacak bir şey yok!

...ve o günlerde Başbakan Mesut Yılmaz Bursa'ya gelir. Yılmaz'ın Bursa izlenimlerinin aktarıldığı (44) habere göre Başbakan, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) tarafından Organize Sanayi Bölgesi'nde yaptırılan ve bölgedeki 160 fabrikanın endüstriyel atıklarını temizleyecek olan arıtma tesisinin açılışını yapar.

BTSO Başkanı Celal Sönmez, Başbakan'a Cargill'den yakınır. Cargill yatırımına, günlük 3 bin 500 ton su kullanması, kimyasal atık ortaya çıkarması ve İznik'teki birinci sınıf tarım arazisine kurulması gibi nedenlerle karşı olduklarını söyler. Celal Sönmez, Başbakan Yılmaz'a "*Sadece sizin çözebileceğinize inandığım bu sorunu acilen gündeminize alarak, tesisin yerini Bursa 2020 Strateji Planı'na uygun olarak, yine Bursa'da olan Mustafakemalpaşa veya Karacabey'e yönlendirmeniz bizleri ve bütün Bursa'yı sevindirecektir*" der.

Celal Sönmez ayrıca, Bursa'da yerel yönetim ve bütün sivil toplum kuruluşlarının Cargill'in yer seçimine karşı olduğunu belirtir. Gözler Başbakan Mesut Yılmaz'a odaklanır. Acaba ne diyecektir?

Yılmaz, Cargill'in yerinin değiştirilmesi konusunda "*hukuki olarak yapılacak bir şey olmadığını*" söyler. Konunun, Bursa Valisi, Büyükşehir Belediye Başkanı ve yöre milletvekilleri tarafından kendisine defalarca iletilildiğini anlatır. Konunun YPK'da iki kez gündeme geldiğini, DSİ'den iki kez inceleme istendiğini, kendileri açısından tesisin çevresel etkisinden ziyade makroekonomik etkisinin önemli olduğunu söyler.

Yılmaz şöyle devam eder:

"En son ABD ziyaretim sırasında firmanın en üst düzey yetkilileri ile görüştüm. Bursa halkının duyarlılıklarını kendilerine ilettim. Bursalıların bundan sonra yapması gereken, yatırımı ve işletme sürecindeki durumu çok yakından izlemektir. Eğer endişe edilen hususlar gerçekleşirse bu konuda her zaman tedbir alma, müdahale etme imkanımız mevcuttur. Firma bize doğacak olumsuzlukları ortadan kaldıracığına dair gerekli güvenceleri vermiştir. Gerekli tesisleri, yatırım süresince yapmayı taahhüt etmiştir. Bu şartla ruhsat verilmiştir."(45)

---

⁴⁴ Bursa 2000 Gazetesi'nin 11 Ekim 1998 tarihli sayısı

⁴⁵ Bursa 2000 Gazetesi'nin 11 Ekim 1998 tarihli sayısı

Haberde aktarıldığı şekliyle, Başbakan Yılmaz'a göre ekolojik olmayan yatırımın ekonomik olması da mümkün değildir. Cargill tesisinin Türkiye'deki diğer kuruluşlara örnek olacağı konusunda da şüphesi yoktur.

Söz konusu gazete haberini süsleyen bir fotoğrafta Mesut Yılmaz'ın, bir cinayete kurban giden eski Bursa Milletvekili Mehmet Gedik'le ile konuştuğu görülür. Aralarında da dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cumhuriyet Ersümer vardır.

Cargill Türkiye Başkanı'na Bursa'dan mektup

Bursa'nın duyarlı dinamikleri bakarlar ki siyasetçilerden sonuç alınamayacak, "belki insafa gelir" umuduyla Cargill Yönetim Kurulu Başkanı'na hitaben bir mektup yazar. Şöyle derler;

"...yatırımınızla ilgili olarak Bursa'da merkezi yönetimin temsilcileri, belediye başkanları, tüm sivil toplum örgütleri, meslek odalarının tümü, siyasi partiler, yörede yaşayan köylüler ve halkın çoğunluğu bu yatırımın bu bölgede yapılmasına aylardır karşı çıkıyorlar. Arsanın bulunduğu bölge yaşanabilen, tarımsal niteliği korunacak alan kapsamındadır. Bu bölge 1. ve 2. sınıf tarım topraklarına sahip olup, çok önemli bir kapalı su havzası konumundadır. Bu bölgede yıllardır çeşitli yatırım talepleri olmasına karşın, bölgenin tarımsal niteliği, coğrafi konumu ve çevresel etkileri dikkate alınarak hiçbirine izin verilmemiştir.

Ancak böylesine bir tepkiye rağmen yereldeki yöneticileriniz duyarsız davranmakta ve bu yer üzerinde ısrarlarını sürdürmektedirler. Bu yaklaşım Cargill ismine negatif bir tepkiyi yükseltmekte, dahası ziraat odaları Cargill'in mısır tohumu alımlarını boykot etmeyi düşünmektedirler."

Mektubun devamında yatırımın, Anayasa hükümlerine, uluslararası sözleşmelere, pek çok yasaya ve üst ölçekli imar planlarına aykırı olduğu anlatılır. Tesisin yapılmasında kamu yararı olmadığı dile getirilir. Çevreye vereceği zararlar sıralanır. Son olarak, açılan davada yürütmeyi durdurma kararı verildiği hatırlatılır ve mektup şöyle bağlanır:

"Demokrasinin gereği olarak halkın katılımının olmadığı, çevreye zararlarının tespit edildiği, yasalara aykırı olarak yürütülmeye çalışılan bu yatırımdan vazgeçilmesi için bilgilerinize rica ederiz."

Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Rüştü Murat Tarakçıoğlu'nun bu mektubu okuyunca "Yahu biz ne yapmışız böyle?" diyerek hüngür hüngür ağladığını kimse düşünmez büyük olasılıkla!

“Verdimse ben verdim” diyene bel bağlandı!

Benzeri bir mektup da Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’e gönderilir. Hani, siyaset hayatı boyunca *“Benim çiftçim, benim köylüm”* diyen Demirel’e... Hani, geçmişte ‘İLKSAN Arazisi Skandalı’nda *“Verdimse ben verdim”* diyen Demirel’e...

Cumhurbaşkanı Demirel’e gönderilen mektupta da, dava dilekçelerine yazılan tüm kaygılar, hukuka aykırılıklar dile getirilir. ⁽⁴⁶⁾ Son cümledeki vurgu şöyledir: *“Bu tesise ve yabancı yatırıma değil, sadece yerine karşıyız. Son derece hassas bu konuya ilginizi yüksek müsaadelerinize sığınarak arz ederiz.”*

Mektubu Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker ve Bursa Valisi Orhan Taşanlar imzalar, altına da Bursa halkı adına kurum ve kuruluşların adları sıralanır. Listenin en başında Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, Bursa Ticaret Borsası, Bursa Barosu, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği vardır. Ardından SİAD’lar gelir. BUSİAD, GESİAD, MÜSİAD, BUGİAD, KESİAD, YEGİAD, İZGİAD... Sonra İznik Ticaret ve Sanayi Odası, Osmangazi, Orhangazi, İznik ziraat odaları... Tabii ki akademik meslek odalarından Tabipler, Diş Hekimleri, Eczacılar, Veteriner Hekimler, Mimarlar, İnşaat, Makine, Harita, Ziraat, Elektrik, Çevre, Kimya, Maden, Orman ve Jeoloji mühendis odaları ve TMMOB İl Koordinasyon Kurulu Sekreterliği... Güney Marmara Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği, TEMA ve ÇEKÜL vakıfları ile Türk Lions...

Demirel de çare olmaz elbette...

Cargill için değiştirilen *“Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmelik”*ın yürütmesi Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne verilir ya... Genel Müdür Yardımcısı Kenan Veziroğlu imzasıyla Bayındırlık ve Köy Hizmetleri Bursa il müdürlüklerine gönderilen yazıda *“ilgi”*den geçilmez! Değişik kurumların tam 10 farklı yazısına atıfta bulunularak şöyle denir:

“...yapılacak tesisin en az 15 trilyon TL yatırım tutarı olması, atıksuların Medet Deresi’ne boşaltılmaması ve çevre arazilere zarar vermeyecek önlemlerin alınması

---

⁴⁶ Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Erdem Saker ve Bursa Valisi Orhan Taşanlar imzasını taşıyan mektup

kaydı ile 151,765 dekar arazinin istenen amaçla kullanılması uygun görülmüştür.”⁽⁴⁷⁾

Çevre hakkı, insan hakkıdır!

Bursa 2. İdare Mahkemesi'ndeki dosyada Başbakanlık tarafından yapılan savunmaya davacıların yanıtları hazırdır. ⁽⁴⁸⁾ İlk itiraz, süre aşımı iddiasına ilişkindir. Yasanın tanıdığı itiraz süresinin aşılması sözkonusu değildir.

Başbakanlığın, dava ehliyeti bakımından itirazına da *"Çevrecilerin kişisel çıkarların değil de çevreyi, yani kamu yararını korumak için dava açtıkları bu davalar idari yargıda kabul görmüş, bu yöndeki itirazlar reddedilmiştir. İYUY'ndaki 'menfaat' ögesi çevre davalarında son derece geniş yorumlanmıştır. Böyle kabul edilmesinin yasal nedeni de Anayasa'nın 56. maddesidir"* şeklinde yanıt verilir.

Başbakanlık avukatları, davacı meslek odalarının kuruluş yasasına aykırı davrandıklarını öne sürmüştü ya... O iddianın yanıtı da şöyledir:

"Kamu kurumu niteliğindeki meslek odaları, kendi mensuplarının mesleki gelişimini sağlamakla görevli oldukları kadar, aynı zamanda demokrasi kavramı içinde bir baskı grubu, sivil toplum örgütü olma işlevleriyle, toplumun genel çıkarlarını da savunma yükü altındadırlar. Bu nitelikleri ile en az siyasi partiler kadar, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarındadırlar. Bu örgütler, çalışma alanlarını belirlerken, meslek ve ülke sorunlarının birbirinden ayıramayacağını ve sorunların da ancak demokrasi içerisinde çözülebileceği gerçeğini temel ilke olarak kabul ederler."

Uluslararası sözleşmelere göre çevre hakkı, insan hakkı sayılmaktadır. Prof. Dr. İbrahim Kaboğlu'na göre de, çevrenin iyi durumda muhafaza edilmesi ya da iyileştirilmesi konusunda usulen üç hakkın tanınması gerekir. Bilgilenme hakkı, ilgililerin çevreyi bozma riski bulunan projelerden haberdar edilmesi, kişi ve toplulukların çevre konusunda alınacak kararlara katılabilmeleridir. Kanaat açıklama, karşı çıkma, birlikte karar alma gibi... Başvuru hakkına gelince... Çevrenin bozulması veya ilgili kuralların ihlali durumunda birey ve gruplara, idare ve yargı makamları önünde başvuru hakkı tanınması anlamına gelir.

---

⁴⁷ Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 14.10.1998 tarihli, B021KHZ0100005/194-7835 sayılı yazısı

⁴⁸ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nde E: 1998/508 sayılı dosyada davacıların itirazlara yanıtı

Ayrıca Çevre Yasası'nın birinci maddesi, çevrenin, bugünkü ve gelecek kuşakları kapsayacak biçimde "bütün vatandaşların ortak varlığı" olduğu yolunda temel kural koymaktadır. Böyle olunca, gerçek ve tüzel kişilerin "ortak sahipleri ve sorumluları" buldukları çevrenin kirletilmesi veya bozulması sonucu, aynı zamanda kişisel, güncel ve somut çıkarlarının çiğnendiği için harekete geçmeleri söz konusudur.

Dilekçe şöyle devam eder:

"Meslek odaları, yetkilerini anayasadan ve yasalardan almaktadırlar. Hiç kimse meslek odalarını ülke sorunları ile ilgilenmekten alıkoyamaz. Her kuruluşun varlık nedeni bu ülke içindir. Nitekim gerek idare mahkemelerimiz, gerekse Danıştay'ımız bu kuruluşları aktif dava ehliyetine sahip kişilerden saymıştır. Bu yöndeki tüm savunmaların reddi gerekir."⁽⁴⁹⁾

Esasa ilişkin olarak Başbakanlık savunmasında söz edilen "YPK'nın ülkenin yurtiçi ve yurtdışı ekonomik hayatı ile ilgili konularda yüksek düzeyde kararlar alabilmeyektsi"nin sınırsız olup olmadığını sorar davacılar. Zira hukuk devleti niteliğinde en önemli işlev yargı denetimidir. Yargı denetiminin sağlanabilmesi için yasalarda yönetimin görev ve yetkilerinin sınırının açıkça gösterilmesi gerektiğinde duraksamaya yer olmaz. Hukuk devleti ilkesi bu özelliği nedeniyle, belirsizliğe ve sınırsızlığa yol açacak düzenlemeleri uygun karşılamaz.

Keza Anayasa'nın altıncı maddesinde, hiç kimse veya bir organın, kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamayacağı belirtilmiştir.

"YPK yetki gaspı yapmıştır"

Yüksek Planlama Kurulu'na verilen görev, çok geneldir. Ekonomik hayatın hangi sahaları ile ilgili karar alabileceği belli değildir. Peki, kararları, yasal, hukuksal kural ve ilkelere aykırı olabilir mi? Böyle bir yatırımın Türkiye'de yapılmasına karar verebilir ama kararın uygulanmasında izlenmesi gerekli yasal kuralları ortadan kaldıramaz. Kişilere ayrıcalık tanıyan kararlar alamaz. Aksi düşünce, YPK'nın her türlü Anayasal organın üzerinde bir kurul olarak algılanmasına yol açar.

YPK, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın, il müdürlüğünün, Bursa İl İdare Kurulu'nun yetkilerini ellerinden almış, planı değiştirmiş, hatta ruhsatın kime

---

⁴⁹ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nde E: 1998/508 sayılı dosyada davacıların itirazlara yanıtı

verileceğini dahi tayin etmiştir. Diğer idari birimlere göre hiyerarşik üstünlük sahibi olan kurum, alt idari birimlere emir vermek suretiyle, formaliteleri tamamlama yolunu seçmiştir. Böyle olunca da, hiçbir alt birim aksine görüş bildirme, işlem yapma cesaretini gösterememiştir.

Öyle ki, plan yapma ve değişiklikleri onama yetkisinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nda olduğu sonradan anlaşılmıştır. Yatırımcı şirkete ruhsat verildikten, dava açıldıktan sonra değişiklik yapılan planlar Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca 14 Ağustos 1998 tarihinde onaylanmıştır. YPK açıkça yetki gaspı yapmıştır.

Kararın ve kararı veren idari organın hiyerarşik üstünlüğü gözetildiğinde, alt idari birimlerin olumlu görüşlerinin hiçbir hukuksal değeri olmaz, böyle bir oldubittiye de hiçbir hukuk devletinde göz yumulmaz. Önce olumsuz görüş bildiren alt idari birimlerin, hiyerarşik düzen içinde nasıl görüş değiştirdikleri görülecektir.

Başbakanlık savunmasına satır satır itiraz edilen dilekçede her iddia çürütülür. Örneğin; Tesiste, ülkemizde üretilen mısırın kullanılacağına ilişkin savunma bir aldatmacadan ibarettir. Bursa Orhangazi bölgesi mısır üreten bir bölge olmadığı gibi, sanayi amaçlı mısır da üretilmemektedir. Tesis, ithal edilecek mısırla faaliyetini sürdürecektir. Buğday-mısır karşılaştırması da aldatıcıdır. Zira Bursa ve yöresinde her iki ürün de yaygın şekilde üretilen ürünler değildir. İşte bu nedenlerle savunma reddedilip, işlemin iptaline kararı verilmelidir.

Keşif günü gelir çatar!

Cargill'e "*Yeraltı Suyu Arama Belgesi*" verilir. Belgeye göre yeraltı suyu aranacak yer, Orhangazi'ye bağlı Karsak Köyü sınırlarındadır. ⁽⁵⁰⁾

Ve 2. İdare Mahkemesi'nin kararı doğrultusunda keşif günü gelir. Keşif tutanağına göre davacılar vekili Ali Arabacı, davalı Başbakanlık temsilcisi S. Gülcen Özbay, müdahil Cargill'in avukatı Hilmi Biberoglu ve bilirkişi heyetini oluşturan Prof. Dr. Melih Ersoy, Prof. Dr. Hasan Yazıcıgil ve Doç. Dr. Ülkü Yetiş hazır bulunur. Bursa Valiliği'nin ise temsilcisi yoktur.

Bilirkişiler, başkan Sabri Ünal ve üyeler Ali Telli ve M. Ali Ceran'dan oluşan mahkeme heyeti önünde usulen yemin eder. Dava konusu anlatılır ve arazi hep birlikte gezilir.

---

⁵⁰ DSI 1. Bölge Müdürlüğü'nün 20.10.1998 tarih, B151DSİ10106005603/9013 sayılı yazısı

Bilirkişiler tarafından incelenmesi ve tespiti istenen konular yazılı olarak bilirkişi heyetiyle taraflara verilir. Taraflar da açıklamalarda bulunur. Bilirkişiler, dava konusunu, kendilerine verilen sorular çerçevesinde inceleyip ayrıntılı ve gerekçeli raporu daha sonra vereceklerini bildirir. Mahkeme heyeti de 15 gün süre tanır. Bilirkişilerin gerekçeleriyle birlikte teknik ve bilimsel olarak yanıtlayacakları 17 soru vardır. ⁽⁵¹⁾

Mahkemenin fabrika alanında yaptığı keşif, Bursa gazetelerine "*Cargill'in çırpınışları*" başlığıyla yansır. Keşif sırasında çekilmiş bir fotoğrafın da yer aldığı haberde Bursa Barosu Başkanı ve davacılar vekili Avukat Ali Arabacı'nın "*YPK Başbakan'a bağlı bir kuruluş. Alt kademelerden istenilen bilgiler bağımsız olamıyor. İl İdare Kurulu Cargill olayında bağımsız ve özgürce karar veremedi*" şeklindeki açıklamasına yer verilir. TMMOB Bursa İl Koordinasyon Kurulu Başkanı Mustafa Özçelik'in de, yöre insanı ve sivil toplum örgütlerinin, fabrikanın söz konusu yere kurulmasına karşı olduğunu hatırlatan sözleri aktarılır. Haberde, Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şube Başkanı Yılmaz Oktay da, fabrikanın ihtiyacı olan mısırın Bursa'dan karşılanmasının mümkün olmadığını, hammaddenin ithal edileceğini yineler.

Cargill Proje Müdürü Kemal Özbelli, bu açıklamaların bilimsel dayanağı olmadığını savunur. Haberde Özbelli'nin, fabrikanın atıksularının Göluyağı Deresi'ne, oradan Karsak Deresi aracılığıyla Gemlik Körfezi'ne bırakılacağını ancak çevreye zarar vermeyeceğini söylediği yazılır. Habere göre Özbelli, izni bir yıl gibi bir sürede aldıklarını, 27 trilyon liraya kurulacak fabrikaya 600 milyar liraya arıtma tesisi yapacaklarını ifade eder.

Danıştay'dan da yürütmeyi durdurma

Takvimler 11 Kasım 1998'i gösterirken, Danıştay'a açılan ilk davada 6. Daire, yürütmeyi durdurma isteğini kabul eder. ⁽⁵²⁾ Daire, davalı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan, Cargill alanının tescili ve dava konusu plan değişikliğine ilişkin Kültür ve Koruma Kurulu kararlarının tümünü; İznik Gölü uzun mesafeli koruma alanını gösteren haritayı, üzerinde taşınmazın da işaretlendiği onaylı örneğini; 19 Aralık 1990 tarihinde onaylanan 1/25 bin ölçekli plan ile 14 Ağustos 1998

---

⁵¹ Bursa 2. İdare Mahkemesi Heyetinin E: 1998/508 sayılı dosyada 22.10.1998 tarihli keşif tutanağı

⁵² Danıştay 6. Daire'nin E: 1998/6071 sayılı dosyada 11.11.1998 tarihli yürütmeyi durdurma kararı

tarihinde değiştirilen planın taşınmazı çevresiyle gösteren onaylı paftaları; Plan değişikliğine ilişkin diğer bilgi ve belgeleri ister. İdareye 30 gün de süre verir.

Hadi bakalım, el mi yaman bey mi? Biri yerelden, biri de Ankara'dan, elde var iki yürütmeyi durdurma kararı... Bu gelişme Bursa Haber Gazetesi'nin manşetine "*Cargill'e Danıştay tokadı!*" başlığıyla yansır.

Ama bürokrasi hala Cargill'in değirmenine su taşımaya devam eder. Üstelik Cargill'e "*Buyurun, ne isterseniz, emriniz olur*" diyen Başbakan Mesut Yılmaz başkanlığındaki 55. Hükümet, 25 Kasım 1998 tarihinde TBMM'de yapılan gensoru oylamasıyla düşürülmesine karşın...

DSİ 1. Bölge Müdürlüğü, Cargill'in Karsak mevkiinde yapacağı su sondajları için lokal hidrojeolojik ve jeofizik araştırma raporu hazırlar. Teknik raporda, çok net şekilde anlaşılan şudur:

Cargill'e ait parseller yeraltı suyu tahsisine açık sahadadır. Dolayısıyla bu alanda açılacak kuyulara kurum tarafından kullanma belgesi verilecektir. Çekilecek yeraltı suyu, Orhangazi Ovası ile bağlantılı değildir, İznik Göl suyuna herhangi bir etkisi olmayacaktır. Cargill tarafından çekilecek yeraltı suyu talebi çok büyük bir miktar teşkil etmemektedir. ⁽⁵³⁾

Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü'nün de atıksu deşarj çevre etki raporu dikkat çeker aynı tarihlerde... "*Tesisin ham atıksuları orta kuvvettedir ve tasarlanan iki kademeli arıtma sistemi ile arıtılacaktır. İki kademeli arıtma tesisi hedeflenen çıkış suyu özelliklerini sağlayabilecektir. Tesisin arıtılmış atıksuları Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde alıcı ortama doğrudan deşarj edilebilir niteliktedir.*"

Tasarlanan, planlanan bir arıtma tesisinden bahsedilir ve sonra, sanki tesis yapılmış, atıkları tahlil edilmiş, doğrudan deşarj edilebilir nitelikte olduğu görülmüş gibicümle kurulur!

Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü Çevre Teknolojisi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Orhan Yeniğün ve aynı kürsüden Prof. Dr. Nilsun İnce'nin imzası

---

⁵³ DSİ 1. Bölge Müdürlüğü'nün Aralık 1998 tarihli Cargill parsellerine ilişkin Lokal Hidrojeolojik ve Jeofizik Araştırma Raporu

bulunan bu raporun dayanağı da yine Cargill tarafından hazırlanan atıksu arıtma sistemi projesinin tanıtım metni olmalıdır. ⁽⁵⁴⁾

Cargill'in talebi üzerine Boğaziçi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nce hazırlanan yeraltı suyu kaynaklarının muhtemel kullanımının değerlendirilmesi raporuna değinmeye bile gerek yok... Malum sonuç...

Cargill tarafından hazırlanan arıtma tesisi teknik tanıtım metninin sonuç bölümünde ise *"Ayrıca Cargill firması olarak atıksu besleme kalitesi ve miktarında olabilecek değişimleri göz önüne alarak, muadil bir fabrikanın besleme değerlerinin 2 katına yaklaşık bir arıtma tesisi kurmaktayız. Cargill firması bu atık arıtma tesisi projesiyle Su Ürünleri ve Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne uyacağını taahhüt etmektedir"* denir.

Ama Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmeliğe niye uymadıklarını açıklamazlar! Niye ille de Orhangazi ısrarındadırlar tek kelime etmezler! Niye Türkiye'yi sömürge gibi görürler de, yasasına, hukukuna, yargı kararına uymazlar, söyleyecek sözleri olmaz!

Bilirkişiden demokrasi ve hukuk dersi

Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu İznik'te toplanır. ⁽⁵⁵⁾ Kurul, Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nden, 1/25 binlik imar planında ne tür tadilat yapıldığına ilişkin acil bilgi ister. Aciliyet, inşaatın devam etmesinden ötürüdür. Kurulun istediği belgeler gelir. 24 Aralık'ta karar verilir. ⁽⁵⁶⁾ Onaylanan mevzi imar planı, planlama ilkeleri ve çevrenin koruma bütünlüğü açısından sakıncalıdır. Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye İle Kullanılmasına Dair Yönetmeliğe uygun değildir. Sonuç: 1/25 binlik plan tadilatının reddine...

---

⁵⁴ Boğaziçi Üniversitesi, Çevre Bilimleri Enstitüsü, Çevre Teknolojisi Anabilim Dalı'nda Aralık 1998 tarihinde hazırlanmış Cargill Orhangazi Tesisleri Atıksu Deşarj Çevre Etki Raporu

⁵⁵ Kültür Bakanlığı BKTVKK'nun 04.12.1998-390 tarih ve numaralı toplantısında alınan 6844 sayılı kararı

⁵⁶ Kültür Bakanlığı BKTVKK'nun 24.12.1998-393 tarih ve numaralı toplantısında alınan 6859 sayılı kararı

2. İdare Mahkemesi tarafından yapılan keşif sonrası bilirkişi heyeti de raporunu sunar. (57) 15 Aralık 1998 tarihli raporda konunun üç açıdan irdelendiği bildirilir. Bir planlama, iki çevre kirliliği, üç hidrojeoloji...

Bilirkişiler, planlama süreci açısından irdeleme sonucunda çok çarpıcı cümleler kurar. Bir anlamda *demokrasi ve hukuk dersi* niteliğindedir bu cümleler...

"Bursa 2020 Planı, iki ana ilke doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu ilkelerden birincisi, planın şeffaf bir yaklaşımla, çağdaş yerel demokrasinin ana ilkesi olan halk katılımının sağlanmış olmasıdır. Bu anlamda Türkiye'de ilk kez, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Bursa Valiliği ve Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında ortaklık anlaşması yapılarak, belediye sınırları yok kabul edilmiş ve il bütünü, kapsamlı bir planlamaya konu yapılmıştır. Planın yapımına ve tartışılmasına bilim adamları, meslek odaları, iş dünyası, merkezi ve yerel yöneticiler katılmışlar, fikir üretmişler ve planın oluşumuna katkıda bulunmuşlardır. Böyle bir süreç izlenerek hazırlanan plan, onaya sunulmadan önce Tayyare Kültür Merkezi'nde çok güçlü bir katılımı gerçekleştiren Şehir Danışma ve Dayanışma Meclisi'nin görüşüne sunulmuştur. Kısacası, Bursa 2020 Planı, ülkemizde katılımcı, demokratik ve kapsamlı planlama anlayışının ilk kez bu denli örgütlü ve başarılı biçimde yaşama geçirildiği örnek bir model oluşturmaktadır.

En temel planlama ilkelerinden olan 'planların kademeli birliği' ilkesi uyarınca alt ölçekli planlar, üst ölçekte belirlenen temel strateji ve ilkelere uymak zorundadır. Özellikle alt ölçeklerde, üst kademe planlara aykırı olarak yapılacak mevzi düzenlemeler planlama yaklaşımını çok büyük ölçüde zedeleyerek bütünlüğü yaralayacaktır. Daha da önemlisi, kamu vicdanında plana olan güveni ve saygıyı ortadan kaldırarak, kişilerin planları kendi çıkarları doğrultusunda değiştirebilmek için etkili bürokrat ve politikacıların peşinde koştukları bir yapılanmaya yol açacaktır.

Dava konusu işlemde de, ne yazık ki, yukarıda anlatılan parçacı yaklaşım izlenerek planlama ilkeleri açısından yapılmaması gerekenler yapılmıştır. Birkaç parsel düzeyinde değişikliğe gidilerek plan bütünlüğünün göz ardı edildiği görülmektedir. Bu kararın en üst düzeyde karar verici olan YPK tarafından alınması, işlemi mazur göstermek bir yana daha da vahim hale getirmektedir. Her şeyden önce YPK

---

⁵⁷ Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne sunulan 15.12.1998 tarihli ve Prof. Dr. Melih Ersoy, Prof. Dr. Hasan Yazıcıgil, Prof. Dr. Ülkü Yetiş imzalı bilirkişi raporu

parşel bazında fiziksel karar üreten bir kuruluş değildir. Dava konusu kararda ise yapılacak yatırıma ilişkin olarak parşel bazında yer tanımlanmaktadır. Beklenen ise YPK'nın anılan yatırımın ÷lke ekonomisi ve kalkınmasına yararlı olacağı saptamasını yaptıktan sonra yer seçimine ilişkin teknik süreci bu konularda görevli kuruluşlara bırakmasıdır. Tersı durumda, ÷lkemizde fiziksel plan hazırlama ve onama yetki, sorumluluk ve teknik donanımına sahip olan, yasalarla kendilerine bu görevlerin verildiği kuruluşların kapsamlı plan yapma olanakları büyük ölçüde kısıtlanmış ve anlamsız hale getirilmiş olacaktır. Çünkü il ölçęinde hazırlanacak çevre düzeni planları, tepeden inme kararlarla delinmeye başladığı zaman, planın kalan bölümünde öngör÷len dengeler tümüyle olumsuz yönde etkilenecek, beklenti ve öngör÷ler tümüyle kontrol dışı gelişmeye başlayacaktır. Bu durumda büyük emek ve masraflarla hazırlanan planın hiçbir anlamı kalmayacaktır.

Dava konusu işleme ilişkin süreç, sonuçta biçimsel açıdan mevzuata uygun hale getirilmiş de olsa, planlama bilimi ilkelerine tümüyle aykırı bir şekilde ve ÷lkemizde de pek karşılaşılmamış gelişim izlemiştir.

YPK'nın mevzuatın üzerine çıkarak fiilen fiziksel planlama kararı alması, dahası bunu parşel bazında ve firma adı belirterek yapması ciddi bir planlama sorunu olduğu kadar bir yetki gaspı olarak da değerlendirilmelidir.”⁽⁵⁸⁾

Heyetten 43 sayfalık rapor

Bilirkişi raporunda, sürecin mevzuat ve planlama ilkelerine aykırı gelişiminin YPK kararıyla başladığı ancak bununla sona ermediğine vurgu yapılır. Daha sonra eksiklikler ya da mevzuata aykırılıkların, dava konusu işleme yapı ruhsatı verilmesini takip eden iki ay içinde giderildiği ve düzeltildiğine işaret edilir. Heyet, olayın özetini şöyle çıkarır:

“Dava konusu işleme ilişkin izlenen sürecin, planlamanın, ‘planların kademeli birlikteliği’, ‘üst ölçekli planlarda parşel bazında değişiklik yapılmasının sakıncaları’, ‘kişisel değil kamusal yarara öncelik verilmesi’, ‘plan yapımında izlenen sürecin değişikliklerde de aynen izlenmesi’ gibi en temel ilkelerine tamamen aykırı olduğu açıktır.”

---

⁵⁸ Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne sunulan 15.12.1998 tarihli ve Prof. Dr. Melih Ersoy, Prof. Dr. Hasan Yazıcıgil, Prof. Dr. ÷lkü Yetiş imzalı bilirkişi raporu

Bilirkişi raporunda, fabrikanın davalı idarenin savunduğu gibi "*gelişmiş bir un fabrikası*" niteliğinde olmadığını teknik verilerden açıkça anlaşıldığı vurgulanır. Bu konuda en temel veri de fabrikanın su ihtiyacıdır. İşletmede kullanılacak suyun içme suyu kalitesinde olması gereğinin konuyu daha duyarlı hale getirdiği ifade edilir. Çünkü içilebilecek nitelikteki su rezervi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızla azalmaktadır. Her yıl daha da derine inen ve çok daha pahalı sondajlar yapılması zorunlu hale gelmektedir. Yıllar içinde azalması ve hızla kirlenmesi, suyu bugün ülkemizin en önemli stratejik kaynakları arasına sokmuştur.

Cargill'in günlük 3 bin ton su tüketecek olması üzerinden hesaplama yapan bilirkişi heyeti, bu miktarın 20 bin kişinin yaşayacağı bir kasabanın su gereksinimine karşılık geldiğine dikkat çekerek, böylesi bir tüketimle tesisin herhangi bir işletmeden çok farklı olduğunu, yer seçiminde bu nedenle çok duyarlı olunmasını zorunlu kıldığını kaydeder.

Tek bir işletme düzeyinde fayda/maliyet analizi çerçevesinde bakıldığında hesabın marjinal kalabileceğini de hesaba katan bilirkişiler, bu aşamada bölgede daha sonra gelecek imar taleplerine dikkat çeker. Daha önceki beş talebin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın kararlı tutumu sayesinde durdurulabildiği hatırlatılır. Üstelik kümes, zeytin deposu, TIR parkı, soğuk hava deposu gibi, dava konusu fabrika ile karşılaştırıldığında çevreye ve tarımsal üretime vereceği zararın yok denilecek düzeyde olmasına rağmen bu taleplere karşı durulduğu anımsatılır. Eğer izin verilen yatırım savunma amaçlı ya da stratejik öneme sahip bir tesis olsaydı veya yönetmelikte belirtildiği gibi daha uygun alternatif alan tespit edilemediği belgelenebilseydi, uygulamanın emsal olamayacağı kamuoyuna rahatlıkla anlatılabilirdi. Dolayısıyla dava konusu yatırımın bu tür gerekçelerle savunulabilmesi olanaksızdı. Yatırım değerinin 15 trilyon (milyon) TL'nin üzerinde olması da, böylesi olumsuz sonuçlara katlanılmasının gerekçesi olamazdı. Sonuçta dava konusu alan sulu tarım arazisiydi ve yapı, yönetmelikte tanımlanan tarımsal amaçlı kategorisine girmediği gibi, istisnalar arasında da değildi.

Plan bir kere delinince çok şey olur!

Raporun bu aşamasında, "*plan bir kez delinmekle bir şey olmaz*" mantığını çürüten ifadelere yer verilir ve şöyle denir:

"Ülkemizde tüm plan revizyonları benzer girişimlerle, yani planın bir bölümüne uyulmamasının plan bütünlüğünü etkilemeyeceği düşünce ve savları ile başlamıştır. Çünkü bu tür ayrıcalıklı kötü emsaller yaratan yönetimlerin, kamu vicdanında yaratılan adaletsizlik duygularının haklılığı nedeniyle benzer taleplere uzun süre dayanabilmeleri olanaklı değildir. Bu bakımdan eğer planlı ve

sürdürülebilir kalkınma fikrini benimsiyorsak esas olan bu tür ayrıcalıkları hiç yaratmamaktır.”(59)

Cargill'in yapmayı taahhüt ettiği arıtma tesisiyle ilgili olarak görüş bildiren bilirkişi heyetinin bir vurgusu da şöyledir:

"Kağıt üzerinde hesaplanan arıtma verimine ulaşılması ya da o arıtma veriminin süreklilik göstermesi çoğu kez başarılammakta ve her geçen gün kirlilik artmaktadır. Kamunun, yapması gereken denetimleri olanaksızlıklar nedeniyle yapamıyor olması, mevcut yasal düzenlemelerin hayata geçirilememesi, kağıt üzerinde hesaplananların genellikle yaşanmaması sonucuna ciddi katkı sağlamaktadır."

Raporda ayrıca, atıksuların bırakılacağı derenin zaten kirli olmasının, deşarj koşullarını belirleyen bir parametre olmadığı da vurgulanır ve atıksuyun bırakılacağı ortamın değil, bırakılacak suyun standardının sağlanması gerektiği kaydedilir. Bir başka deyişle, *"Dere zaten kirli, arıtma tesisinden çıkacak suyu bıraksak dere daha fazla kirlenmez"* denemeyeceği vurgulanır.

Raporun sonuç bölümü ise şöyledir:

1- Dava konusu işlemden süreç, kronolojik olarak olmaması gereken biçimde izlenmiştir. Planlama, 'planların kademeli birlikteliği', 'üst ölçekli planlarda parsel bazında değişiklik yapılmasının sakıncaları', 'kişisel değil kamusal yarara öncelik verilmesi', 'plan yapımında izlenen sürecin değişikliklerde de aynen izlenmesi' gibi en temel ilkelere aykırıdır. "Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik" hükümlerine de aykırılık göstermektedir.

2- Cargill Tesisleri atıksularının, kurulacak arıtma tesisinde, atıksu yükünün çok yüksek olmadığı dönemlerde, Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nin gerektirdiği düzeye kadar arıtılması mümkün olmakla birlikte, Su Ürünleri Yönetmeliği hükümlerinin sağlanması mümkün görülmemektedir. Atık yükünün çok fazla olduğu dönemlerde ise Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği hükümlerinin de karşılanması olanaksız görülmektedir. Tasarlanan arıtma tesisi ile hedeflenen arıtılmış su niteliklerinin sürekli olarak karşılanamayacağı, zaman içerisinde

---

⁵⁹ Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne sunulan 15.12.1998 tarihli ve Prof. Dr. Melih Ersoy, Prof. Dr. Hasan Yazıcıgil, Prof. Dr. Ülkü Yetiş imzalı bilirkişi raporu

değişen giriş suyu nitelikleri ile çıkış suyunda belirli dönemlerde limitlerin aşılabileceği beklenmektedir. Aşılacak deşarj sınırlamaları ise alıcı ortamın kalitesini doğal olarak olumsuz etkileyecektir.

3- Cargill tesisinden Medet Deresi'ne deşarj edilecek olan atıksuların Gölayağı Deresi'ne kavuştuğı nokta ile Gölayağı Deresi'nin İznik Gölü'nden çıkış yaptığı nokta arasında 7-8 metrelik bir kot farkı bulunması nedeniyle fabrika atıksularının İznik Gölü'nün su kalitesine olumsuz bir etkisi olmayacaktır.

Cargill tarafından planlanan yılda 1 milyon 95 bin metreküp gibi önemli sayılabilecek su çekiminin etkilerinin ne miktarda olabileceğı, havzanın beslenme ve boşalım kaynaklarını nasıl etkileyeceğı ancak uzun süreli ve ayrıntılı hidrojeolojik etütler sonucu ortaya konabilecektir. Bu tür etütler yapılmadan Cargill'e yeraltı suyu tahsisi yapılmamalıdır.

Mahkeme kararını derhal uygulayın?

2. İdare Mahkemesi'ne bir dilekçe daha yazılır ve son delil durumuna göre yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi istenir. Dilekçede, Danıştay 6. Daire'nin de yürütmenin durdurulmasına karar verdiği hatırlatılır. Buna uygun olarak aynı doğrultuda karar verilmesi gerektiğinin düşünöldüğü kaydedilir ve eklenir:

"Ruhsat verilmiş, inşaat devam ediyorsa, inşaatı durdurabilmenin yolu mahkemenin de aynı kararı vermesidir. Kararın başka türlü uygulanması olanağı da yok gibidir. Yoksa Danıştay kararının pratik bir faydası olamayacaktır. Bu neden bile yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesinin başlı başına nedenini oluşturuşor düşünöncesindeyiz.

Keşif ve bilirkişi incelemesinin yapılmış olması, Koruma Kurulu kararı, Danıştay kararı, inşaatın devam ediyor olması ve ileride telafisi mümkün olmayacak durumların ortaya çıkacak olması gibi nedenlerle, İYUY 27. maddesinin aradığı tüm koşullar oluşmakla davada yürütmenin durdurulmasına karar verilmesini dilişyoruz."(⁶⁰)

Aynı gün Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na da yazılır. Ekte Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı da gönderilir. Mahkeme kararlarının uygulanmasının anayasal ve

---

⁶⁰ Av. Ali Arabacı'nın Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne sunduğı 16.12.1998 tarihli dilekçe

yasal zorunluluk olduğu, ayrıca Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararı gereği hukuki sorumluluk gerektirdiği hatırlatılır. Buna göre de, ekte rneği gönderilen Danıştay kararına konu olan Cargill firmasına ait fabrika inşaatının durdurulması istenir.

Danıştay'ın verdiği yürütmeyi durdurma kararı Cargill'i şoka uğratır. Bayındırlık Bakanlığı yanında davaya müdahil olarak katılma talebi 18 Aralık 1998 tarihinde verilir. ⁽⁶¹⁾

O günlerde Ankara'da yeni hükümet arayışları vardır. Mesut Yılmaz Hükümeti'nin gensoruyla düşürülmesinin üzerinden bir ay geçmiştir. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 23 Aralık 1998 tarihinde hükümet kurma görevini DSP Genel Başkanı, Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit'e verir. Ecevit hükümeti kuramaz ve görevi iade eder. 7 Ocak 1999'da yeniden görevi üstlenen Ecevit'in kurduğu azınlık hükümeti, 11 Ocak 1999 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak, 17 Ocak 1999 tarihinde de TBMM'den güvenoyu alarak göreve başlar. DSP Azınlık Hükümeti'nin ömrü 137 gün olur ve 28 Mayıs 1999'da sona erer.

Davacıların yanıtlarına Cargill'den itiraz

25 Aralık 1998'de Cargill, müdahil olarak katıldığı Bursa 2. İdare Mahkemesi'ndeki davada, davacıların yanıtlarına itiraz eder. Dava açma süresinin aşıldığı yinelenir. Olayda YPK kararının bir "*düzenleyici işlem*" olmadığı, aksine "*birel işlem*" olduğunun davacılar ve mahkeme tarafından da kabul edildiği ne sürülür. YPK kararının da 15 Nisan 1998 tarihli yerel gazete ile kamuoyuna duyurulduğu, dolayısıyla davacıların ıttılana, yani bilgisine sunulduğu ifade edilir. Cargill avukatı Hilmi Biberğlu, davanın süre aşımı yönünden reddedilmesi talebini tekrarlar.

Biberğlu, ihtilafın, YPK kararının uygulanmasında yasa kurallarının inlendiği noktada ortaya çıktığını, oysa bu iddianın da dayanaksız olduğunu belirtir. YPK, anılan yerin 'kuruluş yeri' olarak belirlenmesinin uygun olacağına karar vermekle yetinmiş, bunu yasalara uygun mütalaa eden Tarım ve Köyişleri Bakanlığı da uygulamıştır. Oysa YPK kararında, imar planı değişikliği konusunda ne bir ifade vardır, ne de plan değişikliği konusunda Bursa'daki makamlara verilen bir emir... Gerek imar planı, gerekse yapı ruhsatı işlemleri, YPK kararı doğrultusunda yasal yetkili Bursa mercileri tarafından usulüne uygun gerçekleştirilmiştir. Zaten bürokraside usul budur!

---

⁶¹ Av. M. Fadlullah Cerrahoğlu imzalı, Danıştay 6. Daire'ye sunulan 18.12.1998 tarihli dilekçe

Cargill savunmasında davacıların, fabrikanın kimya sanayi tesisi olduğu yolundaki iddiasına, mısırdan fruktoz, gluten, kepek ve öz üretilen bir gıda sanayi işletmesi olduğunda ısrar edilir. "Cargill'e karşı olmayan bir kişi veya kuruluş bulunmadığı"na ilişkin davacı iddiası da, işlemin iptaline dayanak olabilecek hukuki sakatlık sebebi değildir.

Yatırımda kamu yararı bulunduğuna ilişkin açıklamalar da öncekilerin aynısıdır...

Neymiş!

Bölgedeki çiftçiler mısır üretecekmiş de 55 milyon dolarlık mısır alacaklarmış! Bin 400 kişiye ek istihdam sağlanacakmış! Cargill, tesisi bulunan diğer ülkelerde olduğu gibi sıkı çevre korumacı yaklaşımını burada da sürdürecekmış! 2 milyon dolarlık arıtma tesisi yapılacakmış!

Cargill avukatı Biberöğlü, özeti şöyle çıkarır:

"Davanın süresinde açılmamış bulunması;

Tesisin yapılacağı arazinin tarım dışına çıkarılması uygulama kararının, yönetmeliğin yetkili kıldığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından tamamen yasalara uygun olarak gerçekleştirilmiş olması;

İmar planı değişikliği ile yapı ruhsatının Bursa'daki merciler tarafından yapılmış ve verilmiş olması;

Tesisin gerçekleştirilmesinde kamunun mutlak ve tartışmasız yararının bulunması;

Tesisin çevre kirliliğine yol açmaması ve özellikle İznik Gölü dahil çevreye herhangi bir zararının bulunmaması;

Davacıların iddialarının hukuki ve teknik dayanaktan yoksun bulunması ve resen bulunacak nedenlerle davanın reddini tekraren arz ve talep ederiz." (62)

---

⁶²Av. Hilmi Biberöğlü imzalı Bursa 2. İdare Mahkemesi'ne 04.12.1998 tarihinde verilen dilekçe

Karapaşaoğlu yine kürsüde

O günlerde yerden gazetelere yansıyan haberler, Bursa 2. İdare Mahkemesi ve Danıştay 6. Daire'nin yürütmeyi durdurma kararlarına karşın fabrika inşaatının yükseldiğini gösterir. Bu haberlerden birinde Bursa Barosu Başkanı Ali Arabacı'nın "yargı kararlarına rağmen inşaatı devam edilmesinin, halk tepkisinin yetersiz olduğundan kaynaklandığı" şeklindeki sözleri yer alır.

Bir başka haberde de, Arabacı ve bazı akademik meslek odası başkanlarının yaptığı ortak basın açıklamasına yer verilir. "Mücadeleye devam" başlıklı haberde ise Bursa Akademik Meslek Odaları Birliği (BAOB)'un Cargill başta olmak üzere diğer çevre davalarındaki gelişmeler anlatılır.

1999 yılının 9 Ocak'ında Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu yeniden TBMM kürsüsündedir. Gündem dışı söz alan Karapaşaoğlu, İznik Gölü civarındaki sanayileşmenin çevreye verdiği zarara ilişkin konuşur. Karapaşaoğlu, 20. dönemde TBMM kürsüsünden İznik Gölü civarıyla ilgili üçüncü konuşmasını yaptığını hatırlatır ve bölgenin ne kadar değerli olduğunu anlatır. "Ama ne yazık ki 20. dönem içerisinde ve bilhassa 55'inci Hükümet döneminde bu göl etrafına sanayi tesisleri kurma noktasında bir yarış başlatıldı" der ve ekler:

"İznik Gölü kenarında, çevre bilincine ve Bursa 2020 Planına aykırı bir şekilde, Cargill adında bir firmanın, sulanabilir tarım alanları ve hatta İznik Sulama Projesi'nin başladığı ve bir kısım yatırımın da yapıldığı alan üzerinde çevreyi kirliletecek büyük bir tesis kurmakta olduğunu bu kürsüde arz etmiştik. 8 Temmuz 1998 tarihinde, Bursa 2. İdare Mahkemesi yürütmenin durdurulması kararı verdi. Ne yazık ki bu karara rağmen Cargill inşaatı devam etmekte, fabrika yapılmakta. Sanki hukuki mercilerden bu firmaya, 'siz merak etmeyin, siz yatırımınızı yapın, biz bu işleri düzeltiriz' dercesine, büyük bir cesaretle yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir." (63)

Karapaşaoğlu, Bursa 2020 Planı'nın, Bursa'nın Anayasası niteliğinde olduğunu, halkın yatırıma değil yerine karşı çıktığını bir kez daha yineler ve sözlerini "Konumuz yatırımları engellemek değil. Ama teşvik tedbirlerinden başlanmak suretiyle, ülkemizde yapılacak olan yatırımların iş hayatımıza etkilerinin daha kalıcı ve sürekli olmasını temin etmek amacıyla yatırım politikalarımızın yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine inanıyorum" diyerek bağlar.

---

⁶³ TBMM Genel Kurulu'nun 20. Dönem 4. Yasama Yılı 51. Birleşimi Tutanağı

Köylüler nasıl Cargill taraftarı oldu?

Altan Karapaşaoğlu'nun gündem dışı konuşmasını yanıtlamak üzere DSP Azınlık Hükümeti'nin Çevre Bakanı Fevzi Aytekin kürsüye gelir. Bakan Aytekin, "...mısır nişasta fabrikası maalesef Çevre Bakanlığı'nın hiçbir görüşü olmadan, hatta belki de sorulmadan, bizim dışımızda, yani Çevre Bakanlığı'nın dışında gerçekleşmiş bir olay. Bu konuda benden önceki sayın bakanımız da olumsuz yanıt vermiş. Yani bu fabrikanın orada olmaması için kendisi de görüş bildirmiş. Bakanlığım döneminde henüz bir müracaat yapılmadı. Herhangi bir müracaat olursa kesinlikle bizden önceki sayın bakanımız İmren Aykut Hanımefendi'nin doğrultusunda olumsuz raporumuzu bildireceğiz" der.

Meclis'ten Bursa'ya dönelim tekrar...

Davacıların, 2. İdare Mahkemesi'nde Cargill'in itirazlarını yanıtlarken "tesise karşı olmayan hiç kimse ve kuruluş yok" demeleri üzerine civar köylerde "halkla ilişkiler çalışması" yürütülmüş olmalı ki, 11 Ocak 1999 tarihinde vatandaşlar, bağlı oldukları muhtarlıklardaki matbu dilekçeye imza atarlar. Orhangazi İlçesi'ne bağlı Gürle, Yeni Gürle ve Akharem köylerinden toplanan imza sayısı 234'dür. Üç köyde de aynı dilekçeye imza atılmıştır.

Altında, 'köy hükmü şahsiyetine izafeten' muhtar imzası ve mührü bulunan dilekçe şöyledir:

"Gürle ve Gemiç köyü sınırları içerisinde yapılmakta olan Cargill Tarım Sanayi tesisinin biz civar köylerde yaşayan çiftçiler açısından yararı olduğuna inanmaktayız. Bu sebeple tesise destek vermekteyiz. Tesisin yapımının ve faaliyetlerinin biz çiftçilere ve yöremize sağlayacağı yararları da belirtmek suretiyle ilgili yargı mercilerinde hak ve hukukumuzun savunulmasını biz aşağıdaki imza sahipleri saygı ile arz ederiz." (64)

Bu imzalar daha sonra Gürle Köyü Muhtarı Harun Gürel'in kendi adına asaleten, köy hükmü şahsiyetine vekaleten 2. İdare Mahkemesi'ndeki davaya müdahil olarak katılma talebini getirir.

Ve ertesi gün 12 Ocak 1999'da Bursa 2. İdare Mahkemesi yeni bir ara karar verir. "Danıştay 6. Dairesi'nin Çevre Düzeni Plan değişikliği işlemine karşı açılan E:

---

⁶⁴ Gürle, Yeni Gürle ve Akharem köy muhtarlarının mühürlü, imzalı dilekçeleri

1998/6071 sayılı dosyada yürütmenin durdurulması hakkında nihai karar verilinceye kadar davacıların talebinin kabulüne"oyçokluğu ile karar verilir. Karşı oy yine mahkeme başkanı Sabri Ünal'a aittir. (65)

"Yüzsüzlüğün böylesi" dedirten dilekçe

Onca hukuksuz girişime, yargının yürütmeyi durdurma kararlarına karşın Cargill'in son talebi şaşkınlık yaratır. Cargill, yapı koşullarında kendince değişiklikler yapar. Servis bölümü iki kattan üç kata çıkarılır, kamyon yıkama bölümü eklenir. Bu doğrultuda yeni binlik mevzi imar planı hazırlanmıştır ve onaylanması, buna göre de yeni bir inşaat ruhsatı verilmesi istenir. Talepte ayrıca "17 Haziran 1998 tarihinde verilen ruhsat koşullarını da kapsar biçimde yerine kaim olmak üzere" uyarısı yapılır. (66)

"Bir taşla iki kuş vurmak" tam da bu durumu açıklayacak bir deyimdir. Bu talep, birinci planla ilgili davayı kadük hale getirmenin yanı sıra Cargill'e ek inşaat alanı da kazandıracaktır.

Bursa Çevre İl Müdürlüğü de Cargill'e deşarj izni verir. (67) Kurulacak arıtma tesisinin ÇED kapsamında olmadığına anlaşıldığı, tesisin taahhüt edilen tarihte devreye alınarak, evsel ve endüstriyel atıkların alıcı ortam standart değerlerinin sağlanması şartıyla Gölayağı Deresi'ne deşarj edilmesinde sakınca görülmediği bildirilir.

Danıştay'daki davanın muhatabı olan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı da ilk savunmasını yapar. Bakan adına Müsteşar Metin Üğdül imzası bulunan savunma, plan değişikliği işleminin, yasaya, planlama kademelenmesine ve şehircilik ilkelerine uygun olarak yapıldığı iddiasını taşır. İşlem hukuka uygundur, uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zarar doğması da söz konusu değildir. Bu nedenle yürütmenin durdurulması talebi ve dava reddedilmelidir. Kaldı

---

⁶⁵ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 1998/508 sayılı dosyada 12.01.1999 tarihli kararı

⁶⁶ Cargill AŞ'nin Bursa Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'ne 13.01.1999 tarihli dilekçesi

⁶⁷ Bursa Çevre İl Müdürlüğü'nün 14.01.1999 tarih ve B194İÇM416(161)01/99-68 sayılı yazısı

ki, kişisel hakları da ihlal edilmemiş olan davacıların dava açma ehliyeti yoktur. Ehliyet bakımından da davanın reddi gerekir. ⁽⁶⁸⁾

Bu arada aynı davaya daha önce müdahil olmak için başvuran Cargill 19 Şubat'ta ek bir dilekçe gönderir. İlkinde göre daha kapsamlı olan dilekçede davacıların iddialarına yanıt verilir. Davacıların iddialarının, gerek ilgili kamu kuruluşları, gerekse bilim adamlarınca düzenlenen raporlarla çürütüldüğü savunulur ve söz konusu yazı ve raporlardan alıntılar yapılır.

Daha önceki gerekçeler tekrarlanmaktadır artık. Cargill'in ek dilekçesinde yürütmenin durdurulması talebi ve davanın reddi istenir.

Yine aynı tarihli Bayındırlık Bakanlığı ek dilekçesinde şöyle bir ifade yer alır ama anlamak zordur:

"İlk savunmamızda belirtilen sebeplerin yanında Yüksek Planlama Kurulu kararının halen yürürlükte olması nedeniyle, Bakanlığımızın onaylamış olduğu 1/25 bin ölçekli plan değişikliği hakkında iptal davasının açılmaması gerekmektedir." ⁽⁶⁹⁾

"Nasıl yani?" diye sormadan edemiyor insan. YPK kararı tanrı buyruğu mudur ki, o karara dayanarak yapılan plan değişikliğine dava açılmamalı?

Dedik ya, anlamak zor. Ama Bakanlık Birinci Hukuk Müşaviri Hasan Özay'ın bu ifadesini "Bürokrat hissiyatı" diye yorumlayıp geçmek gerekir sanırım.

"Hukuk Oyunları"nda heyecan dorukta

...ve Danıştay 6. Dairesi, bu dilekçelerden sonra bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verir ve rapor gelinceye kadar da yürütmenin durdurulması isteğini ikinci kez kabul eder. ⁽⁷⁰⁾ Bu aşamadan sonra fabrika inşaatının durdurulması elzemdir artık.

---

⁶⁸ Bayındırlık ve İskan Bakanı adına Müsteşar Metin Üğdül imzalı, Danıştay'a 08.02.1999 tarihli savunma

⁶⁹ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Birinci Hukuk Müşaviri Hasan Özay imzalı 19.02.1999 tarih ve 93-2456/435 sayılı dilekçe

⁷⁰ Danıştay 6. Daire'nin E: 1998/6071 sayılı dosyada 24 Şubat 1999 tarihli kararı

Bursa Barosu Başkanı Arabacı, Bursa Valiliği ve Başbakanlık'a 1 Mart 1999'da dilekçe yazarak, süreci özetler, 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararını ekler ve Cargill firmasına ait fabrika inşaatının durdurulmasını ister. Vali ve Başbakan'a yasal zorunluluklarını, uymadıkları takdirde cezai ve hukuki sorumluluklarının neler olduğunu hatırlatır.

Cargill, Bölge İdare Mahkemesi'ne, 2. İdare'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararına itiraz eder ve kararın kaldırılmasını ister. Cargill'i bu kez Hilmi Biberöğlü ile birlikte Bursalı avukatlar Muhsin İğmenve İbrahim Yaşar savunur. "*Hukuk Oyunları*"nda heyecan artar. ⁽⁷¹⁾

Yürütmenin durdurulması kararının dayandırıldığı iki gerekçenin de dayanaktan yoksun olduğu iddia edilir. Danıştay'da yürütmesi durdurulan 14 Ağustos 1998 tarihli Çevre Düzeni Planı değişikliğidir. Oysa 2. İdare Mahkemesi'ndeki davaya konu olan işlemler mevzi imar planı değişikliği ve ruhsat verilmesidir ki bunların tarihleri de 30 Nisan 1998 ve 17 Haziran 1998'dir. Bu tarihler göz önüne alındığında, sonraki işlemin, öncekini etkilemeyeceği açıktır. Bu nedenle Danıştay 6. Dairesi'nin o işlem hakkında yürütmeyi durdurma kararı verdiği gerekçesine dayanarak, bir anlamda bekletici meseleymiş gibi "*Danıştay nihai karar verinceye kadar yürütmeyi durdurmak*" açık bir takdim tehir hatasıdır. Bu, itirazın kabulü için tek başına yeterli bir sebeptir.

İYUY'daki "*bağlantılı dava*" tanımlamasından ötürü 2. İdare Mahkemesi'nin dosyayı göndermemekle Danıştay'a ait olan yetkiyi kullandığını da savunan Cargill avukatları, itirazlarının bu noktadan da kabulü gerekeceğini anlatır. Ayrıca, mahkemenin bir araştırma yapmadığını, yapsaydı, dava konusu işlemlerin yapıldığı tarihte yürürlükte olan İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'na uygun olduğunun tespit edilebileceği öne sürülür. Zira plan hükümlerinde "*Un fabrikaları, yem fabrikaları, soğuk hava deposu, mandıra, besihane ve tavukçuluk gibi tesislerde 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ilgili idarece onaylanarak yapılabilir*" maddesi vardır. Savunmaya göre bu plan hükmünden ötürü, işlemler hukuka uygundur.

Cargill avukatları, yeniden bilirkişi incelemesi yapılmasını ya da ek bir rapor istenip karar verilmesi gerektiğini savunurlar.

---

⁷¹Cargill AŞ'nin Av. Muhsin İğmen, Av. İbrahim Yaşar, Av. Hilmi Biberöğlü imzalı E: 1998/508 sayılı dosyada verilen YD kararına itiraz dilekçesi

İdare ve Cargill hukukçularının ortak çalıştığı apaçık ortaya çıkar. İlk zamanlar mahkeme kararlarında Bursa Valiliği'nin vekilinin olmadığı dikkat çeker.

Davaya müdahil Cargill'in itirazında yer alan iddia bir sonraki günün tarihiyle Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nün itiraz dilekçesinde görülür. Yürütmeyi durdurma kararının, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı değişikliği esas alınarak verildiği hatırlatılır. Oysa inşaat ruhsatı, plan değişikliğinden önce verilmiştir ve yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması, davanın reddi istenir.

15 Mart 1999 tarihinde de Başbakanlık'ın itirazı gelir. ⁽⁷²⁾ İYUY'na göre yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesi için, idari işlemin telafisi güç veya imkansız zarar doğurması ve açıkça hukuka aykırı olması gibi iki şartın oluşması gerektiği kaydedilir. Ancak, dava konusu işlemin bu şartları birlikte taşımadığı savunulur. Cargill avukatlarının itirazında yer alan gerekçeler aynı cümlelerle aktarılır.

İdare ve Cargill'in el ele vererek, belki de Cargill tarafından dikte ettirilerek yapılan itiraz Bölge İdare Mahkemesi'nde görüşülerek karara bağlanır. ⁽⁷³⁾ Cargill, Bayındırlık Müdürlüğü ve Başbakanlık'ın itirazları reddedilir. 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmenin durdurulması kararının, yasal şartlar oluştuğundan kabulüne oybirliği ile karar verilir.

22 Mart'ta Başbakanlık yine Danıştay'a başvurur ve Bayındırlık Bakanlığı yanında müdahil olarak davaya katılmak ister. Bağlantı nedeniyle Bursa 2. İdare Mahkemesi'ndeki dosyanın da Danıştay'a aktarılması istenir. Davada Başbakanlık'ın hasım mevkiine alındığı iddia edilen dilekçede daha sonra Bursa'da yapılan savunma ve itirazlar yinelenir. ⁽⁷⁴⁾

26 Mart 1999: Cargill inşaatına mühür!

Hem Bursa 2. İdare Mahkemesi, hem de Danıştay 6. Dairesi'nin yürütmeyi durdurma kararları ve Bölge İdare'ye yapılan itirazların reddedilmesinden sonra Cargill inşaatı durdurulur. Tarih 26 Mart 1999'dur ve bu tarihin altını çizerek not etmek gerekir.

---

⁷² Başbakan adına Müsteşar Yrd. Özgün Ökmen imzalı 15.03.1999 tarihli, Bursa'ya iletilmek üzere Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne verilen 02343 sayılı dilekçe

⁷³ Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin 1999/40 YD İtiraz nolu 19.03.1999 tarihli kararı

⁷⁴ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin 22.03.1999 tarih, 02501 sayılı yazısıyla 1998/6071 nolu dosya için Danıştay'a yapılan itiraz başvurusu

Çokuluslu Amerikan Şirketi ve yerli kollayıcıları karşısında verilen hukuk mücadelesinde elde edilen ilk somut başarı budur.

Cargill fabrikasını kapatma tutanağında, 2. İdare Mahkemesi kararının tarih, dosya numarası aktarılır ve "*Valilik olarak yürütmeyi durdurma kararına göre inşaat faaliyetlerini mahkemenin vereceği kesin karara kadar durdurmuş bulunmaktayım. İnşaat seviye tespitleri yapılarak tutanak ekine ilave edilmiştir. Bu seviyeden itibaren yapılacak olan imalatlar için 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32 ve 42. maddelerine göre işlem yapılacağından durdurma kararına eksiksiz uyulması gerekmektedir*" denir. (75)

Tespit tutanağına göre "*Atı alan Üsküdar'ı geçmiş*"tir oysa... Atölye binası bitmiş, içinde sıva yapılmaktadır. Kesme ünitesinde borulama işlemi sürmektedir. Çatının bir bölümü açık, yan duvarlar kapatılmamış vaziyettedir. Binanın yüzde 90'ı bitmiş durumdadır. Servis binasında yükseklik tamamlanmış, çatı kapanmıştır. Sıvaları yapılmamış vaziyettedir. Projede 3. kat iptal edilmiş ama bina 3 katlı yapılmıştır. Rafineri (Fruktoz) binasında borulama devam etmektedir. Binanın taşıyıcı konstrüksiyonu bitmiş, yanlar ve çatı kapatılmamıştır. İçine kazanlar yerleştirilmiştir. Projede gösterilmeyen kepek yükleme ünitesinin çevresi ve çatısı kapatılmıştır. Mısır alım binası her şeyiyle bitmiştir. Fruktoz depo tankları da bitmiş durumdadır. Tek katlı idari binanın sıvası yapılmamış, camları takılmıştır. Arıtma tankları yüzde 90, havuzlar ise tümüyle bitmiş vaziyettedir, borulama yapılmamıştır. Kepek kurutma da tamamlanmıştır.

Danıştay'daki savunmaya davacılardan itiraz

Bu gelişmeye Bursa gazetelerinde geniş yer verilir. O zamanlar İstanbul gazetelerinin gündeminde değildir Cargill...

Davacılar açısından da mücadele bitmiş değildir. Danıştay'a, karşı tarafın itirazlarını yanıtlayan dilekçe sunulur.

Ehliyete yönelik itirazlara, daha önce açılmış ve başarılı sonuçlar alınmış Aliağa, Park Otel, Zafer Park, Güven Park ile Orhaneli, Gökova, Yatağan termik santralleri ve Yeşilşehir davaları örnek gösterilerek, çevrecilerin bu davaları kişisel çıkarlar

---

⁷⁵ Bursa Bayındırlık Md. İmar ve Afet İşleri Şb. Md. Ahmet Beşparmak, Cargill Proje Mühendisi (Yetkili) Nuri Taşpınar ve Gül Şerefoğlu imzalı, 26.03.1999 tarihli tutanak

için değil kamu yararını korumak için açtıkları ve yargıda kabul gördüğünü, itirazların da reddedildiği anlatılır.

2. İdare Mahkemesi'nce belirlenen bilirkişi raporunun da özeti çıkarılır. Bu rapor içeriği ve sonucunun, Danıştay tarafından yapılması düşünülen keşif ve bilirkişi incelemesinden elde edilecek sonucu karşılar nitelikte olduğu, dolayısıyla yeniden yapılmasına gerek olmadığı ifade edilir.

Uzunca bir bölümde YPK kararı sorgulanır. Başbakan Mesut Yılmaz'ın 10 Ekim 1998 tarihinde Bursa'da yaptığı açıklamanın yer aldığı gazetede eklenir ve "*Bu demeç, siyasal iktidarın devam eden bir davada yargıyı bile etkilemeyi göze alıp şirket yetkilileriyle nasıl bir işbirliği içinde olduklarını göstermesi bakımından ilginçtir. Bu yaklaşım içindeki iktidarın devletin alt kademelerini etkilememesi düşünülemez. İşte olumlu raporlar böyle alınmıştır*" denir. ⁽⁷⁶⁾

13 Nisan 1999 tarihinde Bursa Barosu'na gönderilen Danıştay tebligatına göre ise keşif ve bilirkişi incelemesi yapılacaktır. Tarih ve buluşma yeri ayrıca bildirilecektir.

18 Nisan 1999'da Türkiye seçmeni sandığa gider. Milletvekili genel seçimleri yapılır. Bülent Ecevit liderliğindeki DSP yüzde 22,18'le birinci parti olur. Peşinden yüzde 17,97 oy oranıyla Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP gelir. Recai Kutan liderliğindeki FP'nin oy oranı 15,40, Mesut Yılmaz liderliğindeki ANAP'ın ise yüzde 13,22'dir. Tansu Çiller'in DYP'si yüzde 12,01'le TBMM'ye girerken, Deniz Baykal'ın CHP'si 8,70'lik oy oranıyla baraja takılır ve meclis dışında kalır.

Bu sonuçlarla Türkiye, 28 Mayıs 1999 tarihi itibarıyla DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti'nin yönetimine kalır.

Cargill'e karşı yürütülen hukuk mücadelesinin önderlerinden Avukat Ali Arabacı da artık DSP'den Bursa Milletvekili'dir.

Bursa'yı Minnesota'daki çiftliğiniz mi sandınız?

Bu sırada davacılar bir duyum alır. Fabrika inşaatı mühürlenmesine karşın imalat devam etmektedir. 3 Mayıs'ta Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi Yargıçlığı'na başvurulur. Avukatlar Şenay Özeray, Cumhur Özcan ve Ramazan Hoça,

---

⁷⁶ Av. Ali Arabacı'nın Danıştay 6. Daire'ye 1998/6071 sayılı dosya için 8 Nisan 1999 tarihli dilekçesi

yürütmenin durdurulması kararına ve bunun idarece uygulanmış olmasına rağmen, karşı tarafın inşaat faaliyetine devam ettiğini bildirirler. Cargill aleyhine gerekli başvuruların yapılabilmesi için inşaat faaliyetinin devam edip etmediğinin tespitini isterler. 26 Mart 1999 tarihindeki kapatma tutanağında yer alan verilerle mevcut durumun kıyaslanmasını isteyip işin aciliyetini bildirirler. (77)

İki gün sonra 5 Mayıs 1999... Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi Başkanı Ayşen Güven başkanlığındaki heyet tespit için Cargill'e gider. Yaşananları "*tespit keşif zaptı*"ndan aynen aktarmakta yarar var. Zira bu tutanak, Türkiye'yi "*Minnesota'daki çiftliği*" sanan Amerikalılar'ın, yerli işbirlikçileriyle birlikte plan, yönetmelik ve yasalarını delik deşik ettikleri yetmiyormuş gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir yargıcına karşı zorbalığını da gösterecektir.

Tutanak şöyledir: "*Girişteki danışma bürosuna gelindi. Yetkili kişinin gelmesi beklendiği halde engellendi. Keşif yapılmasını engellemek için içeriye sokmadılar. Ofisin yanına kadar baretler olduğu halde gidildi. Ofisin önünden inşaatların durumu, bilirkişi heyeti ve mahkeme heyeti birlikte inceledi.*" (78)

Teknik bilirkişi, Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nde görevli İnşaat Yüksek Mühendisi Yunus Kerimoğlu'nun ofis önünden yaptığı gözlem tutanağına geçirilir.

Uzaktan gözlemlerle imalatın devam ettiği anlaşılmaktadır. İnşaatlar üzerinde halen saha beton çalışması yapılmaktadır. Vinçlerle silo montajı, çelik konstrüksiyon çalışmaları, sahada iş makineleri vardır.

Bilirkişi Kerimoğlu, inşaat sahasına sokulmadığını ve detaylı inceleme yapmasının engellendiğini 11 Mayıs 1999 tarihini taşıyan raporuna da geçirir. Aynı tarihte bu kez Cargill aynı mahkemeden keşif talep eder.

Amerikan şirketi, TC Devleti'nin bürokrasisiyle, siyaset kurumuyla, yargısıyla "*kedinin fareyle oynadığı gibi*" oynamaktadır. Kim dur diyecektir bu densizliğe?!

Aynı Yargıç Ayşen Güven, Cargill'in talebi üzerine bir kez daha gider inşaata... Daha önce inşaat alanına sokulmayan yargıç ve bilirkişi heyeti bu kez alay-ı vâlâ ile karşılanır. Bilirkişi bu kez serbest çalışan İnşaat Mühendisi Cafer Sadık

---

⁷⁷ 03.05 1999 tarihli, Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi'nden tespit istenen dilekçe

⁷⁸ Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 5.5.1999 tarih ve E: 1999/35 D.İş sayılı tespit keşif zaptı

Şengünlü'dür. Heyet halinde bir buçuk saat boyunca inşaatlar gezilir ve Şengünlü'nün "hiçbir işçinin faaliyet göstermediğini gördüm" dediği tutanağa geçirilir. (79)

Cargill Avukatı Hilmi Biberöglü imzasıyla Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi'ne 31 Mayıs tarihinde yazılan dilekçenin konusu "*Muhterem mahkemece davacı isteği üzerine yapılan tespit sonucu verilen rapora itirazlarımızdan ibarettir*" diye özetlenir.

Davacıların talebiyle yapılan keşifte kapıdan sokulmayan "*muhterem mahkeme*"yi, mühürlenmesine karşın devam eden inşaatla faaliyet olmadığına inandırmaya çalışan Cargill avukatı, Bayındırlık İl Müdürlüğü'nün 7 Mayıs 1999 tarihli tutanağında da fabrika inşaatında herhangi bir ilerleme olmadığına görüleceğini anlatır.

Anlaşılan, Cargill yöneticilerinin işlediği "*İmar Kanunu'na muhalefet*" suçuna, bürokratların belki bilerek, belki bilmeyerek perdeleme yaptığıdır.

Faruk Çelik'in soru önergesi

Yeniden TBMM'deyiz... Fazilet Partisi (FP) Bursa Milletvekili Faruk Çelik'in Çevre Bakanı tarafından yanıtlanması istemiyle verdiği soru önergesi gündemdedir. Çelik'in soruları şöyledir:

"Bursa-İznik Gölü kıyısında mahkemelerce durdurulmasına rağmen yapımı devam eden Cargill Firması inşaatının devamını temin eden unsur nedir? Bu tesisin çevreye yapacağı tahribatı önleyecek tedbirleriniz nelerdir?" (80)

Koalisyon hükümetinin çevre bakanıyine DSP Tekirdağ Milletvekili Fevzi Aytekin'dir. Bakanın verdiği yanıtlar, o ana kadar gelişen sürecin özeti niteliğindedir. Ama Çelik'in, "*mahkeme kararlarına rağmen inşaatın devamını temin eden unsur nedir*" sorusunun yanıtı yoktur. Bakan Aytekin, Bursa İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararının sonradan kaldırıldığını söyler ancak, henüz o tarihte böyle bir karar yoktur.

---

⁷⁹ 11.05.1999 tarihli İnşaat Mühendisi Yunus Kerimoğlu'nun Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi'ne sunduğu bilirkişi raporu

⁸⁰ TBMM Genel Kurulu'nun 26.06.1999 tarihli, 21. Dönem, 1. Yasama Yılı, 23. Birleşim Tutanağı

Bursa Barosu Başkanı Avukat Ali Arabacı'nın DSP'den Bursa Milletvekili seçilmesiyle birlikte Cargill davalarının yükünü Avukat Ramazan Hoça yüklenir.

Hoça, yeniden Bursa Valiliği'ne başvurur. Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce verilen yürütmenin durdurulması kararına karşın inşaatın tüm Bursa kamuoyunun gözü önünde devam ettiğini bildirir. Dilekçe ekinde, inşaatın devam ettiğini belirleyen Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi Yargıçlığı'nın bilirkişi raporunu da sunar. Cargill tarafından yaptırılan tespitin de gerçeği yansıtmadığını belirtir. Cargill AŞ'nin tutmakta olduğu defterler, irsaliyeler, faturalar ve bordrolar da faaliyetin devam ettiğine delildir. Kovuşturma yapılmalıdır. ⁽⁸¹⁾

Yazıya yanıt, Bayındırlık Müdür Yardımcısı Halit Turgut imzasıyla gelir. Buna göre inşaat seviyesi, mühürleme sırasında yapılan tespitte belirtildiği gibi aynen korunmakta, fabrika sahasındaki işçiler çimlendirme ve ağaçlandırma yapmaktadır ve kontroller bundan sonra da yargı kararları doğrultusunda hassasiyetle takip edilecektir! ⁽⁸²⁾

Bu arada Danıştay 6. Dairesi, taraflara 14 Temmuz 1999 günü keşif yapılacağını bildirir. Bilirkişi olarak Yıldız Teknik Üniversitesi mimarlık ve çevre mühendisliği bölümlerinden Doç. Dr. Hüseyin Cengiz, Doç. Dr. Betül Şengezer ve Doç. Dr. Ahmet Demir belirlenmiştir.

Danıştay keşfinde avukat ordusu!

Keşif günü gelir çatar. Danıştay 6. Dairesi Üyesi Yaşar Selim Asmaz ve Tetkik Hakimi Nejdet Bayram yönetiminde keşif başlar. Davacılar adına Cumhur Özcan ve Ramazan Hoça vardır. Davalı Bayındırlık Bakanlığı'nı Meba Kalan ve Özen Abanoz, müdahil Başbakanlık'ı Bahtiyar Ay, Dilek Ünal ve Mustafa Dalkıran temsil etmektedir. Müdahil Cargill'in tam 6 avukatı oradadır. Metin Günday, Fadlullah Cerrahoğlu, Hilmi Biberöğlü, İbrahim Yaşar, Muhsin İğmen ve Tuba Çetin...

Taraflara diyecekleri sorulur. Önceki iddialar ve savunmalar yinelenir. Cargill yetkilileri, fabrikayı ve etrafını gösteren bir video kasetin seyredilmesi için teklifte bulunur. Davacı taraf itiraz eder, video kaset dosyaya konur. Bakanlık, Başbakanlık ve Cargill'in verdiği belgeler alınır. Ayrıca Danıştay 6. Dairesi

---

⁸¹ 28.06.1999 tarihli Bursa Valiliği'ne yazılan Ramazan Hoça imzalı dilekçe

⁸² Bayındırlık İl Md. Yardımcısı Halit Turgut'un Ramazan Hoça'ya 06.07.1999 tarihli 5118 sayılı yazıyla yanıtı

heyetinin, bilirkişilerin yanıtlanmasını istediği soruların yazılı olduğu belge de dosyaya konur, rapor hazırlanması için de 30 gün süre verilir.

İki soru vardır sadece...

1- Bayındırlık Bakanlığının İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda yaptığı değişiklik, planın ana kararlarını bozucu nitelikte midir? Kamu yararına, imar mevzuatına, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uygun mudur?

2- Kurulacak tesis, tarımsal niteliği korunacak alanları, İznik Gölü'nü, gölü besleyen yeraltı su havzasını, çevrenin ekolojik dengesini etkiler mi, etkilemez mi? Etkilerse nasıl etkiler? Fabrika atıklarının bırakılacağı Medet ve Karsak dereleri ve çevresine yaratacağı etki ne olur?

Bilirkişiler raporunu verir. Birinci sorunun yanıtı davacılar lehinedir. Yani, Bayındırlık Bakanlığının işlemi, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı ana kararlarını bozucu fonksiyonel değişiklik getirmiştir, kamu yararına, imar mevzuatına, şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uygun değildir.

Tesiste kullanılacak suyun temininden deşarjına kadar olan süreç için yetkili ve söz sahibi kurumlardan olumlu görüş alınmıştır. Atıksu deşarj standartlarının sağlanması, ayrıca yeraltı suyu alınacak yerde açılacak sondaj kuyularının işletilerek İznik Gölü yeraltı su havzasına olumsuz bir etkisi olmadığına kanıtlanması durumunda ekolojik dengeye olumsuz bir etkisi olmayacaktır. ⁽⁸³⁾

Haliyle davacılar, lehte olan bölüme katılmakla birlikte, ekolojik dengeye olumsuz etki olmayacağına ilişkin görüşe itiraz ederler. Fabrika atıklarının çevreye zarar verip vermeyeceğini belirlemek için çok detaylı su kalite modelleme çalışması yapılması gerekir ki, bu da çok ciddi veri gerektirir ve ÇED kapsamında yapılmalıdır. Bilirkişi incelemesi çerçevesinde yapılan bu kısa çalışmayla bu konuda karar vermek yerinde ve yeterli değildir.

Davacıların itiraz dilekçesinde, Cargill fabrikası atıklarının derelerde ve Gemlik Körfezi'nde yaratacağı olumsuzluklar yinelenir. Yeraltından su çekilmesinin, Orhangazi Ovası ve İznik Gölü'ne giden kaynaklarda azalmaya yol açacağı öne

---

⁸³ 30.11.1999 tarihli bilirkişi raporu

sürülür, bu yönden de tehlike bulunduğuna dikkat çekilir. Detaylı teknik etüt yapılmadan Cargill'e yeraltı suyu tahsis edilmemelidir.

Davalı ve müdahillerin itirazları ise, bilirkişilerden ikisinin ayrı, birinin ayrı rapor düzenlemiş olmasınadır. Danıştay 6. Dairesi de, 2 Kasım 1999 tarihli kararında üç bilim adamının birlikte müzakere etmediğine kanaat getirir ve itirazı haklı bularak bilirkişilerden yeni ve ortak bir rapor ister.

Cargill'in, inşaat ruhsatının yenilenmesi talebine Bursa Valiliği olumlu yanıt vermemiştir. Cargill bakanlığa yazar ve bir soru yöneltilir. Bu yazı, hukuki boşluk arama çabasının göstergesidir. Cargill'in görüşü, Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik değişikliği ile yeni hukuki ve idari uygulama durumu olduğu yönündedir. Ama Danıştay da yürütmeyi durdurma kararı vermiştir. Yeni yönetmelik ile planın değişmeden önceki hali arasında fonksiyon açısından bir farklılık yoktur. Bu durumda, yeni binlik imar planı onayı ile yeni bir ruhsat verilmesinin İmar Kanunu açısından hukuki engeli olup olmadığının bildirilmesi istenir. ⁽⁸⁴⁾

Tut şunun ucunu döşeyelim abi!

Önüme çıkan hiçbir engel sorun değildir "*Dünya devi Cargill*" için... TC Devleti'nden her istediğini alan Amerikalılar, önerdikleri paraya rağmen arazisine su borusu döşenmesini kabul etmeyen köylüye mi takılacak?

3.5 kilometre mesafede Karsak Mevkii'nde yapılan sondajlardan elde edilecek suyun fabrikaya taşınması boru hattıyla mümkündür. Bunun için de yol boyunca boru döşenmesi gerekmektedir ki 23 ayrı kişinin arazisinin kazılması demektir bu... Cargill her bir arazi sahibine 1552'şer dolar teklif eder.

İyi para! Toprağın altından geçecek su borusunun tarlaya ne zararı olabilir ki!

Pek çok kişi kabul eder ve belge imzalar. Ancak Karsak Köyü'nden Ahmet Tetik adlı vatandaş, 1552 Amerikan Doları'nı reddeder. Bir süre sonra arazisinin boru döşemek için iş makinesiyle kazıldığını gören Tetik, Orhangazi Ziraat Odası Başkanı Cevdet Altın ve İbrahim Doğan'ı tanık göstererek ilçe kaymakamlığına dilekçe yazar. Zilyetlik haklarının korunmasını, dolayısıyla tespit yapılmasını ister. Tetik'in 22 Kasım 1999 tarihinde yaptığı başvuru üzerine Orhangazi Kaymakamlığı

---

⁸⁴ Cargill AŞ'nin Bayındırlık Bakanlığı Hukuk Müşavirliği'ne yazdığı 20.10.1999 tarihli yazı

2 Aralık'ta keşif yaptırır. Tetik'in iddia ettiği tecavüzün mevcut olmadığına, açılan kanalın tapu ve zilyetliği dışında kaldığına karar verilir. ⁽⁸⁵⁾

Bu gelişmeler, Olay Gazetesi Orhangazi Muhabiri Nevzat Okumuş tarafından gazetenin 23 Kasım 1999 tarihli sayısına "Yaptım oldu. Bildiğini okuyan Cargill'in son icraatı: Geceyarısı köylünün tarlasını izin almadan kazdı, su borularını döşedi" başlığıyla aktarılır. Bursa Haber Gazetesi'nin başlığı ise "Cargill şimdi de boru döşedi" şeklindedir.

Sorun Cargill'in değil, İdare'nin!

Davacılar arasında yer alan Gazeteci Levent Gencelli de aynı tarihli Bursa Haber Gazetesi'ndeki köşesinde sivil toplum örgütlerini, siyasi partileri ve iş dünyasını Cargill'e karşı direnmeye çağırır ve şöyle yazar:

"Cargill mücadelesi çok sıradan bir mücadele değil. Türkiye'yi müstemleke görenler, onların Bursa'daki entel yandaşları ülkemizin yasalarıyla yargıclarını hiçe sayma konusunda anlaşmış durumdalar. (...) Bursa'nın, attıklarında mangalda kül bırakmayan eski yöneticileri Cargill işinde tavşana kaç tazıya tut anlayışını sergilediler ve fabrika mahkeme kararlarına karşın göz göre göre yükseldi."

Çok acıdır! Gencelli'nin de yazdığı gibi Cargill'in umurunda değildir mahkeme kararı. Siyasi iktidar söz vermiştir, her türlü olanağı sağlamıştır. Varsa bir sorun Cargill'in değil, idarenindir! Fabrika inşaatı devam etmektedir ve neredeyse üretime başlayacak duruma gelmiştir.

Karsak Köyü'nden Feridun Tetik, durumu Bursa Milletvekili Ali Arabacı'ya da bildirmiştir. Mektup üzerine Arabacı, Bursa Valiliği'ne yazar. Cargill ile ilgili mahkeme kararını hatırlatır ve şöyle der:

"Adı geçen firmanın, yargı kararına aykırı davrandığı, idari otoriteyi yok saydığı açıktır. Buna göre adı geçen firma yetkilileri hakkında Anayasanın 138/son, İYUY'nun 28 ve TCK'nun ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılması..." ⁽⁸⁶⁾

Diğer yandanCumhur Özcan, Ramazan Hoça ve Şenay Özeray da tüm davacılar adına Bursa Valiliği'ne başvurarak, ayrıcalıklı bu duruma en kısa sürede son

---

⁸⁵ Orhangazi Kaymakamlığı İdare Kurulu'nun 03.12.1999 tarih ve 1999/3 sayılı kararı

⁸⁶ Bursa Milletvekili Ali Arabacı'nın Bursa Valiliği'ne 23.11.1999 tarihli dilekçesi

verilmesini, gecikmiş de olsa mahkeme kararlarının uygulanmasını, geciktiren ya da engelleyen kamu görevlileri hakkında yasal işlem başlatılmasını isterler. Kararı yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulacağı, ayrıca tazminat davası açılacağını bildirirler. ⁽⁸⁷⁾

Bayındırlık Bakanlığı da, Cargill'in son hukuki duruma göre yeni bir plan ve ruhsat verilip verilmeyeceğine ilişkin sorusunu yanıtlar. Bayındırlık Bakanı Koray Aydın'ın 16 Kasım 1999 tarihli oluruyla verilen yanıtta, yeni ruhsat düzenlenmesinin uygun olduğu bildirilir. Böylece, hukukun arkasından dolanılabileceğine (!) kanaat getirilir. Dolayısıyla, bilirkişilerin Danıştay'a sundukları ikinci raporda yer alan "*...esas plan kararları öncelikli olmak üzere bu sanayi kuruluşunun pek çok faktöre bağlı olarak dava konusu alanda yapılması mümkün görünmemektedir*" cümlesi de pek anlam ifade etmez.

Bir ay sonra Bayındırlık Bakanlığı'ndan, bakan oluru da eklenerek Bursa İl Müdürlüğü'ne gönderilen yazı bir anlamda Cargill'e yeni plan yapılması ve bu doğrultuda ruhsatının da yenilenmesi talimatıdır. ⁽⁸⁸⁾

Bilirkişi raporunda yer alan ve o ana kadar hiç gündeme gelmeyen bir konu, Cargill yöneticilerini paniğe sürükler. Zira fabrika alanı, birinci derece deprem bölgesindedir ve aktif diri fay hatlarının ortasında yer almaktadır. Bölge zemin açısından da risklidir. Böylesi bir konumda deprem olduğu takdirde, arıtma tesisinin çalışmaması veya hasar görmesi durumunda kirli suların kısa sürede yeraltı sularına karışma riski de bulunmaktadır.

...ki, 19 Ağustos 1999'da meydana gelen 7.2 büyüklüğündeki Gölcük Depremi nedeniyle herkes hassastır o günlerde. Cargill yöneticileri, bilirkişi raporunu görür görmez 15 Aralık 1999'da basın açıklaması yapar.

"Merd-i Kıpti" tekerlemesi gibi

Fay hattı yalanlaması yapacağız derken, "*Merd-i Kıpti şecaat arz eylerken sirkatin söylemiş*" misali, yürütmeyi durdurma kararına karşın tesisin yüzde 90'ının tamamlandığını açıklarlar. Bilirkişi heyetinin, tesislerin "*aktif diri fay hatlarının ortasında bulunduğu*" iddiasının gerçeklerle bağdaşmadığını savunurlar. Oysa

---

⁸⁷ Av. Cumhur Özcan, Av. Ramazan Hoça ve Av. Şenay Özeray'ın Bursa Valiliği'ne 29.11.1999 tarihli dilekçesi

⁸⁸ Bayındırlık Bakanı Koray Aydın olurlu 16.11.1999 tarih, 2810 sayılı yazı

zemin etüt raporunu ayrıntılı bir şekilde hazırlatmışlar, inşaat analiz çalışmalarında sadece Türkiye değil, deprem konusunda dünyanın en yüksek risk faktörlerini taşıyan California standartlarını da uygulamışlardır. Tesisin zemin etüdünü Zetas firması yapmıştır. Bayındırlık Bakanlığı da onaylamıştır. Bu rapora göre tesis alanı yakınında aktif diri bir fay hattı bulunmadığı açıktır. Cargill'in bu büyük yatırımında deprem konusunda bir ihmalinin bulunduğunu düşünmek gerçekçi olmaktan uzaktır. Kaldı ki Cargill, bölgedeki deprem mağdurlarına her gün iki tanker içme suyu taşıyarak büyük bir ihtiyacı da karşılamaktadır. Her hafta sonu farklı takımlarla da bölgeye sağlık ve giyecek yardımı organizasyonu yapmaktadır.

Basın açıklamasında, fay hattı iddiasını ortaya atan bilirkişilerden hiç birinin jeofizik ya da yeraltı bilimleriyle ilgisi olmadığına da dikkat çekilir ama şu ifadeler sanırsız en komik olanıdır:

"Cargill, bütün dünyada iş yaptığı ülkelerin kanun ve yönetmeliklerine uymayı ilke edinmiş bir şirket olarak Orhangazi Mısır İşleme Tesisi ile ilgili çalışmalarını da hep bu ilke doğrultusunda yürütmektedir.

İşlemeyi hedeflediği yıllık 55 milyon dolar tutarındaki mısır alımını sabırsızlıkla bekleyen mısır üreticilerine karşı sorumluluğunu da unutmayan Cargill, attığı her adımda Türk yasalarına titizlikle uymaya devam edecektir."

Reklam kokan manşetler!

Cargill olayı, İstanbul gazetelerinin ancak, tesisin aktif diri fay hattı üzerine kurulacağı iddiasından ötürü dikkatini çeker. 1999 Gölcük depreminden sonra artan hassasiyet, 21 Aralık 1999 tarihli Radikal Gazetesi'ne "*Altı fay üstü suç*" başlığını attırır. Haberin devamının başlığı ise "*Korsan fabrika!*"dır. Haberde, fabrikanın bazı bacalarından duman tüten bir fotoğrafına da yer verilir. Bu fotoğraf da göstermektedir ki fabrika, yürütmeyi durdurma kararına karşın tamamlanmış ve çalışmaya başlamıştır. Fabrika alanının birinci derece deprem bölgesi olduğuna vurgu yapılan haberde, o ana kadar yaşanan gelişmeler özetlenir. Hukuk mücadelesinden ve Başbakan Mesut Yılmaz'ın müdahalesinden bahsedilir.

Bursa gazetelerinde de Cargill ile ilgili "*reklam kokan manşetler*" o günlerde birbirini izler. 21 Aralık'ta Bursa Olay Gazetesi'nin manşetinde "*İşte Cargill*" başlığı vardır. Habere göre tesisin kapıları Olay Medya'ya açılmış ve Proje Yatırım Müdürü Kemal Özbelli, yatırımın iki yıllık öyküsünü, yer seçiminden çevreye, su kaynaklarına etkisinden fay hattı iddialarına kadar her yönünü anlatmıştır!

Özbelli demiştir ki, 90 milyon dolarlık tesiste 175 kişi çalışacak! Oysa daha önceki resmi yazışmalarda, mahkemelere verdikleri savunmalarda 1400 kişinin çalışacağından bahsedilmişti hep!

Gazeteci Aykan Uzoğuz'un, 20 Aralık 1999 tarihinde Olay Gazetesi'ndeki yazısından da çok önemli bir bilgi alıyoruz. En başından beri Cargill karşıtı açıklamalarda imzası bulunan BUSİAD'ın nasıl ve nerede görüş değiştirdiğini Uzoğuz'un yazısından öğreniyoruz:

"Kasım ayında Lale Festivali ile ilgili olarak Hollanda'ya giden BUSİAD Heyeti, Bursa'ya Cargill ile ilgili görüşlerini değiştirerek döndü. Heyet, Hollanda'da kurulu Cargill'e ait mısır işleme tesisini gezdi. Andığım fabrika, 1974 yılında kurulmuş. Orhangazi'ye gelen Cargill ise 25 yıl daha yeni ve gelişmiş teknolojiye sahip. Hollanda'daki tesisini gezen BUSİADlılar, çevre kirliliği sorununun olmadığını yerinde belirlediler."

Uzoğuz, yazısının devamında davacıları "fanatik çevreciler" diye adlandırır, tesisin ne kadar zararsız olduğunu anlatmaya çalışır. Cargill konusu önyargılı olmadan incelenirse, kamuoyunun yanlış yönlendirildiğinin ortaya çıkacağını iddia eden Uzoğuz'un, uzunca bir dönem BUSİAD'ın basın danışmanlığını yürüttüğünü de not etmek gerekir!

Yine Olay Gazetesi'nde Engin Özpınar'ın köşesinde de Cargill değerlendirmesi vardır aynı gün... Özpınar, Cargill'e karşı kampanyanın ulusalcı söylemi nedeniyle ilgi gördüğünü iddia edip şöyle yazar:

"Cargill düşmandı. Amerikan sermayesiydi, demek ki ülkeyi sömürecekti. Ama günümüzde, ekonomik yatırımlarla ilgili böyle savlar tek başına kitleleri harekete geçirecek güçten yoksundu. Yanına Sevr'i koyarak kullanıldığında bile gereken tepkiyi yaratamıyordu. Oysa çevre sorunlarına karşı yükselen duyarlılık, düşmana karşı savaşımında sizden yana hazır bir ortam sunuyor, her türlü manipülasyona fırsat tanıyordu."

Henüz bilinmeyen, su yüzüne çıkmamış olan nedenler bulunduğu kesin. Glikoz, fruktoz, şeker fabrikaları, özelleştirme, şeker tüketimindeki doğu-batı ayrımı, rakip firmalar, Cargill sermayesini kendi topraklarına çekmeye çalışan ülkeler, Amerika-Avrupa çıkar çatışması, Türkiye'deki holdinglerin nazlanması, bürokrasinin ağırdan alması... Akla yatkın pek çok senaryo üretilebilir. Günü geldiğinde gerçekler -gerçekten- ortaya çıkar, hepimiz öğreniriz."

Özpinar yazısının son bölümünde Cargill olayının gazetecilik okullarında, hukuk fakültelerinde ders olarak okutulmasını da önerir.

Karşı olmanın ölçüsü!

Aynı gazetede Ahmet Emin Yılmaz'ın yazısının başlığı "*Karşı olmanın ölçüsü*"dür. Yılmaz, Cargill karşıtı hareketlerin tadının kaçtığı, bu işin komploya dönüşmeye başladığını yazar ve şu cümleleri kurar:

"Oluşan müthiş kamuoyu baskısı nedeniyle Cargill karşıtlığı giderek şekil değiştiriyor ki bu son derece rahatsız edici. Çevreye sahip çıkma hakkıyla gelişen kent duyarlılığının, oluşan bu baskı altında zaman zaman amacını aşır, bazı yönlendirmelerin etkisi altında kalabileceği kaygısı yaşanır oldu."

Yılmaz başka bir yazısında da şöyle der:

"Kentte havayı, suyu ve yeraltı kaynaklarını kirletip tüketen öyle çok unsur var ki, bunları bırakıp teknoloji getiren bir yabancı yatırımcıyı hedef almak haksızlık olur. Artık buna bir son vermek gerek!"

O günlerde Bursa 2000 (Hakimiyet) Gazetesi'ndeki bir başlık da "*Cargill mahkeme kararını bekliyor*" şeklindedir. İlk yürütmeyi durdurma kararının üzerinden neredeyse bir buçuk yıl geçmiş ama inşaat devam etmiştir. Söz konusu haberde yüzde 90'ı tamamlanan tesisin faaliyete geçmek için yargı kararını beklediği, Proje Müdürü Kemal Özbelli'nin ifadelerine dayanılarak duyurulur.

4 Ocak 2000 tarihinde yine Bursa Hakimiyet'te Necati Akgün'ün yazısı dikkat çeker. BTO'da yapılacak Cargill toplantısında Mesut Yılmaz'ında bulunması gerektiğini ifade ederek şunları yazar:

"Mesut Yılmaz'ın Cargill ile neden bu kadar içten ve yakından ilgilenerek, yapılmış olan bütün eski proje ve kararları tersine çevirttiğini, valiler, kaymakamlar ve de müdürler üzerinde baskı yaparak, onları bildikleri ve inandıkları görüşlerin tam tersine beyanat verme zorunda bıraktığını, mahkemenin durdurma kararlarını neden uygulamalarına engel olduğunu açıklaması gerekir. Cargill olayı Mesut Yılmaz patentlidir. Yoksa kimse ne Cargill'in yapacağı yatırıma, ne de yabancı sermayeye karşıdır."

Yönümüzü yeniden yargıya çevirelim...

O sıralarda Bursa 2. İdare Mahkemesi Heyeti de değişmiştir. Başkan Metin Çetinkaya, üyeler Mustafa Genç ve Metin Çağlar'dan oluşan heyet, hem davalı

idarelerin, hem de Cargill'in iddia ettiği bağlantı mevcudiyetine kanaat getirerek bağlantı kararı alır ve dosyayı Danıştay'a gönderir. (89)

Cargill Dosyası'nda 1999 yılının son evrağı Bursa İl İdare Kurulu karardır. 28 Aralık tarihli toplantıda, yargı kararının arkasından nasıl dolanılabilineceğinin czmn bulan Bayındırlık Bakanlığı'nın yazısı ele alınır. 8 Temmuz 1998 tarihli yürütmeyi durdurma kararından sonra İmar Kanunu'na bağlı yönetmeliklerde yapılan değişiklikler dikkate alınarak yeniden hazırlanan binlik imar planının onaylanması istenmektedir.

Nitekim talimat yerine getirilir ve yeni plan onaylanır. (90) Bu arada Orhan Taşanlar 1 Ekim 1999 tarihinde Bursa Valiliği görevinden alınmış, yerine Ali Fuat Güven atanmıştır. İl İdare Kurulu kararına olur imzasını Vali Güven atar. Bu doğrultuda yeni ruhsat da verilecektir Cargill'e... Hayırlı olsun!

Kalleş! Nasıl da içirdi bana o suyu!

Cargill, aleyhindeki olumsuz havayı lehe cevirmek için yoğun halkla ilişkiler calışmasına başlamıştır. Bursa medyasıyla başlayan calışmalarda Olay'la ilgili sorun yoktur. Daha sonra diğer medyalar alır sırayı... BTSO Başkanı Celal Sönmez'in sahibi olduğu Medya S yazar ve yöneticileri için 24 Kasım 2000 tarihinde düzenlenen tanıtım turunda, bu satırların yazarı da Bursa Hakimiyet Gazetesi Yazışleri Mdrr sıfatıyla bulunur. Fabrika toplantı salonunda bilgilendirme yapılır. Son teknolojiyle örülmüş modern tesis gezdirilir. Son olarak arıtmaya gidilir. Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Sami Aji, Proje Yatırım Mdrr Kemal zbelli başta olmak üzere pek cok yönetici ve firmanın Bursalı avukatlarından İbrahim Yaşar da oradadır. Deneme retiminde arıtma tesisinden geçmiş ve Medet Deresi'ne tahliye aşamasına gelmiş suyun içilebilir nitelikte olduğu iddia edilir.

Bursa Hakimiyet Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni ve Bursa Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nuri Kolaylı, Avukat İbrahim Yaşar'a, "*Madem içilebilir, niye imiyorsunuz? İçin de görelim!*" der. Birkaç kadeh getirilir. Aji, zbelli ve Yaşar, rik asit grselliğindeki sarımtırak suyu içer. Avukat İbrahim Yaşar, yıllar sonra bir sohbette, Nuri Kolaylı ile eskiye dayanan tanışıklığından ötürü "*Kalleş Nuri, nasıl içirdi bana o suyu?*" diyecektir.

---

⁸⁹ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 23.12.1999 tarih E: 1998-508 K: 1999-1418 sayılı kararı

⁹⁰ Bursa İl İdare Kurulu'nun 28.12.1999 tarih ve 1999/4-371 sayılı kararı

İlk zamanlar Cargill karşıtı hareketin içinde yer alan, hatta Bursa'ya geldiğinde Başbakan Mesut Yılmaz'dan engellemesini isteyen Celal Sönmez'in sahibi olduğu Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde yazarlar serbest bırakılmıştır. O nedenle farklı sesler vardır. Gazetenin o tarihteki yazarlarından birkaç cümle aktarmak yararlı olur.

Okan Tuna, hem önceki Başbakan Mesut Yılmaz'ın, hem de Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in, Vali Orhan Taşanlar'a, Cargill'e zorluk çıkarılmaması yönündeki talimatlarından bahseder ve şöyle der: *"Konuya bu açıdan baktığınızda Cargill yetkililerine fazla yüklenmemek gerektiği inancı oluşuyor. Çünkü, adamlar önce Cargill'i kurmak için gidiyorlar Sakarya-İzmit arasındaki bir araziye 400 bin dolar bastırıp alıyorlar. Ancak yapılan zemin etütlerinin olumsuz çıkması üzerine bu yerden zorunlu olarak vazgeçiliyor. Ve kendilerine şimdiki yer gösteriliyor. Kimin gösterdiğini artık sormayın. Yapılan etüt sonuçları olumlu çıkınca da Cargill kuruluyor. O nedenle kurana değil, kurdurana bakın. Yoksa gerisi hikaye..."*

Erol Nural, davacıları eleştirerek şöyle yazar: *"Bu olaylar bize yakın bir geçmişi anımsatıyor. Hani Bursa'ya doğalgaz çevrim santrali kurulacaktı da, bizim o çevreci vatandaşlarımız da 'tarım alanları yok oluyor, çevre bitiriliyor' diye asfalta yatmışlardı. Hem de o zamana kadar köylerine 49 fabrika birden kurulurken tıkları bile çıkmadığı halde... Büyük benzerlikler arz eden Cargill'i gördükten sonra izlenimimiz şu: Galiba yine dolduruşa geliyoruz."*

Sevinç Baysal, Cargill ile ilgili o ana kadar olumsuz yazan ender yazarlardan biridir. Fabrikada gördüğü teknoloji karşısında etkilenir ama bu, fikrinin değiştiği anlamına gelmez. Cargill yöneticilerinin hukuka ne kadar saygılı davrandıklarını anlatmak istediklerini, parantez içinde ünlem koyarak alaya alır. Cargill'in teknolojisiyle ilgili anlatılanlara itirazı zaten yoktur da, yerine karşıydı Sevinç Baysal da... Aslında İşadamı Mehmet Erbak'ın da bir zamanlar Uludağ Gazoz Fabrikası'nı İznik Gölü yakınına taşıma niyeti olduğundan bahseder ve şöyle yazar:

"Kabul edemediğim tek şey böyle uygun bir yere neden Bursalı sanayiciye de yatırım yapma izni verilmediği? Ben olsam sadece bu yönüyle bile Cargill'in yer tercihine karşı çıkarım. Hem de sonuna kadar..."

Niyazi Mentеш'in "Cargill: 3 Matbuat: 1" başlıklı yazısında da eleştirel üslup dikkat çeker: *"İstemiyoruz, ova elden gidiyor. İznik Gölü kirlenecek. Ey yargı neredesin? dedik. Ne oldu? Hiçbir şey olmadı. Olamaz, tarım alanına fabrika istemiyoruz deyip, ter ter tepindiğimiz kişiler, binin üstünde çalışan ile öyle tesis kurmuş ki ovanın yeşiline, küçük dilinizi yutarsınız. Şimdide tesisi büyütme projesi hazırlığı*

içindeler. Biz hala olaya yargı el koydu, yürütmeyi durdurma kararı var deyip duralım. Atı alan Üsküdar'ı geçmiş."

"Masaya çanta koyup fotoğraf çekerler aman ha!"

Medya turlarının yanı sıra, sivil toplum örgütleri ve özellikle de akademik meslek odaları davet edilir tesislere... Mısır taneciklerinden çeşit çeşit ürün çıkaracak olan bilgisayar donanımlı modern tesis göreni hayran bırakmaktadır çünkü! Cargill'e karşı olan kim varsa bu tesisi görüp de etkilenmemesi olanaksızdır.

Cargill'e karşı ilk davayı açan Bursa Milletvekili Avukat Ali Arabacı da davet edilir. Arabacı, yıllar sonra Cargill anılarını anlatırken davete olumsuz yanıt verdiğini söyler ama ayrıntıyı, davacılarından Gürhan Akdoğan anlatır:

"Ali Arabacı aradı bir gün. Cargill yöneticilerinin yemek daveti için aradığını, yalnız gelmeyeceğini söylediğini anlattı. 'Gürhan Akdoğan ile Mustafa Özçelik de olursa gelirim' demiş. Bana sordu, 'gitmeyelim' dedim. 'Bir fotoğraf çekilirse, masaya bir çanta konulursa nasıl anlatırız' dedim. 'Haklısın' dedi ve gitmedik."

4 Ocak 2000'de Bursa Akademik Odalar Birliği (BAOB) basın açıklaması yapar. Şöyledir açıklama:

"İzmit Gölü kıyısında İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararına karşın nişasta fabrikası kuran Amerikan Cargill firması, etik kurallara aykırı, kendisini kamuoyunda aklamaya yönelik propaganda eylemlerine, bir kısım gazeteci ve meslek odalarını da alarak devam ediyor. Şimdi de sivil toplum örgütleriyle toplantı yapıp, yandaş arayışı içine girmiştir. Bilindiği gibi adı geçen firma ile sivil toplum örgütleri arasındaki davalar karar aşamasındadır.

Konunun çevresel boyutları bu davalarda ayrıntıları ile tartışılmıştır. Davaların taraflarının dava dışında tartışmalarını gerektirecek herhangi bir neden yoktur. Cargill firması, söyleyeceklerinin tümünü bu dosyalarda söyledi. Söylerken de, Türkiye Cumhuriyeti yasalarını yok sayıp, fabrika inşaatını bitirme cüretini gösterebildi.

Cargill firması, meşrulaşma arayışı içindedir. Dosyalara kanıt yaratma peşindedir. Gelecekteki planlarına altyapı hazırlamaktadır. Cargill firmasını meşru kılacak olan, Türk hukuk sistemine saygılı olup, yargı kararını beklemek, yargı kararı ile

aklanmaktadır. Yargı kararına saygı duyup, inşaat faaliyetine son vermektir. Karar aleyhine çıkarsa, fabrikayı oradan sökülüp, yasalara ve hukuka uygun bir yere kurmaktır.” (91)

BAOB basın açıklamasının son paragrafında ise daha önce bu fabrikaya karşı olan, şimdi de *“büyük yatırım yapıldı, yazık olacak”* biçimindeki oldu-bitti anlayışının tuzağına düşme gafleti içindeki kişiler de uyanık olmaya çağrılır.

Uygulanmayacak bir yürütmeyi durdurma kararı daha!

Dönüyoruz tekrar yargıya... Danıştay 6. Dairesi, 11 Ocak 2000 tarihinde dosyayı yeniden el alır. Davacıların iddiaları ile davalı Bayındırlık Bakanlığı, müdahiller Başbakanlık ve Cargill’in savunmaları değerlendirilir. Bakanlık, dava konusu plan değişikliğinin çevre ve imar mevzuatına uygun olduğunu ileri sürerek davanın reddi gerektiğini savunur.

Başbakanlık ve Cargill şirketinin savunmaları da aynıdır. Kurulacak fabrika göle 7 kilometre uzaktır, sahadan çekilecek su göle zarar vermeyecektir, sulama şebekesinin bütünlüğü de bozulmayacaktır. ÇED raporu düzenlemesine, alanda kültür ve tabiat varlığı bulunmadığı için Koruma Kurulu iznine de gerek yoktur. Bu nedenlerle davanın reddi istenir.

Tetkik Hakimi Necdet Bayram, yürütmenin durdurulması isteminin bilirkişilerden alınacak ek rapor değerlendirildikten sonra verilecek karara kadar kabulü gerektiğini düşünmektedir. Savcı Turan Karakaya ise İYUY’nın 27. maddesinde öngörülen koşulların gerçekleştiğini, dolayısıyla yürütmenin durdurulması isteminin kabul edilmesi gerekeceğini savunur.

“Gereği düşünüldü” denir ve eklenir:

“Davanın durumuna ve olayın özelliğine göre yürütmenin durdurulması isteminin, bilirkişilerden ara kararı gereği ek rapor alınıp, bu raporun incelenmesi sonucunda yeniden bir karar verilinceye kadar kabulüne...” (92)

---

⁹¹04.01.1999 tarihli Bursa Akademik Odalar Birliği basın açıklaması metni

⁹²Danıştay 6. Daire'nin 1998/6071 sayılı dosyada 11.01.2000 tarihli iki kararı

Bu, Cargill ile ilgili verilen biri Bursa 2. İdare Mahkemesi'nden olmak üzere üçüncü yürütmeyi durdurma kararıdır. Ama idare ve Cargill el ele yürümeye devam ederler! Zira o tarihlerde fabrikanın bacaları tütmektedir.

Bu gelişme Özgür Bakış Gazetesi'nin 9 Şubat 2000 tarihli sayısına "*Cargill'e ikinci dur ihtarı*" başlığıyla yansıtılır. Haber ayrıntısında Bursa Barosu Çevre Komisyonu Üyesi Ramazan Hoça'nın "*Bu ikinci karar ile Cargill'in planları yine bozuldu. Elektrik İdaresi Cargill'e elektrik vermek için istimlak çalışmaları yapıyordu. Bu artık mahkemenin yeni kararı ile hukuki olarak mümkün değil. Bu karar, Cargill'in istemi üzerine yapılan işlemlerin durdurulmasını sağlamamıza yarayacak*" şeklindeki açıklaması yer alır.

Kestane kebab, acele cevap!

Cargill ve idarenin el ele, omuz omuza yürüdüğü süreçte Bayındırlık Bakanlığı'nın talimatıyla yeniden yapılan binlik uygulama imar planına ilişkin Bursa İl İdare Kurulu'nun onama kararı, o ana kadar yaşananları tekrarlattırır. Zira hukukun arkasından dolanılan bu karar için de yargı süreci başlatılacaktır. Ancak öncelikle İl İdare Kurulu'na itiraz edilmesi gerekmektedir.

İl İdare Kurulu'nun yeni plan onayı basın yoluyla öğrenilmiştir. Cargill'in, yeni plan ve ruhsat talebine dayanak gösterilen, Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik değişikliği, mevzi imar planı yapılmasına aykırı gerekçelerden sadece biridir. Bu gerekçeyle yapılacak yeni bir mevzi imar planının onaylanması diğer gerekçeleri ortadan kaldırmayacaktır. Ayrıca, İmar Kanunu'nun ilgili yönetmeliklerindeki değişiklikler dikkate alındığında da durum farklı değildir. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu'na 18 Şubat 2000 tarihinde yazılan dilekçede, ilk itiraz gerekçeleri, dayanaklarıyla birlikte sıralanır. Fakat bu kez daha sağlam bilgiler vardır. Hem Bursa 2. İdare, hem de Danıştay tarafından yaptırılan bilirkişi incelemeleri daha teknik bilgiler ortaya koymuştur. Bu doğrultuda İl İdare Kurulu kararının bir kez daha gözden geçirilmesi istenir.

Aynı dilekçe, altında makine mühendisleri Gürhan Akdoğan, Ferudun Tetik, Kenan Sarsılmaz, Tezcan Gülçay, Reşit Güney, Eren Kural, Cumhuriyet Sanrı, Serdar Arkan, İhsan Taşkınsel, Ali Bülent Setbaş, Arif İlksöz, Hasan Taşkut ve Seyfettin Öztuna'nın imzasıyla İl İdare Kurulu Müdürlüğü'ne de verilir.

Danıştay 6. Dairesi'nin istediği bilirkişi ek raporu da mahkemeye sunulur. Sonuç değişmemiştir. Fabrikanın kondukları 6 parsel, Bursa 2020 Çevre Düzeni Planı'nda "*Tarımsal Niteliği Korunacak Alan*"dır. Plan kararları ve uygulama hükümlerine göre de aynı zamanda "*Su Koruma Havzaları*" kapsamındadır.

Davaya konu olan taşınmazlar da bu hükümlere tabidir. Bilirkişiler, bu nedenlerle plan değişikliğinin Bursa 2020 Çevre Düzeni İmar Planı, ana kararları ve hükümlerine uygun olmadığı şeklindeki görüş ve kanısını mahkemeye bildirir. (93)

Bürokratlar, hukuksuz işlemlerden ötürü rahatsızdır ama siyasi talimatlara kılıf bulmak da onların işidir. Peki, yargı kararları?

Kimsenin umurunda değildir yargı kararları...

Cargill, yeni imar planı ve o doğrultuda yeni inşaat ruhsatı istemişti ama plan onaylandıktan hemen sonra ruhsat değil, yapı kullanma izin belgesi ister.

Niye?

Fabrika inşaatı bitmiştir artık ve yapı kullanma izni için de öncelikle deşarj izni gerekmektedir. 1 Mart 2000'de Bayındırlık İl Müdürlüğü'nün, Çevre İl Müdürlüğü'ne yazdığı yazıda görülür bu talep. Cargill'e ait ada, pafta, parselleri kapsayan mevzi imar planının 29 Aralık 1999 tarihinde İl İdare Kurulu'nca onaylandığı hatırlatılır ve şöyle devam edilir:

"İlgi dilekçe ile inşa edilen nişasta fabrikasına yapı kullanma izni verilebilmesi için (...) yapılan arıtma tesisinin Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği'nde belirtilen değerlere uygun olup olmadığının incelenerek bildirilmesi..." (94)

Kestane kebab, acele cevap!

Hemen ertesi gün gelir: *"Fabrika işletmeye açıldıktan ve atıksu çıkmaya başladıktan sonra deşarj izin belgesi için müdürlüğümüzce çalışmalar başlatılacaktır."* (95)

Bürokrasideki hıza bakın hele!

---

⁹³ Danıştay 6. Daire'ye 23.02.2000 tarihinde sunulan Doç. Dr. Ahmet Demir, Doç. Dr. Hüseyin Cengiz ve Doç. Dr. Betül Şengezer imzalı ek bilirkişi raporu

⁹⁴ Bursa Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nün Çevre İl Müdürlüğü'ne 01.03.2000 tarih ve 1762 sayılı yazısı

⁹⁵ Bursa Çevre İl Müdürlüğü'nün, Bayındırlık İl Müdürlüğü'ne 02.03.2000 tarih ve 611 sayılı yazısı

Bayındırlık İl Müdürlüğü 10 Mart'ta da, Mimarlar, Şehir Plancıları odaları ile Gürhan Akdoğan ve arkadaşlarının yazdığı dilekçeye ortak yanıt verir. İptali istenen imar planına askı süresi içinde itiraz edilmediği bildirilir.

Aynı süreç silbaştan!

20 Mart 2000'de, Bursa İdare Mahkemesi'ne bir kez daha gidilir. Cargill'e nişasta fabrikası kurmasına olanak sağlayan plan değişikliği kararı ve yapı ruhsatının düzenleyici işlemlerle birlikte iptali ile yürütmenin durdurulması istenir. Davacılar arasında yeni kurum ve isimler eklenir. Öncü yine Bursa Barosu'dur. Şöyle sıralanır davacılar: Mimarlar, Kimya, Elektrik, Ziraat, Orman, İnşaat mühendisleri, Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler, 7. Bölge Eczacılar, Diş Hekimleri, Tabip odaları ile Bursa Milletvekili Ali Arabacı ve Gazeteci Levent Gencelli... Vekilleri de Cumhuriyet Özcan, Şenay Özeray ve Ramazan Hoça'dır. Davalı ise yine Bursa Valiliği...

2. İdare Mahkemesi ile Danıştay 6. Dairesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararlarının uygulanmadığı belirtilir. Davalı idarenin göz yumması sonucunda Cargill Tarım San. Ve Tic. AŞ'nin tesisin kuruluşunu tamamladığı, fabrikayı deneme faaliyeti aşamasına getirdiği ifade edilerek devam edilir:

"Mevcut gelişmelerden davanın aleyhlerine sonuçlanacağını anlayan Cargill Firması, bağlı olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nin de desteğiyle, Hükümet ve Bayındırlık İskan Bakanlığı nezdinde güçlü bir lobi faaliyetine başlayarak, mahkeme kararlarını bertaraf etmeye yönelik yeni bir yapı ruhsatı alma çabası içine girmiştir. İşte mahkemenize iptali için dava açtığımız (Bursa Valiliği'nce onaylanan Bursa Valiliği İl İdare Kurulu'nun 28.12.1999 gün ve 1999/4-371 sayılı plan değişikliği kararı ile Bursa Valiliği'nin 25.02.2000 tarih ve 16/06 sayılı yapı ruhsatı) bu baskılar sonucunda alınmıştır."

Daha sonraki değerlendirme bölümünde de, planlama, çevresel faktörler, iç ve dış hukuk açısından engeller, kişiye özel düzenleme iddiaları sıralanır. Yürütmenin durdurulması kararı verilmelidirçünkü; İdare, tesisi resmen açabilmek ve bir an önce faaliyete geçmesini temin için büyük çaba sarfetmektedir. Aldığı kararların çoğunda birçok eksik görmezden gelinmiştir. Örneğin, İl İdare Kurulu'nun kararında, Bayındırlık İskan Müdürlüğü'nün yazısına atıfta bulunulurken, tarih ve sayı boş bırakılmıştır. Büyük bir olasılıkla, geldiği ifade edilen dosya kurula ulaşmadan böyle bir karar oluşturulmuştur. Ve Bursa Valisi de böyle bir kararı hemen ertesi günü gene tarih ve sayı kısmı boş olarak onamaktan kaçınmamıştır. Tesis bir oldubitti ile hemen açılmak ve faaliyete geçirilmek istenmektedir. Tesisin faaliyete geçirilmesi halinde durdurulması daha da güçleşecektir.

Bu davanın künyesi de E: 2000/332 olarak belirlenir.

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce 1998/508 Esas sayısı ile önce yürütmeyi durdurma kararı verilen ve daha sonra bağlantı nedeniyle Danıştay'a gönderilen dosyanın akıbetine bakalım...

Danıştay 6. Dairesi, Bursa 2. İdare'nin bağlantı nedeniyle gönderdiği dosyayı 30 Mart 2000'de karara bağlar. Danıştay Tetkik Hakimi Nejdet Bayram, 6. Daire'deki dosya ile bu dava arasında bağlantı olmadığını düşünerek, dosyanın mahkemesine geri gönderilmesinin uygun olacağını söyler. Savcı Habibe Ünal'ın da görüşü bu doğrultudadır. Mahkeme, değerlendirmesini yapar ve dosyayı mahkemesine gönderme kararı verir. ⁽⁹⁶⁾

Danıştay'dan beklenen karar

10 gün sonra Cargill Dosyası yine Danıştay 6. Daire Heyeti'nin önündedir. Bilirkişi raporlarını dikkate alan mahkemekarar açıklar: "*Bayındırlık Bakanlığı'nın, 1/100 bin ve 1/25 binlik imar planlarında yaptığı değişikliğin hukuka aykırı olduğu ve uygulanması halinde telafisi güç zararlar doğabileceği sonucuna ulaşıldığından yürütmenin durdurulmasına, müdahilin bağlantı isteminin incelenmeksizin reddine oyçokluğuyla karar verildi.*" ⁽⁹⁷⁾

Bu kararlar üzerine Bursa Barosu Çevre Komisyonu, bir basın açıklamasıyla gelişmeleri kamuoyu ile paylaşır. Hem Danıştay'dan gelen ikinci yürütmeyi durdurma kararı, hem de 2. İdare Mahkemesi'nin gönderdiği dosyanın incelenmeksizin Bursa'ya iade edildiği anlatılarak kamuoyuna şu mesaj verilir:

"Mahkeme kararlarına rağmen burada yaşamakta olan şey, Anayasa'da ifadesini bulan hukuk devleti adına utanç vericidir. Burası çağdaş bir hukuk devleti midir? Yoksa ilkel bir Afrika kabilesi midir? Nedir? Ne olduğumuzu bilelim ve bizler de ona göre bu davalarla boşuna uğraşmayalım diyoruz. Ayrıca bu olay sadece bizim meselemiz değildir. Tüm Bursalıların, hatta insanlığın meselesidir. Bu nedenle Bursa kamuoyunu da bu mahkeme kararlarına sahip çıkmaya çağırıyoruz."

2. İdare Mahkemesi'ne açılan ikinci davaya müdahil talebi önce Cargill'den gelir. Avukatlar Muhsin İğmen, İbrahim Yaşar ve Hilmi Biberöglü, kamu kuruluşlarının

---

⁹⁶ Danıştay 6. Daire'nin 30.03.2000 tarihli E: 2000/1039 K: 1791 sayılı kararı

⁹⁷ Danıştay 6. Daire'nin E. 1998/6071 sayılı dosyada 10 Nisan 2000 tarihli kararı

yasal kararlarına dayanarak ve tamamen yasal koşulları yerine getirmek suretiyle fabrika kurmak istendiğini ifade ederler. İddiaya göre, bir işletmenin inşası için tüm gereklilikler, mevzuatta aranan tüm prosedür zamanında ve eksiksiz yerine getirilmiştir. Verilecek karar, doğrudan doğruya Cargill'in 90 milyon dolar civarındaki yatırımı ile diğer yatırım kararlarını ilgilendirmektedir. Yargılamanın selamete yürütülebilmesi için davalı yanında savunma yapmaları gerekmektedir.

Mahkeme, 5 Nisan 2000'de ilk duruşmasını yapar. Davaya konu edilen imar planları ve notlarını, söz konusu parseller işaretlenmiş olarak ister. Parselle ilgili Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan onay alınıp alınmadığını sorar. İdareye 30 gün süre tanır. Yürütmenin durdurulması isteminin incelenmesini de, idarenin birinci savunması ile ara karara cevap verme süresinin geçmesinden sonra bırakır. ⁽⁹⁸⁾

Bu arada Bursa Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu da adeta "*feleğini şaşırması*" durumdadır. Kurulun görev alanında bulunan akarsu yatakları ve kıyılarda yapılacak faaliyetler nedeniyle ortaya çıkabilecek tahribatların önlenmesi amacıyla çeşitli tarihlerde aldığı kararlar Ankara'nın canını sıkılmaktadır. KTVK Genel Müdürlüğü bir yazıyla, söz konusu kararların yeniden gözden geçirilmesini istemiştir. Zirabu kararlar Cargill'i de ilgilendirmektedir. ⁽⁹⁹⁾

Kurul, 11 Mayıs tarihindeki toplantıda, söz konusu kararlar doğrultusunda istenen tespit ve tescil çalışmalarının ilgili kurumlar tarafından yapılmadığı için uygulamalarda hukuksal yanlışlıklara neden olduğundan hareketle, 1998/6719, 1999/7223 ve 2000/7820 sayılı kararları uygulamadan kaldırmaya karar verir. Tespit yapıncaya kadar, kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yasa ve yönetmelik hükümleri geçerli olacaktır. ⁽¹⁰⁰⁾

Danıştay İDDGK, Bakanlık itirazına ne dedi?

Bu arada devletin tepesinde bir değişiklik gerçekleşir. AnaSol-M koalisyon hükümeti ortakları Bülent Ecevit, Devlet Bahçeli, Mesut Yılmaz, Cumhurbaşkanlığı için, kendileri veya partilerinden birinin adaylığında birleşmeyince, hepsinin dışında bir aday olan, dönemin Anayasa Mahkemesi Başkanı Ahmet Necdet

---

⁹⁸ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2000/332 sayılı dosyada 05.04.2000 tarihli kararı

⁹⁹ KTVK Genel Müdürlüğü'nün 20.03.2000 tarih ve 1252 sayılı yazısı

¹⁰⁰ BKTVKK'nun 11.05.2000-443 tarih-nolu toplantısında alınan 7861 sayılı kararı

Sezer'e teklif götürülür. Sezer seçilir ve tarih 16 Mayıs 2000'de görevi Süleyman Demirel'den devralır.

Bir hukukçunun cumhurbaşkanı seçilmesi, başta Cargill mücadeleçileri olmak üzere hukukun üstünlüğünü savunanların tümünü sevindirir.

Bir gün sonra 17 Mayıs 2000 tarihinde davacılar adına avukatlar Cumhur Özcan, Ramazan Hoça ve Şenay Özeray Bursa Valiliği'ne bir uyarıda daha bulunurlar. Zira 29 Kasım 1999 tarihindeki dilekçenin üzerinden 4 aydan fazla süre geçmiş olmasına karşın, Cargill fabrikasının deneme üretimi adı altında faaliyetine devam etmekte olduğu bildirilir. 2. İdare Mahkemesi ve Danıştay 6. Dairesi'nin yürütmeyi durdurma kararları doğrultusunda işlem yapılması istenir. Aksi halde başvurulacak yollar bir kez daha hatırlatılır.

Davacılar yürütmenin durdurulması kararını uygulamaya çabalarlarken, Bayındırlık Bakanlığı, Başbakanlık ve Cargill, Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararına, İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nda (İDDGK) itiraz etmiş, kararın kaldırılmasını istemiştir. Danıştay İDDK, itirazı oyçokluğu ile karara bağlar. ⁽¹⁰¹⁾ Öne sürülen hususların, kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte görülmediğinden itirazın reddine karar veren Danıştay İDDGK'nda 24 üyeden sadece üç karşı oy çıkar.

Davacıların Bursa Valiliği'ne yazdığı yürütmeyi durdurma kararının uygulanmasını isteyen dilekçeye Bayındırlık İl Müdürlüğü'ndende bir yanıt gelir ki, bürokrasi "*Emir verdiler yaptım*" demektedir adeta... ⁽¹⁰²⁾

6 Haziran 2000 tarihinde Cargill'e evsel nitelikli atıkları için bir yıl sürelideşarj izin belgesi de verilir. Orhangazi Kaymakamı Mehmet Mızrak'ın imzası bulunan belgeye göredeşarj yeri "*DSİ drenaj kanalı*"dır.

O günlerde TBMM'den "*Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun ile İdari Yargılama Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" geçer. 15 Haziran 2000'de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren kanunla ilgili Bursa Milletvekili Arabacı bir makale kaleme alır.

---

¹⁰¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun Y.D.İtiraz No: 2000/278 sayılı dosyada 26 Mayıs 2000 tarihli kararı

¹⁰² Bursa Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nün Bursa Barosu'na 05.05.2000 tarih ve 4356 sayılı yazısı

“Endişelenmeye gerek yok”

Cargill avukatlarının, meslek odalarının dava açamayacağına ilişkin iddialarına dayanak gösterdikleri, Anayasa Mahkemesi’nce iptal edilmiş yasa maddesi yeniden düzenlenmiştir. İlgili fıkra “*İdari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları*” şeklindedir artık... Arabacı, bu duruma ilişkin şöyle yazar:

"Bu hüküm nedeniyle çevrecilerin bazı tereddütlere düştüğü, eski hükme göre geriye gidildiği, hatta bundan böyle herkesin çevre davası açamayacağı söylenmeye başlanmıştır. Bu düşüncelerin tamamı hukuki olmaktan uzaktır."

1982 yılında yürürlüğe giren İYUY, iptal davası açabileceklerin “*menfaati ihlal edilenler*” olduğunu hükme bağlamış, 1994 yılında bu hüküm değiştirilerek “*menfaat ihlali*” metinden çıkarılmış ve iptal davasının alanı kısıtlanmıştı. Bu değişiklik Anayasa Mahkemesi’nce iptal edilmiş, yasama organına tanınan 3 aylık süre geçmesine karşın boşluk doldurulmamıştı.

Arabacı’ya göre sorun, menfaat ihlali ibaresinin ne anlama geldiğinin anlaşılmasından kaynaklanıyordu. “*Menfaat ihlali*” kavramı, gerek teoride, gerek yargı kararlarında “*dava konusu işlemle bir ilişkisi olmak ve o işlemde etkilenmek*” şeklinde kabul edilmişti. Bu menfaatin mutlaka para ile ölçülebilecek mali bir niteliği olması gerekmiyordu. Ciddi ve ölçülü olmak koşulu ile manevi bir ilgi de menfaatin ihlal edilmiş sayılması için yeterliydi.

Danıştay İDDGK kararlarından da bir örnek verir Arabacı makalesinde... Örnek kararda şöyle denmiştir: “*İptal davalarında sübjektif ehliyet şartı olarak bulunması gerekli menfaat ihlali, hak, ihlali anlamında değil, ciddi ve makul bir alaka anlamındadır. İhlal edilen menfaatin herhalde maddi veya ekonomik nitelikte olması gerekmediği gibi, mahkemelerce hak ihlali gibi düşünülmesi en başta iptal davalarının objektiflik niteliği ile bağdaşmaz. (Danıştay Dergisi, Sayı 80, S.111, 1991)*”

Arabacı, ileride iki dönem TBMM Anayasa Komisyonu Başkanlığı yapacak olan AKP’li Prof. Burhan Kuzu’dan da alıntı yapar. Kuzu şöyle demiştir çevre davaları konusunda:

"Yüksek mahkeme, belli bir bölgede, çevreye herhangi bir zarar verildiğinde, sırf o bölgede yaşıyor olmayı, az çok bu ilgisinin bulunmasını dava açabilmek için yeterli saymıştır. Böylece Danıştay, çevre anlaşmazlıklarında menfaat şartını daha geniş

olarak yorumlamaktadır. (Burhan Kuzu, *Sağlıklı ve Dengeli Bir Çevrede Yaşama Hakkı*, 1997, S.425)”

Bir alıntı da, bahse konu Anayasa Mahkemesi kararından yapar Arabacı:

"Hak, hukukun koruduğu menfaattir. Özel hukukta her menfaat korunmaz. Kamu hukukunda ise iptal davaları yolu ile her menfaatin korunması zorunludur. Tam yargı davalarının aksine iptal davalarında davacı olabilmek için menfaat ihlalinin yeterli sayılması, idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamak amacına yöneliktir."

Arabacı, yasa metninde, çevre, tarih ve kültür değerleri ile imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konuların ayırık tutulmamış olmasından hareketle, herhangi bir endişeye yer olmaması gerektiğini yazar.

Ve ruhsat nihayet iptal ediliyor!

Bursa 2. İdare Mahkemesi'ndeki 2000/332 Esas sayılı davaya müdahil olmak isteyen Cargill'in talebi, 21 Haziran 2000 tarihinde kabul edilir.

Fakat 2. İdare Mahkemesi'nde kafalar karışır. Zirabağlantı iddiasıyla Danıştay'a gönderilen, ancak incelenmeksizin geri gönderilen 1998/508 esas sayılı dosya, yeni açılan davayla neredeyse aynıdır. Geri dönen birinci dava dosyası ise bundan böyle 2000/584 Esas adıyla ele alınır.Mahkeme olay yaratacak kararını açıklar.

"Yüksek Planlama Kurulu'nun 9.12.1997 gün ve 97/T-89 sayılı kararının, Bursa İl İdare Kurulu'nun 1/1000 ölçekli mevzi imar planı onamasına dair 30.4.2998 gün ve 1998/4.118 sayılı kararının ve söz konusu yerde nişasta fabrikası yapımı için verilen 17.6.1998 gün ve 12/79 sayılı inşaat ruhsatının İPTALİNE..." (103)

Bu davanın temyiz aşaması 3 yıl sürecektir.

Valilik avukatı Şengür: Önüme koydular imzala diye...

Dönüyoruz tekrar ikinci davaya... Bursa Valiliği, 5 Temmuz 2000 tarihinde 2. İdare Mahkemesi'ne savunma verir.

---

¹⁰³ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2000/584 K: 2000/690 sayılı dosyada 27.06.2000 tarihli kararı

Tuhaftır, Bursa Valiliği'nin yargıdaki işlerini takip eden bir avukat yoktur henüz evrak üstünde... Muhtemeldir ki, Cargill hukukçularınca yazılan dilekçeler, bürokratlarca imzalanıp verilmektedir ilgili yerlere... Nitekim E: 2000/584 sayılı davada ilk kez Bursa Valiliği vekili olarak Avukat Zeki Şengür'ün adı görülür.

Cargill davalarında 2010 yılına kadar Bursa Valiliği'ni, hatta hakkında açılacak tazminat davasında Vali Oğuz Kağan Köksal'ı da Avukat Zeki Şengür savunur.

Şengür yıllar sonra Cargill anılarını anlatırken, baskıya maruz kaldığını söyler ve şöyle konuşur:

"Cargill İstanbul'da bir savunma hazırlatmış! Getirdiler, yazıyı önüme koydular, imzalayın dediler. Valilik adına savunma hazırlanmış, benim adıma da açmışlar altına... Şöyle bir baktım. 'Bu yazıyı ben yazmadım neden imzalayacakmışım' dedim. 'Biz Valilik adına hazırlattık bunu' dediler.

'Ben yazı yazmasını bilmiyor muyum?' dedim. O tarihte Cargill ile böyle olduk. (İki işaret parmağını kanca yapıp birbirine takarak çekiyor.) Hiç kusura bakmayın. Ben bir başkasının yazdığı yazının altına imza atmam dedim. Bunun üzerine beni valiye şikayet ettiler. Vali beni çağırıldı.

Dedim ki 'Sayın Valim bana empoze ediyorlar. Bu davada yarın öbür gün bir terslik olursa ne olacak? Bana itimatınız yoksa beni alın görevden başka birini görevlendirin dedim. Vali, 'En azından kullanabilir misin' dedi. Bunu söylerseniz evet olur dedim.'Biz bir rapor gibi hazırladık, uygun görürseniz bakın' dersiniz bakarım. Ona saygı duyarım. Bir meslektaşım yazmıştır nitekim. Savunmam için uygun göreceğim yerler varsa yazılanlardan alır kullanırım.Hasılı, yukarıdan çok fazla torpilli oldukları için herkesi ezebileceklerini zannettiler. Ama ben o mesafeyi koydum."

Başbakanlık'tan destan gibi savunma

Valilik savunmasının usule yönelik temel iddiası, davacıların, Orhangazi ve çevresi ile hak, sıfat, kamu yararı, menfaat ve ehliyet yönünden hiçbir hukuki ilişkileri olmadığı yönündedir. Meslek odaları da açtıkları davayla Anayasa ile belirlenen kuruluş amaçlarının dışına çıkmıştır. İYUY hükmüne göre, iptal davası açabilmek için bazı durumlarda menfaat ihlali, bazı durumlarda da kişisel hak ihlali şartı aranmaktadır.Valilik ayrıca, davacıların esasa ilişkin iddialarının bilimsel temele dayanmadığını yineler. Yapılan işlemlerin de hukuka uygun olduğunu savunmaya çalışır.

Başbakanlık ise bu davaya katılma talebini mahkemeye 18 Temmuz 2000 tarihinde ulaştırır. Başbakan adına Müsteşar Yardımcısı Özgün Ökmen imzasını taşıyan dilekçede, Danıştay içtihadına gönderme yapılır ki dikkat çekicidir. Şöyle denmiştir o içtihadta: *"...tüm faaliyetler mevzuat çerçevesinde yapılabileceğinden, mevzuata aykırı herhangi bir işlem, eylem veya çevrenin tahribi halinde her zaman dava açılabilirliği ve ancak o halde davacı derneğin menfaatinin güncel olabileceğinden..."*

Alıntıdan sonra savunma şöyledir: *"Davacıların dava konusu nişasta fabrikasının kurulup faaliyete geçmesiyle birlikte İznik Gölü'ne, Marmara Denizi'ne, Karsak Deresi'ne, yeraltı su kaynaklarına, yöre zeytinciliğine zarar vereceği ve bu şekilde çevrenin kirlenmesine sebep olacağı yolundaki iddialarının ancak zararlar ortaya çıktığında dava konusu olabileceği aşıkardır."*

İmar planlarının usulsüz bir şekilde değiştirilmesi, hukukun ayaklar altına alınması, bürokrasinin emirle hukuksuz işlem yapmaya zorlanması hiç dava konusu olamazmış gibi, *"ben fabrikayı yaparım, zarar verirsem ancak o zaman dava açabilirsin"* demek, kabul edilebilir değildir.

Başbakanlık Hukuk Müşavirliği de, akademik meslek odalarının faaliyet alanı dışında bir etkinlikte bulunmakla Anayasa'ya aykırı davrandıklarını öne sürer. Hele Diş Hekimleri Odası ile Eczacılar Odası'nın dava konusu işlemlerle nasıl bir menfaat ilişkisinin olduğu veya bu işlemlerin davacıların hangi menfaatini ihlal ettiğinin anlaşamadığını ifade eder.

Esasa ilişkin savunma, yatırımın kurulmasını sağlayacak tüm işlemlerin hukuka uygun olduğu yönüyle yapılır. Bursa 2020 yılı 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Kararları ve Uygulama Hükümleri'nin 'Genel Hükümler' başlığı altındaki 5.5. maddesinde *"Bakanlıkça 19.12.1990 tarihinde onanlı 1/25.000 ölçekli İznik Gölü Çevre Düzeni İmar Planı, bu plan kararları kapsamında revizyon yapılanı kadar geçerlidir"* denildiği hatırlatılır ve şöyle denir:

"Dava konusu taşınmazlarla ilgili olarak hiçbir revizyon yapılmasına gerek yoktur. Zira dava konusu taşınmazlar her iki planda da Tarımsal Niteliği Korunacak Alan'da kalmakta ve her iki plan da bu taşınmaza ileri teknoloji kullanılarak tarımsal tesis kurulmasına izin vermektedir."

Bu ifadeyle, mısırı kimyasal işlemlerden geçirerek çeşitli ürünler çıkaracak bir tesis, plan notlarına göre idare izniyle yapılabileceği belirtilen soğuk hava deposu, un fabrikası, yem fabrikası, mandıra, besihane ve tavukçuluktesisleriyle eşdeğer tutulur.

Şöyle devam edilir: "Söz konusu tesis düzenleyici idari işlem olan planın ayrılmaz bir parçası durumundaki plan notlarına uygun olarak kurulmuştur. Plan notu gereği 1/1000 ölçekli plan önerilmiş, kabul edilip yapı izni alınarak yapıya başlanmıştır. Burada ne bir plan değişikliği, ne bir plan revizyonu ve ne de bir mevzi imar planı söz konusudur. Yapılan işlem 1/25.000 ölçekli planın uygulanmasıdır. Bu

+3planın uygulanmasıyla ortaya çıkan yeni durumun, yani planda kurulmasına izin verilen tarımsal tesisin 1/25.000 ölçekli plana Tarımsal Sanayi Amaçlı Nişasta Fabrikası olarak işlenmesi, kesinlikle bir plan değişikliği değildir. Bir fonksiyon değişikliği de değildir. Zira bu bir tarımsal testistir. İmar planında Tarımsal Niteliği Korunacak Alan'da kurulmasına izin verilmiştir."

Başbakanlık bu gerekçeyle, işlemlerin tümünün yetkili organlar tarafından yasaya, planlama ve şehircilik ilkelerine uygun olarak yapıldığını savunur. Tesisin kirletici olmadığı savunması yine daha önce Cargill tarafından çeşitli üniversitelerden alınan raporlara dayanılarak yapılır."Fabrikanın Türkiye'ye faydaları" bölümünde 1400 kişiye istihdam sağlanacağı yalanı bir kez daha yazılır.

Yeni davada da yürütmeyi durdurma kararı

Yargı arenasında hukuk mücadelesi devam ederken, bürokratik işlemlerde aksama olmaz. Cargill'in deşarj izin belgesi talebi üzerine Bursa İl Çevre Müdürlüğü'nden üç görevli 20 Temmuz 2000 tarihinde, "çevre kirliliğine yol açan faaliyetler hakkında tutanak" düzenlemek üzere fabrikaya gider. Tutanağa göre önce genel tespit yaparlar.

Tesiste hammadde olarak mısır kullanılmaktadır. Yaklaşık 120 kişi çalışmaktadır. Arıtma tesisi çıkış suyundan ve dereye (alıcı ortama) deşarj noktasından 2 saat süreyle numune alınır ve analiz edilmek üzere TÜBİTAK Araştırma Merkezi'ne gönderilir. Analiz ücreti ilgili firma tarafından karşılanır. Ayrıca resmi bir kuruluşa debi ölçümü yaptırılması ve arıtma sonucunda oluşacak çamurun tasfiye ve bertarafına ilişkin bilgiler de müdürlüğe ivedilikle iletilecektir. ⁽¹⁰⁴⁾

Cargill-İdare işbirliğiyle yargı kararlarının arkasından dolanmak amacıyla fabrika alanı için yeni imar planı yapılması ve inşaat ruhsatı verilmesi işlemi

---

¹⁰⁴ Bursa Çevre İl Müdürlüğü elamanlarının düzenlediği 20.07.2000 tarihli tutanak

hakkında Bursa 2. İdare Mahkemesi'nde bir kez daha yürütmeyi durdurmaya hükmedilmesi 1 Ağustos 2000 tarihine rastlar.

Mahkeme Başkanı Mehmet Çetinkaya'dır ama "nöbetçi başkan" unvanı vardır. Mahkeme üyeleri yine değişmiş, M. Kemal Önder ile Fikriye Doğru görevlendirilmiştir. Kararda da bu üç ismin imzası vardır.

Karar, gelişen sürecin özetlenmesinden sonra şu ifadelerle bağlanır:

"İptal davaları doğrultusunda ve kararın gerekçesinde belirtilen hususlar paralelinde işlem tesisi, ilgililerin hukuki menfaatlerinin yargısal korunması ötesinde hukuk devleti ilkesinin ve idarenin hukuka bağlılığının da kaçınılmaz bir gereğidir.

Bu durumda, muhtelif yargı kararları ile 1/100 bin ölçekli ve 1/25 bin ölçekli planlarda 'tarımsal niteliği korunacak alan' içinde kalan, bu nedenle tarımsal yapı niteliğinde olmayan tarımsal sanayi amaçlı nişasta fabrikası kullanımı getirilmesinin, planların kademeli birlikteliği esasına, planlama ilkelerine ve şehircilik esaslarına aykırı olduğu, keza yapılan plan ve plan değişikliği ile kurulması amaçlanan tesisin, çevrenin ekolojik dengesini olumsuz yönde etkileyeceği anlaşılan dava konusu taşınmazda, tüm yargı kararlarının aksine tekrar 'tarımsal sanayi amaçlı nişasta fabrikası' kullanımı getiren 1/1000 ölçekli mevzi imar planını onayan 28.12.1999 günlü 1999/4-371 sayılı Bursa İl İdare Kurulu Kararı ile bu plana dayanılarak verilen 25.2.2000 günlü 16-06 sayılı yapı ruhsatında hukuka uyarlılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, dava konusu işlemin açıkça hukuka aykırı olduğu ve uygulanması halinde telafisi güç ve imkansız zararlar doğabileceği sonucuna ulaşıldığından 277 sayılı yasanın 27/2'nci maddesi uyarınca yürütmenin durdurulmasına..."⁽¹⁰⁵⁾

Bu karara rağmen, 10 Ağustos tarihinde İl Mahalli Çevre Kurulu'nun Cargill'e deşarj ve emisyon izni vermesini de yadırgamamak gerekir.

---

¹⁰⁵ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2000/332 sayılı dosyada 01.08.2000 tarihli karar

Cargill avukatlarının yeni arayışları

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği yeni yürütmeyi durdurma kararına Bölge İdare Mahkemesi'nde itiraz edilir. Cargill'in avukatları Muhsin İğmen, İbrahim Yaşar ve Hilmi Biberoglu'nun yeni gerekçeler ürettikleri görülür.

Şöyledir;

Tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılmasına ilişkin yönetmelik değişmiş, dolayısıyla yeni plan ve yeni ruhsat, değişiklikten sonra oluşan yeni hukuki ve idari uygulama durumlarının ortaya çıkması üzerine verilmiştir. Yani davaya konu olan idari işlemin hukuki dayanağı tamamen farklı bir mevzuattır. Bu nedenle mahkeme, yürütmeyi durdurma kararı gerekçesinde ciddi bir yanılğı içindedir. ODTÜ'lü bilirkişi heyetince de beyan edildiği gibi hukuka uygun hale getirilmiş bir işlemler silsilesi sonucu yeni yapı ruhsatı, eskiyi kapsar şekilde verilmiştir. Mahkeme, sadece söz konusu yönetmelikte belirlenen koşullara uygun olup olmadığını incelemek zorundayken, aksine bir tutumla, bu konuda hiçbir araştırma yapmadığı bu davada önyargılı hüküm tesis etmiştir. Mahkeme, yapı ruhsatını sanki eski işlemlerin devamı ve mahkeme kararları dolanılıp yeniden ısrarla bir idari işlem düzenlenmiş şeklinde ele alarak isabetsiz bir karar vermiştir. Mahkemenin, yürütmeyi durdurma kararının hukuki dayanağı yoktur. Sübjektif bir karardır. Nitekim alışılmışın dışında ve adeta bir nihai hüküm olarak gerekçesi yazılmış böyle bir yürütmeyi durdurma kararı, aslında 'ihvası rey' niteliğinde olup; gerek İYUY, gerekse HMUY hükümlerine aykırı bir tavidir.

Cargill avukatları, kararı kaldırtabilmek için ilginç yaklaşımlar sergiler. Şöyle derler:

"Hukuk devleti, her şeyden önce yargılanma hakkının gereklerini yerine getiren bir sistemdir. Önyargıların olmadığı, delillerin özgürce tartışıldığı ve reddedilse bile açıkça ret gerekçelerinin aynı düzeyde bilimsellikte ele alındığı ve de her türlü manevi baskı ve günlük gazete bilgilerinden uzak, sadece dosyadaki hukuki ve bilimsel delillerin değerlendirilerek hükümlerin kurulduğu özlenen bir yargı sistemi kurmasıyla da hukuk devleti herkese gereklidir. Bu çerçevede kararlarda 'meçhul' bir 'perde arkası fail' aramaktan ziyade, Anayasa'nın 125. maddesinde ifade edilen 'idarenin her türlü eylem ve işlemlerinin yargı denetimine açıklığının gereklerinin değerlendirilmesi gerekir düşüncesindeyiz."

Avukatlar, Cargill'in her yönden yasal olan şartlarda inşaat yaptığını, yapı kullanma izni alıp üretime geçtiğini belirtirler ve bütün bunların onlarca kamu kurumunun onayıyla gerçekleştiğini savunurlar. Dolayısıyla, Cargill'in idari

işlemlerin hiçbirinde hatası ve hilesi olmadığını ifade edip, bir Danıştay içtihadına gönderme yaparlar:

"...söz konusu inşaat o tarihte yürürlükte olan imar planına uygun olarak inşa edilmek suretiyle kullanılabilir hale gelmiştir. Böyle bir yapı nedeniyle yapı kullanma izin belgesi de almış olan tesis için artık kazanılmış hakkı doğmuştur."

Cargill avukatları doğal olarak, aynı Danıştay'ın başka bir içtihadındaki şu ifadeleri görmezler: *"...bir müktesep haktan söz edilebilmesi için; düzenlendiği tarih itibarıyla imar planına ve imar yönetmeliğine uygun bir projenin buna dayanılarak verilmiş olan bir ruhsatın varlığı gereklidir. Daha başlangıçta usulüne uygun olarak verilmiş bir ruhsatın varlığından bahsedilemeyeceğine göre binanın bitmiş olması müktesep hak sağlamaz."*

İtiraz dilekçeleri tek elden

Cargill savunmasının son bölümü oldukça ilginçtir:

"Bu karar, sayın heyetinizce kaldırılmadığı takdirde, uygulanması sırasında, olsa olsa kamuoyunda idareyi, müvekkilimi (Cargill) ve davacıları karşı karşıya getirip, idareye ve yargıya güveni sarsıcı sonuçlar doğuracak bir karar olarak yargı tarihinde yerini alacaktır."

Ekonomilerin küreselleşme olgusu içinde yabancı sermayeleri teşvik ettiği bir dünya düzeninde, halkının % 80'i yoksulluk çizgisinin altına düşmüş ve dünya milletlerinin gelir sıralamasında her geçen gün aşağılara kayan ülkemizde, idarenin yargı denetimi yapılırken kamu yararının halkın refahı, milli gelirin artışı, işsize iş, aç aş bulmak olduğu her türlü izahtan varestedir. Mahkemenin idareyi kamu yararı bakımından değerlendirirken bu geniş pencereden bakması şarttır. Aksi hal, yabancı sermayeye karşı olanların artık terk edilmiş siyasal görüşlerine prim vermek ve hamasi edebiyatla bu ülke halkının hak etmediği alt ekonomik ve sosyal çizgilerde kalmasını sağlamak demektir ki, sayın mahkemenin asla bu görüşte olduğu inancında değiliz." (106)

---

¹⁰⁶ Cargill avukatları Muhsin İğmen, İbrahim Yaşar ve Hilmi Biberoglu'nun Bölge İdare Mahkemesi'ne 13.09.2000 tarihli itiraz dilekçesi

Ya Bursa Valiliği'nin savunmasına ne demeli? 2. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin itibarını zedelemiş olmalı ki, Valilik konunun bu açıdan da irdelenmesini ister ve şöyle der:

"Yabancı sermayenin Türkiye ekonomisine olumlu katkıları yadsınamaz. Ülkenin ekonomik darboğazdan çıkışı, Avrupa Birliği kabul ön koşulları, işsizliğin önlenmesi, birey refahının artması vs. ile mümkün olacaktır. Burada davet edilen yabancı sermayeye güvenilirlik sağlamak devlet olarak görevimizdir. 100 milyon dolarlık bir yatırım sırf İSTEMEZÜK anlayışı ile yok edilmeye çalışılmakta ve işsiz kalacak 1400 aileye ve mısır üreticisinin yok olacak hazır mevcut pazarına bir alternatif gösterilmemektedir.

Olası bir aleyhte karar halinde Cargill ile gelen ve gitmek zorunda kalacak olan yabancı sermaye, yeni geleceklere milyonlarca dolarlık yatırımların heba olabileceği endişesi ile engel olacak ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu hususta güvenilirmez damgası yiyecektir."

Bursa Valisi Ali Fuat Güven imzalı itiraz dilekçesine göre davada verilen karar, haksız, yersiz ve sadece "OLMAZ"a dayanmaktadır ve Cargill fabrikasına karşı oluşturulankamuoyu baskısı ile verildiği kanaati oluşmuştur.

İtiraz dilekçelerinin tek kaleminden çıktığı, en azından yazılmadan önce istişare edildiği çok açıktır. Valiliğin dilekçesinin son bölümünde, Cargill fabrikasının artık inşa halinde değil, faal olduğu resmi ağızdan itiraf edilir. Yürütmenin durdurulmasına ilişkin karar kaldırılmadığı takdirde çalışanları işsiz kalacak (*ki hala 1400 istihdam yalanına devam edilir*) ve ülke ekonomisine zarar verecek, telafisi mümkün olmayacak tahribatlar yapacaktır. Bu nedenlerle yürütmenin durdurulması kararının kaldırılması istenir. ⁽¹⁰⁷⁾

Valiliğe hatırlatma ve tazminat içtihatları

Takvimler 18 Eylül 2000'i gösterirken, davacılar adına avukatlar Cumhur Özcan, Ramazan Hoça ve Şenay Özeray Bursa Valiliği'ne bir uyarı dilekçesi daha yazar. En son Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 1 Ağustos 2000, Danıştay 6. Dairesi'nin 10 Nisan 2000 tarihli yürütmeyi durdurma, yine 2. İdare Mahkemesi'nin 27 Haziran 2000 tarihli ruhsat iptali kararları hatırlatılır.

---

¹⁰⁷ Bursa Valisi Ali Fuat Güven'in Bölge İdare Mahkemesi'ne E: 2000/332 sayılı dosyadaki YD kararına 15.09.2000 tarihli itiraz dilekçesi

Gerek Danıştay'ın, gerekse İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararlarının infaz edilmediği, gereğinin yerine getirilmesi yönünde yapılan başvurulara olumlu yanıt verilmediği belirtilerek, idarenin açıkça göz yumması sonucu Cargill firmasının inşaatı tamamlayıp faaliyete geçirdiği anlatılır. Böyle bir durumda Bursa Valiliği'nin idari yargı kararlarını uyguladığı savunmasının samimi olmadığı ifade edilir.

Davacı avukatları, yargı kararlarının uygulanması konusunda ilgili yasalar ve Anayasa'da yazılı kuralları da hatırlatır. Yürütmeyi durdurma kararı ivedilikle uygulanmalı, dava konusu yerde faaliyet gösteren Cargill fabrikası mühürlenmeli, kararda yazıldığı gibi *"uygulanmaması halinde telifisi güç ve imkansız zararların doğması"* önlenmelidir. Bugüne kadar uygulamayı geciktiren ya da engelleyen kamu görevlileri hakkında yasal işlem başlatılmalıdır. Aksi halde savcılığa suç duyurusunda bulunulacak, kararı yerine getirmeyen kamu görevlileri hakkında da tazminat davası açılacaktır.

Kaldı ki geçmişte yargı kararlarını uygulamadığı için tazminata mahkum edilen pek çok kamu görevlisi vardı. Bunlardan biri de aynı tarihlerde Bursa Osmangazi Belediye Başkanı Basri Sönmez'di. Cargill sürecini başlatan eski Başbakan Mesut Yılmaz ve Çevre Bakanı İmren Aykut hakkında verilen tazminat kararları da içtihat oluşturmuştu. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin Yılmaz ve Aykut hakkındaki kararında *"Yargı kararlarını uygulamak durumunda bulunanların kararın eksikliğini veya yanlışlığını tartışma yetkileri bulunmadığı gibi, bu kararları eksik uygulamaları, uygulamış gibi davranarak işleme yapay bir görüntü vermeleri de kararın uygulandığı sonucunu doğurmaz"* denmiştir.

Basri Sönmez ile ilgili davada ise Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin de onadığı Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi kararında şöyle denmiştir:

"Bursa Barosu Başkanlığı kamu görevi gören bir sivil toplum örgütüdür. Söz konusu kararın zamanında ve gereği gibi yerine getirilmemesinden, davacı Baro Başkanlığı'nın manevi üzüntü duyduğunun kabulü gerekir. Diğer davaçıların da hem kararın takip aşamasında, hem de kentte yaşayan birer fert olarak, kişilerin sağlıklı, düzenli bir çevrede daha iyi yaşama hakkı ve iyi bir toplum içinde

haysiyetine yakışır bir yaşam tarzı olan kişiler olarak manevi tazminat istemeye haklarının olduğunu kabul etmek gerekir.” (108)

Ret yağmuru!

Valilik ve Cargill’in Bölge İdare Mahkemesi’ne yaptıkları itiraz20 Eylül 2000 günü karara bağlanır. Mahkeme, 2. İdare’nin yürütmeyi durdurma kararı için İYUY hükümleri doğrultusunda şartlar oluştuğunu görür ve itirazları reddeder. (109)

Ancak bombayı Danıştay patlatır! İlk kez idare ve Cargill lehine karar çıkar.Davacılarilk ret, ehliyet yönünden gelir.Karara göre dava konusu işlem, Bursa Barosu, Makine, Kimya ve Elektrik mühendisleri ile Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler, 7. Bölge Eczacılar ve Diş Hekimleri odalarının görev alanıyla ilgili değildir. Bu nedenle bu kuruluşların dava açma ehliyetleri yoktur. Davanın, ehliyet yönünden reddine oyçokluğu ile karar verilir.

1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliğinin iptali istemiyle açılan dava esastan da reddedilir ki, gerekçe şöyledir:

“...dava konusu nişasta fabrikasının 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda, tarımsal niteliği korunacak alanlarda yapılabilecek ileri teknoloji kullanan tarımsal amaçlı nişasta fabrikası olduğu sonucuna ulaşılmakla... Dava konusu plan değişikliğinin, Bursa 2020 yılı 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’na aykırı ve 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nın ara kararlarını bozucu nitelikte olmadığı anlaşıldığından dava konusu işlemde üst ölçekli plana, şehircilik ilkelerine, planlama esasları ve kamu yararına aykırılık bulunmamaktadır.”

Mahkeme, bilirkişi raporuna dayanarak, tesisin İznik Gölü’ne, gölü besleyen su kaynaklarına, yeraltı sularına, tesis bünyesinde projelendirilen ileri atıksu arıtma tesisi nedeniyle zararvermeyeceği sonucuna varır. Jeolojik etüt raporunun Bayındırlık Bakanlığı tarafından onaylanmış olmasının da, bir sakınca olmadığını gösterdiğine kanaat getiren Danıştay, fabrika için ÇED raporu gerekmediğini de dikkate alarak, davacıların bu yöndeki iddialarına itibar etmediğini bildirir. (110)

---

¹⁰⁸Yargıtay 4. Hukuk Dairesi’nin, 16.11.2000 tarih ve E: 2000/7142 K: 2000/10196 sayılı kararı

¹⁰⁹Bursa Bölge İdare Mahkemesi’nin 20.09.2000 tarihli, 2000/252 sayılı YD İtiraz kararı

¹¹⁰Danıştay 6. Daire’nin 07.11.2000 tarih E: 1998/6071 K: 2000/5507 sayılı kararı

Bu durumda, ehliyet yönünden ret kararına karşı oy kullanan iki üyenin, "*İmar uygulamaları gibi kamu yararını çok yakından ilgilendiren konularda bireylerin dava açma hakkının geniş yorumlanması gerekmektedir. Özellikle imar planlarının yargısal denetimi sırasında belde sakini olmak dahi dava açma ehliyetinin varlığı için yeterli olduğu dairemizin süre gelen içtihatlarından. İmar planı değişikliğine ilişkin davada kamu yararını koruma görev ve yükümlülüğü taşıyan bir meslek kuruluşu olan Bursa Barosu Başkanlığı'nın dava açma ehliyeti bulunduğu açık olduğundan kararın ehliyet yönünden reddi yolundaki kısmına bu nedenle katılmıyoruz*"demesi, DİDDK'na yapılacak itiraz aşamasında işe yarayacaktır.

İdari uygulamalardaki çetrefilli durum yargı kararlarına da yansır. Danıştay'ın ret kararından kısa bir süre sonra Bursa 2. İdare Mahkemesi, yeni ruhsatın iptali istemiyle açılan davada, davacıların isteği yönünde karar verir. Dava konusu alanda tüm yargı kararlarının aksine tekrar "*tarımsal sanayi amaçlı nişasta fabrikası*" kullanımı getiren mevzi imar planını onayan İl İdare Kurulu kararı ile buna dayanarak verilen yapı ruhsatında hukuka uyarlılık bulmayan mahkemeişlemi iptal eder. ⁽¹¹¹⁾

Bir dava da deşarj ve emisyon izni için!

Ok yaydan çıkar iyice vedavacılar yargı platformundaki mücadelede yeni bir sayfa açar. Bu kez de, Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nca Cargill'e 10 Ağustos 2000 tarihinde verilen emisyon ve deşarj izin belgelerinin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle dava açılır. Dava dilekçesinin tarihi 1 Aralık 2000'dir. Davacılar yine aynı kişi ve kurumlardır.

Dava dilekçesinde konu özeti, uzun bir hikayenin başlangıcı gibidir. "*İki yıl kadar önce Bursa Valiliği...*" diye başlar. Hukuk mücadelesinde daha iki yıl geçmişken böyle bir ifade kullanıldıysa, bu çalışmanın sonlarına yaklaştığımızda "*Bir varmış, bir yokmuş... Bundan 20 yıl kadar önce Amerikalı Conilerin Cargill adlı bir firması varmış!*" diye başlayancümleleri kurmak yerinde olacaktır!

Dava dilekçesinde iptal ve yürütmeyi durdurma isteminin gerekçeleri, daha önce açılan davalarda ileri sürülen iddialarla aynıdır. Farklı ifade, iptali istenen işlemlerin, mahkeme kararlarını bertaraf etmeye yönelik olduğu iddiasıdır. Mahkeme kararıyla fabrikanın yapı ruhsatı iptal edilmiştir. Yargının yok saydığı bir işlemi, idarenin geçerli kabul edip bunun üzerine yeni idari kararlar oluşturması

---

¹¹¹ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 29.11.2000 tarih, E: 2000/332 K: 2000/1327 sayılı kararı

usul ve yasaya aykırıdır. Yürütmenin durdurulması kararı verilmediği takdirde, telafisi güç ve onarılmaz zararlar doğacaktır.⁽¹¹²⁾

Yargıdan gelen darbeler, Cargill'in imaj düzeltme çabalarını artırmasına yol açar. Başta davacı sivil toplum örgütleri olmak üzere, medyaları da fabrikaya davet edip ne kadar teknolojik, ne kadar zararsız ve ne kadar çevreye duyarlı olduklarını göstermeye, anlatmaya çabalarlar.

O günlerde Cargill'le ilgili bir haber yayınlayan haftalık Ekohaber Gazetesi, "*Cargill vergisini Bursa'ya verecek ama...*" başlığı atar."Ama'nın devamında, Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Sami Aji ve Proje Yatırım Müdürü Kemal Özbelli'nin açıklamaları vardır. Derler ki; "*Biz merkezimizi Bursa'ya taşırsak her yıl vergi rekortmenleri sıralamasında ilk üçe gireriz. Kamuoyundaki olumsuz imajımızdan ötürü endişemiz var. Bursa halkı tarafından çok yanlış anlaşıldık. Oysa çevreye ve insana son derece duyarlıyız.*"

Çünkü o yıllarda Bursa kamuoyu sık sık, tesisi Bursa'da olmasına karşın merkezi İstanbul'da bulunan firmaların vergilerinden yararlanılmıyor olmasını tartışıyordu. Bu durum, Cargill için Bursa kamuoyunun gönlüne girecek yeni bir damar demektir. Ekohaber Gazetesi'nin başlığı da tam da bunu anlatıyordu.

Cargill'in, faaliyete geçtikten sonra bu çalışmanın sonlandırıldığı 2016 yılı sonuna kadar Bursa'da ne vergi şampiyonu olduğunu, ne de Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nca açıklanan ilk 250 firma arasında yer aldığını, kalın puntolarla not etmek gerekir.

Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde, ikinci ruhsat iptalinin duyurulduğu haberde de şu ayrıntı dikkat çeker. Cargill yöneticileri, mahkeme kararı üzerine basın açıklaması yapmıştır. Danıştay'a temyiz başvurusunda bulunulacaktır. Tüm yollar tıkanıldığında da son çare olarak tesisi Polonya'ya taşımak gündeme gelecektir.Habere göre Cargill, Orhangazi fabrikasıyla ilgili tüm kanuni yükümlülükleri yerine getirecekmiş!

BUSİAD'a cömert bağış!

Amerikan firması, kamuoyunu lehe çevirmek için bazı medya organlarını bağlamıştır! Ancak hala aleyhte yazan birileri vardır. Bursa Hakimiyet'te Sevinç

---

¹¹²Bursa 2. İdare Mahkemesi'ndeki E: 2000/1468 sayılı dosya

Baysal'ın 9 Aralık 2000 tarihli yazısı "*Cargill, Şamfıstığı Amerikan armağanı*" başlığını taşır. Yazıda önce deşarj ve emisyon izin belgelerinin iptali istemiyle açılan yeni davayı haber veren Baysal, ardından bir saptama yapar: "*Çevre Müdürlüğü, ruhsatı olmayan ya da ruhsat işlemleriyle ilgili davalar sonuçlanmadan bir işletmeye nasıl emisyon ve deşarj izni verir anlamak mümkün değil gerçekten. Deşarj izni verilirken birinci ruhsat iptal edilmişti. İkinci ruhsat ise 14 şartın yerine getirilmesi koşuluna dayalı bir imar planı onayına dayanılarak verilmişti. 'Yumurta mı tavuktan, tavuk mu yumurtadan' hikayesine benziyor. Ya da perdesi olmayan bir komedi... Cargill'in yasal başvurusu yapmasından bir ay önce ÇED yönetmeliğinde değişiklik yapılması ve sebze meyve işleyen yerlerin ÇED kapsamından çıkarılması ne büyük bir rastlantıdır.*"

Aynı gazetede konuk yazar BUSİAD Başkanı Celal Beysel'in "*Cargill'e tepki siyasallaştırılıyor*" başlıklı makalesi yayınlanır. Beysel, Cargill'in ne kadar çevreci bir tesis olduğunu anlatır ve devam eder: "*Konut ve sanayi bölgeleri ile maalesef yüzde yetmiş kaçak ve ruhsatsız bir kentte oturduğumuz gerçeği ortadadır. Bu durumda cımbızla çekilip sadece Cargill firmasının üzerine gidilmesinin nedenini anlamakta güçlük çekiyorum. Üzüntüm ve kanım odur ki, Cargill ile ilgili tepki bir siyasi görüşün tezahürüne dönüşmüştür. Bir işadami olarak hukuk sistemimizin ve Cargill'in karşılıklı olarak içine düşmüş oldukları açmazın ülkemiz açısından yabancı sermayeyi caydırıcı olduğu ve dolayısıyla ülke menfaatlerimize ters düştüğü kanısındayım.*" (113)

Tabii bu "*güzel yazı*"ya Cargill en üst düzeyde karşılık verir. Cargill Başkanı Warren Stanley ile Başkanvekili Guillaume Bastiaens 22 Ocak 2001'de BUSİAD'ı ziyaret eder. BUSİAD Dergisi Bakış'ın Ocak-Mart 2001 tarihli sayısında yer alan habere göre ziyaret sırasında sadece BUSİAD yöneticileri yoktur. BTO ve BESOB yönetim kurulu üyeleri, BUGİAD, GESİAD, MÜSİAD başkanları, Uludağ İhracatçılar Birliği Başkanlar Kurulu Başkanı ile genel sekreteri de oradadır.

Cargill Başkanı, misafirliğe giderken eli boş gitmez elbette! BUSİAD ve BEGEV işbirliğiyile kurulacak Endüstriyel Tasarım Eğitimi Okulu için 40 adet bilgisayarla 65 bin dolarlık katkı götürür giderken!

Cömertliğe bakar mısınız?!

---

¹¹³ 16.12.2000 tarihli Bursa Hakimiyet Gazetesi

“En baba lobici” den Cargill’e destek!

Yeni Şafak Gazetesi’nde yayınlanan“En baba lobici” başlığını taşıyan yorum haberde, ilginç ayrıntılar dikkat çeker. “Tarım alanına fabrika kurmak isteyen ABD’li kimya şirketi Cargill, hukuk duvarına çarpınca çareyi Demirel’de aradı. Demirel, Başbakan’a mektup gönderdi, fabrika kuruldu” spotuyla devam eden haberde süreç özetlendikten sonra şunlar yazılır:

“Tüm hukuki ve siyasi yolların tükendiği bu aşamada devreye Cumhurbaşkanı Demirel girdi. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği’nden Başbakanlık’a gönderilen B.01.0.YKB. 02-76-316-1089 sayılı yazıda, Cargill firmasının Cumhurbaşkanlığı makamına müracaat ettiği belirtilerek, firmanın fabrika için 60 milyon dolar harcadığına değiniliyor ve firmanın, hükümete yönelik ‘yürütmeyi durdurma davalarına karşı ilgili bakanlıklar ve valilik müdahale etsin’ isteğine aracılık yapıyor.

Dönemin Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Necdet Seçkinöz imzasıyla gönderilen yazı özetle şöyle: ‘Yatırımcı, Bursa İdare Mahkemesi’nin aldığı yürütmeyi durdurma kararına muhatap olan Başbakanlık ve Bursa Valiliği’nce süresi içinde itiraz edilmesini, gerek bu davaya, gerekse Bayındırlık ve İskan Bakanlığı aleyhine Danıştay’da açılan davaya muhatap mercilerin güçlü bir şekilde yasal müdahalelerini yapmalarını, tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılmasına ilişkin yönetmeliğin yenişekli çerçevesinde yeniden izin almak üzere müracaatta bulunmalarına imkan verilmesini dilemektedir. Söz konusu yatırımın önemi ve halen ihmal edilemeyecek bir seviyeye ulaştığı dikkate alınarak gerçekleştirilmesi konusunda kullanılabilecek yasal ve idari imkanların... takdirini ve gereğini arz ederiz.”

Bu yazının ardından, Bursa 2. İdare Mahkemesi hakimlerinin başka yerlere atanmasının dikkat çektiği, yatırıma olumlu bakmayan Bursa Valisi Orhan Taşanlar’ın da görevden alındığı duyurulur Yeni Şafak Gazetesi’nin haberinde...⁽¹¹⁴⁾

Yürütmeyi durdurma kararına itiraz!

Cumhurbaşkanı Demirel’in, yargı kararlarına karşı ilgili bakanlıklardan etkili itiraz isteği, Bursa 2. İdare Mahkemesi’nin en son yürütmeyi durdurma kararında

---

¹¹⁴ 17.12.2000 tarihli Yeni Şafak Gazetesi

karşılığını bulur. Bursa Valiliği adına Avukat Zeki Şengür 9 Ocak 2001'de Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 29 Kasım 2000 tarihli E: 2000/332 K: 2000/1327 sayılı yürütmeyi durdurma kararına Danıştay'da itiraz eder.

Şengür, 2. İdare Mahkemesi'nin karar gerekçesinde yer alan "*muhtelif yargı kararları ile...*" ifadesine dayanarak, mahkemenin gerek davanın kabulünde, gerekse daha önce açılan ancak kesinleşmemiş ve Danıştay aşamasında olan kendi kararının etkisinde kaldığını öne sürer. Olayın hukuksal cephesi değerlendirilmeksizin, yoğun kamuoyu oluşturan davacıların etkisi altında kalındığını öne süren Şengür, delillerin de gerektiği gibi değerlendirilmediği kanısında olduklarını yazar ve devam eder.

Şengür'e göre mahkeme, önceki davada yaptırılan bilirkişi incelemesini esas almış, aynı raporu bu dava için de karara yeter saymıştır. Oysa karara dayanak oluşturan bu raporda "*...ancak tüm bu eksiklikler ya da mevzuata aykırı durumlar, dava konusu işletmeye yapı ruhsatı verilmesini izleyen iki ay içinde giderilmiş ve düzeltilmiştir*" dendiği değerlendirmeye alınmamıştır. Bu konu da ilk davada temyiz sebebidir. Değerlendirilmiş ve dosyada bulunan uzman kişilerin bilimsel raporları dikkate alınmış, hatta yeni bir bilirkişi incelemesi yapılmış olsa Valiliğin haklılığı sabit olacaktır. Eksik inceleme, bozmayı gerektirir ki, 2. İdare Mahkemesi'nin kararı bozulmalıdır.

Aynı davanın müdahili Başbakanlık da temyiz başvurusunu 19 Ocak 2001 tarihinde yapar. Başvuruda, Danıştay 6. Dairesi'nin imar planında değişiklik yapılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedildiği hatırlatılır. Savunma dilekçelerinde ayrıntılı biçimde açıklandığı gibi, dava konusu işlemlerin Çevre Düzeni Planı'na aykırı olmadığı ifade edilir. Kurulacak tesisin, ekolojik dengeye olumsuz hiçbir etkisi olmayacağı savunulur. Bunu doğrulayan pek çok bilimsel rapor mevcuttur. Mahkeme kararında, kurulacak tesisin ülke ekonomisine sağlayacağı faydalara değinilmemiştir. Ayrıca işlemler, meslek odalarının görev alanlarına girmediğinden dava açma ehliyetleri bulunmamaktadır. Bu nedenlerle önce mahkeme kararının yürütmesinin durdurulması, daha sonra da bozulması istenir.

Aynı şekilde müdahil Cargill'in avukatı İbrahim Yaşar da Danıştay'a başvurarak kararın bozulmasını, ayrıca Danıştay 6. Dairesi'nin 7 Kasım 2000 tarihli ret kararının da dosyaya eklenmesini ister.

İşte küresel yağma!

Bu başlık, 19 Ocak 2001 tarihli Evrensel Gazetesi'nin manşetindedir. Hükümetin, yabancı sermayeyi teşvik için yeni bir kanun tasarısı hazırlığında olduğunu duyuran haberle gözler yeniden Ankara'ya döner. Yabancıların, orman arazileri, SİT alanı veya çevreye dikkat etme gereği duymadan istedikleri yere fabrika yapmasını öngören "Endüstri Bölgeleri Hakkında Kanun Tasarısı"nın, Türkiye'nin ulusal zenginliklerinin gözetilmesine ve korunmasına yönelik tüm kurumsal, yasal ve bilgi birikimini yok etmeyi hedefleyen bir darbe niteliğinde olduğu belirtilir.

Haberde, TMMOB Merkez Yönetim Kurulu'nun bu konudaki basın açıklamasına yer verilir. Şöyle demiştir TMMOB:

"Düzenlemeyle yabancı sermayenin yararlanacağı ayrıcalıklardan yerli sermayenin yararlanamaması haksızlık... Böylece ülkemizi Türkiye yapan ve uluslararası sözleşmelerde de korumaya söz verdiğimiz temel kimlik değerlerimiz, küresel yağmaya, tam ve engelsiz teslim edilirken, yine tasarıya göre, yargının dur dediği ya da yasalara aykırı başlanan, hukuk ve toplum yararını çiğnemiş yatırımlar da endüstri bölgesi içine alınarak kayırılmış olacak."

DSP Bursa Milletvekili Ali Arabacı'ya göre, Cargill'e mevzi kazandıran Danıştay'ın ret kararı, daha önceki ilkesel kararlar göz ardı edilerek alınmıştır. Arabacı'nın bu açıklamaları 26 Ocak 2001 tarihli Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde yer alır. Arabacı "Cargill'in kazandığı bir şey yok. Sadece bir mevzi kazandılar. Asıl önemli olan Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin, Yüksek Planlama Kurulu ve Bursa Valiliği'nin aldığı kararları iptal etmesidir. Cargill'in tesisi kaçaktır. Hukuken konunun peşini bırakmayacağız. Sonuna kadar gideceğiz" der.

Arabacı'nın açıklamasının yer aldığı haber, aslında "Cargill'e Danıştay desteği" başlıklı habere iliştilmiştir. Bu haberde Cargill Ülke Müdürü Andrew Glass, Yönetim Kurulu Başkanı Sami Aji ve Proje Yatırım Müdürü Kemal Özbelli ile firma avukatı, aynı zamanda Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Metin Gündayve Bursalı avukat İbrahim Yaşartarafından düzenlenen basın toplantısının ayrıntıları vardır. Günday, ağırlıklı olarak Danıştay'ın verdiği ret kararını anlatır ve davacıların haksız bulunduğunu, dolayısıyla Cargill ile ilgili işlemlerin hukuka uygun olduğunu, tesisin kirletic olmadığını iddia eder.

Bursa Haber Gazetesi de, Cargill yöneticilerinin açıklamalarına "Yola devam" başlığı altında yer verir. Aynı gazetenin yazarı Devrimde Gürler de şöyle yazar: "Sorun Cargill değildi. Sorun, Cargill'i bir oldubitti içinde Bursalı yapan idari anlayıştı. Cargill'in Orhangazi'deki tesislerini gezip gören, inceleyen, ziyaret

sırasında sorgulayan, anlamaya ve tanımaya çalışanlardan biri olarak, gerçekten de alanında kurulacak en iyi tesis dediğimi de itiraf edebilirim. Ama ortada ta baştan yapılan hataların yarattığı bir açmaz olduğu da kesin..."

Cargill yöneticilerinin Bursa Almira Otel'de gerçekleştirdiği basın toplantısının Ekohaber Gazetesi'ne yansması da *"Cargill'den eğitime büyük destek"* başlığıyla olur. Haberde, BEGEV'e yapılacak aynı ve nakdi yardımdan bahsedilir.

Yılmaz: "Clinton'a söz verdim!"

2001 yılının ocak ve şubat aylarında gazetelerde yer alan haberler, önceki Başbakan Mesut Yılmaz ve önceki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Cargill ile ilgili foyasını ortaya çıkarır. Yeni Şafak Gazetesi'nin haberinde Bursa Milletvekili Feridun Pehlivan'ın, konuyu Başbakan Mesut Yılmaz'a götürdüğünde *"Bu konuda yapabileceğim bir şey yok. Başkan Clinton'a söz verdim"* dediği aktarılır.

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı, DSİ eski bölge müdürü Erdem Saker'in de Cargill'in sakıncalarını anlattığı Mesut Yılmaz'dan *"Bu yatırım yapılacaktır"* yanıtını aldığı duyurulur.Söz konusu haberlerde, Mesut Yılmaz döneminde Cargill'e yapılan "kıyak"lar arasında, mısır ithalatındaki fonun yüzde 35'ten yüzde 20'ye indirilmesi de sıralanır ki, bu kararlar Cargill'in yurtdışından getirdiği mısırdan da önemli bir kar elde ettiği vurgulanır.

Yine Yeni Şafak Gazetesi'nin *"Vali deviren Cargill"* başlıklı haberinde, Cargill Dünya Başkanı'nın Türkiye ziyaretinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile de görüştüğü, bunun üzerine Demirel'in Cargill lehine talimatlar verdiği haber verilir. Demirel'in Bursa Valisi Orhan Taşanlar'a gönderdiği mektupta, *"Amerikan firması Cargill'in yatırım yapacağı konuda bilgi sahibi oldum. Gerekli kolaylıkların sağlanması için ilginizi bekler, gözlerinizden öperim"* dediği ifade edilir.

O tarihlerde Yeni Şafak, Cargill üzerinden eski ve yeni siyasetçileri hedef alır. Bir taraftan Mesut Yılmaz ve Süleyman Demirel'i, diğer taraftan Cargill'e yeni olanaklar sağlayan Bülent Ecevit başkanlığındaki üç ortaklı hükümeti vurur. Fehmi Kuru*"Cargill için özel yasa mı?"* başlıklı bir makale yazar.Bakanlar Kurulu'nda imzaya açılan Endüstri Bölgeleri Hakkında Kanun Tasarısı'nın iddialı bir adı olmasına karşın, sanki bazı yabancı şirketleri rahatlatmak amacıyla çıkarılmak istendiği duygusuna kapıldığını anlatır. Tasarının herhangi bir yenilik getirmedini savunan Fehmi Kuru, *"O halde böyle bir yasa neden çıkartılmak isteniyor?"* diye sorar ve devam eder:

"Yasanın sonuna eklenen bir cümlelik 'geçici madde' kuşku uyandırıcı... Şöyle diyor: 'Geçici madde 1- Halen yarım kalmış ya da tamamlandığı halde işletmeye geçememiş veya faaliyeti durdurulmuş olan ve beşinci maddede belirtilen koşulları taşıyan yerli ve yabancı sermaye yatırımları endüstri bölgesi yatırımı sayılır.' Atıfta bulunulan beşinci madde ise endüstri bölgesi yatırımlarında, istihdamı artırıcı ve 10 milyon doların üzerinde olma dışında bir özellik aramıyor. Bu yasayla belli ki, kenarda köşede başlatılmış ama durdurulmuş veya tamamlanmış ancak çeşitli sebeplerle hizmete geçemeyen yatırımlara yeşil ışık yakılmak isteniyor."

Koru, yazısını Cargill'e bağlar. Bu yasayla Cargill fabrikasının yasallık kazanacağını belirtir. Yasanın, çevre, imar, kültür ve tabiat varlıklarını koruma, köy ve belediye hizmetlerini düzenleme amacıyla çıkarılmış temel yasaların çiğnenmesine izin verdiğini kaydeder ve son olarak Bakanlar Kurulu üyelerini *"altına imza attıkları tasarının bir veya birkaç firma için çıkartıldığını bilmeliler"* diye uyarır.

Deşarj ve emisyon izni davasına ret

Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nca Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgelerinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davaya da Bursa Valiliği'ninsavunması5 Şubat 2001 tarihinde verilir.

Valiliğin avukatı Zeki Şengür'ün, usul yönünden ilk itirazı, yine davacıların dava açma ehliyeti olmadığı iddiasına dayanır. Önceki davalarda olduğu gibi, meslek odalarının yasayla belirlenen kuruluş amacı dışına çıktıkları öne sürülür. İptal davalarında aranan menfaat ihlali şartının da, Cargill'in çevreye zarar vereceği tahminine dayandığı, bu durumda güncellik söz konusu olmadığı ifade edilir.

Danıştay'ın verdiği ret kararı, Valilik savunmasında da hatırlatılır. Bu davanın da öncelikle ehliyet yönünden reddinin gerektiği anlatılır. Valiliğin savunmasına göre davacılar, emisyon ve deşarj izin belgesinin iptali davası açmak için 60 günlük süreyi de aşmışlardır. Süre aşımı yönünden de davanın reddi gerekmektedir. Davacıların emisyon izni kararından,dava dilekçesini verdikleri 1 Aralık 2000 tarihinden 2-3 hafta önce haberdar oldukları iddiası ise dönemin Bursa Barosu Başkanı Çetin Göz'ün 28 Eylül 2000'de Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan demecine dayanılarak çürütülür.

Esasa ilişkin savunmada ise Cargill'in her yanıyla ne kadar çevreci, ne kadar temiz olduğunun, ilgili kurumların bilimsel raporlarıyla kanıtlandığı, emisyon ve deşarj izinlerinin de bunlara dayanarak yasalar çerçevesinde verildiği belirtilir.

İstihdam yalanı burada da tekrarlanır. Üstelik artırılarak!

"1500 ailenin ekmek yediği bir fabrikanın sırf ihtimale dayalı bir iddia ile faaliyetinin durdurulması gerçekten zarar doğuracaktır" denilerek, yürütmeyi durdurma talebiyle ilgili hiçbir şartın oluşmadığı, reddi gerektiği ifade edilir. ⁽¹¹⁵⁾

Ertesi gün, 6 Şubat'ta da mahkemeye Cargill'in aynı davaya müdahale talebi iletilir. Savunmayı da içeren müdahale talebini yine Avukat İbrahim Yaşar hazırlamıştır. Süre ve ehliyet yönünden itiraz Valilik savunmasında olduğu gibidir. Cümleleri biraz daha süslüdür. Cargill'in tüm izinlerinin mevzuata uygunluğu ise kimyasal ve biyolojik atıkların gerek TÜBİTAK, gerekse üniversite laboratuvarlarında yapılan tahlil sonuçlarıyla anlatılır.

Bursa 2. İdare Mahkemesi savunmaları inceledikten sonra, Cargill'e emisyon ve deşarj izni verilen kararların yürütmesinin durdurulması istemini reddeder. Gerekçesi de İYUY'nın 27. maddesinde öngörülen koşulların oluşmamış olduğudur. ⁽¹¹⁶⁾

Endüstri bölgesi tasarısına sert tepki!

Bülent Ecevit başkanlığındaki koalisyon hükümetinin hazırladığı Endüstri Bölgeleri Yasa Tasarısı gündemdeki yerini korumaktadır. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Genel Merkezi, tasarıyla ilgili görüşlerini yazılı olarak tüm milletvekillerine iletir. Prof. Dr. Gürol Ergin imzalı mektup şöyledir:

"Endüstri Bölgeleri Hakkında Kanun Tasarısı, ülkemizin 'küreselleşme' söylemi altında hangi konuma nasıl düşürüldüğünü gösteren, küresel ekonominin tüm isteklerini koşulsuz yerine getirmenin ulusal çıkarlara aykırılığını açıkça gözler önüne seren bir ibret belgesidir.

Yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmek ve yabancı sermaye girişinin artırılması için endüstri bölgeleri oluşturulmasına ilişkin esasları düzenlemek amacıyla hazırlanan yasa tasarısının asıl amacı, ulusal devleti yok sayarak, ülkenin ulusal, evrensel çevre ve kültür değerlerini korumaya yönelik tüm yasa ve kurumlarını işlevsiz kılmak, uluslararası tahkim kararından önce alınmış yüksek yargı kararlarını da işlemez duruma sokmaktır.

---

¹¹⁵ Bursa Valiliği'nin 2. İdare Mahkemesi'ndeki 2000/1468 sayılı dosyaya 05.02.1002 tarihli savunma dilekçesi

¹¹⁶ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2000/1468 sayılı dosyada 21.02.2001 tarihli karar

Bu yasa tasarısına göre;

Yabancı yatırımcıların istedikleri yerde endüstri bölgeleri kurulacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu yerleri endüstri bölgesi dışında başka bir amaçla kullanamayacaktır.

Ulusal çıkarlar-kamu yararı adına olumsuz görüş bildirecek veya çekinceler koyacak ilkeleri içeren tüm yasal mevzuat uygulama dışında bırakılmaktadır.

Tarımsal amaç dışında başka hiçbir amaçla kullanılmaması gereken 1. sınıf tarım toprakları, ormanlar, meralar, kıyılar, tarihi ve kültürel alanlar yabancı ve/veya yabancı sermaye ile bütünleşmiş yerli sermaye yatırımlarının koşulsuz ve sınırsız talanına açılmakta, her türlü imar planı yapım süreci 'planlamaya bağlı yer seçimi' ilkesi yerine 'yatırımcının tercihi'ne bırakılmaktadır.

Yatırımcıların bu yasaya bağlı yatırım izin talepleri 15 işgünü içinde karşılanarak, yasal engel çıkaran kurumların gerektiğinde 15 iş günü susması yoluyla izin vermeleri sağlanmaktadır. Yatırımcı kuruluş adına yapılan izin, ruhsat ve benzeri başvuruları, gerekçesiz olarak öncelikle ve ivedilikle sonuçlandırmayan ilgili kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler ve meslek odalarının yöneticileri hakkında, memurluktan çıkarılmaya kadar değişen yaptırımlar uygulanarak, kamu yönetiminin çökertilmesi ve kamu yöneticilerinin 'kul' konumuna dönüştürülmesi istenmektedir. Anlaşılması olanaksız bir mantıkla meslek odası yöneticileri 'memur' konumuna sokulmaya çalışılmaktadır. Bu düzenleme, 'Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir' diyerek Türk Ulusu'nun yönünü belirleyen Atatürk'ün kurduğu cumhuriyette, insanlarımızı çokuluslu şirketlerin 'kulları-köleleri' durumuna düşürmeye çalışmaktadır ki, bu asla kabul edilemez.

Getirilen 'Yatırımları Teşvik, Koordinasyon ve Danışma Kurulu'nun üyeleri arasında görüş sormak üzere sadece TOBB ve Yabancı Sermaye Derneği (YASED) yer almaktadır. Yabancı sermayenin,ÇED sürecinden geçmesi koşuluyla ülkemize gelmesini yararlı gören üniversiteler, meslek odaları gibi bilim ve uzmanlık çevreleri, ulusal çıkarları ön planda tutacağı gerçeğinden hareketle sakıncalı görülerek kurul üyeleri arasına alınmamaktadır.

Büyük yerli yatırımcılara izin vermekte, orta ve küçük ölçekli yatırımcıları, yasadan yararlanabilmeleri için yabancı yatırımcılarla en az yüzde 60 oranında ortaklık kurmaya zorlamaktadır. Yabancı ortaklık oranının yüzde 60 gibi yüksek bir değerde tutulmasında, bu yasadan yararlanarak doğal ve kültürel değerlerin orta-küçük ölçekli yerli yatırımcılarla talan edileceği korkusu ön plana çıkmışsa, bu yasanın mantığına uygun, ama daha kabul edilemez bir durumdur.

'Uluslararası Tahkim'in yasalaştırılmasından önce, yargı tarafından ulusal çıkarlara aykırı olması nedeniyle faaliyeti durdurulan yerli ve yabancı yatırımların faaliyetine kaldıkları yerden devam etmelerini sağlamak amacıyla, tahkimi geçmişe doğru işleterek, çokuluslu şirketleri kapsayan bir 'imar affı' çıkartılmaktadır. Yerli şirketler bu afftan yararlanmaları için yabancı ortak bulmaya zorlanmaktadır.

Ülkemizde yatırım yapılmasını sağlamak amacıyla serbest bölgeler, sanayi bölgeleri ve organize sanayi bölgeleri kurulmuşken ve kurulu OSB'lerin yaklaşık yarısı boş dururken, yeni bir tanımlamayla 'Endüstri Bölgeleri' kurmaya çalışarak, yatırımcıların karlarını ön planda tutarak keyfi tercihlerine göre plansız şekilde yer seçiminde bulunabilmelerine yasal kılıf hazırlanmaktadır.

Endüstri bölgelerinin kurulması için gerekli arazi temini ve altyapı ile ilgili giderlerin kamu adına denetlenmesi engellenerek, doğal talan bir yana, oluşabilecek maddi talanın gizlenmesi de amaçlanmaktadır.

Yasa tasarısı, yaşanan ekonomik kriz nedeniyle kamu ve özel sektör yatırımlarının küçültüldüğü ve çalışanların işten çıkarıldığı bir dönemde gündeme getirilmektedir.

Bu yasa tasarısı ile yabancı sermayeyi teşvik aldatmacası altında, 1982 Anayasası'ndaki koruyucu temel hükümlere, 8. BYKP'nın ana stratejisi olan sürdürülebilir kalkınma söylemine, imzaladığımız çeşitli uluslararası sözleşmelere ve erkler ayrılığına göre çalışan bağımsız yüksek yargı kararlarına karşın, ulusal ekonominin küresel ekonomi içinde yok olmasına karşı çıkacak ve doğal kaynakları koruyacak engeller bir tek düzenlemeyle ortadan kaldırılmaktadır.

Dayanağını anayasadan, gücünü üyelerinden alan ve seçimle göreve gelen Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu olarak, yabancı sabit sermaye yatırımlarının ülkemize belirli koşullar altında gelmesi için gerekli düzenlemelerin ivedilikle yapılması gerektiğine inanıyoruz. Bununla birlikte, bir sömürge ülkesine dayatılabilecek hükümleri içeren ve koşulsuz teslimiyeti öngören bu yasa tasarısını ulusal çıkarlarımıza aykırı buluyor ve şiddetle kınıyoruz. Yarın çok geç olmaması için, tasarının geri çekilmesini sağlamak amacıyla desteğinizi siz sayın milletvekilimizden ülkemiz adına istiyoruz."

İktidar milletvekilleri ne yapsın?

Böylesi bir yasa teklifini hazırlayan iktidar partisinin milletvekillerinden ne beklenir peki? Biat kültürü temeline oturan bir siyasi anlayış olsaydı, hemen hepsinden destek beklenirdi. Ancak o tarihte DSP milletvekilleri, yeniden aday

gösterilmemeyi, siyaseten aforoz edilmeyi göze alıp Cargill karşıtı eylem ve söylemlerine devam ettiler.

Bursa milletvekillerinden Ali Rahmi Beyreli, 27-28 Şubat 2001 tarihlerinde Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde "Cargill davası ve düşündükleri" başlıklı iki yazı kaleme alır. İlk yazısında Endüstri Bölgeleri Yasa Tasarısı'nın neler getirdiğini anlatır.

"O zaman karşı çıkılan husus bu tesisin kendisi değil, yeri idi. Bu husus bugün de böyle" diyen Beyreli, "Hükümete rağmen karşısında olduk" ara başlığı altında şöyle yazar:

"Sürecin başlangıcından bu yana sergilenen tüm yanlışlara seyirci kalmamız düşünülemezdi. Bugüne kadar ilkelerinden hiçbir zaman taviz vermediğimiz, ancak koalisyon adabı çerçevesinde hareket ettiğine inandığımız partimiz DSP'nin de içinde bulunduğu hükümete rağmen, bu konuda büyük bir duyarlılığa sahip olan Bursa kamuoyu çoğunluğu gibi, biz de olayın karşısında olduk ve açılan davalara katıldık."

Ali Rahmi Beyreli, ikinci yazısında, Cargill'e karşı çıktıkları için kendilerine yöneltilen "vatan haini" suçlamalarına çok anlamlı bir yanıt verir:

"Bu konuda tamamen kamu çıkarlarını koruyucu yönde hareket ederek davalar açmamız ve hukuki bir mücadeleye girmemiz bazılarını rahatsız etmiş. Dava açan bizlere vatan haini diyenler varmış. Bizim vatanımız belli. İlkelerimiz uğruna bu davada olduğu gibi siyasi beklentilerden uzak bir yaklaşımla, bu ülkenin ve insanının çıkarlarını korumayı, geleceğini teminat altına almayı, her zaman en kutsal görev sayarız. Bu uğurda mücadeleden bugüne kadar hiçbir zaman kaçınmadık, kaçınmayız. Ama bize vatan haini diyenlerin 'vatan' olarak hangi ülkeden söz ettiklerini bilmiyoruz. Dolayısıyla onların vatan olarak söz ettikleri ülkenin haini olmayı onur sayarız. Tüm bunlar bana Nef-i'nin sözlerini anımsattı; Tahir Efendi bana kelp demiş / İtifatı bu sözde zahirdir / Maliki mezhebim benim zira / İtikadımca kelp tahirdir."

UÜ Ziraat Fakültesi'nden Cargill raporu

2001 Nisan ayında Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'nce hazırlanan "Cargill Orhangazi Mısır İşleme Fabrikası Çevre Emisyon ve Atıksu Tesisleri İnceleme Raporu"na bir göz atalım ama fazla üzerinde durmayalım. Zira raporun kapağında her ne kadar "Nilüfer Rotary Kulübü katkılarıyla" yazılsa da "Cargill katkıları"yla hazırlandığı çok belli...

Raporun içeriği, Cargill'in o ana kadar kamuoyuna açıkladığı, mahkemelere savunma olarak verdiği metinlerle hemen hemen aynı... Rapor, üç soru ve yanıtlarıyla sonuçlandırılmış. Birinci soru: "*Neden Orhangazi?*"

Elbette birinci gerekçe su! Çünkü daha önce Gebze, Kocaeli ve Yalova değerlendirilmiş, Cargill'in ihtiyacına yanıt verecek temiz ve bol su bulunamamıştı. Ulaşım, deprem, mamul madde pazarına uzaklık kriterlerinden de bahsedilmiş raporda ama gerçekçi değildi. Zira Orhangazi'nin diğer yerlerle arasında su bolluğu ve kalitesi dışında pek bir farkıyoktu. Aynı soru altında "*Tesisin ithal hammadde ile çalışması şu an için düşünülmemektedir. Ayrıca hammaddenin tesis civarından temini uzak bir ihtimal olarak düşünülmemelidir*" denmesi dikkat çekicidir.

"*Neden yerli mısırdır?*" sorusu altında da, "*Adana, GAP ve Sakarya ovalarında yetişen mısırın nem oranının yüksek ve ithal mısıra göre daha kaliteli olması, birim mısırdan daha fazla mamül madde (fruktoz) eldesi yerli mısırı kullanmayı daha avantajlı hale getirmektedir. Ancak bazı desteklemeler ithalatı cazip hale getirmediği sürece bu durum süreklilik kazanacaktır*" yanıtı verilir.

"*Kimi kurumlar neden Cargill'e karşılar?*" sorusuna verilen yanıt daha da ilginçtir:

"*Cargill yetkili kurullarının yer saptamasını çok geç yapmaları, diğer alternatifleri çok geç elemeleri, merkeze karşı verilen zamanın daralmasına neden olmuş; kamuoyu oluşturmadan ve işleri biraz da merkezden takip ederek yasal izinleri almışlardır. Örneğin; tesisin bulunduğu arazi tarımsal alan niteliğinden, tarımsal amaçlı haline getirilişi sırasında ÇED raporu, Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kararı alınmadan bir kimya tesisi kurulmasına Bursa 2020 yılı 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'na aykırı olduğu gerekçesiyle bazı sivil toplum örgütleri bu tesise karşı çıkmışlardır. 7.11. 2000 tarihinde de Danıştay 6. Dairesi, davacıların isteklerinin reddine karar vermiştir. Sonuç olarak; 90 milyon dolarlık bir yatırım yapılarak ve üstelik 2 milyon dolarlık arıtma tesisini de atık gaz ve suların arıtılmasında kullanarak çevreye aşırı derecede kirliliği, toz, gaz vermeyen bu tesisin burada yapılan ve yapılacak olan öneriler doğrultusunda çalışmalarını yönlendirmesi halinde kamuoyundan daha olumlu tepkiler alacağı düşünülmemektedir.*"

Biz yine de, üzerinde yazdığı şekliyle bu raporu, UÜ Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü'nün hazırladığına inanalım!

Fabrikaya bir ruhsat daha!

Danıştay 6. Dairesi, Bursa Valiliği'nin Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği 29 Kasım 2000 tarihli yürütmeyi durdurma kararına itirazını Esas 2001/655 dosya numarasıyla ele alır. Yerel mahkemekararının yürütmesinin durdurulmasını isteyen Bursa Valiliği'nin talebine Danıştay Tetkik Hakimi Nejdet Bayram, reddi gerektiği yönünde görüş bildirir. Aynı şekilde Danıştay Savcısı Sedat Larlar'ın görüşü de, Valiliğin talebinin reddedilmesi yönünde olur. Ancak mahkeme heyeti, valiliğin istemini kabul eder. Mahkeme, daha önceki ret kararını ve temyizdeki dava içeriğini de göz önüne alarak verir bu kararı...⁽¹¹⁷⁾

Bu arada Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu (DİDDGK), 6. Daire'nin verdiği ehliyet yönünden ve esastan ret kararı hakkındaki yürütmenin durdurulması istemini, davalı tarafın cevapları alındıktan sonra incelemeye karar verir.⁽¹¹⁸⁾

İdari yargı, gitgide çetrefilli hale gelen dosyalar arasında bocalarken, Bursa Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü Cargill'e, "2. Sınıf Gayrisihhi Müessese Açılma Ruhsatı"nı keser! Ruhsatta "tesisin faaliyetinde sıhhi bakımdan bir mahzur bulunmadığının anlaşıldığı" belirtilir.⁽¹¹⁹⁾

Ayrıca gerekçe de yazılır. Gerekçede, Sağlık Müdürlüğü'nü hiç de ilgilendirmeyen yatırım tutarı, tesisin kullanacağı hammadde mısırın yüzde 70'inin iç piyasadan karşılanacağı, kullanılacak suyun İznik Gölü'ne ve gölü besleyen kaynaklara zarar vereceği iddialarının asılsız olduğu gibi savunmaların yer alması şaşırtır elbette...

79 yıl sonra Orhangazi-İznik kuşatma altında

Cargil bir türlü durdurulamaz. Toplumun geniş kesimlerinin de bu konuya duyarlılığı sağlanmalıdır. Bunun için en iyi araç medyadır.

İlk yürütmeyi durdurma kararı ile birlikte Amerikan şirketi, ileride Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü'nde "En İyi Halkla İlişkiler

---

¹¹⁷ Danıştay 6. Daire'nin E: 2001/655 sayılı dosyada 04.04.2001 tarihli kararı

¹¹⁸ DİDDGK'nun E: 2001/267 sayılı dosyada 13.04.2001 tarihli kararı

¹¹⁹ Bursa İl Sağlık Md. Cargill Tarım San. Tic. AŞ adına düzenlediği 24.08.2001 tarih ve 15269/586 sayılı Açılma Ruhsatı

Örneği olarak gösterilip ders notları arasına konulacak çalışmalarına başlar. Bursa yerel medyasındaki olumsuz haberler artık yoktur.

Fabrikanın açılışı için de hazırlıklar yapılır. 13 Eylül'de açılışın yapılacağı bildirilir. Davacılar, olayları en başından itibaren anlatan bir duyuruyu, parasıyla (!) yayınlamak için yerel gazetelere başvururlar. Ancak hiçbir gazete yayınlamaya cesaret edemez.

"Parasıyla" vurgusu şundandır! Gazeteler sonuçta bir ticari kuruluştur. Parola "Para olsun da, yayın ilkesi olmayıversin"dir! BTO Başkanı Celal Sönmez'in sahibi olduğu Bursa Hakimiyet Gazetesi'nin de sesi kesilmiştir artık...

Nitekim Bursa basınına "En iyi münderecat ilandır" anlayışını yerleştiren, sonraki yıllarda Cargill'in basın danışmanlığını üstlenen gazeteci Saruhan Ayber'den başkası değildir.

"11 Eylül 1922 Bursa düşman işgalinden kurtuldu... 79 yıl sonra, 13 Eylül 2001 Orhangazi-İzmit kuşatma altında! Ne değişti?" başlıklı ilanı sadece Cumhuriyet Gazetesi yayınlar. İlan şöyledir:

"Ruhsat iptaline ve inşaatın mühürlenmesine karşın tesisin üretime geçmesiyle; Hukuk Katledildi; Anayasal Devlet Ayaklar Altına Alındı; Meşruyet Yok Edildi!.. Kamu yararı, plan ilkeleri ve şehircilik esasları yok sayıldı. Ayrıcalıklı imar kararları getirilerek İzmit Gölü Havzası'nın geleceği tehlikeye sokuldu. Şeker Yasası'nın çıkarılmasıyla onbinlerce pancar üreticisi açlığa mahkum edildi. Havzanın su düzeni, toprağın yapısı, yörenin havası bozuldu. Kokuşma başladı. Biz aşağıda imzası olanlar; Bu çevre ve hukuk katliamına karşı mücadelemizi sürdürmekte kararlıyız. Bu süreç içerisinde yer alanlar, açılış törenine katılanlar gelecek kuşaklara karşı sorumlu olacaklardır."

İmzacılar şunlardır:

Milletvekilleri: Ali Arabacı, Hayati Korkmaz, Ali Rahmi Beyreli, Mehmet Altan Karapaşaoğlu...

Yerel yönetimler: Mustafa Bozbey (Nilüfer Belediye Başkanı)

Meslek odaları: Baro, TMMOB Bursa İl Koordinasyon Kurulu, Tabipler, Bursa Dış Hekimleri, Bursa Eczacılar, Bursa Veteriner Hekimler, Bursa Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler, Elektrik Mühendisleri, Harita ve Kadastro Mühendisleri, Mimarlar, Tekstil Mühendisleri, Ziraat Mühendisleri, İnşaat Mühendisleri, Orman

Mühendisleri, Şehir Plancıları, Çevre Mühendisleri, Jeofizik Mühendisleri, Gıda Mühendisleri, Jeoloji Mühendisleri, Meteoroloji Mühendisleri odaları Bursa şubeleri ve il temsilcilikleri ile Bursa, Orhangazi ve İznik ziraat odaları...

İşçi sendikaları:Türk-İş, DİSK, Hak-İş

Memur sendikaları:KESK Bursa Sendikalar Platformu, Bursa Memur Sen

Dernekler ve vakıflar:ADD, ÇYDD, ÇGD, İTÜ-DER, İTÜ VAKFI, MÜSİAD, GESİAD, YESİAD, Uludağ Üniversitesi Öğretim Üyeleri Derneği

Siyasi partiler:CHP, ÖDP, İP,

Davacı şahıslar: Yahya Şimşek, Feridun Pehlivan, Cumhur Özcan, Şenay Özeray, Levent Gencelli, Gürhan Akdoğan, Nadir Erol, Cevdet Altun, Mustafa Özçelik...

11 Eylül saldırıları açılışı erteletti

Cargill'in açılma zamanı gelmiştir artık. 13 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilecek törenin onur konuğu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin itibarını, hukukunu, bürokrasisini Amerikan şirketinin ayakları altına seren dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz'dır. Yılmaz, ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı sıfatıyla gelecektir. Fakat dünyada terör algısını değiştiren, sömürgeci Amerika'nın kendi kendine bir oyunu olduğuna ilişkin şüpheler bulunan 11 Eylül saldırıları, Cargill'in açılışının iptal edilmesine yol açar.

Bursa Demokrasi Platformu, 12 Eylül 2001 günü Bursa Almira Otel'de basın toplantısı düzenler. Açıklamayı Bursa Barosu Başkanı Ramazan Hoça yapar ve tüm karşı çıkış ve hukuki mücadeleye rağmen Cargill'in "*Ben ABD Başkanı'na söz verdim*" diyebilen bir devlet yönetiminin eseri olduğunu söyler. Hoça şöyle devam eder: "*Ülkemizi yönetmekten aciz siyasi anlayışlar iflasın eşiğinde. Mandacı anlayışlarını su yüzüne çıkartarak, küreselleşmenin sınır tanımazlığı adı altında ülkeyi yönetmek zahmetinden de kurtulmak istemektedirler. Çünkü yönetecek ne ekonomi, ne eğitim, ne sağlık, ne de satacak yeraltı, yerüstü kaynak bıraktılar.*"

İhlas Haber Ajansı'ndan Osman Akın'ın haberinde, ANAP'lı Feridun Pehlivan'ın, yasalara aykırı bir şekilde inşa edilen Cargill yüzünden siyaseti bıraktığını söylediği duyurulur.

13 Eylül 2001 tarihli Bursa haber Gazetesi'nde yer alan haberin ayrıntısında da Cargill Yönetim Kurulu Başkanı Sami Aji'nin açıklamaları vardır. Aji önce

Amerika'daki terör saldırılarını değerlendirir.Daha sonra da açılışı ekim sonu veya kasım ayı başında yapacaklarını açıklar. Haberde, Mesut Yılmaz'ın Bursa programını tümüyle iptal ettiği bildirilir.

Ramazan Hoça'nın açıklamalarına bu haberde de yer verilir. Hoça'nın *"Anayasa bir kez delinmekle bir şey olmaz mantığı ile hukuk hiçe sayılıyor. Anılan tesis inşaatı birçok yargı kararına rağmen başlanıp bitirildi, hatta üretime bile başlandı. Ancak ülke ve kentin doğal kaynaklarını, geleceğini hoyratça satanlara hukukun üstünlüğünü savunarak karşı durmaya devam edeceğiz"* dediği aktarılır.

DİDDGK'dan bir onama, bir bozma

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nda, 6. Daire'nin davacılar aleyhine olan ret kararına bozma istemi hakkında hüküm kurma vaktidir. Dosyanın *"tekemmül ettiği"*ne, yani olgunlaştığına kanaat getiren DİDDGK, yürütmenin durdurulması istemini görüşmeksizin sonuca giderken 6. Daire'ye verilen bilirkişi raporunda yer alan *"...dava konusu plan değişikliğinin 19.12.1990 onay tarihli 1/25.000 ölçekli imar planı ana kararlarını bozucu bir fonksiyonel değişiklik getirdiğinden kamu yararına, imar mevzuatına, şehircilik ilkelerine ve planlama esaslarına uygun olmadığı"* şeklindeki görüşü dikkate alır.Genel kurul, *"6. Daire kararının ehliyet yönünden redde ilişkin kısmının onanmasına, 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı değişikliğinin reddine ilişkin kısmının bozulmasına..."*hükmeder. Karar oy çokluğu ile alınır. Ehliyet yönünden reddin de bozulması gerektiğini düşünenler Başkanvekili Tansel Çölaşan, 5. Daire Başkanı Ender Çetinkaya, 8. Daire Üyesi Ayla Alkivılcım ile 11. Daire Üyesi İzge Nazlıoğlu'dur. Beşhakim, Bursa Barosu ile Makine, Kimya, Elektrik, Bursa Serbest Mali Müşavir ve Muhasebeciler, 7. Bölge Eczacı ve Diş Hekimleri odalarının dava açma ehliyeti olduğunu savunur. Zira bu meslek kuruluşlarının kamu yararını koruma görev ve yükümlülükleri olduğu ifade edilir. Özellikle imar planlarının yargısal denetimi sırasında *"belde sakini"* olmanın, dava açma ehliyetinin varlığı için yeterli olduğunun Danıştay 6. Dairesi'nin süregelen içtihatlarından olduğuna da *"karşı oy gerekçesi"*nde vurgu yapılır. ⁽¹²⁰⁾

Ankara'da hakimler var!

DİDDGK'nun kararı, *"Ankara'da hakimler var"*dedirtir fakat Bursa 2. İdare Mahkemesi'nden çıkan karar şaşırıdır. Mahkeme, Cargill'e verilen deşarj ve

---

¹²⁰ DİDDGK'nun 14.09.2001 tarih, E: 2001/267 K: 2001/627 sayılı kararı

emisyon izin belgesinin iptali istemini hem ehliyet yönünden, hem de esastan reddeder. ⁽¹²¹⁾

Bu karara ilişkin Danıştay'a bozma istemi ise 20 Kasım 2001'de davacılar adına Cumhuriyet Özcan ve Şenay Özeray tarafından yazılır. İtiraz gerekçeleri öncekilerden farklı değildir. Daha sonra ek bir dilekçeyle, DİDDGK'nun verdiği bozma kararı da bu başvuruya eklenir.

O günlerde Cumhuriyet Gazetesi'nde "*Cargill üretime hız verdi*" başlığıyla yayınlanan haberde Cargill Proje Yatırım Müdürü Kemal Özbelli ile Bursa Milletvekili Ali Arabacı'nın görüşlerine yer verilir. Özbelli'nin "*Ekolojik yapıya zarar verirsek bindiğimiz dalı kesmiş oluruz. İddialar doğru değil. Ekolojik dengeye karşı gereken hassasiyeti gösteriyoruz*" sözlerine karşılık, Arabacı'nın "*İddialarımızı kanıtlayan bilirkişi raporları mahkemece göz ardı edildi. Yargılama sürecinde hukuk ayaklar altına alındı*" dediği ifade edilir.

Bu arada TÜBİTAK, Cargill'in talebi üzerine alınan atıksu örneklerine ilişkin olumlu rapor verir. Raporda, endüstriyel atıksu arıtma tesisi çıkış numunesinin tüm kirlilik parametrelerinin, Su Ürünleri ve Su Kirliliği Kontrol yönetmeliklerince belirlenen kabul edilebilir değerlere uygun olduğu ifade edilmiştir. ⁽¹²²⁾

Böylesine olumlu sonuçlar Cargill yöneticilerinin moralini yükseltirken, yargı kararları da tekere çomak sokmasa iyi olacaktır ama! DİDDGK'nın verdiği bozma kararı, Cargill yöneticilerini paniğe sürüklemiştir. Basın açıklaması yaparlar. Açıklamayı medyalara İstanbul'da bulunan MPR Pazarlama ve Halkla İlişkiler Şirketi servis eder.

Açıklamada, Bayındırlık Bakanlığı aleyhine açılan davanın son aşamasındaki bozma kararına kadar olan süreç kabaca özetlenir ve şöyle denir: "*Cargill, tüm bu davalarda İdare'nin yanında sadece müdahil durumda bulunmaktadır. Türk gıda sektörüne ve Türkiye ekonomisine büyük getirisi olacak Orhangazi Mısır İşleme Tesisi'nin durumunun bu karar ve yasal gelişmeler doğrultusunda tekrar incelenmesi için Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'na temyiz başvurusu konusunda gerekli çalışmalar yapılacaktır. Cargill attığı her adımda bağımsız Türk*

---

¹²¹Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2000/1468 K: 2001/875 sayılı 25.09.2001 tarihli kararı

¹²²TÜBİTAK Marmara Araştırma Merkezi'nin, Cargill'in talebi üzerine hazırladığı 13.11.2001 tarihli "Su ve Atıksu Analizi" raporu

yargısına inancını sürdürerek, Türk yasalarına titizlikle uyarak, yöre halkının desteği ve inancıyla geleceğe daha umutla bakmaktadır.” (123)

Küstürmeyelim, veriverelim gitsin!

2001 yılının son ayında davalı Bayındırlık Bakanlığı, müdahiller Başbakanlık ve Cargill, DİDDGK'nun bozma kararına karşı "*Tashih-i Karar*" başvurusu yaparlar...Genel kurul kararının, 6. Daire'nin, bariz maddi hatalar içerdiği için benimsemediği bilirkişi raporuna dayandırıldığı öne sürülür. Bakanlık ve müdahillerin, bilirkişi raporundaki bariz hataları tüm çıplaklığıyla ortaya koyduğu, dilekçelerin ve duruşmada yapılan açıklamaların hiç dikkate alınmadığı iddia edilir. Eski savunmalar yinelenir ve sonuç olarak bozma kararının düzeltilerek, 6. Daire'nin 7 Kasım 2000 tarihli kararının onanması istenir.

Bayındırlık Bakanlığı ve Cargill'in itiraz dilekçelerini ayrı ayrı ele almak gereksizdir. Zira İdare-Cargill ortaklığı dilekçelerde net biçimde görülür. Avukat ve bürokratların hukuk bilgisine bağlı olarak kimi diğerinden daha süslü ifadeler içermektedir.

Başbakanlık dilekçesinde yer alan bazı ifadeleri aktarmak gerekir ki, ibret belgesidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Anayasası'nı, hukukunu, onurunu, "*1400 kişiye istihdam*" yalanına dayanarak Amerikan şirketinin ayakları altına sermekten çekinmeyen Başbakanlık'ın şu ifadeleri dikkat çeker:

"Firmanın dava konusu edilen yatırımı 100 milyon ABD Doları tutarında olup, yaklaşık 1400 kişiye istihdam imkanı sağlamıştır. Bunun yanında tesiste işlenmek üzere Türk mısırı satın alınmaktadır ki, bunun da mısır üretimini teşvik ettiği, ayrıca mısırözü yağı ve bir ara madde olan fruktoz ithal oranlarında tesisin faaliyete geçmesiyle birlikte düşüş gözlemlendiği, bu şekilde ekonomik alanda fayda sağlandığı tartışmasızdır. Yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapması için devletçe her türlü imkanın sağlanmakta olduğu, ekonomik yönden içinde bulunduğumuz bu kriz ortamında, böylesi bir karar verilmesi dış yatırımların azalmasına sebep olacak ve yabancı yatırımcıların Türkiye'de gerçekleştirmeyi düşündükleri işlere de şüpheyle yaklaşmaları sonucunu doğuracaktır.” (124)

---

¹²³ 29 Kasım 2001 tarihli Cargill basın açıklaması metni

¹²⁴ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin 07.12.2001 tarih B.02.0.HUK.721-02-98-1623/08-1733 sayılı yazısı

Aczin, teslimiyetin ikrarı değil de nedir ki bu ifadeler? Ülkenin hukukunu, onurunu ayaklar altına sererek ekonomik krizden kurtulmayı hedefleyen anlayış açıkça diyor ki yargıya *"Hukuk mukuk diyerek yabancı sermayeyi küstürmeyelim. Veriverelim gitsin!"*

Küresel yağmaya teslimiyet!

2001 yılının son Cargill belgesidir Başbakanlık'ın ibret verici savunması... 2002 yılı, Endüstri Bölgeleri Kanunu'yla ilgili tartışmaların yoğunlaşacağı yıl olacaktır. Çünkü TBMM Genel Kurulu, *"4737 Sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu ve Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"*u 9 Ocak 2002 tarihinde kabul eder. Üstelik kanun henüz tasarı halindeyken yapılan onca sert eleştiriye, onca uyarıya rağmen...

Yasa henüz meclisten geçmeden Oktay Ekinci'nin Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan *"Küresel yağmaya teslimiyet"* başlıklı yazısı, *"taşı gediğine koymak"* deyiminin hakkını verir. Ekinci, yasanın neler getirdiğini açıkladığı yazısına şöyle başlar:

"Çokuluslu şirketlerin gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımlarına 'yer seçimi' ve 'yasal izin' konularında karşılaştıkları engelleri 'rüşvet dağıtarak' aştıklarına dair İngiltere Parlamentosu Komisyonu'na yaptıkları itiraflar dünya basınında yankılanırken Türkiye, bu tür talepleri yasal güvenceye bağlama hazırlığında."

Fakat nafile... Hükümet istediğini yapar ve yasa Meclis'ten geçer... 15 Ocak 2002 tarihinde İzmir Barosu Başkanı Avukat Noyan Özkan, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e bir mektup yazarak, yasayla ilgili kaygıları dile getirir. İlk olarak, yasanın ikinci maddesinde TMMOB temsilcisinin bulunmasında da yarar olduğunu belirtir. İkinci olarak, söz konusu kanun kapsamında yapılacak harcamalarda Muhasebe-i Umumiye Kanunu ile Devlet İhale Kanunu'nun uygulanmayacak olmasının, denetim konusunda kuşku doğurduğunu ifade eder.

En geniş kaygı ise ÇED süreciyle ilgilidir. Endüstri bölgelerinin ÇED sürecine aykırı olarak *"yer tetkiki"*nden muaf tutulması; Yöre halkının katılımıyla toplantı öngörülmemiş olması; Sürece ilişkin inceleme, değerlendirme ve nihai karar için verilen 2 aylık sürenin gerçekçi olmaması; ÇED olumlu raporu varsa başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın 15 gün içinde her türlü iznin verilecek olması...

Noyan Özkan'a göre, bu düzenlemeyle yapılacak yatırımla ilgili kamu sağlığı ve diğer denetimler ortadan kaldırılmak isteniyor.

Ayrıca, yasa kapsamındaki acele kamulaştırma düzenlemesi de, Kamulaştırma Yasası'yla düzenlenen ve sınırlı amaçlarla başvurulabilen "acele kamulaştırma müessesesi"ne aykırıdır.

İzmir Barosu Başkanı Noyan Özkan'ın Cumhurbaşkanı Sezer'den talebi, yasayı onaylamadan önce sıraladığı bu kaygıları dikkate alması ve yasayı TBMM'ye iade etmesidir.

Bir temyiz başvurusu daha!

Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgelerinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davadaki ret kararı da, davacılar tarafından temyize gönderilir. Danıştay 6. Dairesi Tetkik Hakimi, istemin reddi gerektiğini ifade eder. Danıştay Savcısı ise mahkeme kararının esastan redde ilişkin bölümünün yürütülmesinin durdurulması isteminin kabul edilmesi gerektiğini savunur. Heyet, istemin, karşı tarafın cevabı alındıktan ve yasal cevap verme süresi geçtikten sonra incelenmesine karar verir. ⁽¹²⁵⁾

Bayındırlık Bakanlığı'nın karar düzeltme istemi de DİDDGK'nda ele alınır. Tetkik hakimi ile savcının düşüncesi, Bayındırlık Bakanlığı ve müdahillerin karar düzeltme isteminin reddi gerektiği yolundadır. Genel kurul, davacıların cevap dilekçesini aldıktan sonra incelemeyi kararlaştırır. ⁽¹²⁶⁾

Davacıların cevabı da genel kurula 5 Şubat 2002 tarihinde gönderilir. Davacılar, karar düzeltme isteminin usul hukukuna aykırı olduğunu savunur. Yasada sayılan koşullardan hiçbirine dayanmayan ve temyiz incelemesi sırasında tartışılıp kabul görmeyen bir konuda karar düzeltme talebinde bulunmak İYUY'na aykırıdır ve bu nedenle esasa girilmeden reddi gerekmektedir.

Başbakanlık gibi devletin üst kurumunun, mevcut hukuka aykırılıkları görmezden gelerek, firmanın 100 milyon dolar yatırım yaptığı, 1400 kişiye istihdam sağladığı, ekonomik kriz ortamında aleyhte kararlar dış yatırımların önünün kesileceği savunması oldukça ilginçtir. Davacıların dediği şudur:

"Bu savunmanın hukuk devleti olmakla ve bağımsızlıkla bir ilgisi yoktur. Hukukun üstünlüğü prensibinden taviz verilemez. Hukuk normlarının sadece ülke

---

¹²⁵ Danıştay 6. Daire'nin E: 2001/6785 sayılı dosyada 21.01.2002 tarihli kararı

¹²⁶ DİDDGK'nun E: 2002/11 sayılı dosyada 25.01.2002 tarihli kararı

vatandaşları için değil, yatırım yapan yabancılar dahil herkes için bağlayıcı olduğu unutulmamalıdır. Hukukta çifte standart olamaz. 100 milyon dolarlık yatırım yaptı diye hukuk normlarında ayrıcalık tanınmaz.

Ayrıca, fabrikada 1400 işçinin istihdam edildiği ve Türk mısırı işlendiği iddiası da doğru değildir. Cargill firması Türkiye’de üretilen mısırı kaliteli bulmadığı için işleyeceği mısırı dışarıdan getirmektedir. Ayrıca o bölge dünyaca tanınan sofralık zeytin üretim merkezi olduğu için mısır tarımı söz konusu olmadığı gibi ülke ekonomisi açısından elverişli de değildir. Savunmanın aksine fabrika, çıkardığı dumanı, gazı ve atıklarıyla zeytincilik için zararlıdır.”

Prof. Dr. Yücel Ünal vakası!

Cargill dosyaları arasında açılacak önemli bir parantez konusudur Prof. Dr. Yücel Ünal... Cargill’in, DİDDGK’na verdiği karar düzeltme dilekçesi ekinde "T.C. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu’nun 14.09.2001 günlü kararı hakkında teknik ve hukuki görüş" başlıklı 5 sayfalık rapor dikkat çeker. Raporun altında, "Prof. Dr. Yücel Ünal, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü" yazmaktadır. Bayındırlık Bakanlığı, Başbakanlık ve Cargill’in tüm savunmaları da bu rapora dayanmaktadır çünkü...

Davacılar adına Bursa Barosu Çevre Komisyonu Başkanı Cumhur Özcan, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü’ne 12 Şubat 2002 tarihinde bir mektup gönderir. Mektuba, söz konusu raporun örneğini ekler ve şöyle der:

"Plan uygulama hükümleri gibi teknik bir konu yanında, hukuki görüş de bildirilmiştir. Ayrıca değerli öğretim üyelerinden oluşan dosyamız bilirkişi kurulu, 'bilimsel olmayan, keyfi görüş bildirmekle' suçlanmıştır. Gerek teknik, gerekse hukuki görüş bildiren Sayın Prof. Dr. Yücel Ünal’ın rektörlüğüne bağlı mimarlık fakültesindeki görevi ve böyle bir rapor düzenlemeye yetkili olup olmadığı merak edilmiştir.”

Bu mektubun üzerinden bir ay geçer İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü’nden yanıt gelmez. 13 Mart’ta bu kez Bursa Barosu Başkanı Ramazan Hoça, yazıya yanıt alamadıklarını hatırlatır, konunun incelenerek bilgi verilmesini rica eder. Gene yanıt gelmez. Rektörle telefon görüşmesi yapma girişimi de sonuçsuz kalır.

29 Nisan 2002’de Ramazan Hoça bu kez Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı’na yazar. Yazışma trafiğini ve sonuç alınmadığını anlatır. Yanıt ister...

YÖK'ten yanıt 27 Haziran 2002 tarihinde gelir. YÖK Başkanvekili Bener Cordan, İTÜ'den gelen cevabi yazıya dayanarak, üniversite yönetim kurulunun 4 Nisan 2002'de konuyu incelemek üzere 3 öğretim üyesinden oluşan komisyon kurduğunu, çalışma biter bitmez Bursa Barosu'na bilgi vereceklerini bildirir.

Davacılar zaman kaybetmeyi göze almaz. Davalı ve müdahillerin karar düzeltme isteminin görüşüldüğü Danıştay İDDGK'na Prof. Dr. Yücel Ünal ile ilgili de dilekçe verirler. İyi niyetli olmadığı düşünölen ve bilimsellikten uzak bir rapora imza atan Prof. Ünal'ın üniversitedeki görevinin bir de kurul tarafından sorulmasını isterler.

Kemal Derviş'in ziyareti ve yargı yüzözzerleri!

Takvim 18 Şubat 2002'yi gösterirken Devlet Bakanı Kemal Derviş Bursa'dadır ve Cargill fabrikasını ziyaret eder. Bakan Derviş, Bursa Valisi Ali Fuat Güven, Büyükşehir Belediye Başkanı Erdoğan Bilenser ve Bursa Ticaret ve Sanayi Odası (BTSO) Başkanı Celal Sönmez ile birlikte gittiği tesiste, Cargill Ülke Müdürü Andrew Glass ile İş Geliştirme Direktörü Mustafa Sayınataç'dan bilgi alır. Tesisin üretim birimlerini gezen Derviş, gazetecilerin Cargill ile ilgili sorularını yanıtız bırakarak, TOFAŞ Fabrikası'na geçer. Bu bilgilerin verildiği bir haberin son cümlesinde, ABD şirketi Cargill tarafından 90 milyon dolarlık yatırımla kurulan ve nişasta, glikoz, fruktoz, mısır özü ile kepek üretilen tesiste 120 kişi istihdam edildiği duyurulur. Yanlışlık yok, yazıyla yüz yirmi!

İki gün sonra bir protesto eylemi gerçekleşir. Cargill ile ilgili hukuk mücadelesinin önderi Bursa Barosu, Türkiye çapında ses getirecek bir eylem gerçekleştirir. Bursa Barosu Başkanı Ramazan Hoça, uygulanmayan yargı kararlarının teşhiri için adliyeye siyah ilan panosu yerleştirir. Hoça'nın yanında o günün iktidar partisi milletvekili Ali Arabacı da vardır. Hoça, hukuk devletinde yargı kararlarının uygulanmaması gibi bir sorun olmaması gerektiğini söyler ve şöyle devam eder:

"Yargı kararlarına uyulmaması başta hak arama özgürlüğünü anlamsız hale getireceği gibi Anayasa'da ifadesini bulan yargı kararlarının bağlayıcı üstünlüğü ilkesine de aykırılık teşkil eder. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasındaki hükmüyle, sadece hiç uygulanmaması değil, aynı zamanda şeklen uygulandığı halde içeriğine uygun olarak gereğinin yerine getirilmemesi de yasaklanmıştır. Eğer buna toplum olarak karşı çıkmazsak, bu süreç tamamen uzar. Bu yüzden toplumun tüm kesimleri bir araya gelerek bu olaya karşı çıkmalıdır."

Hoça, Bursa'da 30 civarında uygulanmayan yargı kararı olduğunu açıklar ve ardından siyah panoya Cargill ile ilgili yürütmeyi durdurma kararını asar.

İstanbul basını aracılığıyla algı yönetimi!

Milliyet Gazetesi'nde tam sayfa yayımlanan Cargill Ülke Müdürü Andrew Glass ile yapılmış röportajın başlığı her ne kadar "*Krizlere biz de alıştık*" olsa da, içeriğinden, Cargill ile ilgili algıyı değiştirmeye yönelik bir çaba olduğu net biçimde görülür.

Eylem Türk'ün Glass'a yönelttiği ilk iki soru Cargill'i tanımaya/tanıtmaya yöneliktir.Cargill'in Türkiye'deki faaliyet ve nişasta bazlı şekerin kullanım alanı gibi iki soruya verilen yanıtlar, röportajın üçte ikisini oluşturur. Glass, ekonomik krizden ne oranda etkilendiklerini anlatır. Gazetecinin, "*Ardı ardına ekonomik kriz yaşayan Türkiye, yabancı sermaye açısından dezavantaj taşıyor. Yabancı sermayeli bir firmanın yöneticisi olarak yatırımcıların Türkiye'ye gelmesi için hangi kriterler önemli?*" sorusuna Glas'ın verdiği yanıt şöyledir:

"Yeni yatırımlar için önemli olan Türk ekonomisinin istikrarlı bir şekilde rayına oturup oturmadığı... İkinci olarak da yeni yatırımlara sunulan fırsatların bölgede bulunan diğer ülkelere göre rekabetçi olup olmadığına bakılır. Dolayısıyla bu iki önemli konu yeni yatırımcı için belirleyici olur."

"*Sunulan fırsatlar*" ifadesidir Glass'ın sözlerindeki can alıcı bölüm... Türkiye'de sunulmuştur sunulacağı kadarı... Ah bir de 'çevreciler', 'ulusalcılar', 'ille de hukukçular' olmasa!

Glass, en derin mesajını son cümlede verir. Ekonomik krizdi ya röportaj konusu... "*İçinde bulunulacak zorlukta Türkiye ile beraber oluruz. Yaşanacak krizlerde muhakkak kayıplarımız olacaktır. Ama şirket olarak Türkiye'nin krize girmesi durumunda ülkeyi bırakıp gidecek değiliz. Çünkü Cargill olarak bu ülkede 40 yıldır faaliyet gösteriyoruz*" der ve Türkiye'yi ne kadar çok sevdiklerini anlatmaya çalışır! (127)

Bu röportaja tepki gecikmez. DSP Bursa Milletvekili Ali Rahmi Beyreli, röportajı yapan Eylem Türk'e elektronik mektup yazar...Orhangazi'deki fabrikanın kaçak inşa edildiğini hatırlatarak "*Keşke bu soruları da sorsaydınız*" der ve sıralar. Bölgede hiçbir sanayi tesisine izin verilmezken nasıl izin alabildiklerini, devletin nasıl ve neden seferber olduğunu, mahkemenin durdurma kararına karşın inşaatı nasıl tamamladıklarını, Türkiye'yi müstemleke olarak görüp görmediklerini, başka

---

¹²⁷ Milliyet Gazetesi'nin 31 Mart 2002 tarihli sayısı

ülkelerde de böyle davranıp davranmadıklarını, Türkiye’de pek çok ABD yatırımı olmasına karşın Amerikan Büyükelçisinin neden özellikle bu yatırımı takip ettiğini vs.

Daha pek çok soru yöneltir Beyreli ama gazeteci elektronik posta yanıtında sadece teşekkür etmekle yetinir. Bu soruları sonradan değerlendirme gereği duymaz. Bellidir ki söz konusu röportaj "*advertorial*"dır. Yani bedeli ödenmiş röportaj!

Dava üstüne dava kafaları karıştırıyor

Cargill’e verilen emisyon ve deşarj izin belgelerinin iptali istemiyle açılan davada Bursa 2. İdare Mahkemesi’nce verilen ret kararının temyizinde ilk karar davacıların lehinedir. Danıştay 6. Daire, DİDDGK kararına dayanarak sonuca gider ve emisyon, deşarj izin belgelerinin iptali yönündeki istemin esastan reddedildiği kararı isabetli bulmaz, yürütmesinin durdurulmasını hükmeder. ⁽¹²⁸⁾

DİDDGK ise Bayındırlık Bakanlığı ile müdahiller Başbakanlık ve Cargill’in karar düzeltme talebini inceleyerek karara bağlayarak, karar düzeltme istemini oyçokluğu ile reddeder. ⁽¹²⁹⁾

...de, kim uygulayacak bu yargı kararlarını? İdarenin kulaklarına pamuk tıkanmıştır sanki!

Bir bürokrat çıkıp da "*Bu yargı kararlarını uygulamazsak vebal alırız*" demez mi?

Diyenler olur elbette... Ama diyenin sonu malum! Cargill ile ilgili yürütmeyi durdurma kararını uygulamaya koyacak olan Bursa Valiliği’dir. Makamda Ali Fuat Güven oturmaktadır. Davacılar adına Cumhur Özcan ve Şenay Özeray 11 Temmuz 2002 tarihinde bir dilekçe daha yazarak kamu görevlisinin sorumluluklarını hatırlatırlar.

Prensip kararı icat oldu, mertlik bozuldu?

Daha önce Orhaneli Termik Santrali davasında verilen yürütmeyi durdurma kararlarının üstünden atlamak için icat edilen "*Bakanlar Kurulu Prensip Kararı*"; Bülent Ecevit başkanlığındaki 57. Hükümet tarafından da Cargill için alınır. Yüksek Planlama Kurulu’nun karar tarihi ve sayısının hatırlatıldığı prensip

---

¹²⁸ Danıştay 6. Daire'nin E: 2001/6785 sayılı dosyada 18.04.2002 tarihli kararı

¹²⁹ DİDDGK'nun E: 2002/11 K: 2002/478 sayılı 31.05.2002 tarihli kararı

kararında "Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'ne ait fabrikanın işletilmesine ekli gerekçelerle devam edilmesi, Bakanlar Kurulu'nca 24.07.2002 tarihinde kararlaştırılmıştır"denir. ⁽¹³⁰⁾

Ekli gerekçelerin neler olduğu, 6 Haziran 2003 tarihinde Çevre ve Orman Bakanlığı'na gönderilen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan imzalı yazıda görülür. Şöyledir: "...adı geçen tesiste kullanılacak suyun İznik Gölü ile alakasının olmadığı, DSİ 1. Bölge'den alınan yazılarda belirtildiği üzere suyun bir başka akiferden temin edildiği, İznik Gölü'ne 7 kilometre uzaklıkta olan bu tesisin göl üzerinde su çekimine neden olmayacağı... Saha içinde herhangi bir kuyu olmadığından çevre kuzulara olumsuz bir etkinin mümkün olmadığı ve bu durumun DSİ tarafından hazırlanan raporlarda yer aldığı, periyodik olarak yapılan denetimlerle ilgili olarak 13 Kasım 2001'de TÜBİTAK Marmara Araştırma Enstitüsü'nün, tesisin su kirliliği yaratmadığına dair bir raporu olduğu..."

2003 tarihine atlamışken, Erdoğan imzalı bu yazının sonunda ne dendiğini de aktarmakta yarar var. Başbakan Erdoğan, "Söz konusu Bakanlar Kurulu Prensipteki Kararı halen yürürlükte olduğundan uygulamanın Prensipteki Kararına göre yapılması hususunda gereğini rica ederim" der Çevre ve Orman Bakanlığı'na... ⁽¹³¹⁾

Şimdi yeniden, en son prensip kararının alındığı 2002 Temmuz ayına dönelim. DSP Bursa Milletvekili Ali Arabacı, kararla ilgili olarak Başbakan Bülent Ecevit'in yanıtlaması istemiyle TBMM'de soru önergesi verir. Arabacı'nın önergesinde altı çizilecek yerler şöyledir: "...bu işletmeyle ilgili açılan davalarda mahkemelerce verilen kararları bertaraf etmeye yönelik ve anılan işletmenin faaliyetinin devamını sağlayan 'Bakanlar Kurulu Prensipteki Kararı' adı altında herhangi bir karar var mıdır? Varsa bu karar Cumhurbaşkanı'na imza için gönderilmiş midir? Resmi Gazete'de yayınlanması düşünülmekte midir? Gizlilik gerekçesi nedir?"

Prensipteki kararları icrai nitelikte değildir!

Ali Arabacı'nın sorularının karşılığı, önergeye verilecek yanıtta esas olmak üzere Başbakanlık Müsteşarı Dr. Füsun Koroğlutarafından hazırlanır, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Prof. Dr. Şükrü Sina Güreltarafından TBMM Başkanlığı'na gönderilir. Yanıtta, bakanlar kurulunca alınan tüm kararların Cumhurbaşkanı

---

¹³⁰ 24.07.2002 tarih ve P.2002/7 sayılı Bakanlar Kurulu Prensipteki Kararı

¹³¹ Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 06.06.2003 tarih, B.02.0.KKG/167-87/2504 sayılı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan imzalı yazısı

tarafından imzalanması gerekmediği ifade edilir. Prencip karar ya da kararnamesinin de aynı şekilde Cumhurbaşkanı onayı gerektirmediği belirtilerek şöyle denir:

"İdarenin tek taraflı olarak hukuki durumlarda değişiklik yapan, hukuki ilişkileri etkileyen kararlar alma yetkisi vardır. İdarenin bu yetkisi doktrinde icrai karar alma yetkisi olarak adlandırılmaktadır. Bu yetkiye dayanılarak alınan kararlar ise icrai karar olarak adlandırılır. Bununla birlikte idarenin tek taraflı olarak aldığı kararların tümü icrai nitelikte olmayan, açıklayıcı, bildirici, temenni mahiyetinde kararlardır. Bu kararlar hukuki durumlarda herhangi bir değişiklik yapmazlar. Bakanlar Kurulu prencip kararları da icrai nitelikte olmayıp, bu kararlar ile bakanlar kurulunca çeşitli konulardaki temel ilkeler belirlenmektedir.

Prencip kararları, icrai nitelik taşımayıp bakanlar kurulunun çeşitli konularda kabul ettiği kimi ilkeleri belirlemeleri ve sadece ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik açıklayıcı kararlar olmaları nedeniyle yayımlanmamaktadır." ⁽¹³²⁾

Oysa Prof. Dr. Pertev Bilgen, "Bakanlar Kurulu Prencip Kararı hakkında düşünceler" başlıklı makalesinde, bakanlar kurulu prencip kararının açıkça anayasaya aykırı olduğunu yazar ve şöyle devam eder:

"Türk hukukunda 'bakanlar kurulu kararı' yoktur ki, 'bakanlar kurulu prencip kararı' olsun. Türk hukukunda 'Cumhurbaşkanlığı kararnameleri vardır. Bu kararnameler üç türdür. Birincisi Cumhurbaşkanı, Başbakan ve tüm bakanlar tarafından imzalanır. Bunlara Bakanlar Kurulu kararnameleri denir. İkincisi, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve son zamanlarda başbakan yardımcısı ile ilgili bakan tarafından imzalanır. Bunlara müşterek kararname denir. Üçüncüsü yalnız Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır. Bunlara da Cumhurbaşkanlığı kararnameleri denir. Demek ki Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmamış, fakat Başbakan ve tüm bakanlar tarafından imzalanmış bir belge yok hükmündedir. Yoklukla malüldür. Kimseyi bağlamaz."

"Cargill'e devam" diyecek AKP iktidarı görevde

3 Kasım 2002 tarihi, Türkiye'de pek çok şeyin değişeceği, rejimin temellerinin sarsılacağı, yargının hiçbir dönemde olmadığı kadar siyasallaştırılacağı, Ergenekon, Balyoz gibi kod adlarla açılacak davalarda düzmece delillerle

---

¹³² Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'nün 29.08.2002 tarih, 106-778/4731 sayılı yazısı

insanların yıllarca tutuklu yargılanıp hayatlarının karartılacağı bir dönemin başlangıcı olacaktır.

Antidemokratik seçim sisteminin nimetinden yararlanan Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) yüzde 34,43 oyla TBMM'deki 550 sandalyeden 365'ini elde ederek tek başına iktidar olur, hükümeti de Abdullah Gül kurar. Aldığı hapis cezası nedeniyle milletvekili seçilemeyen ve özel yasal düzenlemeyle bu engelden kurtulan Erdoğan ise ancak 9 Mart 2003'te yapılacak ara seçimde Siirt Milletvekili seçilerek, 59. Hükümeti kurar ve Türkiye'ye uzun yıllar damgasını vurur.

Cargill ile ilgili yargı kararlarını uygulamaya Recep Tayyip Erdoğan'ın da yanaşmadığını, Ecevit döneminde alınan Bakanlar Kurulu Prensip Kararı doğrultusunda işletmenin çalışmasına devam talimatı verdiğini 6 Haziran 2003 tarihli yazıda görmüştük. Nitekim Mesut Yılmaz döneminde başlayıp, Ecevit döneminde devam eden yargı kararlarına karşı tutum AKP'li yıllarda da sürer, Başbakan iken kararları uygulamadığı için Recep Tayyip Erdoğan hakkında açılan tazminat davası Cumhurbaşkanı olduğunda da devam eder.

Plan değişikliğine bir iptal daha

Bayındırlık Bakanlığı'nın İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda Cargill'in bulunduğu 'tarımsal' alanı 'tarımsal sanayi'ye dönüştürmesinin iptali istenmiş, Danıştay 6. Daire de, talebi bir kısım davacının ehliyeti yönünden ve plan değişikliğine ilişkin de esastan reddetmişti. DİDDGK, ehliyet yönünden reddi onamış, esastan reddi ise bozmuştu.

Bunun üzerine Danıştay 6. Daire, tesisin tarımsal sanayi değil, 'gıda sanayi' kategorisine dahil edilebilecek bir tesis olduğuna kanaat getirir. Dava konusu planlar, söz konusu alanda yapılabilecek inşaatları 500 metrekareyle sınırlamış ve bu yapıların da sadece tarım ve hayvancılık amaçlı olmasını hükme bağlamıştır çünkü... Bu nedenle Bayındırlık Bakanlığı'nın yaptığı işlem, plan hükümlerine aykırıdır, ana kullanım kararlarını bozucu olması nedeniyle şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uygun değildir. Bu nedenlerle plan değişikliğinin iptaline hükmedilir. ⁽¹³³⁾

---

¹³³ Danıştay 6. Daire'nin E: 2002/4839 K: 2002/5652 sayılı dosyada 26.11.2002 tarihli kararı

Bunca yargı kararının idare için bir anlamı yoktur elbette! Türkiye sözde bir hukuk devletidir ama bürokrasi yargı kararına değil, siyaseten verilen emre bakar. Tıpkı, Bursa İl Çevre Müdürlüğü'nün Bursa Barosu'nun yazısına verdiği yanıtta görüldüğü gibi...

Yıl 2003 olmuştur. Bursa Barosu, Bursa Valiliği'nden, Danıştay 6. Daire'nin 13 Nisan 2002 tarihli yürütmenin durdurulması kararı doğrultusunda işlem yapılmasını ister. Çevre Müdürlüğü'nden Baro'ya gönderilen Vali Yardımcısı Mustafa Aydın imzalı yazıda ise dava konusu bir yıl süreli deşarj izninin süresi dolduğu için yürütmenin durdurulmasının fiilen olanağı kalmadığı bildirilir. Emisyon izniyle ilgili olarak da Danıştay kararının uygulanması yönünde işlem yapıldığı ifade edilir. Can alıcı ifadeler son paragraftadır.

"Ancak, Bakanlar Kurulu 24.07.2002 tarih ve 2002/7 sayılı kararı ile Cargill AŞ'ne ait fabrikanın faaliyetine devam edilmesine karar vermiştir. Bu husus yeni bir idari karar mahiyetinde olup Valiliğimizin yetki sınırlarını aşmaktadır." ⁽¹³⁴⁾

Anayasal suç işliyorsunuz!

Bürokratin başında "Demokles'in kılıcı" sallanmaktadır her daim. Hukuken yaptırım gücü olmasa da Bakanlar Kurulu'nun verdiği prensip kararına karşı bir tavır göstermek olanaksızdır. Fakat davacılar, bürokratlara son uyarıyı yaparlar. Danıştay 6. Daire'nin 18 Nisan 2002 tarihli yürütmenin durdurulması kararına uygun işlem yapılmadığı takdirde, karara uymayan ve uygulamayanlar hakkında suç duyurusunda bulunulacağı ve tazminat talebiyle dava açılacağı 26 Şubat 2003 tarihli yazıyla bildirilir. Uzunca yazıda detaylı açıklama yapılır, açılacağı duyurulan davayla ilgili yasal dayanaklar hatırlatılır. Ayrıca, 'Bakanlar Kurulu Prensip kararının yeni bir idari karar niteliğinde olduğu öne sürülerek konunun Valiliğin yetki sınırlarını aştığı' yolundaki yanıtta da, 1982 Anayasası'nın 138. maddesiyle karşılık verilir. Yani hiçbir idari karar yargı kararlarını değiştiremez, yerine getirilmesini geciktiremez! TBMM'de Milletvekili Ali Arabacı'nın soru önergesi üzerine Başbakanlık tarafından verilen yanıtta göre de, icrai nitelikte olmayan prensip kararlarının hukuki durumlarda hiçbir değişiklik yapamayacağıın ifade edildiği bildirilir.

---

¹³⁴ Bursa Valiliği İl Çevre Müdürlüğü'nün 06.02.2003 tarih, B.19.4.İÇM.2-16(0371)00/00-424 sayılı yazısı

Ancak Ankara'da rüzgar ters yönden esmeye başlar. Başbakanlık, Bursa Valiliği ve Cargill'in, yerel mahkemenin verdiği ruhsat iptali kararının bozulması talebi Danıştay'caolumlu karşılanır. Ancak işin esasından değil, sadece ehliyet yönünden bozma kararı verilir ve *"İdare mahkemesince davacıların dava konusu işlemlere karşı dava açma ehliyetlerinin bulunup bulunmadığı hususunun değerlendirilmesi suretiyle yeniden bir karar verilmesi gerekmektedir"* denir. Karara karşı oy kullanan üyeler ise, imar uygulamaları gibi kamu yararını çok yakından ilgilendiren konularda bireylerin dava açma hakkının geniş yorumlanması gerektiğini savunur. ⁽¹³⁵⁾

Bozma kararına itiraz, Bursa Barosu, Makine, Kimya, Elektrik Mühendisleri ile Serbest Mali Müşavir ve Muhasebeci odaları tarafından yapılır. Karar düzeltme istemidilekçesini Ali Arabacı hazırlar. Daha önceki kararlar doğrultusunda ehliyete ilişkin yapılan savunmalar bu kez daha ayrıntılı anlatılır. Bozma kararının Anayasa Mahkemesi ile dairenin kendi kararlarına, idare ve çevre hukukundaki gelişmelere, Anayasa'ya, Çevre Yasası'na, İYUY'na aykırı olduğu belirtilir ve *"Bu davaya özgü verilmiş gibi görünen kararın yaratacağı tahribat hiçbir şekilde giderilemez. Bunun önüne geçilmelidir"* denir.

Bursa-Ankara arası Cargill otobanı!

Yargıdaki Cargill trafiği yoğunlaşır. Bursa-Ankara arasında adeta Cargill otobanı oluşur. Kararların biri gider biri gelir.

Danıştay 6. Daire, Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun 10 Ağustos 2000 tarihinde Cargill'e emisyon ve deşarj izin belgesi veren kararının iptali istemiyle açılan davada Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin ehliyet yönünden ve esastan ret kararına itirazı ele alır. Davacıların temyiz başvurusunu değerlendiren Yüksek Mahkeme, Bursa Barosu, Makine, Kimya, Elektrik mühendisleri ile Serbest Mali Müşavir ve Muhasebeciler, 7. Bölge Eczacılar, Diş Hekimleri, Tabip odalarının ehliyeti açısından redde ilişkin kısmını oyçokluğuyla onar. Davacılar arasında yer alan

---

¹³⁵ Danıştay 6. Daire'nin E: 2000/6142 K: 2003/2013 sayılı dosyada 20.03.2003 tarihli kararı

İnşaat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi'nin ehliyeti yönünden ve esastan redde ilişkin kısmını da bozar. ⁽¹³⁶⁾

Aynı heyet aynı gün bir başka Cargill dosyasına daha bakar. Yine Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 29 Kasım 2000 tarihli kararının bozulmasına hükmeder ki, bu karar da, Cargill'e 25 Şubat 2000 tarihinde verilen yapı ruhsatının iptaline ilişkindir. ⁽¹³⁷⁾

Böylece hem emisyon ve deşarj izin belgesi, hem de ruhsat iptali davaları davacıların lehine sonuçlanır. Elbette bu kararlar da davanın sonu demek değildir.

Bürokrasi, Cargill'i aklamak için elinden geleni yapar ama korku da sezilir. Zira Bursa İl Çevre Müdürlüğü'nün gereği için Çevre Bakanlığı, bilgi için de Başbakanlık'a gönderdiği yazıda, yargı kararlarından bahsedilir ama *"Bakanlığımızın talimatı doğrultusunda faaliyetine devam eden sözkonusu tesis halihazırda çevre kirliliği oluşturmamaktadır"* denmesi, hukuksuzluğun, kanunsuzluğun açık belgesidir. Yazının ekine, Bursa Barosu Başkanlığı ve davacı vekilleri Şenay Özeray ve Cumhuriyet Özman'ın *"kararları uygulayın, yoksa tazminat davası açacağız"* uyarısı da eklenir ve bu uyarıların bakanlıkça da değerlendirilmesi *"arz edilir!"* ⁽¹³⁸⁾

Vali Yardımcısı Mustafa Aydın'ın imzası vardır yazıda... Aynı imzayla avukatlar Özeray ve Özman'a gönderilen yazıda da, Çevre Bakanlığı'nın, Başbakanlık'ın, Bakanlar Kurulu Prensipl Kararı doğrultusunda Cargill'e ait fabrikanın işletilmesine devam edilmesinin uygun görüldüğü yolundaki talimatı hatırlatılır. Şöyle denir: *"Bakanlığımızın talimat yazısı üzerine yapılacak yeni bir işlemin bulunmadığını..."*

Etek tutuştuğunda kurtarıcı medya!

Cargill köşeye sıkışmıştır iyice... Bu durumda yapılması gereken tek şey, medya aracılığıyla masumiyet rolleri oynamak, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntıyı da kullanarak, yargı kararlarını haksız bir engelmis gibi anlatmaktır... *"Cargill bekliyor"* başlıklı Bursa Hakimiyet Gazetesi haberinde, firmanın her yıl 25

---

¹³⁶ Danıştay 6. Daire'nin E: 2001/6785 K: 2003/2020 sayılı dosyada 24.03.2003 tarihli kararı

¹³⁷ Danıştay 6. Daire'nin E: 2001/655 K: 2003/2021 sayılı dosyada 24.03.2003 tarihli kararı

¹³⁸ Bursa İl Çevre Müdürlüğü'nün 31.03.2003 tarih, 1171 sayılı yazısı

milyon dolarlık ihracat imkanı sağlayacak ek tesis yatırımını, aleyhine açılan davalar devam ettiği için gerçekleştiremediği anlatılır.

Bu ifadeden anlaşılır ki, başından itibaren usulsüz ve yasadışı vücuda getirilen Cargill'e ek tesis yapılması planlanmaktadır. Kemal Özbelli aynı haberin ayrıntısında şöyle der: "*Devam eden 4 dava var ve davalar Danıştay 6. Dairesi'nde temyiz aşamasında. Lehimize karar çıkarsa bu yatırımı gerçekleştiririz.*"

Bu ifade bir anlamda, yabancı yatırım gelsin diye Türkiye'nin hukukunu, bağımsızlığını, doğal kaynaklarını yayılmacı sermayenin önüne seren siyasilere mesaj niteliğindedir. Mahkeme Cargill lehine karar versin ki, onlar da yeni yatırım yapsınlar!

Davaların, Cargill ile ilgili endişeleri olanlar tarafından açıldığını ve bu endişeler doğrultusunda verilen mücadeleyi yadırgamamak gerektiğini belirtir Özbelli... "*Proje ilk gündeme geldiğinde gerekli bilgilendirmeyi yapmış olsaydık bu süreci yaşamayacaktık*" der ve Cargill'in geçmişinde böyle kötü deneyimler olmadığı için önceden kestiremediklerini anlatır.

Tabii ya... Amerika'nın 1970'li yıllardan itibaren yürüttüğü GDO'lu gıda politikasının şimdiye kadarki uygulama alanı olan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde böylesi bir dirençle karşılaşılmamıştır! Şaşkınlıkları bundandır.

Kemal Özbelli bir de müjde verir söz konusu haberde... Fabrikanın yaydığı mısır kokusundan rahatsız olunması sonucu kokuyu giderici yatırım yaptıklarını, kullandıkları teknolojinin de Türkiye'de ilk olduğunu ifade eder. ⁽¹³⁹⁾

Bu haberden dokuz gün sonra bu kez Olay Gazetesi'nde "*Cargill'den doğulu çiftçiye mısır önerisi*" başlıklı haber yer alır. Bitlis, Bingöl, Hakkari, Adıyaman, Siirt, Muş ve Diyarbakır'dan 34 çiftçi ve 11 teknik adam, Cargill Türkiye İş Geliştirme Direktörü Ender Usluoğlu'nun mısır ekmeleri önerisine 'mesafe uzaklığı' yakınmasıyla karşılık verir. Kemal Özbelli ise kaliteli ve istedikleri nitelikleri taşıdığı sürece Türkiye'nin her yerinden mısır alabileceklerini söyler. Bunun

---

¹³⁹ Bursa Hakimiyet Gazetesi'nin 10.03.2003 tarihli sayısında Hasan Ali Çavuş imzalı haber

üzerine Doğu ve Güneydoğulu çiftçiler Cargill'den ve tabii ki devletten destek bekleediklerini dillendirirler. ⁽¹⁴⁰⁾

Son uyarı ve nihayet suç duyurusu

Danıştay'ın en son verdiği kararlar hem idare, hem de Cargill yöneticilerinin canını sıkarak. Bayındırlık Bakanlığı, 6. Daire'nin plan iptaliyle ilgili kararının bozulması istemiyle DİDDGK'na başvurur. Bakanlık, imar planı değişikliğinin iptaline hükmedilen kararın "*çok büyük bir hatayla alındığını*" iddia eder. İddia şöyledir: "*Danıştay 6. Dairesi, çok büyük bir maddi hata yaparak ve yanlış bir plan hükmü uygulayarak daha önce oybirliği ile reddettiği iptal istemini bu defa, dava konusunda, delillerde ve mevzuatta hiçbir değişiklik ve yeni durumlar olmaksızın oybirliğiyle iptal etmesi kararının bozulmasını talep ediyoruz.*"

Aynı şekilde davanın müdahilleri Cargill ve Başbakanlık da itirazlarını aynı gerekçeye dayandırarak, plan değişikliği iptali kararının bozulmasını isterler. Bu başvurular 2003 Mayıs ayının ortasında yapılır.

14 Mayıs 2003'te Avukat Cumhur Özcan, Bursa Barosu Başkanlığı'na bir yazı yazar ve yargı kararlarını uygulamayan kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağını sorar. Yazı, o ana kadar gelinen sürecin de kaba özetini içerir.

Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol, Cumhur Özcan'ın yazısı üzerine Bursa Valiliği'ne bir uyarı daha gönderir. Cargill davacıları Bursa Barosu, TMMOB'a bağlı kimya, makine, elektrik, ziraat ve orman mühendisleri ile mimarlar, serbest muhasebeci ve mali müşavirler, eczacılar ve diş hekimleri odaları, Ali Arabacı, Levent Gencelli ve Gürhan Akdoğan İçişleri Bakanlığı'na başvurur. Bursa'nın bir önceki ve o anki valileri Ali Fuat Güven ile Oğuz Kağan Köksal hakkında "*görevi ihmal ve kötüye kullanmak*" suçlamasıyla şikayette bulunurlar.

Şikayet dilekçesinde vekil avukatlar Cumhur Özcan, Şenay Özeray, Ali Arabacı, Ramazan Hoça, Ayşe Bakar, Fethiye Altıntaş, Kadriye Gökçadır, Burak Giray, Eralp Atabek, Nezih Sütçü ve İnci Kutgün'ün imzaları vardır.

Süreç anlatıldıktan sonra İçişleri Bakanlığı'ndan istenen, iki vali hakkında soruşturma başlatılması ve kamu davası açılmasıdır. Bu dilekçe aynı zamanda suç

---

¹⁴⁰ Bursa Olay Gazetesi'nin 19.03.2003 tarihli sayısında Aydın Dağtekin imzalı haber

duyurusu dilekçesidir. Bir örneği de Bursa Cumhuriyet Savcılığı aracılığıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilir.

Buna rağmen idare, Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı doğrultusunda işlem yapmaya direnir. Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nden Bursa Valiliği'ne gönderilen yazıda, prensip kararının halen yürürlükte olduğu ve buna göre uygulama yapılması gerektiği bildirilir. ⁽¹⁴¹⁾

Bursa Valiliği, bakanlığın bu yazısına dayanarak, Bursa Barosu'nun 3 Ocak 2003 tarihli yazısını 23 Haziran 2003'te yanıtlar. Yanıtta, uygulamanın prensip kararı doğrultusunda yapılması talimatı verildiği anlatılır. ⁽¹⁴²⁾

“Çevre Ödülü”ne isyan açıklaması

Cargill olayının patlak verdiği günlerde Bursa'da oluşan birliktelikte yer alan ve bir Hollanda gezisinde ikna olan BUSİAD yöneticilerinin 2003 yılında Cargill'e "Çevre Ödülü" vermeleri, Bursa'daki sivil toplum örgütlerinin ateşini bir kez daha yükseltir.

BUSİAD'ın kurucu başkanı Doğan Ersöz'e atfedilen geleneksel ödüller verilir her yıl... Cargill'in çevre ödülünü de dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun verir. Haber, 10 Haziran 2003 tarihli yerel gazetelerin birinci sayfalarındadır. Bunun üzerine Bursa Akademik Odalar Birliği bir basın açıklaması yapar:

"...kanunlara ve hukuka aykırı olarak devam eden, Bursa Valiliği'nce geçmişte verilen bir yıllık emisyon izni bitmiş olan bir işletmeye 'Çevre Ödülü'nün hangi kriterlere göre verildiği merak konusudur.

Ayrıca çevre dalında bu firmaya verilen ödül, ödül kelimesinin anlamını da bu olayda farklılaştırmaktadır. Bugün için yasal olarak faaliyetine devam etmesi mümkün olmayan bu firma yasallaştırılmak mı istenmektedir, teselli mi edilmektedir? Yoksa bu tür ödüllerle kamuoyu yanıltılarak 'bu tesis yasaldır' izlenimi mi verilmek istenmektedir? Ya da birileri vefa borçlarını mı ödemektedir?"

---

¹⁴¹ Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü'nün 17.06.2003 tarih, 227 sayılı yazısı

¹⁴² Bursa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün 23.06.2003 tarih, 03-2132 sayılı yazısı

Bursa Akademik Odalar Birliği temsilcileri, dönemin Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun'un Cargill'in yasal durumunu bilip bilmediği konusunda fikre sahip olmadıklarını ifade ederler. Basın açıklamasına şöyle devam edilir:

"Sayın Bakan Ali Coşkun'un bilerek böyle bir ödöl törenine katılması, çocuklarımızdan ödünç aldığımız bu toprakları kirleterek ulusal kaynaklarımızı yok etme noktasında olan firmaya ödöl vermesi mevcut iktidarın da bir önceki gibi çok uluslu sermayeye karşı teslimiyetinin bir sinyali midir? Yasaya aykırı durum ve oluşumların sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmesi, bu konuda eleştirdikleri politikacıların benzer davranışlarından daha yanlış sonuçlara neden olabilir. Hukuka meydan okumak kim tarafından ve hangi amaçla yapılırsa yapılsın ciddi bir tehlikedir."

"Tek amaç hukuk ihlaliyle mücadele"

O tarihlerde davacılar adına bir açıklama da Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu'ndan gelir. Dava süreci özetlenir, Cargill ve idare aleyhine verilen kararlar hatırlatılır.Şöyle denir:

"Diliyoruz ki bu kararlardan sonra, (önce destek verip daha sonra Cargill yanında yer alan ve) bizleri yanlış bilgilendirmekle ve yabancı sermaye düşmanlığı ile suçlayan bazı kuruluş ve medya mensupları da verdiğimiz mücadelenin siyasi ve ideolojik değil, hukuki bir mücadele olduğunu ve haklı olduğumuzu artık anlamışlardır."

Davacılar olarak ne kimseyi yanlış bilgilendirdik ne de sanayileşmenin karşısında olduk. Ülkesini seven ve hukuka bağlı herkesin yapması gerekeni yaptık. Ülke kaynaklarının çok uluslu şirketlere peşkeş çekilmek istenmesine ve hukuk ihlallerine karşı koyduk. Ve bundan sonra da hukuk ihlallerinin karşısında olacağız."

Haziran ayının sonunda Bursa Akademik Odalar Birliği "Cargill Davası'nda saptırılmaya çalışılan gerçekler" başlıklı bir açıklama daha yapar. Yerel gazetelerde yayınlanan bir haberde Cargill yetkililerinin, "Cargill fabrikası hakkında Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararının Danıştay tarafından bozulduğunu ve hukuk sistemine her zaman tam olarak inandıklarını"söylediği hatırlatılır ve "Hukuki birçok yanlış içeren bu açıklama, kamuoyunu yanıltmak üzere bilinçli yapılmıştır" denir.

Ardından da yargı sürecindeki kararlar bir bir anlatılır. Ortadan kaldırılan bir mahkeme kararı olmadığı gibi, kararları uygulamayan kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulunulduğu bildirilir ve açıklama şu cümlelerle bağlanır:

"Cargill firması yetkililerinin bu tür açıklamaları ile gerçeklerin ve mahkeme kararlarının gizlenmesi mümkün değildir. Er ya da geç hukuk galip gelecek, fabrikanın yasa dışı faaliyetine dur denilecektir. Cargill firması yetkililerini hukuki ciddiyete ve gerçekleri ifade etmeye davet ediyoruz."

Hadi, Cargill yetkililerinin kamuoyunu yanıltmak için gazetelere demeçler vermesi anlaşılabilir ama bir bilim adamının "Konunun tarafımdan incelenerek görüş bildirmem istenmektedir" deyip, yargı kararlarını ters yüz ederek yorum yapması anlaşılabilir değildir.

İstanbul Teknik Üniversitesi emekli öğretim üyeleri arasında adı geçen, "Türk Şehir Planlama Hukukunun Dünü Bugünü 1985-2015"adlı kitabın yazarı Prof. Dr. Yücel Ünal'ın, ortalığı karıştıran raporlarını önceki sayfalardan hatırlıyoruz.

Bursa Barosu, İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü Öğretim Üyesi olan Prof. Dr. Yücel Ünal'ın verdiği "teknik ve hukuki rapor"la ilgili İTÜ ve YÖK ile yaptığı yazışmalardan sonuç alamamıştı.

İşte o Yücel Ünal, 31 Temmuz 2003 tarihli bir raporla yine ortaya çıkar. Ünal'ın branşı şehir ve bölge planlamasıdır ama sözde hukuki raporlar düzenleyerek, yargı kararlarını eleştirir ve davaya yön vermeye çalışır.

Dava konusu emisyon ve deşarj izinlerinin, bu izinlerle ilişkisi olmayan bir plan değişikliği ve bunun iptali ile ilgili davaya dayandığını yazar. Planlama ve imarla ilgili işlem ve düzenlemeler incelendiğinde bu durumun açık seçik ortaya çıkacağını savunur.

Prof. Ünal, plan değişikliği iptali davası ile hiç ilişkisi bulunmadığını iddia ettiği deşarj ve emisyon izin belgelerinin iptali davası arasında ilişki kurulmasının anlaşılması mümkün olmayan ve hukuk mantığına ters düşen bir durum olduğunu savunur.

Bak postacı geliyor selam veriyor!

Çocukluğumuzda öğrendiğimiz ilk şarkılardan biridir, "Bak postacı geliyor selam veriyor, herkes ona bakıyor merak ediyor!"

2003 yılı Ağustos ayında Bursa Barosu Çevre Komisyonu başkan ve üyeleri meraktan çatlar adeta... Zira 23 Haziran 2003 tarihinde Bursa Adliye Sarayı Postanesi'nden Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ile İçişleri Bakanlığı'na gönderilen suç duyurusu dosyalarının posta alındıları, 51 gün geçmiş olmasına karşın dönmemiştir. Cargill davacıları şüpheye düşer. Öyle ya, Cargill için devlet seferber edilmişken, yargı kararlarını uygulamayan kamu görevlileri hakkındaki suç duyurusu postalarının kaybolması da şaşırtmamalıdır.

Avukat Cumhuriyet Özcan Bursa PTT Başmüdürlüğü'ne dilekçe yazar, Yargıtay ve İçişleri Bakanlığı'na gönderilen dosyaların posta alındılarının 51 gün geçmesine karşın dönmediğini belirterek şöyle der:

"Her iki dosya alındısının birlikte dönmemiş olması ilginçtir. Dosyalarımızın özellikle kaybedildiği söylenmektedir. Dosyalarımızın akıbeti hakkında ivedi olarak bilgi verilmesini, dosyalar kayboldu ise sorumlular hakkında işlem yapılmasını, aksi takdirde sorumlular hakkında Ulaştırma Bakanlığı ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunacağımızın bilinmesini..."

Yanıt neredeyse bir ay sonra gelir. Yanıtta, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilen dosyanın 25 Haziran 2003'te evrak memuru Muharrem Erkol'a, İçişleri Bakanlığı'na ait gönderinin de aynı tarihte evrak şefi Enis Yavaş'a teslim edildiği bildirilir. ⁽¹⁴³⁾

Böylece dosyaların ulaştığı öğrenilir ve bir şüphe ortadan kalkar. Peki, sonra ne olur?

Dönemin İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu, Bursa valileri Oğuz Kağan Köksal ile Ali Fuat Güven hakkındaki ihbar ve şikayetin işleme konulmamasını, Personel Genel Müdürlüğü'nün görüşü doğrultusunda onaylar. ⁽¹⁴⁴⁾ Aksu'nun onayladığı belgede, o zamanki Vali Oğuz Kağan Köksal hakkında işlem yapılmamasının gerekçesi Bakanlar Kurulu Prensip Kararı'dır. Önceki Vali Ali Fuat Güven ile ilgili gerekçe de, Danıştay 6. Daire'nin kararı gereğiemisyon ve deşarj izinlerinin tamamen ortadan kalkmasıdır.

---

¹⁴³ PTT Genel Müdürlüğü Bursa PİM Müdürlüğü'nün 09.09.2003 tarih ve 5347 sayılı yazısı

¹⁴⁴ İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu tarafından 05.09.2003 tarihinde onanmış, İçişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nün 328 sayılı yazısı

İçişleri Bakanlığının sözkonusu yazısında Bakan Aksu'dan önceki onay, Müsteşar Vekili Şahabettin Harput'a aittir. Harput, daha sonra Bursa Valiliği'ne atanacaktır.

Ne tuhaf bir meslek!

Danıştay 6. Daire'nin, emisyon ve deşarj izin belgeleriyle ilgili İdareve Cargill aleyhine verdiği kararlara da itiraz edilir. Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin esastan ret kararının onanması istenir. Zira Danıştay, davacılar aleyhine verilen ret kararını bozmuştur. Cargill'in avukatı İbrahim Yaşar, Danıştay 6. Daire'nin bozma hükmünü, DİDDGK'nun imar planı değişikliği iptal kararına dayanarak verdiğini hatırlatır. Sonra da, plan değişikliği ile emisyon ve deşarj izin belgelerinin ayrı davaların konusu olduğunu söyleyip, temelinden hukuksuz olan işlemlerin mevzuata uygunluğunu savunmaya çalışır.

Yaşar, idari işlemlerin tesis edildikleri andaki planlama ve mevzuat hükümlerine uygunlukları açısından değerlendirildiklerini ifade eder ve *"Şu anda, planlamaya ve mevzuata uygun 1/1000 ölçekli revize edilmiş bir plan, yapı izni, yapı kullanma izni ve bunlara dayalı olarak alınmış deşarj ve emisyon izin belgeleri mevcuttur"* der.

Cargill aleyhinde dava açan avukatlar *"Bu fabrika, sömürgeci Amerika'nın Türkiye'nin doğal kaynaklarını kullanmak için, çevreyi önemsemeksizin elinden geleni ardına koymayan bir zihniyete ait"* derken, karşı tarafın avukatları ise *"Müvekkil, Türkiye ekonomisine gerek tarımsal alanda ve gerekse istihdam açısından ciddi katkıda bulunan örnek gösterilecek bir kuruluştur. Tüm işlemleri yargı denetiminden geçmiş nadir kuruluşlardan biridir. Davacılar tarafından sürdürülen ve hakkın suiistimali olarak tavsif edilebilecek (nitelendirilebilecek) dava ve konuya açıklanan beyanlara rağmen, hukuka saygı yoluyla bugün yasallığı tartışılmaz bir işletme olarak faaliyetini sürdürmektedir"* diyebiliyor.

"Cargill hukuksuz, yasadışı bir tesistir" diyen de avukat, *"Yasallığı tartışılmaz bir işletme"* diyen de... Peki, doğrusunu kim söyleyecek? Elbette yargıçlar...

Ancak Cargill davaları gösteriyor ki yargıçların da kafası karışmıştır iyice... Bursa Valiliği'nin karar düzeltme istemi dilekçesini yazan Avukat Zeki Şengür'ün iddiasıda bu yöndedir. Şengür, Danıştay'ın 20 Mart 2003 tarihinde, fabrikanın inşaat ruhsatının iptaline ilişkin idare mahkemesi kararını bozduğunu hatırlatır ve *"Bu şartlar dahilinde yasal bir inşaat ruhsatı ile inşa edilen fabrikanın emisyon ve deşarj izni alması da yasaldir. Bu nedenle kararın esastan reddine ilişkin kısmının bozulması kararının tashihini talep zarureti doğmuştur"* der.

Ayrıca başka bir Danıştay kararını emsal gösterir ve bu davada İnşaat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi'nin ehliyetsizliğine hükmedilmesine karşın, düzeltilmesini istedikleri davada İMO'nun ehliyetinin kabulünün çelişki oluşturduğuna işaret eder.

Hem Cargill'in, hem de Bursa Valiliği'nin karar düzeltme istemlerine karşılık davacılar da dilekçelerini yazar. Avukat Cumhur Özcan'ın dilekçesi kısa ve nettir. Davalı Bursa Valiliği'nin düzeltme isteminde bulunduğu konular, Danıştay 6. Daire'nin 24 Mart 2003 tarih ve 2003/2020 sayılı kararında ayrıntılı olarak tartışılmış ve reddedilmiştir. Davalı idarenin karar düzeltme talebinde İYUY'nın 54. maddesinde aranan koşulların hiçbiri mevcut değildir. Mahkemenin esasa ilişkin verdiği karar doğrudur ve onanmalıdır. Uyuşmazlık konusu alanda tarımsal sanayi amaçlı nişasta fabrikası kurulmasına olanak bulunmadığı, DİDDGK'nun 14 Eylül 2001 tarihli bozma kararı doğrultusunda Danıştay 6. Daire'nin 26 Kasım 2002 tarihinde verdiği kararla şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkmıştır. Bu aşamadan sonra davalı idarenin nişasta fabrikasından "*ruhsatlı fabrika inşaatı*" diye söz etmesinin bir anlamı yoktur. Kurulmasına yasal imkan bulunmayan bir fabrikanın emisyon ve deşarj izni de olamaz!

Can simidi endüstri bölgesi

Cargill'e yeniden medya penceresinden bakmaya devam edelim. Hürriyet Gazetesi'nde yer alan haberde Proje Müdürü Kemal Özbelli şöyle der: "*Önümüzü açın 170 milyon dolara çikalım!*"

Nedir Cargill'in önündeki engel?

Elbette açılan davalar! Bursalıların verdiği hukuk mücadelesidir! Hukuk, yasa, adalet, bağımsızlıkgibi kavramların önemi yoktur onlar için... Fabrikayı kondukları birinci sınıf tarım arazisinin tapusu her ne kadar kendilerinde olsa da ruhen kendi toprakları değildir nasıl olsa! Önemli olan Cargill'in sorunsuz yoluna devam etmesi, GDO'lu mısırlardan servete servet katması ve tabii ki Amerika'nın yüksek çıkarlarının korunmasıdır. O nedenle Özbelli "*Gündemimizde 80 milyon dolarlık yeni yatırım var. Ancak, idare aleyhine 'yatırım durdurma' davaları ABD'yi tedirgin ediyor. Endüstri Bölgesi olursak sorun çözülecek*" diye konuşur Hürriyet'e...

Özbelli, Cargill'in önündeki dava engellerinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın gündeminde olan Endüstri Bölgeleri Yasa Taslağı'nın yasalaşmasıyla çözülebileceğini belirtir ve şunları söyler:

"Sanayi Bakanımız (Ali Coşkun) bu tasarının yasalaşmasını çok istiyor. Bizim tesislerin bulunduğu yer de Endüstri Bölgesi ilan edildiği an, idare aleyhine açılmış 'yatırımı iptal' davaları geçersiz kalıyor. Biz yeni yatırım projelerini ayrıca atıl olan kapasitelerimizi tamamlamak amacıyla da devreye sokmak istiyoruz. Şeker Kanunu'yla getirilen kotalar yüzünden geçen yıl kapasitemizin yüzde 36'sını kullanabiliyorduk. Bu yıl kota yüzde 10 düzeyinde kaldı. Şu anda kullanabildiğimiz kapasite yüzde 24. Bir yandan kotanın en azından geçen yılki düzeyine çıkmasını, diğer taraftan da ek yatırım projelerimizin önünün açılmasını bekliyoruz. Önümüzdeki dava engelleri kalkıp, yatırımlarımız devreye girerse, kota sıkıntımız biraz olsun yumuşar." (145)

Ne güzel söyler Özbelli! "Rabbena hep bana!"

Cargill Ülker'e de ortak!

Milliyet Gazetesi'nde de Serpil Yılmaz'ın makalesi dikkat çekicidir. "Cargill Ülker'e de ortak" başlıklı makaleden anlaşılır ki, Cargill yöneticileri İstanbul medyasının ilerigelen yönetici ve yazarlarıyla yemekli toplantılara başlamıştır. Şöyle yazar Serpil Yılmaz:

"Bursa Orhangazi'de olaylı biçimde kurulan Amerikan nişasta, glikoz ve fruktoz fabrikası Cargill'in yöneticileri ile önceki akşam yemek yerken kafamda bir resim ve geçtiğimiz yıl elime geçen bir belge vardı. Resimden başlayayım. Başbakan Tayyip Erdoğan 17 Ağustos depreminin yıldönümünde Bakanlar Kurulu'nu Sakarya'da düzenlemiş ve Cola Turka fabrikasının açılışına katılmıştı. Açılıştan Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifleri (APEK) çalışanlarınca, 'Cola Turka şekersiz olmaz' pankartı ile karşılanmıştı. 17 Ağustos enkazından kendilerine hayat kurma mücadelesi vermeye çalışan Sakaryalıların şeker fabrikası kapalıydı. Pankart tanıdık geldi. İlginç olan Erdoğan'ın çiftçilerin taşıdığı pankarta 'Peki Cola Turka glikoz isterse ne yapacaksınız?' sorusunu yapıştırmasıydı." (146)

Serpil Yılmaz, Başbakan'ın sorusunu yerinde bulduğunu yazar ve şöyle devam eder:

"Cola Turka'nın hammaddesi glikozu üreten Pendik Nişasta Fabrikası. Pendik Nişasta, Ülker ve Avrupa firması Serestar ile 1998'de yüzde 50-50 ortaklıkla

---

¹⁴⁵ Hürriyet Gazetesi'nin 11 Eylül 2003 tarihli sayısı

¹⁴⁶ Milliyet Gazetesi'nin 11 Eylül 2003 tarihli sayısı

kurulmuştu. Ancak ABD firması Cargill, dünyadaki Serestar yatırımlarını almış ve böylece Pendik'in de yüzde 50 ortağı durumuna gelmişti."

12. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, siyaset öncesi Ülker distribütörü olduğu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Başbakanlık yaptığı dönemlerde de bu şirketle olan ilişkileri bilindiğinden, bu aşamadan sonra Cargill aleyhindeki yargı kararlarının uygulanması konusunda talimat vermesi beklenemezdi elbette...

Bu durumda davacıların hukuk mücadelesinin, Don Kişot'un yel değirmenleriyle savaşımdan öte anlam taşımayacağı ortaya çıkar. Zaten, Cargill yöneticilerinin İstanbul medyası aracılığıyla yaratmaya çalıştığı lehte kamuoyu da oluşmaya başlamıştır.

Bu çerçevede Serpil Yılmaz'ın Milliyet'teki yazısında kurduğu şu cümleler de yadırganmaz:

"Cargill Proje Yatırım Müdürü Kemal Özbelli, Çin'de 200 milyon dolara malolan Serestar nişasta fabrikasının gruba geçerken eksi 30 milyon dolar sayıldığını vurguluyordu. Çünkü fabrika hammaddeye (yani mısıra) yakındı, ancak pazara (mısırdan üretilen glikozu kullanan Cola'ya) uzaktı ve zarar yazıyordu. Yer bu kadar önemli. Öyle olmasa Cargill bunca davayı göze almazdı. Orhangazi'deki Cargill fabrikası, sivil toplum örgütlerinin ve dönemin Bursa Valisi Orhan Taşanlar'ın muhalefetine rağmen inşa edildi ve açılan aleyhte davalar sürüyor. Danıştay'ın deşarj ve emisyon izinleriyle ilgili yürütmeyi durdurma kararları 3 Kasım seçimlerinden 5 ay önce alınan gizli bir Bakanlar Kurulu kararıyla aşıldı. Özbelli önümüzdeki iki ayda yargı sürecinin kendi lehlerine sonuçlanacağına dair beklentisini ifade ediyor. Asıl beklenti davaların sonuçları değil, yaptıkları müracaat neticesinde fabrikanın bulunduğu alanın çıkarılacak kanunla endüstri bölgeleri içine alınması yönünde..."

Serpil Yılmaz'ın yazısının tamamı aslında ibret vesikası... Şeker piyasası ile ilgili düzenlemelerden de bahseder yazıda ve şöyle bağlar:

"Dün Cargill'e bir müjdeli haber daha geldi. Yiyeceklerdeki nişasta bazlı tatlandırıcı kotası yüzde 10'dan 15'e çıktı. Yaşasın yabancı sermaye yatırımı, yaşasın yerli cola, yaşasın tatlandırılmış hayat!" (147)

Ne acı değil mi?!

ABD'nin Cargill tehdidi!

2003 yılının son günlerinde Cumhuriyet Gazetesi'nde geniş kapsamlı bir Cargill haberi yer alır. "AKP'den Cargill'e özel yasa" başlıklı Emine Kaplan imzalı haberde, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca hazırlanan yasa taslağından bahsedilir. Cargill sahasının "Özel Endüstri Bölgesi" ilan edilmesinin önünü açacak tasarıyla yargı kararlarının geçersiz kılınmasının amaçlandığı haber verilir.

Taslak, Endüstri Bölgeleri Yasası'na eklenecek geçici maddeyi içerir. Geçici madde hükmü şöyledir:

"Üzerinde kurulu sanayi tesisleri bulunan, alanı 150 bin metrekareden büyük, kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca yapı izni, yapı kullanma izni ve diğer gerekli izinleri alarak faaliyete geçmiş, mülkiyeti yatırımcılara ait alanlar, Bakanlar Kurulu Kararı ile özel endüstri bölgesi olarak ilan edilebilir. Özel endüstri bölgelerinin kamulaştırması yapılamaz. Bakanlar Kurulu kararıyla özel endüstri bölgesi ilan edilen alanlarda yer alan ve daha önce izin, onay ve ruhsatları alınmış yatırımların tüm izin, onay ve ruhsatları geçersiz kılınmış olması durumunda dahi yenilenir."

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. maddesine göre herkes kanun önünde eşitti değil mi? Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmazdı öyle mi?!

Cumhuriyet Gazetesi'nde aynı sayfada yer alan "ABD'nin Cargill tehdidi" başlıklı ikinci haberin konusu da, ABD'nin Ankara eski büyükelçisi Robert Pearson'ın, 57. Hükümetin Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrıkulu'na yazdığı tehditvari mektup olur. "Türkiye'deki en büyük Amerikalı yatırımcılardan biri olan Cargill'i etkileyen kritik bir konuyu çözümlemek için desteğinizi almak üzere size yazıyorum" diye başlayan Pearson'ın daha sonraki cümleleri çarpıcıdır:

---

¹⁴⁷ Milliyet Gazetesi'nin 11 Eylül 2003 tarihli sayısı

"Firma, yeniden kapanma tehlikesiyle karşı karşıya kalacağından endişe duymaktadır. Cargill'in 90 milyon dolarlık tarımsal yatırımı ilgili mevzuatın hükümlerine bağlantılı olarak gerçekleştirilmiştir. Firma Orhangazi'de iki yıldan fazla süredir faaliyet göstermektedir. Bölgedeki 4 bin kadar insanın geçimleri doğrudan ya da dolaylı olarak firmaya bağlıdır. Yerel yetiştiriciler, burada tüketilen mısırın yüzde 70'ini sağlamaktadır. Bu oran önümüzdeki yıldan sonra yüzde 90'a yükselecektir. Bölge ekonomisi ve ayrıca Türkiye'nin yabancı yatırım ortamı için firmanın kapanması bir felaket olacaktır."

Cargill'in eli, kiminin cebi!

Cumhuriyet Gazetesi sayfalarında devam ediyoruz... Türkel Minibaş'ın kaleme aldığı makale, "Şeker Yasası ve Cargill" dediğinde akla gelebilecek soru işaretlerine yanıt verir. Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Gökhan Günaydın'ın aktardığı bilgilere dayanarak şöyle yazar:

"Cargill'in kota sorununun sadece bizim şeker üreticisinin değil, AKP iktidarının da var olma sorunu olduğu görülmekte. Zira Türkiye, dünya pancar şekeri üretiminde 4'üncü... Avrupa Birliği ülkeleri arasında da 3'üncü sırada... Ortadoğu'daki üretimin yüzde 65'i de Türkiye'nin..."

Yani? Fransa, Almanya ve ABD'den sonra dünya şeker hammaddesi üretiminde pazarı elinde tutmakta... Şekerin vazgeçilmezliği düşünüldüğünde, siyasal iktidarlar, uluslararası finans kuruluşları önünde önemli bir pazarlık aracına sahip...

Küresel dönemde piyasa ekonomisi dediğiniz de ulusötesi firmaların egemenliğinde... Şekerin egemeni de 57 ülkedeki 90 bin çalışanıyla dünya tatlandırıcı ve genetik tohum tekeli olan Cargill...

Kamuoyunun genetik tohum ticaretiyle tanıdığı Cargill'in şeker piyasasındaki gücü de yapay yollardan, şeker üretiminden gelmekte. Yapay şeker ise bildiğiniz gibi mısırdan üretilmekte! Şekerpancarı üretiminde dünya 4'üncüsü olan Türkiye ise mısır üretiminde ancak kendine yeter sınırında...

Hal böyle olunca 'Biz de şekerpancarı üretimine devam edelim' diyebilirsiniz ama... Şeker Yasası'na göre bunun kararını Şeker Üst Kurulu vermekte. Ne var ki Cargill Şeker Üst Kurulu'nun da üyesi. Yani; Doğal yada yapay şeker üretim kotalarını yurtiçi talebe göre belirleyen; Bu kotaları iptal edip idari para cezası uygulayan; Şeker ticaretinin arz-talep dengesi, iç fiyatlar ve spekülâtif hareketler doğrultusunda düzenlenmesini öneren kurulun üyesi... Dolayısıyla Türkiye'de şekerpancarına dayalı şeker üretiminden mısıra dayalı yapay şeker üretimine

geçilme kararı Cargill'in çıkarlarıyla örtüşmekte. Şeker pancarı ekim alanları yüzde 40 daralırken tatlandırıcı üretim kotasının önce yüzde 10, sonra yüzde 15, daha sonra da Bakanlar Kurulu kararıyla yüzde 50 artırılması da zaten bunu göstermekte. Şimdi Cargill bu kotaların daha da artırılmasını hatta kotaya gerek olmadığını ileri sürmekte. Şeker Üst Kurulu'nda olmak, sorunu çözmeye yetmediği için de bunu Bush Amca kanalıyla halletmek istiyor.

Aslında Türkiye'nin Başbakanı da kotaların kalkmasını istiyor. Ne de olsa işin ucunda oğul, komşu ortaklıkları var."

Türkel Minibaş, Recep Tayyip Erdoğan'ın Ülker'le, Ülker'in Cargill'le ilişkilerini anlatır ve yazısını "Ne de olsa ülke çıkarları gibi önceliklerin artık önemi kalmadı. 'Ver-kurtul' çığırılığı bulaşıcı bir hastalık gibi hızla yayılmakta" diyerek bitirir. ⁽¹⁴⁸⁾

"Küresel sömürünün niteliği değişiyor"

Yine o günlerde Ekonomi Profesörü Yakup Kepenek, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki makalesini bu başlık altında kaleme alır. Küreselleşme sürecinin eskinin uzmanlaşmaya dayalı dış ticaretinin sonunu getirdiğini, az gelişmiş ülkelerin geçimlik tarımsal üretimini bile yok etmeye uğraştığını anlatır. Küresel kapitalizmin bununla da yetinmeyip; tam bir serbest ticaret ikiyüzlülüğü ve gerekirse kural, hukuk, anlaşma tanımayan zorbalık yollarını da kullanarak ABD'nin öncülüğünde üç koldan az gelişmiş ülkelerin tarımını da yıkmaya çalıştığını yazar.

Kepenek, Recep Tayyip Erdoğan'ın o tarihlerde yapacağı ABD gezisi sırasında Başkan Bush'un üç istekte bulunacağına ilişkin duyumları aktarır ve bunlardan birinin de "Cargill şirketini rahatlatın" mesajı olduğunu aktarır ve şöyle devam eder:

"Başkan Bush yüzde 15'lik şeker kotasının kaldırılmasını istiyor. Türkiye mısır tüketiminin yaklaşık yarısını, yıllık iki milyon tona yaklaşan bölümünü yurtdışından satın alıyor. Kota kaldırılırsa dışalım artacak, yerli üretim iyice çökecek ve ülke döviz yitirecek. Aynı Türkiye, şeker fazlası olduğu gerekçesiyle pancar üretimini sınırlıyor. Türkiye, çiftçisini, IMF emirleri doğrultusunda, doğrudan gelir desteği uydurmasıyla üretimden uzaklaştırıyordu; Cargill süreci bu yıkımı tamamlıyor. ABD Başkanı, pancar ve şeker üretimini azaltın, Cargill'in üretilen ürünlerini serbest bırakın diyor. Aynı Bush, ülkesinde şeker kotası uyguluyor; dışarıdan şeker alımını sınırlamış bulunuyor.

---

¹⁴⁸ Cumhuriyet Gazetesi'nin 12 Ocak 2004 tarihli sayısı

Bush'un önerisi çok açık! Ülkenizin pancar üreticilerinin üretim yapmasını engelleyin, onların elini kolunu bağlayın, ABD şirketini serbest bırakın diyor. Bunun adı serbest ticaret oluyor! Bush Cargill hakkında açılmış olan dört davanın düşmesini de istiyormuş. Böylece yargı bağımsızlığına saygı kavramını çizmeleriyle eziyormuş, ne önemi var!

Başbakan, haberlere göre, Washington'da Bush'un, Cargill konusundaki isteklerine olumlu yaklaşacaktı. Anlaşılan AKP, küreselleşmenin şekerli, yani tatlandırılmış sömürüsüne olumlu bakıyor."

Recep Tayyip Erdoğan'ın Amerika gezisinde önüne konacak dosyalardan birinin Cargill olduğunu, Hürriyet Gazetesinde Sedat Ergin de yazar. Cargill firmasının Türkiye'de yaşadığı hukuki sorunların aşılması yolundaki talebin Erdoğan'a iletileceğini aktarır Sedat Ergin...

Valiler hakkındaki işlemsizliğe iptal istemi

Cargill ile hukuk mücadelesinde 2003 yılının sonuna doğru yeni bir cephe daha açılır. Yargı kararlarını uygulamadıkları için haklarında soruşturma açılması istenen eski Vali Ali Fuat Güven ile o anki Vali Oğuz Kağan Köksal'la ilgili soruşturma izni vermeyen İçişleri Bakanlığı işlemi de yargıya taşınır.

Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne yapılan başvuruda, valiler hakkındaki şikayetin işleme konulmaması kararının iptali istenir. Cargill ile ilgili dava süreci özetlenir, mahkemelerin verdiği yürütmeyi durdurma ve iptal kararları hatırlatılır. Valiliğin bu kararları görmezden geldiği ifade edilir.

İçişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü, şikayetin işleme konulmamasına dayanak olarak, 4483 sayılı yasanın 4. maddesini göstermiştir ki, dilekçe içeriğiyle bağlantısı anlaşılabilir. Söz konusu maddenin üç ve dördüncü fıkralarında şöyle denmektedir:

"Bu kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.

Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcılığı ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetle bulunana bildirilir."

Oysa şikayet dilekçesinde olay somut olarak yazıldığı gibi kişiler de tek tek açıklanmıştır. Davacıların dilekçesine göre asıl soyut olan, İçişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğü'nün "işleme koymama kararıdır." Dilekçe şöyle devam eder:

"Soruşturmaya izin verilmemesi halinde idari yargıya gidileceği bilindiğinden bu yolu kapatmak için yasanın 4/3. maddesi bahane edilmek suretiyle ve ilgisiz bir gerekçeyle dilekçemiz işleme konulmamıştır. Bu bir keyfiliktir. İdarede keyfiliğe yer yoktur. Aldığı kararların makul ve yasal bir gerekçesi olma zorunluluğu vardır.

Yapılan işlemle, soruşturma karmaşık ve etkisiz hale getirilmekte, memurun yargılamaya süreci uzatılmakta, dolayısıyla kanunun amacına ve kamu yararına aykırı davranılmaktadır."

Erdoğan gitti, söz verdi geldi!

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan 28 Ocak 2004'te ABD'ye gider. Beyaz Saray'da Başkan Bush ile görüşür. Hemen hemen bir ay öncesinden öngörüldüğü gibi Bush'un Erdoğan'ın önüne sürdüğü konulardan biri Cargill olur. Başbakan Erdoğan'ın verdiği sözler Cumhuriyet Gazetesi'nin sayfalarına "Cargill istediğini aldı" başlığıyla yansır. Çünkü Erdoğan sadece Başkan Bush değil, Cargill yöneticileriyle de bir araya gelmiştir. Görüşmede Cargill yöneticisi, Bursa'daki 90 milyon dolarlık yatırıma ilaveleri güçleştiren hukuki davalarla karşı karşıya kaldıklarını belirtir. Ayrıca, Türkiye'nin glikoz ve fruktozdaki yüzde 10'luk kotayı kaldırmasını istedikten sonra çekincesiz devam eder. Tarım arazisine yatırım yaptıkları gerekçesiyle kendilerine 4 ayrı dava açıldığını, aksi halde 80 milyon dolarlık ihracata dönük yatırımlarını Türkiye'den çekecekleri tehdidini savurur.

Yansımaları ileriki yıllarda görülecektir elbette bu görüşmenin... Sivil toplum örgütleri de Cargill'in ve dolayısıyla Erdoğan'ın peşini bırakmazlar. TMMOB Başkanı Kaya Güvenç, Başbakan Erdoğan'ın, Ülker'in de ortağı Cargill ile yaptığı görüşmenin tutanaklarının kamuoyuna açıklanmasını ister. Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan habere göre Kaya Güvenç "Yapay tatlandırıcı üreten Pendik Nişasta'ya Cargill ve Ülker firmaları ortaktır. Yapay tatlandırıcıyı Cargill'den satın alan Cola Turka, Ülker tarafından üretilmektedir. Cola Turka'nın İstanbul'daki dağıtımının kimler tarafından yapıldığı ise herkes tarafından bilinmektedir" der.

Aynı haberde Kaya Güvenç, Cargill'in şeker kotasının kaldırılması talebi ile özel endüstri bölgesi yasa tasarısından da bahsederek, konuyu kamuoyunun gündeminde tutmaya çalışır.

Prof. Ali Atif Bir'in Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan makalesindeki ilginç bakış açısı da göze çarpar. "*Başbakan'a açık soru*" başlıklı makalede Prof. Bir, "*Sayın Başbakan, Bush'un ricasıyla Cargill'in sorunlarını çözmeye hazırlanıyorsunuz. Cargill'in mağduriyeti giderilmeli, destekliyorum ama bir şeyi unutmamanızı rica ediyorum*" diyerek girdiği yazıda, Türkiye'deki devletçi-korumacı zihniyetin pek çok sektöre zarar verdiğini iddia eder ve bazı örnekler sıralar. "*Bu sorunları anlayıp çözmeniz içinde Bush'un aracılık etmesini mi bekleyeceğiz?*" diye soran Ali Atif Bir devam eder:

"Lobicilik ve halkla ilişkiler konularında Cargill kadar güçlü sektör ya da şirket bulmak o kadar zor ki! Biz en iyisi Ülker'in Türkiye'de her sektöre girip yatırım yapması için dua edelim. Ne dersiniz?"

"Atif Hoca" yazısının dipnotunda da, Bush'un Cargill'in sorunuyla ilgilenmesini överek göklere çıkarırken şöyle yazar: "*Burada kutlanacak tabii ki hem Cargill hem Bush yönetimi. Biri o kadar devlet işinin içinde kendini Bush'a anlatabilmeyi başarmış, diğeri de sorunu anlamış, dinlemiş ve her şeyi göze alıp öz şirketine sahip çıkmış. Darısı bizim şirket ve devlet yöneticilerimizin başına.*" (149)

Son cephede Bakanlık savunması

İçişleri Bakanlığı'nın valiler hakkındaki şikayetingereğini yapmaması işleminin iptali istemiyle açılan dava Ankara 9. İdare Mahkemesi'nde görülür. İçişleri Bakanlığı savunmagönderir. İçişleri Bakanı adına 1. Hukuk Müşaviri Halil Nimetoğlu'nun yazdığı savunmada Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'a atıfta bulunularak, davacıların 10 günlük itiraz süresini geçirdikleri ifade edilir. Bakanlığın, süresi içinde yapılan itirazları Danıştay 2. Dairesi'ne bizzat gönderdiği belirtilerek, itiraz edilen işlemlerin kaldırılmasına ilişkin Danıştay kararlarından birkaç örnek gösterilir ve şöyle denir:

"İdaremizin itiraz yolunu kapatmak maksadı ile işleme konmama onayları verdiği iddiası gerçek dışıdır. Davacılar itiraz süresini kaçırdıkları için bu gerekçeyi ileri sürerek 4483 sayılı yasada öngörülmeven ve bu kanunun özüne aykırı bir yönetime başvurmaktadır. Anılan karar aleyhine iptal davası açılmasının hukuki bir mesnedi olmadığı görülmektedir."

---

¹⁴⁹ Hürriyet Gazetesi'nin 8 Şubat 2004 tarihli sayısı

İçişleri Bakanlığı, esasa ilişkin itirazını da şu doğrultuda yapar: "Bursa Valiliği'nce başlangıç safahatından itibaren Başbakanlık ve Çevre Bakanlığı görüş ve talimatları doğrultusunda hareket edilmiş, akabinde, Danıştay 6. Dairesi'nce esastan verilen kararlar da daha önce verilen yürütmeyi durdurma kararının hükmü ortadan kalkmıştır. Yapılan ön araştırma sonucunda bu durumun tespiti ile Bursa Eski Valisi Ali Fuat Güven ve halen Bursa Valisi olan Oğuz Kağan Köksal'ın görevlerini kötüye kullanmadıkları ve ihmal etmedikleri değerlendirilmesi yapıldığından, ihbar ve şikayetin işleme konulmaması onayı verilmiştir."

İçişleri Bakanlığı bu gerekçelerle davanın reddini talep eder. Davacılar da birinci savunmaya yanıtı 1 Nisan 2004 tarihinde gönderir. "İhbar ve şikayetin işleme konulmaması onayı işlemine süresinde itiraz etseydiniz, baki yüksek mahkeme bu konudaki itirazları artık inceliyor" savunmasının samimi olmadığını ifade eden davacılar, "Yüksek mahkemenin yeni kararlarında, şikayet dilekçesini işleme koymama kararları içinde 4483 sayılı yasaya göre itiraz yolunu açmış olması, idarenin bu keyfi işlemine karşı iptal davası açılmayacağı ya da iptal davası yolunun kapalı olduğu anlamına gelmez" der.

Keyfiliğe isyan etmemek mümkün değil!

Davacılar göre İçişleri Bakanlığı, esasa ilişkin savunmasında da samimi değildir. Yürütmenin durdurulması ve Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin iptal kararlarına rağmen fabrika inşaatı herkesin gözü önünde tamamlanmıştır. İdarenin bu keyfiliğine isyan etmemek de olanaksızdır!

Dilekçenin bu aşamasında, yürütmeyi durdurma kararından sonra Orhangazi Sulh Hukuk Mahkemesi'nce yapılan keşif raporundan bahsedilir. Bu raporun Bursa Valiliği'ne gönderildiği, cevabi yazıda inşaat seviyesinin aynen korunduğunun bildirildiği anlatılır. Bu yazıdan birkaç ay sonra Cargill firmasının inşaatı tamamladığı ifade edilir ki, bunun delili de fabrika yetkilisinin fabrika binası önünde çekilmiş basına yansıyan fotoğraflarıdır. Arkasından da, inşaat seviyesinin aynen korunduğunu iddia eden Bursa Valiliği'nin emisyon ve deşarj izni verdiği belirtilerek şöyle denir:

"Yargı kararlarına rağmen 3167 sayılı İmar Kanunu'na aykırı inşa edilen bir yapıya yapı kullanma izni verilmesi ya da Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne uygun diye emisyon ve deşarj izni verilmesi o inşaatı yasallaştırmaz. Keza Çevre Bakanlığı'ndan görüş alınmış olması da mahkeme kararını ortadan kaldırmaz.

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin bu davalar için vermiş olduğu kararlarının (bazı davacılar için dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle) usulden bozulmuş olması,

hukuka uygun olmayan bu işlemlerin iptalini engellemeyecektir. Kaldı ki davanın usulden bozulmuş olması, yürütmenin durdurulması kararını uygulamayan sanıkların suçlarını da ortadan kaldırmaz. Karar uygulanmamış olmakla suç oluşmuştur.”

Plan değişikliği iptaline onay

Bayındırlık Bakanlığı'nınplan değişikliği iptali için “karar düzeltme” talebi, DİDDGK'da görüşülür. Genel kurulun oybirliği ile verdiği hüküm, 6. Daire'nin kararının usul ve hukuka uygun olması nedeniyle onayına ilişkindir. Bayındırlık Bakanlığı ile müdahiller Başbakanlık ve Cargill şirketinin itiraz dilekçelerinde ileri sürdükleri temyiz nedenleri, kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte değildir. ⁽¹⁵⁰⁾

Cargill'e 25 Mart 200 tarihinde verilen yapı ruhsatını iptaleden Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararının da Danıştay 6. Dairesi'nce 24 Mart 2003 tarihinde bozulduğunu hatırlayalım... Davacıların karar düzeltme istemi de Danıştay 6. Daire'deoybirliğiyle reddedilir. ⁽¹⁵¹⁾

Yine Danıştay 6. Daire'debu kez Bursa Valiliği'nin karar düzeltme istemi görüşülür. Talep, davacıların emisyon ve deşarj izin belgesi iptali istemine yerel mahkemenin verdiği ret kararının Danıştay tarafından bozulmasına itirazı içermektedir. Dilekçede öne sürülen gerekçelerin yasada karşılığı yoktur. Talep esastan,ayrıca müdahil Cargill'in istemi de süre yönünden reddedilir. ⁽¹⁵²⁾

2004'ün mart ayında davacılar 2-1 önde!

Cargill davaları,her bir karşılaşması yeni rövanş doğuran futbol turnuvasına döner adeta... 2004 yılının mart ayında görülen davalarda davacılar 2-1 öndedir.

DİDDGK'nun 11 Mart tarihinde verdiği karara Bayındırlık Bakanlığı, Başbakanlık ve Cargill,2004'ün mayıs ayında yeniden düzeltme talebinde bulunur. Davacılar, karşı tarafın karar düzeltme isteminin reddedilmesi gerektiğini savunur. Dayanakları da şöyledir: *“Bozma kararına uyulmakla, HUMK hükümlerine ve yerleşik Yargıtay ve Danıştay kararlarına göre **bozma kararı lehine olan taraf yararına bir usuli***

---

¹⁵⁰ DİDDGK'nun E: 2003/732 K: 2004/315 sayılı dosyada, 11.03.2004 tarihli kararı

¹⁵¹ Danıştay 6. Daire'nin E: 2003/8222 K: 2004/1709 sayılı dosyada 22.03.2004 tarihli kararı

¹⁵² Danıştay 6. Daire'nin E: 2003/8201 K: 2004/1807 sayılı dosyada 26.03.2004 tarihli kararı

kazanılmış hak doğar (Baki Kuru-Hukuk Muhakemeleri Usulü, 1984, Cilt4, sh 3413). İlk derece mahkemesi (6. Daire) DİDDGK'nun bozma ilamında yazılı gerekleri yerine getirip karar vermişse, bu kararın temyizi halinde temyiz mercii usuli kazanılmış hakları gözetmek ve ona göre karar vermek zorundadır. Nitekim, DİDDGK davalı ve müdahillerin temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. Dolayısıyla karar düzeltme taleplerinin de reddi gerekir.”

Kaldı ki, 8 Kasım 2004 tarihinde Bursa 2. İdare Mahkemesi'nden Cargill'le ilgili iki iptal kararı daha gelir. Danıştay'ın bozma kararı üzerine mahkeme, ruhsat iptali davasında şöyle karar verir:

“...davacılar Bursa Barosu Başkanlığı, Makine, Kimya, Elektrik mühendis odalarının Bursa şubeleri ile Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası'na yönelik olarak ehliyet yönünden reddine; Diğer davacılar yönünden dava konusu Yüksek Planlama Kurulu Kararı, mevzi imar planının onayına ilişkin Bursa Valiliği İl İdare Kurulu kararı ile söz konusu tesis için verilen 17.6.1998 gün ve 12/79 sayılı inşaat ruhsatının iptaline...”⁽¹⁵³⁾

İkinci plan değişikliği ve buna dayanılarak verilen ruhsatın iptaline ilişkindavada daha önce bazı davacıların ehliyeti yönünden reddine karar verilmiş, esas için hüküm kurulmamıştır. Danıştay'ın bozma kararı doğrultusunda dosyayı hem ehliyet, hem de esastan ele alan 2. İdare Mahkemesi'nin kararı şöyledir:

“...taşınmazın nişasta fabrikası alanına dönüştürülmesi yolundaki 1/25000 ölçekli planda değişiklik yapılmasına dair Bakanlık işleminin Danıştay Altıncı Dairesi'nce sonuç olarak iptal edildiği göz önüne alınırsa dava konusu işlemlerde hukuka uygunluk bulunmamaktadır.Bursa Barosu Başkanlığı, Makine, Kimya, Elektrik mühendis odalarının Bursa şubeleri ile Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, 7. Bölge Bursa Eczacı Odası, Bursa Dış Hekimleri Odası ve Bursa Tabip Odası için ehliyet yönünden reddine; Diğer davacılar yönünden dava konusu işlemlerin iptaline...”⁽¹⁵⁴⁾

---

¹⁵³ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2004/990 K: 2004/1560 sayılı dosyada 08.11.2004 tarihli kararı

¹⁵⁴ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2004/1127 K: 2004/1561 sayılı dosyada 08.11.2004 tarihli kararı

İptaller devam eder... Emisyon ve deşarj izinlerinin iptali istemininreddedilmesine verilen bozma kararı üzerine yerel mahkeme dosyayı yeniden ele alır. Bozma gerekçeleri doğrutusunda yeniden hüküm kurar. ⁽¹⁵⁵⁾

Bu dava bitmez!

Bursa Haber Gazetesi, 12 Ocak 2005 tarihli sayısında bu başlığı atar. Haberde, Avukat Ali Arabacı'nın açıklamalarına yer verilir. Arabacı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'dan, kararların yerine getirilmesi için yazılı talepte bulunacaklarını belirtir ve "*Hukukun gereği yapılmazsa Başbakan Erdoğan aleyhine de dava açacağız. Bu tesislerle ilgili daha önce de iptal kararları verilmişti ama hiçbiri uygulanmamıştı*" der. Haberde, Cargill Proje Müdürü Kemal Özbelli'nin de tekrar temyiz haklarını kullanacaklarını söylediği aktarılır. Fakat şu ifadesi çok şaşırtıcıdır:

"Dört yıla yakın süredir tüm hukuki yaptırımlara uyularak faaliyet sürdürülmektedir. Söz konusu yatırım için idare tarafından verilen bazı izinlerin iptali için Bursa Barosu önderliğinde diğer meslek odaları tarafından dört ayrı dava idare aleyhine açılmıştır. İdari izinler konusunda Cargill Türkiye aleyhine açılmış herhangi bir dava yoktur. Cargill Türkiye olarak Türk mahkemelerine güvenimiz tamdır. Hukuk ve yasalar çerçevesinde hassasiyetimizi sürdüreceğiz."

Ali Arabacı, haberde bahsedilen yazılı başvurusunu Başbakanlık'a 13 Ocak 2005 tarihinde yapar. Başvuru ekinde, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 8 Kasım 2004 tarihli kararı da vardır. Mahkemenin, Yüksek Planlama Kurulu ve Bursa İl İdare Kurulu kararlarını, planlama ilkelerine, Tarım Alanlarının Tarım Dışı Gaye ile Kullanılmasına Dair Yönetmelik hükümlerine aykırı olduğu gerekçesiyle iptal ettiğini hatırlatır. Diğer hatırlatma, Anayasa ve ilgili yasalar gereğince yargı kararlarının uygulanması konusunda yükümlülöklere ilişkindir. Arabacı, başvuruyu şu cümleyle noktalar:

"Anılan mahkeme kararının uygulanarak, daha önceki mahkeme kararlarına karşı yapımı ve faaliyeti sürdürölen Cargill firmasına ait fabrikadaki tüm faaliyetlerin durdurulmasına, yapılan tesisin ortadan kaldırılmasına karar verilmesini diliyoruz. Aksine tutum halinde İYUY ile diğer yasaların bize ve Bursa halkına tanıdığı tüm hakların kullanılacağını bildiriyoruz."

---

¹⁵⁵ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2004/1105 K: 2004/1633 sayılı dosyada 30.11.2004 tarihli kararı

Aynı dilekçe, Gemlik ve Bursa Büyükşehir belediyeleri ile Bursa Valiliği'ne de gönderilir. Şimdiye kadar Cargill olayında adı geçmeyen Gemlik ve Bursa Büyükşehir belediyeleri sürece neden ve nasıl dahil olmuştur? Sorunun yanıtını, FETÖ/PDY tarafından yolsuzluk iddiasıyla hukuksuz bir şekilde görevinden alınıp hakkında hüküm verilmediği halde bir daha da iade edilmeyen Gemlik Belediyesi önceki başkanlarından Fatih Mehmet Güler'in Facebook platformunda paylaştığı yazısından öğreniyoruz:

Cargill artık Gemlikli!

"Gemlik 23.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile Bursa Büyükşehir Belediye sınırları içerisine dâhil olmuş oldu. Gemlik ile birlikte Orhangazi'nin bir kısmı da Bursa Büyükşehir Belediye sınırları içerisine girdi. Bu yasa ile birlikte artık Cargill de Büyükşehir'e bağlıydı. Bu durum; 'yoksa Cargill kurtarılmak için mi Büyükşehir Belediye sınırlarına alındı?' sorularını da beraberinde getirdi. Biraz araştırma yaptım. Lütfen tarihleri ve olayların akış sırasını takip ediniz. Çünkü ancak bu takdirde sağlıklı bir yorum yapabilirsiniz.

23.07.2004 tarihinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Bu kanunla birlikte, Gemlik'in yanı sıra Orhangazi'nin Gemiç, Gürle, Karsak, Yeni Gürle köyleri de (Cargill'in bulunduğu bölge) Büyükşehir Belediye sınırları içerisine dahil oldu. Ancak o sırada Gemlik'te 4 belediye vardı. Bu sebeple imar konusunda bu bölgenin hangi belediyeye bağlandığı belli değildi. 11.10.2004 tarihli Büyükşehir Belediye Meclisi toplantısında bu belirsizlik ortadan kalktı. Bu bölge Gemlik Belediyesi'ne bağlanmıştı. Artık o bölge ve Gemlik'in diğer bütün köylerinin uygulama imar planı yapma yetkisi ve adı geçen bölgelerde ruhsat verme yetkisi Gemlik Belediyesi'ne aitti."

Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin Danıştay'ın bozma kararları üzerine yeniden verdiği iki hüküm de davacı ve davalı taraflarca yeniden temyize gönderilir. Davacılar, esas açısından istedikleri sonucu almış olsalar da, ehliyet yönünden ret kısmına itiraz ederler. Çünkü davacılar göre ret gerekçeleri Anayasa Mahkemesi kararlarına, Danıştay'ın 1986 yılından beri süregelen kökleşmiş kararlarına, kanun koyucunun iradesine, çevre hukukunun dünyadaki gelişmelerine, Anayasa ve Çevre Kanunu hükümlerine aykırıdır.

Sorular, sorular, sorular!

Davacılar temyiz dilekçesinde pek çok soru yöneltir:

"Eğer, kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarını, ilgili sivil toplum kuruluşlarını, zaten sayısı çok az olan duyarlı vatandaşları 'faaliyet alanınızda çevre davaları açmak yok' diyerek ya da 'kişisel menfaatiniz yok' diyerek dava açmaktan alıkoysanız idarenin yargısal denetimini kim yapacak? 'İdarenin her türlü eylem ve işlemi yargı denetimine tabidir' diyen anayasal kural nasıl hayata geçirilecek? Anayasada yazılı 'çevreyi geliştirmek ve çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir' diyen hükmü ne yapacağız? Son olarak, Çevre Yasası'nın 'Çevreyi kirlüten ve bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan gerçek ve tüzel kişiler, idari makamlara başvurarak bu faaliyetin durdurulmasını isteyebilirler' hükmünü getiren 30. maddesini nereye koyacağız?"

Davacılar göre, olaya nasıl bakılırsa bakılsın, mahkemenin çevresel ve kamusal ağırlıklı davalardaki bu yaklaşımı hukuk devleti ve 'demokratik devlet' kavramlarına aykırıdır ve Türk toplumunu, Türk hukukunu geriye götürür niteliktedir.

2. İdare Mahkemesi'nin iptal kararlarına Başbakanlık'ın itiraz dilekçeleri ise 7 Şubat 2005 tarihinde yazılır. İtiraza dayanak olarak, kamu kuruluşlarınca siyasi talimatla yazılan olumlu görüşler gösterilir. Bayındırlık, Tarım ve Köy İşleri, Çevre bakanlıklarının bürokratlarınca hazırlanmış raporlardan başka savunma malzemesi yoktur. Bir diğer gerekçe de, yabancı yatırımla sağlanacak ekonomik kazançtır!Öyle bir kazançtır ki bu, fabrikanın yaratacağı ekonomik büyüklük, aynı alanda tarımdan elde edilecek gelirin katbekat üzerindedir!Başbakanlık'ın anlayışına göre bu getiri, hukukun çiğnenmesinden, tesisin çevreye uzun vadede vereceği zarardan çok daha önemlidir! İşte bu nedenlerle, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin Yüksek Planlama ve Bursa İl İdare kurullarının Cargill ile ilgili kararlarına yönelik iptal hükümleri bozulmalıdır!

Bursa Valiliği'nce yazılan temyiz dilekçesinde esasa ilişkin itirazlar yinelenir. Ayrıca, Büyükşehir Belediye Yasası değişikliğinden sonra oluşan yeni idari duruma değinilerek şöyle denir:

"5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 10.07.2004 tarihinden itibaren, bu yasanın geçici 2. maddesi uyarınca süresi dolmuş vs. ruhsatların verilme görev ve yetkisi büyükşehir belediyelerine devredilmiş olup, iptale konu ruhsatın verilme görevi de Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Bu nedenle mahkeme kararı öncesinde yasal yeni durum da nazara alınarak, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın da davalı yanında davaya dahil edilmesi

gerekirken, bu husus göz ardı edilerek esasa ilişkin karar verilmesi de kanımızca bozmayı gerektirir.”

“Yıkılması zorunlu kaçak bir yapı!”

Milletvekilliğinden sonra yeniden Bursa Barosu Çevre Komisyonu Başkanı olan Ali Arabacı, 14 Ocak 2005 tarihinde kısa ve öz bir mektup yazar. Mektubu başta Bursa milletvekilleri olmak üzere AB Temsilciliğine, Başbakanlık AB Sekreterliği'ne, yaygın basında etkin çevreye ve hukuka duyarlı yazarlara gönderir.

Şöyledir Arabacı'nın mektubu:

“...Fabrikanın inşası ve faaliyeti tamamen mahkeme kararlarına rağmendir. Firma gücünü öncelikle, bağlı bulunduğu ülkeden, sonra da bu ülkeyle işbirliği içine giren 55, 57 ve 59. hükümetlerden almıştır.

Geçen yıl Washington'da yapılan Bush-Erdoğan zirvesinde gündem maddelerinden birinin Cargill olduğu, 'Cargill'in önündeki engellerin kaldırılması' olduğu unutulabilir mi? Engel olarak görülen ise sadece var olan mahkeme kararlarıdır.

Anılan hükümetlerce ABD yönetimine verilen sözler bir bir yerine getirilmiş, yönetmelikler, yasalar 'Cargill'e özel' değiştirilmiş, bu firmanın faaliyet alanıyla ilgili ve bu firma lehine ayrıcalıklı yeni yasalar çıkarılmıştır. Doğrudan etkileyemedikleri tek bir güç kalmıştır: YARGI...

...Şimdi gelineen noktada yargı, Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararını, bu karar esas alınarak yapılan plan değişikliklerini ve ruhsatları iptal etmiştir. Böylece Cargill, firmasına ait fabrika binası, yıkılması zorunlu kaçak bir yapı haline gelmiştir.

İdari yargı yerlerince verilen kararların yerine getirilmesi her şeyden önce hukuk devleti ilkesinin ve onun vazgeçilmez koşullarından biri olan hukuka bağlı idare anlayışının gereğidir. Hukuka bağlı idare, yargı yerlerince verilen kararların icaplarını, ilgililerin başvurusuna gerek olmaksızın yerine getiren idaredir. Yurttaşın hak ve özgürlüklerinin güvencesi olan hukuk güvenliğini sağlamanın da başka yolu yoktur.”

Arabacı, mektubun bundan sonraki bölümünde Avrupa Birliği Kopenhag Kriterleri'ne atıfta bulunur, AB adayı Türkiye'nin bu kriterlere uyma zorunluluğunu hatırlatır. Siyasi ve ekonomik nedenlerin, mahkeme kararlarını uygulamamanın asla gerekçesi olamayacağını, hukuk kurallarının egemen olmadığı bir toplumda hiçbir gelişme de sağlanamayacağını ifade eder. Arabacı mektubu, "Öyleyse, her

kurum ya da kişi, konumu ne olursa olsun, hukuk devleti olmanın olmazsa olmaz koşulu olan yargı kararlarının uygulanması için üzerine düşen görevi yerine getirmelidir” diyerek bağlar.

Küçükaşık'ın soru önergesi

CHP Bursa Milletvekili Mehmet Küçükaşık da, TBMM Başkanlığı'na Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın yanıtlaması istemiyle bir soru önergesi verir.

Birinci soru, Amerikan Başkanı Bush'un, Cargill'in önündeki engellerin kaldırılmasını istediği haberinin doğru olup olmadığıdır. Endüstri Bölgeleri Yasası bu amaçla mı çıkarılmıştır?

İkincisi; Cargill ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu tarafından alınmış herhangi bir prensip kararı olup olmadığına ilişkindir.

Üçüncüsü; Tayyip Erdoğan, Şeker Kurumu'nun kapatılması ile Türkiye'deki en büyük nişasta bazlı şeker üreticilerinden olan Cargill arasında bir bağlantı olduğunu düşünüyor mudur?

Dördüncüsü; Ülkemizdeki en önemli nişasta bazlı şeker kullanıcılarından Ülker ve Cola Turka şirketleri ile Erdoğan'ın ticari ortaklığı olduğu haberleri doğru mudur?

Beşincisi; Başbakan, nişasta bazlı şeker üretiminin hammaddesi olan mısıra ithal kapılarının açılmasını tarım politikaları ve Türk çiftçisinin korunması açısından nasıl değerlendiriyor?

Altıncısı; Tüm dünya organik tarıma hızlı geçiş yaparken, ülke toprakları şeker pancarı üretimine son derece elverişliiyken, AKP iktidara geldiğinden beri şeker kotasının yüzde 50 artırılması konusunda ne diyor?

Yedincisi ve son olarak Başbakan Erdoğan, mahkemece verilen kararlarının bir an önce uygulanmasını sağlamayı düşünüyor mu? ⁽¹⁵⁶⁾

Küçükaşık'ın sorularını, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan adına Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun yanıtlar. Bakan Coşkun, Endüstri Bölgeleri Yasası

---

¹⁵⁶ CHP Bursa Milletvekili Mehmet Küçükaşık'ın 22.05.2005 tarihli soru önergesi

değişikliğinin Cargill için yapılmadığını, yasadan yararlanmak isteyen başka kuruluşlar olduğunu ve çeşitli başvurular gerçekleştiğini bildirir.

Anılan şirketle ilgili Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı 57. Hükümet döneminde çıkarılmıştır, 58 ve 59. hükümetler döneminde böyle bir karar çıkarılmamıştır.

Ama yanıtta, prensip kararının uygulamada olduğu, bu doğrultuda işlem yapılması için talimat verildiğine değinilmez!

Bakana göre Şeker Kanunu ve şeker kotasıyla ilgili hiçbir kararın Cargill Şirketi ile ilgisi yoktur!

Sayın Başbakan'ın Ülker ve Cola Turka şirketlerine ortak olduğuna ilişkin bakanlık kayıtlarında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır!

Beşinci sorunun yanıtını, tırnak içinde aynen aktarmakta yarar var:

"Hükümetimizin tavrı, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonrası için de daima milli üretimi korumaktan ve teşvik etmekten yana olacaktır. Mısır ithalatında tarife kontenjani açmak suretiyle ithalatının kolaylaştırılması bir zaruretten kaynaklanmaktadır. Yerli mısır stoklarının tükendiği ve arzın durma noktasına geldiği dönemlerde, tarım ve sanayi kesimlerinin ihtiyacı olan mısırın kesintisiz ve ucuz olarak bu kesimlere ulaştırılabilmesi amacıyla, hasat öncesinde sınırlı bir süre için tarife kontenjani uygulamasına gidilmektedir.

Diğer taraftan iç talebin tamamen yerli üretimle karşılanabilmesi amacıyla, yerli mısır üretimine ilk kez 2004 yılında hükümetimiz döneminde teşvik getirilmiş ve 5 tarım ürünü için ödenen prim kapsamına mısır da dahil edilmiştir. Bunun sonucunda 2003 yılında 1,8 milyon ton olan mısır ithalatı 2004 yılında 1 milyon tona düşürülmüştür. Ayrıca mısırın yüzde 80 olan gümrük vergisi 31.12.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2004/8279 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yüzde 100'e yükseltilmiş, böylece mısır ithalatı daha da güçleştirilmiştir."

İnanacağız, inanmalıyız, çünkü devlet böyle diyor!

Altıncı sorunun yanıtı da, hükümetin ne kadar iyi niyetli, herkesin menfaatini koruyan, kimsenin kılına zarar getirmeyecek(!) kararlar aldığına önemli bir işaret sayılmalıdır kesinlikle! Şöyledir o yanıt:

"Cevap 6: 4634 sayılı Şeker Kanunu, pancar, şeker ve nişasta bazlı şeker üreticilerinin menfaatlerini buluşturması bakımından ideal bir mevzuattır. Kanun, pancar şekeri ve nişasta bazlı şekerler için belli oranlarda kota tahsisi yoluyla her iki kesim arasında makul bir denge tesis etmeyi ve her iki kesimi de korumayı amaçlamaktadır. Kanunun oluşturulması aşamasında kanun koyucu, pancar şekeri ile nişasta bazlı şeker arasındaki kota oranını, ilgili tüm kesimlerin görüşlerini alarak belirlemiştir. Ülkemizin nişasta bazlı şeker ihracatı yok denecek kadar düşük olup, üretimin tamamı yurt içine arz edilmektedir. Şeker Kanunu gereğince, her yıl ülke toplam A kotasının yüzde 10'u olarak belirlenen nişasta bazlı şeker kotasının sanayinin talebini karşılayamadığı kesin olarak ortaya çıkınca, kota Bakanlar Kurulu'nca yüzde 50 oranında artırılmaktadır. Sadece hükümetimiz döneminde değil, Şeker Kanunu'nun ilk uygulama yılı olan 2002/2003 döneminden beri her yıl söz konusu kota artışına gidilmektedir. Bu kota artışının, pancar şekeri kotasının bir kısmının nişasta bazlı şekerlere kaydırılması suretiyle gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Pancar şekeri A kotası, pazarlama yılı başlamadan önce ülke toplam talebinin yüzde 90'ı olarak belirlenmesine rağmen bazı şirketler, fazlalık stoklarından dolayı kotalarının bir kısmını kullanamamaktadırlar." (157)

Yeniden dilekçe maratonu

Bursa Barosu Çevre Komisyonu'nun, Başbakanlık'a gönderdiği Cargill ile ilgili mahkeme kararlarının uygulanmasını isteyen dilekçesi Bursa Valiliği'ne havale edilir. Bursa Valiliği Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, Başbakanlık Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın yazısına atfen Arabacı'ya şöyle yanıt verir:

"Bahse konu parseller, 23.07.2004 gün ve 25531 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na göre Bursa Büyükşehir Belediyesi ve alt kademe belediye olarak da Gemlik Belediyesi yetki sınırları içine dahil edilmiştir." (158)

Yazılmamış ama söylenmek istenen şudur: "Muhatap biz değiliz, Büyükşehir ve Gemlik belediyelerine başvurun!"

Bunun üzerine davacı vekilleri yeni bir dilekçe maratonuna başlar. Dilekçede iptal kararları özetlenir ve "Anılan mahkeme kararlarında idareniz davalı sıfatını

---

¹⁵⁷ Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 08.04.2005 tarih, B14.0.BHİ 01-194 sayılı yazısı

¹⁵⁸ Bursa Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nün 02.03.2005 tarih, 16.02.127/648/1603 sayılı yazısı

taşımasa da, davaya konu edilen taşınmazlar 5216 sayılı yasa uyarınca Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içine alındığından, karar gereğini yerine getirme, mahkeme kararını uygulama görevi de idarenize geçmiştir"hatırlatması yapılır. Daha sonra da, yargı kararlarının uygulanması zorunluluğunu doğuran mevzuat anlatılır. Son olarak mahkeme kararının uygulanmasını, daha önceki tüm mahkeme kararlarına karşın yapımı ve faaliyeti sürdürülen Cargill firmasına ait fabrikadaki tüm faaliyetlerin durdurulması, yapılan tesisin ortadan kaldırılması istenir. Aksi halde yasal hakların kullanılacağı bildirilir. ⁽¹⁵⁹⁾

Bayındırlık Bakanlığı'na gönderilen dilekçede de Danıştay'ın, plan değişikliği iptal kararının aynen ve gecikmeksizin uygulanması zorunluluğu hatırlatılır. Zorunluluğun dayanağı olan iç hukuk mevzuatıyla AİHM içtihadı bildirilir. Bu doğrultuda 25 binlik planda yapılan değişikliğin iptal edilerek, alt ölçekli planlarda yapılan değişikliklerinde yok sayılması istenir. Aksi halde yasaların davacılar ve Bursa halkına tanıdığı tüm hakların kullanılacağı ifade edilir. ⁽¹⁶⁰⁾

Bayındırlık Bakanlığı yanıt olarak, tüm bilgi ve belgelerin Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne gönderildiğini, alt ölçekli plan değişikliklerine ilişkin işlemlerin ilgili belediye tarafından yapılması gerektiğini bildirir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi de, mahkeme kararlarının uygulanması konusunda muhatap olarak Gemlik Belediyesi'ni adres gösterir. Genel Sekreter Hüseyin Konçak imzalı yanıtta, Büyükşehir Belediye Meclisi kararı ile İmar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümlerini uygulama yetkisinin ilk kademe belediyesine devredildiği için Gemlik Belediyesi'ni işaret eder.

Belediyeden infaz tutanağı!

Dilekçe yağmuru üzerine Gemlik Belediyesi Cargill fabrikasına teknik ekip gönderir. Fen İşleri Müdür Vekili Ahmet Turan, İnşaat Teknisyeni Orhan Yeşil ve Harita Teknisyeni Şerif Oğur'dan oluşan heyet, Bursa 2. İdare Mahkemesi kararının infazı için Cargill fabrikasına gider. Heyet, herhangi bir inşaat faaliyeti olmadığını, ancak üretim faaliyetinin sürdüğünü tespit eder. Cargill yetkililerine de, mahkeme kararına uyularak gereğinin yapılmasının tekraren hatırlatılmasına karar vererek tutanak imzalarlar. Tebellüğ eden fabrika yetkilisi ise şu notu düşer:

---

¹⁵⁹ A.Arabacı, C.Özcan. Ş.Özeraç imzalı, Başbakanlık, Bursa Valiliği, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Gemlik Belediye Başkanlığı'na yazılmış 09.03.2005 tarihli dilekçe

¹⁶⁰ Davacı vekillerinin Bayındırlık Bakanlığı'na 28.03.2005 tarihli dilekçesi

"24.07.2002 tarih ve P.2002/7 sayılı Bakanlar Kurulu Prensip Kararı'na istinaden fabrikadaki üretim sürdürüldüğü, anılan Bakanlar Kurulu prensip kararının halen geçerliliğini koruduğu beyanı ile işbu tutanak imzalanmıştır." Notun altında da Cargill kaşesi ve bir imza vardır. ⁽¹⁶¹⁾

İnfaz tutanağı, bir gün sonra da Gemlik Belediyesi anteti ve Kaymakam Mehmet Baygöl'ün imzasıyla Bayındırlık Bursa İl Müdürlüğü'ne gönderilir.

...de, Türkçe'de infaz kelimesinin karşılığı, "Bir yargıyı yerine getirme; yargılama sonucu verilen cezayı uygulamaya" şeklindedir. Oysa Gemlik Belediyesi'nin infaz tutanağına göre karar yine yerine getirilmemiş, sadece teknik elemanlar ilgililere "kararı uygulayın" diye uyarıda bulunmuştur.

"Endüstri Bölgesi" kararı ve suç duyurusu

Danıştay 6. Dairesi, daha önceki bozma kararları doğrultusunda yeniden hüküm veren Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin iki kararına yapılan temyiz başvurularını farklı tarihlerde sonuçlandırır. 20 Nisan ve 16 Mayıs 2005 tarihlerindeki kararlar, temyiz başvurularının reddi yönündedir. Yanıdavalı Bursa Valiliği, müdahiller Başbakanlık ve Cargill'in talebinin reddidir bu kararlar... Fabrikanın yıkılması gerekmektedir artık...

Ama olmaz elbette... Bakanlar Kurulu, tartışmaya yeni boyut getirecek bir karardaha verir:

"Bursa İli Orhangazi İlçesi Gemiç Köyü, Karapınar Mevkiinde H22.b.06.c.2.A ve H22.b.06.b.3.D pafta 1634 parsel, H22.b.06.c.B pafta 36 parsel ile H22.b.06.b pafta 1311, 1312, 1313, 1317 parsellerde yer alan Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ'ye ait mısır işleme tesislerinin bulunduğu toplam 212.240 metrekare büyüklüğündeki alanın Özel Endüstri Bölgesi olarak ilan edilmesi, Endüstri Bölgeleri Koordinasyon Kurulu'nun 5/4/2005 tarihli ve 2005/01 sayılı kararına dayanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 26/4/2005 tarihli ve 5022 sayılı yazısı üzerine, 4737 sayılı kanunun geçici 2'nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 5/5/2005 tarihinde kararlaştırılmıştır." ⁽¹⁶²⁾

---

¹⁶¹ Gemlik Belediyesi teknik ekibinin 26.04.2005 tarihli infaz tutanağı

¹⁶² Bakanlar Kurulu'nun 05.05.2005 tarih, 2005/8944 sayılı kararı

...ve beklenen suç duyurusu gelir. Bursa Barosu Başkanlığı, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Ali Rahmi Beyreli, Nadir Erol, Levent Gencelli, Lütfü Kirayoğlu, Cumhur Özcan, Eralp Atabek, Şenay Özeray, Fethiye Altıntaş, Kadriye Gökçadır Burak Giray, M. Neziş Sütçü, İsmail İşyapan, Nalan Bener, Ş. Cankat Taşkın Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunurlar. Şüpheliler Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki Ergezen, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin, Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut'tur. Suç duyurusu konusu ise yargı kararlarının infaz edilmemesi, memurun yargı kararlarını uygulamamasıdır. ⁽¹⁶³⁾

Süreç özetlenir, mahkeme kararlarından alıntılar yapılır, fotokopileri dosya ekine konur, ayrıca mahkeme kararlarının uygulama zorunluluğuna ilişkin hem iç hukuk, hem de AB mevzuatı hatırlatılır. Yakınılan kişilerden biri başbakan, diğeri bakan, diğerleri vali ve belediye başkanlarıdır ki, görevleri, ülkeyi ve kenti anayasaya, kanunlara ve hukuka uygun şekilde yönetmektir. Üstelik bu kişiler, hukuka bağlılıkta yönetilenlere de örnek olması gereken kişilerdir. Yargı kararlarını anayasal emirlere karşın yok saymak, devleti hukukun dışına ya da üstüne çıkarmaktır. Hiçbir kamu görevlisinin, makamı ne olursa olsun keyfi hareket etmeye, vatandaşın devlete olan güvenini ortadan kaldırmaya hakkı yoktur.

Dilekçe, adı geçen kişiler hakkında gerekli soruşturma yapılarak kamu davası açılması dileğiyle noktalanır.

Şeker savaşı!

Cargill'in, hukuksuz inşa edilen fabrikasından çok ürettiği nişasta bazlı şeker gündemde yer tutmaya başlar. Şeker Kanunu'nda yapılan değişiklikler, Başbakanlık açıklamasına göre piyasanın bütün taraflarını korumayı amaçlamaktadır ya, aslında taraflar hiç de öyle dememektedir.

Bursa Hakimiyet Gazetesinde 2005 Haziran ayı başlarında yayınlanan "*Şeker savaşı*" başlıklı haberin spotunda şöyle denir: "*Pancar üreticileri, yüzde 15 olan kotanın yüzde 5'ler düzeyine düşürülmesini beklerken, mısır üretici ve sanayicisi de yüzde 50 ek kota talebinde...*"

Haberde görüşlerine yer verilen isimlerden ilki Bursa Ziraat Odası Başkanı Fuat Sarı'dır. İddiası şöyledir: "*Dünyanın hiçbir ülkesinde nişasta bazlı şeker üretimine*

---

¹⁶³ Cumhuriyet Savcılığı'na 22.05.2005 tarihli suç duyurusu

yüzde 3'ten fazla izin verilmiyor. Her yıl yüzde 5 kota verilmesi demek, iki şeker fabrikasının kapatılması anlamına geliyor. Bu büyük bir facia... Son 3 hükümet bu konuda ABD firmalarına kucak açtı."

Haberde yer alan diğer bir görüş ise Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi Başkanı İlhan Demiröz'e aittir: *"Türkiye'de şeker pancarı, tarıma dayalı sanayinin başarılı bir örneğini oluşturuyor. Bu sektör 450 bin üretici aile, 100 bin tarım işçisi, 30 bin fabrika işçisi, hayvancılık ve nakliye alt sektörlerinde çalışan 8 milyon kişiyi doğrudan ilgilendirmektedir. 1998 yılına kadar 17,6 milyon tona kadar pancar üretimi yapılırdı. Üretim 2003 yılında 10,2 milyon tona kadar geriledi. Kanunla, zaten pancar üretim alanları daraldı. Kota artarsa 450 bin ailenin yüzde 25'ini kaybederiz."*

Haberde "söz savunmanın" ara başlığı altında, Cargill Orhangazi Fabrikası Müdürü Kemal Özbelli'nin görüşlerine yer verilir. Özbelli, kotaların, iddia edilen aksine Avrupa ve ABD'den daha düşük olduğunu söyler ve ekler: *"Avrupa ülkelerinde glikoz için kota yok. Sadece fruktoz için uygulanıyor. Avrupa'da uygulanan kotalar 1960'lı yıllarda gündeme gelmiştir. Burada kurulu kapasitenin yanı sıra yeni yatırımlar da değerlendirilerek tam kapasite kullanımına göre kotalar belirlenmiştir. Oran yıllar içinde üretim artışına bağlı olarak geriledi. Yeni düzenleme yapılmadığı için yüzde 2'lere kadar düştü."*

...ve ilk tazminat davası açılıyor!

Cargill ile ilgili yargı kararlarını uygulamayan kamu görevlileri hakkında ilk tazminat davasının dilekçesi 6 Haziran 2005 tarihinde yazılır ve asliye hukuk mahkemesine verilir. Davacılar şunlardır: Bursa Barosu Başkanlığı, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, avukatlar AliArabacı, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan, Eralp Atabek, Şenay Özeray, Fethiye Altıntaş, Kadriye Gökçadır, Burak Giray, Nezih Sütçü, İsmail İşyapan, Nalan Bener, Okan Dursun, Cevdet Altun, N.Sinan Doğan, Erol Çiçek, Ş.Cankat Taşkın...

Her bir davacı için 5 bin 500 lira olmak üzere toplam 99 bin lira tazminat talep edilen davalılar Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık ve İskan Eski Bakanı Zeki Ergezen, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin ve Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut'dur.

Olaylar özetlenir. İptale dair her dört davanıntemyiz aşamasında olduğu bildirilir. Kararların uygulanması için kesinleşme şartı aranmadığı hatırlatılır. Uygulanmayan dört kararın da aynı olaydan kaynaklandığı belirtilerek, *"Amaç, Cargill AŞ unvanlı firmaya nişasta fabrikası kurmasına olanak yaratmaktır. Başbakanlık Yüksek*

Planlama Kurulu iptal edilen kararını bu nedenle almış,diğer idari birimler de bu karar doğrultusunda idari işlem tesis etmişlerdir.Hukuka aykırı kararların oluşturulmasında tam bir eylem birliği içindedirler.Davalılardan bazılarının,biçimsel olarak karar gereklerini yerine getirdiklerini beyan etmelerine karşın, yargı kararlarına konu tesis tam kapasite ile üretim yapmaya devam etmektedir” denir.

Dava dilekçesi şöyle devam eder:

“Oysa, mahkeme kararları sonucu, o yörede nişasta fabrikası kurulmasına olanak tanıyan Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararı ile bu karar doğrultusunda yapılan plan değişiklikleri, inşaat ruhsatları ve çalışma izin belgeleri iptal edilmiş, böylece anılan tesis, faaliyeti durdurulması zorunlu ‘kaçak yapı’ haline gelmiştir. Kararın uygulanması ancak,fabrikada üretimin tamamen durdurulması ve tesisin ortadan kaldırılması ile sağlanabilir.Kararlardan sonra, idarenin yapması gereken; önce, Cargill firmasına ait nişasta fabrikasını ‘çalışma izninin yokluğu’ nedeniyle faaliyetten men etmek (fabrikayı kapatmak), sonra da İmar Kanunu uyarınca ‘kaçak yapı’ haline gelen tesisi yıkmaktan ibarettir.”

Tazminat davası kamuoyunda ses getirir, bazı yayın organlarında geniş haber olarak verilir.

Deniz Som, Cumhuriyet Gazetesi’ndeki yazısında Ali Arabacı’nın “Hukukun üstünlüğünü egemen kılmak, 1993 tarihli Kopenhag Kriterlerinin temel şartıdır. Bu aynı zamanda AB üyeliğinin de şartıdır” şeklindeki açıklamasına yer verip şöyle der: “Ne olacak şimdi? Olacağı şu: Amerika’nın uydusu olmak için hukukun üstünlüğü şart değil ve demokrasiyi araç olarak kullanmak yeterlidir!”

Toprak Koruma Kanunu ile özel af!

Danıştay’ın, Bursa 2. İdare Mahkemesi’nin yeniden verdiği iptal hükümlerini onamasından sonra Bursa Valiliği’nin DİDDGK’na yaptığı karar düzeltme istemi6. Daire’de görüşülerek karara bağlanır:“İtiraz edilen 20.04.2005 günlü, E:2005/1195 sayılı karar, idare mahkemesince verilen kararın temyiz edilmesi üzerine Danıştay Altıncı Dairesince, temyiz mercii sıfatıyla verilmiş bir karar olup, bu karara karşı İdari Dava Daireleri Kurulu’na itiraz edebilme olanağı bulunmamaktadır. İstemin incelenmeksizin reddine...”⁽¹⁶⁴⁾

---

¹⁶⁴ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/1195 sayılı dosyada 13.06.2005 tarihli karar

...ki bu karar, Cargill'e inşaat olanağı tanıyan hukuksuz plan değişikliğinin iptalinikesinleştirir. Dolayısıyla, değiştirilmiş plana dayanılarak verilen ruhsatın, emisyon ve deşarj izinlerinin de geçersiz olduğunu ortaya koyar.

Cargill'in kurtuluşu bundan sonra ancak özel yasayla mümkündür. Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Gökhan Günaydın'ın Cumhuriyet Gazetesi'nde yer verilen açıklamalarında da buna vurgu yapılır. Günaydın, Cargill'in Türkiye'de iki türlü sıkıntısı olduğunu dile getirir. Şöyledir açıklama:

"Fabrikanın Bursa Orhangazi'de kurulduğu yer tarım arazisi. Toprak Koruma ve Arazi Kullanma Yasa Tasarısı'nın geçici birinci maddesi tarım arazisi işgallerine metrekaresine 5 YTL ceza ile af getiriyor. Bunun yasalasmasını istiyorlar. Tatlandırıcılara tanınan yüzde 10'luk kota, 352 bin tona denk geliyor. Oysa Türkiye'de başta Cargill olmak üzere 5 büyük fabrikanın kapasitesi 1 milyon ton. Bu kotayı ona göre artırmak istiyorlar."

İşte Cargill'in istekleri bu kadar somut!

Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu 3 Temmuz 2005 tarihinde TBMM'dekabul edilir. Bursa Milletvekili Faruk Çelik'in, yasanın kabulünden sonra yaptığı konuşma dikkat çekicidir:

"22'nci dönem üçüncü yasama yılını geride bırakırken, takriben 700 saat, bilfiil, ara vermeden çalıştık. 35.000 sayfa doküman oluştu. Bu çalışmalar neticesinde, 3 yasama yılının sonunda 629 yasa tasarısı kanunlaştı. Üçüncü yasama yılında 165 kanun tasarısı yasaladı. Bu tasarıların yasalasması konusunda, tabii ki Türkiye Parlamentosu'nu oluşturan 550 milletvekili arkadaşımızın, başta iktidar partisi olan AK Parti olmak üzere, Anamuhalefet partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin ve bağımsız arkadaşlarımızın çok değerli katkıları oldu. Ben, bütün arkadaşlarıma, AK Parti Grubu adına çok teşekkür ediyorum. Değerli arkadaşlar, ülke hepimizin, iktidarıyla muhalefetiyle hepimizin ülkesi bu güzel ülke. Türkiye'nin, cumhuriyetin kazanımları da hepimizin. Bunları geliştirmek, bunları insanımızı daha mutlu edecek noktalara taşımak da hepimizin başlıca görevidir. Millet huzurunu temin etmek, barışı sürdürmek ve mutluluğu geliştirmek hepimizin görevi." ⁽¹⁶⁵⁾

---

¹⁶⁵ 03.07.2005 tarihli, TBMM 22. Dönem 3. Yasama Yılı 125'inci birleşim tutanağı

Eker: Topraklarımız çok daha iyi korunacak!

Tarım ve Köyişleri Bakanı, Diyarbakır Milletvekili Mehmet Mehdi Eker de, "Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, tarım camiasının, tarımla uğraşanların beklediği, bütün toplumsal kesimlerin içtenlikle, arzusuyla, iştiyakla bekledikleri bir tasarı, bugün, sizlerin oylarıyla yasalaştı; hayırlı, uğurlu olsun" der ve ekler:

"Çünkü tarımın esası topraktır ve bizim, topraklarımızla ilgili, bugüne kadar bir kanunumuz yoktu; biraz önce, sizlerin oylarıyla, artık topraklarımızın bir kanunu oldu. Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, topraklarımızın korunmasını öngörüyor. (...) Tarım arazilerinin nasıl kullanılacağını planlara bağlıyor; yine, toprakların fizikî olarak korunmasını getiriyor. Bu şekilde çok sayıda yenilik getiriyor ve inanıyorum ki, artık, bundan sonra, sadece tarım için kullanılacak araziler değil, sanayileşme, kentleşme ve diğer faaliyetlerle ilgili olarak da, bu kanun birtakım hükümler vazediyor ve arazilerimiz, topraklarımız çok daha iyi korunacak, çok daha yerinde kullanılma imkânı bulacak."

Kanunun, adresi belli olan geçici birinci maddesi aynen şöyledir:

"11.10.2004 tarihinden önce tarım arazileri; gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış ve tarımsal bütünlüğü bozmuyor ise söz konusu arazinin istenilen amaçla kullanımı için, altı ay içerisinde Bakanlığa müracaat edilmesi, hazırlanacak toprak koruma projesine uyulması ve tarım dışı kullanılan tarım arazilerinin her metrekaresi için beş Yeni Türk Lirası ödenmesi şartıyla izin verilir."⁽¹⁶⁶⁾

Ne diyelim? Varlığımız Amerikan varlığına armağan olsun!

Ancak gazetelerde, Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Gökhan Günaydın'ın, yasanın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'den dönmesi için çaba harcayacaklarını ve konunun Anayasa Mahkemesi'ne gitmesini sağlayacakları yönündeki açıklamaları yer alır.

Erdoğan ve Ergezen hakkında takipsizlik

Bu arada Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Zeki Ergezen hakkında "görevi kötüye kullanmak"

---

¹⁶⁶Resmi Gazete'nin 18.07.2005 tarihli sayısı

suçlamasıyla yapılan başvuruyla ilgili 22 Haziran 2005 tarihinde karar verir. Karar şöyledir:

"TC Anayasası'nın 100, TBMM İçtüzüğü'nün 107. maddesine göre, Başbakan ve bakanlar hakkındaki soruşturma yetkisi TBMM'ne ait olup, Başsavcılığımızın bu kişiler hakkında soruşturma ve kovuşturma yetkisi bulunmadığından, mevcut anayasal sistem nedeniyle 59. Cumhuriyet Hükümeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve aynı hükümetin eski Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki Ergezen haklarında soruşturma açılmasına yer olmadığına..." (167)

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen tazminat davasıyla ilgili ilk savunma, 11 Temmuz 2005'te Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin'den gelir. Şahin, davanın haksız, yersiz ve hukuki dayanaktan yoksun olduğunu ifade eder. Davanın öncelikle süre aşımı yönünden reddedilmesi gerektiğini belirtir. İkinci olarak da, 'husumet' yönünden itiraz eder. Zira 1982 Anayasası'na göre memurlar ve kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlara yönelik tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ancak idare aleyhine açılabilir. Hikmet Şahin, mahkemenin görev alanı yönünden de davanın reddini ister. Gerekçesi de, bu davanın idari yargıda açılması gerektiğidir. Ayrıca, davacıların da ehliyet yönünden incelenmesini ister.

Şahin'in esasa ilişkin itirazı da şöyledir: *"Dava dilekçesinde belirtilen bütün idari dosyalar celp edilip tetkik edildiğinde Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın ve Hikmet Şahin'in davalı sıfatıyla bulunmadığı, yani idaremize açılan bir davanın ve aleyhe çıkmış bir idari yargı kararının olmadığı görülecektir. Hal böyle iken idaremiz ve başında bulunan Hikmet Şahin'in aleyhinde yargı kararı bulunmadığı halde, davalıların tamamı veya bir kısmı aleyhinde verilen kararların gereğini Hikmet Şahin yerine getirmediyerek manevi tazminat davasının ikame edilmesi hayatın olağan akışına terstir. Hikmet Şahin'in, davacıları maddi-manevi zarara uğratabilecek herhangi bir eylem veya işlemi olmamıştır. Dolayısıyla bu davanın usul ve esastan reddi gerekir."*

---

¹⁶⁷ Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2005/66507 soruşturma numaralı dosyaya ilişkin 2005/36276 sayılı 22.06.2005 tarihli takipsizlik kararı

Kabak kimin başında patlayacak?

Hikmet Şahin böyle dediğine göre... Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı Çevre Koruma Daire Başkanlığı da, Cargill'in, Büyükşehir Belediyesi ile hiç ilgisi olmadığını saptadığı halde, kabak kimin başında patlayacak acaba?

Çünkü Çevre Koruma Dairesi Başkanlığı'ndan dosyaya sunulan Cargill fabrikası hakkındakirapora göre, "*Gayrisihhi Müesseseler Yönetmeliği'ne göre Cargill Fabrikası 2. sınıf gayrisihhi müesseseler kapsamında kalmakta olup, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na göre bu tür işletmeleri ruhsatlandırmak ve denetlemek görevi ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilmiştir. GSMY'ne göre işyeri açma ve çalışma ruhsatı için gereken emisyon ve deşarj izinlerinin verilmesi de İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün yetkileri arasındadır. Söz konusu tesisle ilgili dairemizin (dolayısıyla Büyükşehir Belediyesi'nin) yetki ve sorumluluğu yoktur.*"⁽¹⁶⁸⁾

Mahkemeye Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal'ın savunması da ulaşır. Köksal da öncelikle ehliyet yönünden ret kararı verilmesini ister. Köksal'a göre, davacıların uygulanmadığı iddia edilen kararlar nedeniyle doğrudan zarara uğradıkları iddiasını kabul etmek mümkün değildir! Davanın süre yönünden de reddi gerekir ki, daha önce İçişleri Bakanlığı da valilerAli Fuat Güven ve Oğuz Kağan Köksal hakkındaki ihbar ve şikayetin işleme konulmaması kararı vermiş ve kesinleşmiştir. Köksal'ın iddiasına göre kararlar 30 gün içinde uygulanması yasa gereği olduğu halde ve aradan 5 yılı aşan süre geçtiği dikkate alındığında, açılan tazminat davasının süre aşımı yönünden reddi gerekmektedir.

Köksal, esasa ilişkin savunmasında da uzun uzun süreci anlatır ve sonunda Cargill fabrikası alanının Bakanlar Kurulu kararıyla özel endüstri bölgesi ilan edildiğini hatırlatır. Sonra da şöyle der: "*Bu karar ile Bursa Valiliği'nin Cargill fabrikası ile ilgili hiçbir uygulama yetkisi kalmamış bulunmaktadır. Ayrıca bu karar doğrultusunda idare mahkemesi kararlarının uygulama alanı da kalmamıştır.*"

---

¹⁶⁸ Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre Koruma Daire Başkanlığı Çevre Mühendisi Hülya Öztürk ve Çevre Sağlığı Şb. Md. Vekili Ebru Beşiktepe'nin 13.07.2005 tarihli raporu

Köksal'ın savunmasında can alıcı ifade şöyledir: "*Görüldüğü üzere bir Hükümet Politikası ile Bursa Valiliği makamının üzerinde seyretmektedir.*" (169)

Köksal'ın, Cargill konusundaki tavrı ödül olarak dönmüştür kendisine... Bursa'dan sonraki görev yeri İzmir'dir. 2007 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü'ne getirilen Oğuz Kağan Köksal, 2011 seçimlerinde istifa ederek AKP'den milletvekili adayı olur ve seçilir.

Bu kitabın hazırlığı sırasında TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı olan Oğuz Kağan Köksal'a, meclisteki makam odasında Cargill'i sorduğumuzda "*Bitti bitti, kapandı o dosya*" demekle yetinir. Ancak bunu derken yüzündeki renk değişikliği de gözden kaçmaz!

Ya kendisinden sonra gelen Vali Nihat Canpolat?!

Ağustos 2005-Aralık 2007 tarihleri arasında Bursa Valiliği yapan Nihat Canpolat'ın tavrını ve sonrasında yaşadıklarını, satırlar bizi o tarihe sürüklediğinde göreceğiz.

İç hukukta yeni dava maratonu

Davacıların mahkeme kararlarının uygulanması isteğiyle Başbakanlık'a gönderdiği dilekçeye gelen yanıtta, Bakanlar Kurulu'nun özel endüstri bölgesi ilanı ile ilgili kararı hatırlatılır, başka da bir şey açıklanmaz. Öyleyse, bu karar içinde dava açmak elzemdir.

Cargill'in bulunduğu alanın özel endüstri bölgesi ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali istenir. Danıştay'a açılan yeni davayı Bursa Barosu, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Orhangazi Ziraat Odası Başkanı Cevdet Altun, Levent Gencelli, Gürhan Akdoğan, Lütfi Kırayoğlu, Mustafa Özçelik, Ali Rahmi Beyreli, Yahya Şimşek, Nadir Erol ve Mimarlar Odası Bursa Şubesi açar. Vekilleri ise Ali Arabacı, Cumhur Özcan, Şenay Özeray, Cankat Taşkın, Fethiye Altıntaş, Nezih Sütçü, Kadriye Gökçadır, Nalan Bener, Burak Giray ve Hakan Özdemir'dir.

---

¹⁶⁹ Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal'ın Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ndeki E: 2005/245 sayılı dosyaya 13.07.2005 tarihli savunma dilekçesi

Dava dilekçesinde Bakanlar Kurulu'nun kararı aynen aktarılır ve kararın, dayanak gösterilen yasa hükmüne, Anayasa ve uluslararası sözleşmelere aykırı olduğu vurgulanarak açıklamalara geçilir.

Bir kere kararda, "*kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçmiş*" ifadesi vardır. Oysa Cargill'in izinleri imar planlarına uygun verilmemiştir. Dava açılınca sonradan değişiklik yapılmıştır. Dolayısıyla Cargill, Endüstri Bölgeleri Kanunu'nun aradığı şartlara sahip değildir.

İşlem Anayasa'ya da aykırıdır. İdare, sonuçlarından kurtulmak amacıyla yargı kararlarını bertaraf edecek şekilde, iptal kararlarını yok sayarak yeni bir işlem tesis edemez. Aksi, Anayasa'nın 2, 9, 10, 11, 36 ve 138. maddelerinin ihlali anlamına gelir.

Bakanlar Kurulu kararı, Avrupa İnsan Hakları ve BM Çevre sözleşmelerine de aykırıdır. AİHM'nin de bu konuda içtihadı vardır. İYUY'nın aradığı koşullar oluşmuştur. Derhal yürütmeyi durdurma kararı verilmelidir ki, Cargill firmasına yeni izin, onay ve ruhsat verilecek, bu da yeni sorunları beraberinde getirecektir. Ayrıca kaçak hale gelmiş tesisin çevreye vereceği zararlar da devam edecektir.

Erdoğan'ın yanıtı acı acı gülümsetiyor

Başbakan Erdoğan'ın savunmasında acı acı gülümsetir okuyanı... "*Pasif husumet itirazı*" başlıklı bölümde, davacıların uygulanmadığını iddia ettikleri mahkeme kararlarının hangi idari işlemler için verildiği sıralanır. Bursa Valiliği İl İdare Kurulu'nun 30 Nisan 1998 ve 28 Aralık 1999, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 14 Ağustos 1998 ve Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun 10 Ağustos 2000 tarihli kararlarıdır bunlar. Ve şöyle der Erdoğan'ın vekili Avukat Fatih Şahin:

"Görüleceği üzere iptali istenen kararlardan hiçbirisi müvekkil Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın başında bulunduğu idarenin, Başbakanlık'ın veya Bakanlar Kurulu'nun kararı değildir. İptali istenen kararlar, müvekkilimin başında bulunduğu idare dışındaki idari mercilerce verilmiş kararlardır. Bu nedenlerle bu kararların uygulanmasının müvekkilimden beklenmesi/istenmesi mümkün değildir."

Sanki bu idareler, doğrudan olmasa bile silsile yoluyla Başbakanlığa bağlı değilmiş gibi!

"*Aktif husumet itirazı*" ara başlıklı bölümde ise davacıların, Ali Arabacı dışında hiç birinin dava ehliyeti olmadığı iddia edilir. Zaman aşımı itirazı da, Danıştay'ın 26 Kasım 2002 tarihli kararı üzerinden bir yılı aşkın süre geçmesi nedeniyle yapılır.

"Davacıların, bu davayı açma haklarının ilanihaye mevcut ve zaman aşımından müstesna olmadığı"na işaret edilerek, süre yönünden de davanın reddi gerektiği belirtilir.

Esasa ilişkin itiraz ise, tazminata hükmedilmesi için gerekli olan koşulların hiçbirinin olmadığı yönüyle yapılır. Açıklama da getirilir ve "Ortada, hukuka ve mevzuata aykırı bir eylem veya işlem bulunmamaktadır" denilerek şu savunma yapılır:

"Davacıların da ikrar ettiği üzere bu davalarda verilen yargı kararlarının hepsi uygulanmıştır. Dava dilekçesinden anlaşıldığı üzere, davacılar yargı kararlarının uygulanmasının tesisin yıkılması ve ortadan kaldırılması şeklinde olması gerektiğini düşünmektedir. Oysa yargı kararları ancak gerekleriyle sınırlı olarak uygulanır. Bir yargı kararının davacıların talep ettikleri gibi gereklerinin aşarak uygulanması halinde bunun başka tazminat davalarını, idarelerin sorumluluğunu ve kamu zararını da beraberinde getireceği açıktır. Nitekim idarelerce bu husus dikkate alınarak, sözü edilen yargı kararları neyi gerektiriyor ise o şekilde uygulanmıştır." (170)

"Hukuka aykırı fiil yok!"

Bu görüşün ardından, Cargill alanına ilişkin Bakanlar Kurulu'nun "Özel Endüstri Bölgesi" kararı hatırlatılır. Bu kararlar, dava konusu olan tüm onay ve izinlerin geçersiz hale geldiği belirtilerek şöyle denir:

"Bu sebeple, davacıların manevi tazminat taleplerinin dayanağı olarak gösterdikleri yargı kararlarına konu izin, onay ve ruhsatlar zaten kanun gereğince ortadan kalkmış ve böylece sözü edilen yargı kararlarının uygulanması hukuki olarak imkansız hale gelmiştir. Özetle idare, yargı kararlarını uygulamamış değildir. Tam tersine yargı kararları yerine getirilmiş, bu kararlarla ortaya konulan usuli eksiklikler giderilmiş ve ülke ekonomisi açısından çok önemli olan bu tesisin hukuka ve mevzuata uygun şekilde faaliyet yapması sağlanmıştır. Bu yüzden ortada manevi tazminatı gerektirir hukuka aykırı bir fiil söz konusu değildir."

Başbakan Erdoğan'ın savunmasına, davacıların oluşmuş bir manevi zararı olmadığı iddiasıyla devam edilir. İdari işlemlerin hukuka aykırı olmadığı gibi, olsa bile

---

¹⁷⁰ Başbakan Recep Tayyip Erdoğan vekili Av. Fatih Şahin'in E: 2005/245 sayılı dosyada 26.07.2005 tarihli savunma dilekçesi

davacıların manevi zarara uğramalarının, kişilik haklarının zedelenmesinin mümkün olmadığı öne sürülür. Bu yönüyle de davanın reddi istenir.

Savunmada ayrıca davacılaraya yönelik soru işaretli suçlama cümleleri kurulur. Davacıların, tazminat davası açmakta hukuki bir yararları olmadığı iddiasının altı şöyle doldurulur:

"Uygulanmadığını iddia ettikleri yargı kararlarının uygulanması için bu davada verilecek karara muhtaç mıdırlar? Elde etmek istedikleri hukuki yarar, uygulanmadığını iddia ettikleri yargı kararlarının uygulanmasını sağlamak mıdır? Bu davanın bu amaca hizmet etmeyeceği, davacıların elde etmek istedikleri hukuki menfaati sağlamayacağı açıktır. Bu durumda davacıların amaçlarının, haksız kazanç temini olup olmadığı sorusu akla gelmektedir. Zira bu dava ile davacıların talepleri bir miktar (99.000 YTL) paradan başka bir şey değildir. Elde edilmek istenen bu menfaatin ne kadar hukuki ve hukuk düzenince korunmaya muhtaç olduğu ise tartışmaya değer bir konudur."

Savunmada, idari yargı organlarınca verilen kararlarda kişisel değil kamusal menfaatlerin ön planda tutulması gerektiği hatırlatılır, dava konusu mahkeme kararlarının da 'çevre hakkı' kapsamında verildiği belirtilir. Mahkeme kararları, davacıların bizzat şahıslarına yönelik koruma sağlamamaktadır. Dolayısıyla kararların sözde uygulanmamasının davacılaraya herhangi bir zarar vermeyeceği aşıkardır!

Ayrıca bir Yargıtay içtihadına atıfta bulunularak, "*kararın yerine getirilmemesi nedeniyle bir zarar gelmişse*" bu zararın ödetilmesi yoluna gidilebileceği kaydedilir. Yanı sıra, talep edilen tazminat miktarının da fahiş olduğu belirtilerek, "*manevi tazminat olgusunun amaç ve kapsamına aykırı düşen, manevi tazminatı, talepte bulunan kişiler için istenir ve özlenir bir hale getiren miktarın kabulü mümkün değildir*" denir. ⁽¹⁷¹⁾

"Siyasiler hukuku sevmiyor"

TMMOB Makine Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Cargill'in Özel Endüstri Bölgesi ilan edilmesi hakkında bir basın açıklaması yapar. Kararla birlikte, sosyal hukuk devleti olma özelliğinin zedelenildiği belirtilir. Basında yer alan haberlere

---

¹⁷¹ Başbakan Recep Tayyip Erdoğan vekili Av. Fatih Şahin'in E: 2005/245 sayılı dosyada 26.07.2005 tarihli savunma dilekçesi

dayanarak, ABD Başkanı'nın ricasının yerine getirilmiş olmasının da, yüzyıllardan bu yana emek verilen bağımsızlık idealleri ile çeliştiği ifade edilir. Kararın, bölgede yeni tesislerin açılmasına kapı araladığı, tarihi ve gıda üretim değeri yüksek İznik Gölü'nün yitirileceği kaydedilir. (172)

TMMOB Yönetim Kurulu, Bakanlar Kurulu kararının iptali için dava açılmasına da karar verir ve "*Bakanlar Kurulu kararının geçerliliğini, geleceği emanet aldığımız bir sonraki nesillere anlatacak hiçbir haklı gerekçe bulunmamaktadır*" denir.

Öte yandan Bursa Barosu'nun, Bakanlar Kurulu kararının iptali istemiyle açtığı dava, Cumhuriyet Gazetesi'nde Deniz Som'un köşesine konu olur. Som, "Yine Cargill" başlıklı yazıda Ali Arabacı'nın açıklamasına yer verir.

Arabacı, "*Tesis, mahkeme kararlarına rağmen, özellikle idarenin müsamahası ve yargı kararlarını uygulamaması sonucu bitirilmiş ve faaliyete sokulmuştur. Tesis açıkça yasa hükmü ile meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Ne var ki dayanılan yasa hükmü de anılan sanayi kuruluşunu meşrulaştırmaya yetmemektedir. İdare mevcut yargı kararlarını bertaraf edecek şekilde ve sonuçlarından kurtulmak amacıyla ve iptal kararlarını yok sayarak yeni bir idari işlem tesis edemez. Aksi halde devletin 'hukuk devleti' niteliği sorgulanır hale geleceği gibi, işlem anayasanın ilgili maddelerinin ihlali anlamına da gelir. İdare, iptali istenen kararı, mahkeme kararlarının sonuçlarından kurtulmak, böylece Cargill firmasına yeni bir ayrıcalık yaratmak üzere almıştır*" der.

Ali Arabacı ayrıca, Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası Bursa Şubesi'nde gerçekleştirilen Marmara Çevre Platformu toplantısında da Cargill'i anlatır. "*Hukuk en büyük silahımızdır*" diyen Arabacı, DSP iktidarı zamanında Clinton'un, AKP iktidarı zamanında da Bush'un Cargill için baskı yaptığını anlatır. Cargill mücadelesi başladığında 52 derneği bir araya getirdiklerini söyler, daha sonra Cargill'in boş durmayıp danışmanlar tuttuğunu hatırlatarak şöyle der:

"Derneklerin başkanlarını fabrikaya davet ettiler. Aritma tesisinin nasıl çalıştığını göstererek göz boyadılar. Ama şu anda kokudan yanından geçilmiyor. Önceden basında çevre haberleri verilirdi. Şu anda basında bize sırtını dönmüş durumda. Vatandaş da bu konuda hassas değil. Cargill'e dava açtığımızda köylüler Cargill şirketinin yanında yer aldılar. Çünkü Cargill okullarına bilgisayar dağıtmıştı. O

---

¹⁷² Makine Mühendisleri Odası Bursa Şubesi'nin 27.07.2005 tarihli basın açıklaması

zamanlar o yöreden 125 kişiye iş vermişlerdi. Şimdi ise hepsini çıkarttılar. İlk kurulduğunda yöre çiftçisine mısırı onlardan alacaklarına dair söz vermişlerdi. Şimdi ise Arjantin'den alıyorlar."

Marmara evre Platformu toplantısının sonuç bildirgesinde ise "*Cargill lkemizden uzaklaştırılmalıdır*" mesajı verilir. Bildirgede, Cargill'in salt evre sorunu olmadığı, bu tesisle birlikte Türkiye'nin en temel tarımsal ürünü olan şeker pancarı üretiminin yabancı çıkar çevrelerinin istedikleri miktara indirildiği, dolayısıyla milyonlarca kişinin olumsuz etkilendiği belirtilir. Cargill ile birlikte sansürün gündeme geldiği, Bursa'daki yerel medyanın değişik yöntemler kullanılarak susturulduğu, sorunun giderek demokrasiyi tehdit eder hale geldiği ifade edilir.

2005 yılının Ağustos ayında Bursa Barosu evre Komisyonu Başkanı Ali Arabacı'nın çabalarıyla Cargill hukuksuzluğu medyada sıklıkla yer bulur. Doğan Haber Ajansı'nca yayınlanan haber, Hürriyet Gazetesi Bursa ekinde "*Mahkeme kararlarını uygulamada sıkıntı var*" başlığıyla görülür. Arabacı'nın haberde yer alan dikkat çekici cümlesi "*Açıkçası ben bu durumdan rkyorum. Eskiden Menderes mahkemeleri vardı. Şimdi de Tayyip mahkemelerinin olduğunu düşünmek istemiyorum*" şekilindedir.

Arabacı'ya göre siyasiler hukuku sevmemektedir. Çünkü bu ülkede hukuk kültürü yerleşmemiştir. Tam bu noktada Yılmaz Akkılıç'ın, Bursa Kent Gazetesi'ndeki makalesi deyim yerindeyse "cuk" oturur. Akkılıç da "*Yine Cargill*" başlıklı makalesinde, hukukun ne olduğu ve nasıl yorumlanması gerektiğini anlatır.

Gemlik Belediyesi'nden yeni plan

Oysa "*Cargill'e özel hukuk*" yaratılmıştır. evre ve Orman Bakanlığı, 12 Ağustos 2005 tarihinde 25 binlik İznik Gölü evre Düzeni Nazım İmar Planı'nı Cargill'e uygun hale getirir.

Bunun zerine Cargill'in yeni mevzi imar planı talebi Gemlik Belediye Meclisi'ndegrşlr. Mevcudun oyçokluğu ile kabul edilen yeni plan, onay için Büyükşehir Belediye Meclisi'ne sunulur. Büyükşehir Belediye Meclisi de "*Belirtilmeyen hususlarda Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği hükümleri geçerlidir*" notu ekleyerek, Cargill'in mevzi imar planını onaylar.

Bu sıralarda Danıştay 6. Daire, davalı Bursa Valiliği yanında davaya katılan Cargill'in, DİDDGK'dan 25 Mayıs 2005 tarihli ret kararının yürütmesinin durdurulması istemini ele alır fakat incelenmeksizin reddine karar verir.⁽¹⁷³⁾ Aynı dairedeki diğer dosyada da Bursa Valiliği ile Cargill'in itirazları incelenmeksizin reddedilir. ⁽¹⁷⁴⁾

Öte yandan bu mahkeme kararlarını etkisiz kılan Bakanlar Kurulu'nun Özel Endüstri Bölgesi ilanı ile ilgili kararının iptali istemiyle açılan dava ise Danıştay 10. Daire'de görüşülür. Heyet, "*Davanın durumu ve uyumsuzluğunun hukuki niteliğine göre yürütmenin durdurulması isteminin davalı idarenin savunması alındıktan sonra incelenmesine*" karar verir. ⁽¹⁷⁵⁾

Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu, Bursa'daki toplantısında "*Ayrıcalıklı yatırımlara özel yasalar çıkartılıyor*" başlıklı, geniş kapsamlı bir basın açıklaması yapar. Mimarların saptaması "*Ayrıcalıklı yasalarla çevre değerlerimizi hiçe sayan Cargill'in sadece İznik ve Bursa için değil, tüm ülkemiz için ulusal onurumuzu rencide eden küresel bir dayatma yatırımı olduğu*" yönündedir ve şöyle denir:

"Onca yargı kararlarına, onca yasalara, çevre ve korumayla ilgili onca uluslararası sözleşmeye ve hepsinden önce İznik Gölü kıyılarının sahip olduğu onca değerli, doğal, tarımsal ve ekolojik değerlerin açıkça varlığına ve devletin kurumlarınca alınmış koruma kararlarına rağmen, hükümetin bu ulusal onur ve yaşam değerlerimizi göz ardı edercesine Cargill'e verdiği hukuka aykırı desteği, Bursa'dan tüm ulusumuza şikayet ediyoruz." ⁽¹⁷⁶⁾

İncelenmeksizin reddine!

İçişleri Bakanlığının, Bursa valileri Ali Fuat Güven ve Oğuz Kağan Köksal hakkındaki şikayeti işleme koymamasına ilişkin kararının iptali istemiyle Ankara 9. İdare Mahkemesi'nde açılan davada dahüküm verilir. Mahkeme, kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikayetler üzerine, görevleriyle ilgili işledikleri suçlardan ötürü yargılanabilmeleri için gerekli iznin verilmesi ya da verilmemesinin ceza

---

¹⁷³ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/2187 sayılı dosyada 17.08.2005 tarihli kararı

¹⁷⁴ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/1196 sayılı dosyada 24.08.2005 tarihli kararı

¹⁷⁵ Danıştay 10. Daire'nin E: 2005/6613 sayılı dosyada 01.09.2005 tarihli kararı

¹⁷⁶ Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu'nun 11.09.2005 tarihli Bursa toplantısı kararı

yargılamasıyla ilgili olduğuna kanaat getirir. Bu nedenle, davanın incelenmeksizin reddine karar verilir. ⁽¹⁷⁷⁾

Bu karar taraflara ulaşmamıştır ki, Bursa'da bulunan Mülkiye Başmüfettişi Necati Küçükdumlu, İçişleri Bakanlığı'na şikayet dilekçesini yazan Avukat Cumhur Özcan'ı 24 Ekim 2005 tarihinde ifadeye çağırır. Bursa İl Özel İdaresi'nde düzenlenen ifade tutanağına göre Özcan, 22 Mayıs 2005 tarihli dilekçeyi Bursa'da çalışan bir grup avukat arkadaşıyla birlikte yazıp Bursa Cumhuriyet Başsavcılığı'na verdiklerini, dilekçede ileri sürdükleri şikayetleri tekrar ettiğini, bunun dışında İçişleri Bakanlığının, şikayeti işleme koymama kararına karşı açtıkları iptal davasının Ankara 9. İdare Mahkemesi'nde sürdüğünü anlatır.

Öte yandan, Bakanlar Kurulu'nun "özel endüstri bölgesi" kararının iptali istemiyle Danıştay'da açılan davaya Cargill'in katılma talebi 10 Kasım 2005'te mahkemeye ulaştırılır. Verilecek kararın, Cargill'in hak ve menfaatlerini kuşkusuz etkileyeceğine işaret edilir. Bununla kalınmaz, davacıların ileri sürdüğü iddiaların tamamının hukuki dayanaktan yoksun olduğu savunularak davanın reddi gerektiği belirtilir.

Öncelikli ret istemi gerekçesi, ehliyet yönündendir. Meslek odaları ve derneklerin, faaliyet alanları dışında dava açma ehliyetine sahip olmadıkları iddia edilir. Davacıların, Bakanlar Kurulu kararı ile menfaat ilişkileri olmadığı öne sürülür.

Esastan ret istemi ise, Cargill'in, Bakanlar Kurulu kararındaki koşulları tümüyle yerine getirdiği hatta, kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinler alınarak faaliyete geçtiği iddiasına dayandırılır ve şöyle denir:

"Tesis kullanılabilir hale getiren yapı kullanma izni ile faaliyete geçmesini sağlayan açılma ruhsatı ve gıda maddeleri üreten işyerlerine ait çalışma izin belgesi, değil iptal edilmek, süresi içinde iptal davasına konu dahi yapılmamıştır. Dolayısıyla, bu izin ve ruhsatlar hukuki geçerliliklerini bugün dahi korumaktadır. Tesis, bugün de geçerliliğini koruyan yapı izni nedeniyle hukuken kullanılabilir haldedir."

Soru şu tabii ki! Cargill'in her şeyi yasal ve hukuka uygun ise Özel Endüstri Bölgesi ilanına ne gerek vardı?

---

¹⁷⁷ Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin E: 2003/1798 K: 2005/1006 sayılı dosyada 21.10.2005 tarihli kararı

Avukata, kendi sözleriyle yanıt

Cargill'in davaya katılma dilekçesi ve ret istemine ilişkin dilekçesine davacılar 13 Aralık 2005 tarihinde yanıt verir. Ehliyet yönünden itiraza, aynı konuda daha önceki DİDDGK kararları dayanarak gösterilir. Zira Bursa Barosu'nun da, Ziraat Mühendisleri ve Mimarlar odalarının da ehliyeti vardır. Olmadığı yönündeki savunmanın hiçbir hukuki dayanağı yoktur.

Cargill'in kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçtiği yönündeki savunmaya, mahkemece iptal edilmiş idari karar ve izinler kanıt gösterilir. Cargill'in savunmasını yazan Av. Prof. Dr. Metin Günday, bir hukuk kurultayında bilim adamı sıfatıyla sarfettiği sözlerle köşeye sıkıştırılır. Şöyle demıştır Günday:

"İdari yargı yerlerince verilen iptal kararları, iptal edilen idari işlemi tesis edildiği tarihten itibaren hükümsüz hale getirir. Bir başka anlatımla, idari yargı yerlerinin iptal kararları, iptal edilen işlemin tesisinden önceki durumun geri gelmesini sağlar. Bu bağlamda, idari yargı yerlerinin iptal kararları, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararlarının aksine geçmişe yürürler. (...) iptal kararları üzerine idareye düşen görev ise, tesis edeceği yeni idari işlem ya da işlemlerle iptal edilen işlemin, iptal edilinceye kadar doğurduğu tüm etki ve sonuçları gidermektir. (...) idari yargı yerlerince verilen yürütmenin durdurulması kararlarının da tıpkı iptal kararları gibi geriye yürüdüğü ve dava konusu edilen işlemi tesis edildiği tarih itibarıyla işlemez hale getirdiği ve askıya aldığı kabul edilmektedir. (Prof. Dr. Metin Günday – İdari Yargı Kararlarının Uygulanmaması Sorunu – Bildiri, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı- 2000/Cilt 1, Sh 353)"

Doğrusu da, Günday'ın söylediği gibidir. Ali Arabacı'ya göre "Yadırganan, bilim adamı sıfatına sahip bir kişinin, inandığı görüşlerini her ortamda, her şekilde ve bilimsel etik kuralları içinde söyleyememesidir. Galiba asıl esef edilecek olan da budur."

Davacılar adına Ali Arabacı, yasanın öncelikle aradığı koşulun 'kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçmek' olduğunu hatırlatır ve "Gerek 1/25000'lik, gerekse 1/1000'lik planlar iptal edildiğine göre, ortada geçerli bir plan yok demektir. Geçersiz planlar esas alınarak alınan izinlerin yasalılığından da söz edilemeyeceği gibi bu izinler yok hükmündedir" der.

Cargill'in itirazına yanıt şöyle bağlanır: "Tesisin kurulmasına ilişkin Yüksek Planlama Kurulu Kararı, plan değişikliği kararları, ruhsatlar ve emisyon izin

kararları iptal edildiğine göre, hukuka aykırılığı saptanmış bu kararlara göre verilen izinlerin de hiçbir dayanağı kalmamış demektir. Bu tür kararlar nedeniyle de 'kazanılmış hak'tan söz edilemez.'

Kaldı ki DİDDGK, Bayındırlık Bakanlığı'nın 25 binlik plan değişikliğine ilişkin iptal kararına karşı yapılan karar düzeltme istemini reddeder. Karar usul ve hukuka uygundur, düzeltmeyi gerektiren bir sebep bulunmadığından istemin reddine karar verilir. ⁽¹⁷⁸⁾

Hükümetin müsteşarı, hükümetin valisi!

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı makamına, Bursa Büyükşehir ve Gemlik Belediye başkanlarıyla ilgili şikayetleri iletir. Tahmin edilir ki, yazının içeriği, başkanlar Hikmet Şahin ve Mehmet Turgut hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı yönündedir. Yazının altındaki onaylarda yine Şahabettin Harput adı görülür. Harput bu kez İçişleri Bakanlığı Müsteşarıdır. ⁽¹⁷⁹⁾

AKP Hükümeti'nin, 2013 yılında emekliliğine günler kala Bursa Valiliği'nden aldığı ve "17 Aralık Operasyonu"ndan sonra paralel devlet yapısında yer aldığı iddialarıyla gündeme gelen Şahabettin Harput'u, Bursa'dan ayrılırken sarf ettiği "Ben hükümetin valisiyim" sözleri de "paralel vali" suçlamasından kurtaramaz. Kaldı ki Harput, Bursa Valiliği görevindeyken, Fethullah Gülen Cemaati'ne bağlı Bursa Orhangazi Üniversitesi'ne de usulsüz arazi tahsisi ile gündeme gelir, emekliliğinden sonra da bu üniversitenin mütevelli heyet başkanı olur. Harput, 15 Temmuz askeri darbe girişiminden sonra da FETÖ/PDY davası kapsamında tutuklanarak cezaevine konulur.

O Şahabettin Harput'a "Ben hükümetin valisiyim" dedirten de, yine Gemlik Belediyesi'nin bir yolsuzluk soruşturması nedeniyle tutuksuz yargılanan ve açılan davaların tümünden beraat eden Gemlik'in CHP'li belediye başkanı Fatih Mehmet Güler'in görevine iade edilmemesine ilişkin kararlarıdır. Zira doğuda KCK, batıda yolsuzluk davalarından tutuklanıp hapis yatmış, serbest kaldıklarında da görevlerine iade edilmiş belediye başkanları varken, Güler'in göreve iade edilmesine onay vermeyen Harput, bu tavrıyla hukukun gereğini değil, hükümetin talimatını yerine getirdiğini onlarca Bursalı gazetecinin önünde açıkça ifade etmiştir.

---

¹⁷⁸ DİDDGK'nun E: 2004/2341 K: 2005/3280 sayılı dosyada 22.12.2005 tarihli kararı

¹⁷⁹ İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün 26.12.2005 tarihli yazısı

Cargill mücadelesinde 2005 yılı da sona erer... Umutlarda filizlenmeye neden olan yeni yıl, Türkiye'nin onur savaşında zafer getirecek midir? Şu ana kadar ki gelişmelere bakarak, umutlu olmayı gerektirecek bir ipucu yoktur elbette...

Sayınataç: Cargill çok güçlü

2006 yılında gözlerimizi Cargill Türkiye Murahhas Azası Mustafa Sayınataç'ın sözleriyle açıyoruz. Hürriyet USA internet sitesinde Hayri Çetinkaya'nın kaleme aldığı haberin spot cümlesi şöyledir:

"Sayınataç, yaşadıkları tüm zorluklara karşın Türkiye'ye inandıklarını ve bu pazarı, zorunlu bir durum olmadıkça kaybetmek istemediklerini açıkladı."

Sayınataç'ın tırnak içinde verilen sözleri,göz bebeklerinde Amerikan Doları amblemi olanlarda heyecan yaratacak türdendir. Şöyle der Sayınataç:

"1998'den bu yana Bursa Orhangazi'de yaşanan sorunlar yüzünden bazı yatırım fırsatları kaçırıldı. Mesela Cargill, geçen sene Rusya'ya 250 milyon dolar yatırım yaptı. Bu ve buna benzer yatırımlar Türkiye'de yapılabilirdi. Cargill'den, nakit zengini bir şirket olarak her yıl, dünyanın çeşitli bölgelerinde yatırım için yaklaşık 3 milyar dolar nakit akışı var. Bu kaynaktan Türkiye de yararlanabilir."

Orhangazi Fabrikası ile ilgili hukuki sürecin kendilerine maliyetinin 2 milyon doları bulunduğunu söyler Sayınataç ve arazi sorunlarının çözümünde hükümetin kendilerine yol gösterdiğini, destek verdiğini belirtir. Özel endüstri bölgesi kararıyla yargı sıkıntılarını aştıklarını söyler. Şöyle devam eder: *"Fabrikada üretim devam ediyor. Danıştay kararına karşın fiili imkansızlık nedeniyle geriye dönüş yok. İşler devam edebilir ve yeni beyaz bir sayfa açılması imkanı doğabilir diye umuyoruz. Keza biz bir gecekondü olarak kurulmadık."*

Haksız da değildir hani... Cargill'e yol veren Türkiye Cumhuriyeti hükümetleridir. Türkiye'nin bağımsızlığından, hukuk devleti ilkesinden taviz veren siyasetçilerdir.Siyasetçilerimiz kuvvetler ayrılığı ilkesini işine geldiği gibi yorumlamakta, elinde bulundurduğu devlet gücünü her gücün üstünde saymaktadır. İşte bu anlayıştan aldığı cüretle rahat ve tehditkarkonuşur Amerikalı!

Yargı kararına karşı "hile"

Cargill davalarının lokomotifi Bursa Barosu, aralarında diğer davacıların da bulunduğu bazı sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle bir basın açıklaması daha

yaparak, kamuoyunu bilgilendirir. Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol, süreci kısaca özetledikten sonra şöyle konuşur:

"Eğer ülkemiz gerçekten bir hukuk devleti olsaydı, sorun tek davada çözümlenebilirdi. Oysa idare var olan Anayasal ve yasal kurallara uymak yerine, mahkeme kararlarını bertaraf edebilmek için yetkilerini sınır tanımaksızın kullanma yolunu seçti. Yargı kararlarını etkisiz kılmak için yasa, yönetmelik ve plan değişikliklerine gittiği gibi, Bakanlar Kurulu kararıyla da hile kullanarak yargıyı yok saymaya devam etti."

Asude Şenol, gelineen noktada Cargill'de üretimin durdurulması ve tesislerin derhal sökülmesi gerektiğini söyler ancak bu mümkün değildir artık!

Ne kadar sıkıntılı olsa da yargıya güvenmekten, çareyi orada aramaktan başka yol yoktur elbette... Yargı kararlarını uygulamadığı için hakkında şikayette bulunulan Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal ile ilgili olarak soruşturma izni vermeyen İçişleri Bakanlığı işleminin iptal davasında karar çıkar. Danıştay 1. Daire, Cargill'in kurulmasına olanak tanıyan Bakanlar Kurulu kararı, Başbakanlık ve Çevre Bakanlığı yazılarının kanunsuz emir olduğu, bunlara dayanılarak yargı kararlarının yerine getirilmemesinde Oğuz Kağan Köksal'ın sorumluluğu bulunduğu sonucuna varır ve İçişleri Bakanlığı kararının kaldırılmasına hükmeder. ⁽¹⁸⁰⁾

Bu kararın örneği daha sonra, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılan tazminat davası dosyasına da eklenir.

Bu arada Gemlik Belediyesi'ne, Bursa Barosu Başkan Yardımcısı Zeki Kahraman imzalı bir yazı gönderilir. Cargill'in ruhsat başvurusu olup olmadığı sorulur. Verilmişse ruhsat örneğinin Bursa Barosu'na gönderilmesi istenir.

Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut'un yanıtına göre Cargill, ruhsat talebi için 6 Ocak 2006'da başvurmuştur. Gemlik Belediyesi de Bursa Büyükşehir Belediyesi, Bayındırlık ve Sanayi bakanlıklarına sormuştur. Üç kurumdan gelen yazılara dayanarak da Cargill'e yenileme ruhsatı verildiğini bildirir. ⁽¹⁸¹⁾

---

¹⁸⁰ Danıştay 1. Daire'nin E: 2005/1377 K: 2006/83 sayılı dosyada 24.01.2006 tarihli kararı

¹⁸¹ Gemlik Belediyesi'nin 17.02.2006 tarih, 02-25-2005/226 sayılı yazısı

Zeki Ergezen'e tebligat skandalı

Cargill ile ilgili hukuksuz imar planı değişikliklerinde onayı bulunan Bayındırlık ve İşkan Bakanı Zeki Ergezen hakkında, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile birlikte açılan tazminat davasının tebligatı da skandala dönüşür.

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce 19 Aralık 2005'te PTT Tebligat Müdürlüğü'ne gönderilen yazıda, Bursa Barosu tarafından açılan tazminat davası tebligatının Zeki Ergezen'e iletilmesi ve tebellüğ belgesinin duruşmanın atılı olduğu 28 Şubat 2006 tarihine kadar mahkemeye ulaştırılması istenir. Ancak posta dağıtıcıları Satılmış Gökkaya ve İbrahim Özipek, Ergezen'in kapısını defalarca çalar ama bir türlü ulaştıramaz. Dağıtıcılar, tebligat mazbatasının üstüne şu notu düşer:

"Bursa Asliye Birinci Hukuk Hakimliği tarafından 2005/245 sayılı, Milletvekili Zeki Ergezen adına gönderilen tebligat, muhatabın adresine defalarca gidilmesine rağmen sekreteri Çetin Tufan, Danışmanı Rezzan Serin tarafından alınmadığı gibi, milletvekilimize ulaştırılmadığından imzadan imtina istemi uygulanmıştır."

Zeki Ergezen'in tebligatı almamasının altında bit yeniği vardır ki, öncesindeki mahkeme tutanaklarına bakıldığında ortaya çıkar. 18 Ekim 2005 tarihli celsede, Ergezen adına çıkarılan ilk tebligatın döndüğü ve usulsüz yapıldığı görülür. Davacılar, dava açıldıktan sonra bakanlık görevinden ayrılan Ergezen için TBMM'ye tebligat çıkarılmasını ister. Duruşma 14 Aralık 2005'e ertelenir. O gün gelir. Mahkeme, tebligatın 'bila tebliğ' döndüğünü görür. Davacılar, Tebligat Kanunu'nun 18. maddesine göre işlem yapılmasını isterler. Davalının tebligatı almaması ya da bulunamaması durumunda Meclis İdare Amirliği'ne yapılması hükme bağlanır. Duruşma 28 Şubat 2006'ya bırakılır. O gün de gelir. Ergezen'e gönderilen tebligat henüz dönmemiştir. Davacılar, tebligat evrakının dönüşünün beklenmesini ister. Duruşma 5 Nisan 2006'ya ertelenir.

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Nizamettin Keleş'tir. Uzun yıllar alacak bu davada Keleş'in bazı kararları Türk hukuk literatürüne yeni kavramlar kazandıracaktır!

Bakanlar Kurulu kararına yürütmeyi durdurma

Danıştay 10. Daire, Cargill sahasını özel endüstri bölgesi ilan eden Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açılan davada ilk kararını 8 Şubat 2006 tarihinde verir. Danıştay Tetkik Hakimi Demet Ünal, kararın hukuka uygun olmadığını savunarak, yürütmeyi durdurma isteminin kabul edilmesi gerektiğini savunur. Savcı Metin Çetinkaya ise İYUY'nın öngördüğü

koşulların gerçekleşmediği savıyla istemin reddini savunur. Ancak şöyle hüküm kurular:

"Cargill Tarım San. Ve Tic. AŞ'ye ait olup, tarımsal amaçlı kullanılacak alanda kaldığı anlaşılan taşınmazlar üzerine endüstri tesisi kurulmasına olanak sağlayan 1/25.000 ölçekli ve söz konusu tesisler ile o dönemde alınan izinlerin dayanağını teşkil eden İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nın hukuka aykırılığı yargı kararıyla saptanarak iptal edilmiştir. İptal edilen idari işlem (plan) tesis tarihinden itibaren hukuk alanından bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kalktığından, olaya bu madde hükmünün uygulanması suretiyle söz konusu alanın endüstri bölgesi olarak ilan edilmesinde hukuka uyarlık görülmemiştir. ...yürütmenin durdurulması isteminin kabulü ile dava konusu 5.7.2005 tarih ve 25866 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5.5.2005 tarih ve 2005/8944 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın yürütmesinin durdurulmasına..." (182)

Danıştay 10. Daire ek olarak, Cargill'in müdahil olarak davaya katılmasını da kabul eder.

Buna karşın Cargill'e Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından B Grubu Emisyon İzin Belgesi (183) ile 5 yıl süreli Deşarj İzin belgesi (184) verilir. İki izin belgesinde de Vali Yardımcısı Hakan Yusuf Güner'in imzası görülür.

Süresi geçen geçici madde yeniden!

Cargill'in bulunduğu alanın "özel endüstri bölgesi" ilan edilmesi de sorunu çözmemiştir. Zira bu kararla ilgili açılan davada da yürütmenin durdurulması kararı çıkmıştır.

Cargill, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun geçici maddesiyle sağlanan olanağı da değerlendirmemiştir. Bu madde Cargill yetkilileri tarafından fark edilmemiş olamaz elbette! Büyük olasılıkla, yeni bir bedel ödemekten kaçındıkları için bu fırsatı kullanmamışlardır. Olsun! Hükümet yeni bir çözüm bulur nasılsa!

---

¹⁸² Danıştay 10. Daire'nin E: 2005/6613 sayılı dosyada 08.02.2006 tarihli kararı

¹⁸³ Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün 22.02.2006 tarih, B-16/147 no.lu B Grubu Emisyon İzin Belgesi

¹⁸⁴ Cargill'e, Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun 22.02.2006/02 tarih ve no.lu izniyle verilen Deşarj İzin Belgesi

AKP Hükümeti, Bursa Milletvekili Mehmet Altan Karapaşaoğlu'nu görevlendirir. Karapaşaoğlu, TBMM Başkanlığı'na bir yasa teklifi verir. Teklif, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na bir geçici madde eklenmesine ilişkindir. Karapaşaoğlu'nun teklifindeki geçici madde, süresi geçen maddenin aynısıdır:

"11.10.2004 tarihinden önce, gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış bulunan ve tarımsal bütünlüğü bozmayan arazilerin istenilen amaçla kullanımı için, altı ay içerisinde bakanlığa başvurulması, hazırlanacak toprak koruma projesine uyulması ve tarım dışı kullanılan tarım arazilerinin her metrekaresi için beş Yeni Türk Lirası ödenmesi şartıyla izin verilir."

Bu kanunun 19 Ocak 2006 tarihinden geçerli olmak üzere yayın tarihinde yürürlüğe gireceği de bir madde olarak eklenir.

Altan Karapaşaoğlu, teklifin gerekçesinde Cargill'den bahsetmez tabii ki ama şöyle der: *"Belirlenen altı aylık süre içerisinde vatandaşlarımızın bir kısmı çeşitli nedenlerden dolayı bu düzenlemeden yararlanamamıştır. Bu vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesi gerekmektedir."* ⁽¹⁸⁵⁾

Güven yargıya mı, idareye mi?

Cargill Türkiye Murahhas Azası Mustafa Sayınataç'ın, 21 Mart 2006 tarihinde gazetelere yansıyan bir demecindeki ifade bu soruyu doğurur. Sayınataç, *"Cargill, 1998 yılında başladığı ve tamamen idarenin yönlendirmesi ile bütün kanuni yükümlülüklerini yerine getirerek sürdürdüğü yatırım ve ticari faaliyeti sürecinde Türkiye'deki inancını kaybetmemiştir. Ayrıca Cargill olarak Türk yargısına güvenimizin devam ettiğini özellikle belirtmek isteriz"* der.

Fakat güvenin yargıya değil, idareye olduğu çok açıktır. Siyasi irade, Cargill'e ilişkin her türlü sorunun aşılması konusunda ABD başkanlarının ricasını yerine getirmek için elinden geleni yapmaktadır. Yasaysa yasa, yönetmelikse yönetmelik, yargıya müdahaleyse müdahale...

Davacılar yılgınlığa düşmez elbette... 4 Nisan 2006'da Baro, Mimarlar, Doğader, Ziraat Mühendisleri, Şehir Plancıları, Levent Gencelli, Lütfi Kırayoğlu ve Gürhan Akdoğan, Gemlik Belediyesi'nin Cargill'e 15 Şubat 2006'da verdiği yapı ruhsatı ve

---

¹⁸⁵ Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanlığı'nın 22.02.2006 tarih ve 1102 sayı verdiği, Bursa Milletvekili M. Altan Karapaşaoğlu'nun yasa teklifi metni

dayanağı olan 8 Eylül 2005 tarihli uygulama imar planının iptali ve yürütmenin durdurulması istemli yeni bir dava daha açar.

Fabrika alanını özel endüstri bölgesi ilan eden Bakanlar Kurulu kararı hakkında yürütmeyi durdurma kararı da verilmiştir. Önceki ruhsat ve izin kararları mahkemece iptal edilen Cargill firmasına ait fabrika ruhsatsız ve kaçaktır. Endüstri Bölgeleri Kanunu'nun geçici maddesinde belirtilen "*kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçmiş*" olduğundan söz etmek ve bu maddeye dayanarak yenileme ruhsatı düzenlemek de olanaksızdır. Dolayısıyla Gemlik Belediyesi'nce yapılan plan değişikliği, bu plana dayalı yapı ruhsatı hukuka aykırıdır, iptali gerekir.

Başbakanlık'tan utanç belgesi!

İdare paniğe kapılır. Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nden, Tarım ve Köyüleri Bakanlığı'na gönderilen yazı, '*siyasetin/bürokrasinin utanç vesikası*' olarak tarihe geçer. ⁽¹⁸⁶⁾ Yazının birinci paragrafında, Cargill'in kurulmasına olanak sağlayan idari işlemlerle ilgili açılan davaların idare aleyhine sonuçlandığı hatırlatılır. İkinci paragrafta, Danıştay'ın, Bakanlar Kurulu kararı hakkında verdiği yürütmeyi durdurma kararından bahsedilerek şöyle devam edilir:

"Bunun üzerine davalara karşı hazırlanacak dilekçelerde izlenecek stratejiyi belirlemek ve yargı süreci sonunda verilebilecek olası bir aleyhe karara karşı izlenecek yol ve yöntemleri tespit etmek üzere Başbakanlık'ta 10.4.2006 tarihinde Müsteşar Yardımcısı Mustafa Çetin'in başkanlığında, Başbakanlık, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve Cargill Firması yetkililerinin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

Yapılan toplantıda Danıştay 10. Dairesi'nce verilen yürütmenin durdurulması kararının tesisin faaliyetlerini durduracak nitelikte olduğu belirtilerek, tesisin faaliyetine devamının sağlanabilmesi için hukuki yönden neler yapılabileceği tartışılmış, sonuçta bakanlığınızın faaliyet alanı ile ilgili olarak;

1- 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda yapılacak bir değişiklikle, ildeki kamu kurum ve kuruluşları ile üniversite temsilcileri yanında sivil toplum örgütü temsilcilerinin katılımıyla oluşan Toprak Kurulu'nun bu

---

¹⁸⁶ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin 28.04.2006 tarih, B.02.0.HUK.641.02S-2065-1666/3020 sayılı yazısı

kanundan kaynaklanan yetkisinin, tarım ürünü işleyen ve ileri teknoloji kullanan mevcut tesislerin bulunduğu alanlar için Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'na devredilmesinin sağlanabileceği ve böylece sivil toplum örgütlerinin bu konudaki olumsuz tutumlarının bertaraf edilebileceği;

2- 5403 sayılı kanunun geçici 1. maddesinde yer alan, gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış ve tarımsal bütünlüğü bozmayan tarım arazilerinin istenilen amaçla kullanımı için bakanlığa müracaatta tanınan 6 aylık sürenin, yapılacak bir kanun değişikliği ile altı ay daha uzatılmasının şirketin izinlerini yenileyebilmesine imkan vereceği ve böylece faaliyetine devamını sağlayabileceği görüşleri ortaya konmuştur.

Belirtilen bu görüşlerin bakanlığınızca incelenerek, sorunların aşılması için gerektiği düşünülen çalışmaların yapılması hususunu değerlendirmelerinize ve bilginizi rica ederim.

İmza, Başbakan adına Müsteşar Yardımcısı Mustafa Çetin..."

Sivil toplumdaki çok sert tepki

Bu ibret belgesi ortaya çıktığında yankısı sert olur. Bursa Barosu, Ziraat Mühendisleri Odası ve Tema Vakfı yöneticileri, 12 Mayıs 2006 tarihinde İstanbul Levent'te bulunan 1907 Fenerbahçe Derneği'nde ortak basın açıklaması yapar. Açıklamada çarpıcı ifadeler yer alır.

"Başbakanlık tarafından Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'na gönderilen yazı ile Anayasanın 44 ve 45. maddeleriyle ülke toprağını korumakla ödevli kılınan hükümetin en üst organının, toprağı talan ettiği yargı kararıyla belgelenen bir yabancı yatırımın sürmesi amacı ile bu firmanın da katıldığı toplantılarda çözüm arama çabası içine girdiği açıktır.

Anayasanın 6. maddesinde dile getirilen 'Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Türk milleti egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır' temel ilkesine rağmen, hükümetin yabancı bir kuruluşun yararı için ve o kuruluşla birlikte hukuk dışı çözüm arama çabası, kanımızca açık bir anayasa ihlali girişimidir.

TC Başbakanlığı'nın; yabancı bir firmanın ofisi anlamına gelecek biçimde kullanılması, yabancı firmalara verimli arazileri pazarlayan bir konuma düşürülmesi, ulusal egemenlik ilkesi bakımından da kanımızca ürkütücü ve ibret vericidir.

Bu ülkede ulusal doğal varlıklarımızın korunmasını toplumsal bir görev sayan yurtsever yetkililerin, görevlilerin ve siyaset insanlarının, her koşulda var olacağına içtenlikle inanıyoruz.

Kuruluşlarımız ulusal egemenlik ilkesine, demokratik sorumlu sivil katılımcılığa ve ülke yararlarına aykırı bu girişimlerin geriletilmesi ve gündemden çıkarılması için, demokratik olanaklarını kullanmakta kararlıdır."

"Gereği için bakanlığa gönderdik"

Bursa Barosu Çevre Komisyonu Başkanı Ali Arabacı'nın, özel endüstri bölgesi ilanına verilen yürütmeyi durdurma kararının gereğinin yapılması için başbakanlığa gönderdiği dilekçeye Başbakan adına 1. Hukuk Müşaviri Ümit Ulvi Canik yanıt verir. Yanıtta, dilekçenin gereği yapılmak üzere Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü'ne gönderildiği bildirilir. ⁽¹⁸⁷⁾

Gemlik Belediyesi de, Cargill'in yapı ruhsatı iptali istemiyle açılan dava kapsamında Bursa 3. İdare Mahkemesi'ne savunma verir. Savunmanın temeli, Cargill'e yapı ruhsatı verilmesini sağlayan imar planı değişikliğinin yasal olduğu yönündedir.

Yasal denilen dayanak Danıştay tarafından yürütmesi durdurulan özel endüstri bölgesi kararıdır oysa... Endüstri Bölgeleri Kanunu ve Bakanlar Kurulu kararı uyarınca yapılan plan değişikliğine, 30 günlük askı süresince itiraz olmadığı da başka bir savunma malzemesidir. Bu gerekçelerle, ruhsat ve dayanağı olan planın yürütmesinin durdurulması ve iptal istenen davanın reddi gerektiği ileri sürülür.

Bu savunma, 3. İdare Mahkemesi Heyeti'ni ikna etmeye yetmez elbette... Mahkeme, ruhsatın ve planın yürütmesini durdurmuştur. Kararın gerekçesi de çok uzundur. Yapılan işlemlerin hukuka aykırı olduğu, şöyle anlatılır:

"Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ'ye ait taşınmazın, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda tarımsal niteliği korunacak alanda kaldığı anlaşılmıştır. Bu taşınmaz üzerine endüstri tesisi kurulmasına olanak sağlayan ve daha önce alınan izinlerin dayanağını oluşturan 1/25.000 ölçekli İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda yapılan değişiklik yargı kararıyla iptal edilmiştir. Dava konusu parseli de kapsayan

---

¹⁸⁷ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin 23.05.2006 tarih, B.02.0.HUK.641.02S-2005-1666/4559 sayılı yazısı

özel endüstri bölgesi ilanına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının da Danıştay 10. Diresi'nce yürütmesi durdurulmuştur.Taşınmazı özel endüstri bölgesi olarak belirleyen 1/25.000 ölçekli planın da hukuka aykırı olduğu açıktır. 1/1000 ölçekli imar planı ve buna dayalı olarak düzenlenen yapı ruhsatında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” (188)

Mahkeme kararında *"Tutacak bir yeri yok bu işin"* denmediği kalır adeta...

Cargill yetkilileri, bu davadan haberdar değildirler ki, davaya katılma dilekçeleri, Avukat İbrahim Yaşar tarafından ancak 5 Haziran 2006 tarihinde gönderilir. Dilekçeyle ayrıca, Danıştay 10. Daire'deki davaya bağlantı talep edilerek, dosyanın Danıştay'a gönderilmesi istenir.

Yalçınbayır'ın Meclis konuşması!

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ndeki tazminat davasının 6 Haziran 2006 tarihli duruşmasındaki gelişme ise şöyledir:

Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Zeki Ergezen'e bir türlü yapılamayan tebligat 'ikmalen' dönmüş ve dosyaya konmuştur. Cevaba cevap ve delillerin bildirilmesi için 30 gün süre verilmiş ve duruşma 13 Eylül 2006 tarihine ertelenmiştir.

Aynı gün Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır, TBMM'de gündem dışı söz alarak Bilgi Edinme Kanunu uygulamaları ve Dünya Çevre Günü nedeniyle bir konuşma yapar. Türkiye'nin dünya çevre liginde 93'üncü sırada yer aldığını ve AB sürecinde Türkiye'yi en çok zorlayacak konunun çevre olduğunu söyler.

Yalçınbayır, 24 Nisan 2004'de yürürlüğe giren Bilgi Edinme Kanunu'nun demokratik ve şeffaf yönetimin gereği olan eşitlik, tarafsızlık ve açıklık ilkelerine uygun olarak, kişilerin bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin esas ve usulleri düzenlediğini hatırlatır. Türkiye'nin, çevre hakkıyla ilgili bilgiye erişmeye ve yargı gücüne ilişkin Aarhus Sözleşmesi'ni 1998'den beri imzalamadığını, Meclis'e getirilmediğini belirtir.Bilgi Edinme Kanunu'ndan yararlananlara ilişkin istatistikleri de açıklayıp şöyle devam eder Yalçınbayır:

"Bürokrasiyi en fazla tedirgin eden talepler, kararlarının nedenlerini açıklama konusundaki tereddütlerdir. Gerekçeli bilgi verilmemesidir. Zamanında ve

---

¹⁸⁸ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2006/1138 sayılı dosyada 31.05.2006 tarihli kararı

tatminkar bilgi verilmemesidir. Bilgi Edinme Kanunu idareyi sadece bu taleplerle baş başa kalmakla bırakmıyor, talepleri karşılama konusunda idareye yükümlülükler veriyor. (...) Çevresel Karar Alma Sürecine Halkın Katılımı ve Yargıya Başvuru Sözleşmesi, çevre hukukuyla ilgili yargı kararları çok önemli ölçüde Türkiye'de uygulanmamıştır. 53'üncü Hükümet, mahkeme kararına rağmen, Bakanlar Kurulu prensip kararıyla, 54'üncü Hükümet aynı şekilde prensip kararıyla, 57'nci Hükümet aynı şekilde prensip kararıyla sistemi altüst etmişler ve apaçık Anayasayı ihlal suçu işlemişlerdir. Buna benzer uygulamalar güveni sarsıyor." ⁽¹⁸⁹⁾

"Cargill kapanıyor, sevinin!"

Bursa Hakimiyet Gazetesi'nde Murat Kuter, bu başlıkla bir yazı kaleme alır. Yazının tek taraflı bilgiye dayalı olduğu açıktır... İfadeleri de oldukça çarpıcıdır:

"Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararıyla "Özel Endüstri Bölgesi ilan edilmiş bir bölgede bu ülkenin yasalarına göre kurulmuş bu Amerikan şirketi ile yılan hikayesine dönüşen bir uğraşı başlatıldı. Bursa'da bunca yasadışı iş olurken ağızlarını açmayanlar, bir dönemlerin saplantı haline gelmiş 'Yankee go home' mantığı ile adeta saldırıya geçtiler. Kimi siyasi rant, kimi popülizm peşinde koşan insanlar uzunca bir süre medyayı işgal edip, onca önemli gündem varken, bu konuyu gündeme taşıdılar."

Kuter, Cargill'in ne kadar yararlı bir şirket olduğunu anlatır. Kapanırsa kaybın ne olacağına ilişkin yorum yapar. Kuruluşun mısır üreticisi çiftçiye 50 milyon dolar katma değer sağladığından söz eder ve yazısını "Yok olan tarıma bir darbe de siz vurun. Gözünüz aydın..." diye bağlar. ⁽¹⁹⁰⁾

Bir parantez açarak, Murat Kuter'in de bir dönem BUSİAD basın danışmanlığı yaptığını hatırlatalım.

...ve ertesi gün yani 9 Haziran 2006 tarihinde Cargill bir kez daha kapatılır. Gemlik Belediyesi'nden Zabıta Memuru Hayrettin Kahraman, İnşaat Teknikeri Orhan Yeşil, Fen İşleri Müdürü Ahmet Turan'ın imzaları bulunan tutanakta, işlemler ve yargı kararları sıralanır ve şöyle denir:

---

¹⁸⁹ TBMM Tutanakları, 06.05.2006 tarihli 22. Dönem 4. Yasama Yılı 111. Birleşim tutanağı

¹⁹⁰ Bursa Hakimiyet Gazetesi'nin 8 Haziran 2006 tarihli sayısı

"...iptal kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla 09.06.2006 gün saat 16.30'da sözü edilen tesise gidilmiş ve tesisin bu izinlere dayanılarak yürütülen faaliyeti durdurulmuştur."

Cargill yöneticilerinin de beklediği bir durumdur bu... 13 Haziran'da Bursa 3. İdare Mahkemesi'ne bir dilekçe daha verilir. Av. İbrahim Yaşar, daha önce verdikleri, müdahillik ve bağlantı talebine ek olarak, İTÜ öğretim üyeleri Prof. Dr. Yücel Ünal, Prof. Dr. Hale Çıracı, Doç. Dr. Mehmet Ocakçı'nın imzaları bulunan planlama ve imar, DSİ 1. Bölge Müdürlüğü'nün de lokal hidrojeolojik ve jeofizik araştırma raporlarının dosyaya eklenmesini ister.

Çölaşan: İsyan ediyorum

Gazeteci-Yazar Emin Çölaşan,14 Haziran 2006 tarihli Hürriyet Gazetesi'ndeki köşesinde 'Perdenin arkası' başlıklı bir yazı kaleme alır. Çölaşan, Başbakanlık'taki Cargill toplantısından bahseder ve devam eder:

"Peki sonra ne oldu? AKP Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu adına acele bir kanun teklifi hazırlattılar. Sadece iki maddeden oluşan bir teklif! Bu teklif kabul edildiğinde yargı kararları aşılmış olacak ve Cargill firması Bursa'da birinci sınıf tarım arazisi üzerine tesislerini şakır şakır kuracak. Bu teklif hemen TBMM Başkanlığı'na verildi. Peki sonra neler oldu? Cargill firmasının acelesi vardı. AKP bu kanun teklifini hemen gündeme aldırdı. TBMM Tarım Komisyonu, 15 Haziran 2006 günü, yani yarın bu gündemle toplanacak, teklifi AKP oylarıyla kabul edip genel kurula gönderecek. Orada da beş dakkada Beşiktaş yöntemiyle kabul edilecek!"

Çölaşan, "Bir yabancı firmanın çıkarları uğruna hukuk çiğneniyor. Başbakanlık adeta Cargill firmasının hukuk bürosu olmuş, Başbakanlık makamı yabancı firmanın avukatlığına soyunmuş. İşte size acıklı, yüz kızartıcı bir perde arkası!" der ve ertesi gün yine Cargill'i yazar.

Bu kez başlık "Cargill olayını destekçe"dir: "Cargill'i kurtarmak için uygulanmayan yargı kararları, Başbakanlık'ta yapılan toplantılar, yazışmalar, işi kılıfına uydurma çabaları... Cargill, Türkiye'yi uzaktan kumandayla -ama tam içimizden- yönetiyor. Cargill için şimdi yasa çıkarılmak isteniyor. İnanılır gibi değil. Bu firmayla uzaktan yakından ilgim yok. Ama ülkemizin böyle bir sömürge gibi yönetilmesini içime sindiremiyorum. Pek çok sahipsiz -torpilsiz-, hükümette arkası ve adamı olmayan firmanın batmasına göz yumulurken, gücünü yabancıardan, Arap şeyhlerinden, AB ve ABD'den alan böylelerinin hukuk bile çiğnenerek korunup kollanmasına isyan ediyorum."

Bir yürütmeyi durdurma kararı daha

Cargill'in bulunduğu alanın sorumluluğunu bir idareden başka bir idareye vererek, hukuki sorumluluktan kurtulmayı ya da zaman kazanmayı planlayan siyasi irade, her denemede yargı duvarına çarpar. Danıştay 6. Daire'den bir yürütmeyi durdurma kararı daha çıkar. Davacılar, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda 12 Ağustos 2005 tarihinde yaptığı plan değişikliğinin iptalini ve yürütmenin durdurulmasını istemiştir. Yüksek yargı, "*Danıştay Onuncu Dairesi'nce hukuka aykırı bulunarak yürütmesi durdurulan Bakanlar Kurulu kararı esas alınarak yapılan 1/25.000 ölçekli plan değişikliğinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Bu nedenle yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne...*" şeklinde karar verir. ⁽¹⁹¹⁾

Cargill evrakları arasında "*Sayın Milletvekilim*" diye başlayan ve altında Balıkesir Milletvekili Turhan Çömez imzası bulunan 16 Haziran 2006 tarihli bir mektup dikkat çekicidir. AKP içerisindeki çıkışlarıyla bilinen Çömez Wikipedia'ya göre, parti grup toplantısının basına kapalı bölümünde seçim bölgesine kaynak aktarımında ve Gemlik Gübre AŞ'nin özelleştirilmesindeki uygulamalar konusunda Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'a yönelttiği eleştiriler ve Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a yakın Atasay Kuyumculuk'un sahibi Cihan Kamer'i işaret ederek değerli taş ithalatında verginin sıfırlanmasına ilişkin dile getirdiği sorular nedeniyle 28 Şubat 2008 tarihinde parti disiplin kuruluna sevk edilir. AKP Müsterek Disiplin Kurulu, "*partiyi küçük düşürdüğü gerekçesiyle*" Turhan Çömez'i 8 Nisan 2008'de partiden ihraç eder. 1 Temmuz 2008'de Ergenekon adlı örgüt soruşturması kapsamında hakkında yakalama emri çıkarılır. Fakat İngiltere'de dil eğitimi (!) gördüğü için yakalanamaz. İngiltere'den siyasi sığınma talebinde bulunur, başvurusu kabul edilir. Kendisine 2011 yılında 5 yıla süreyle ilticahakkı verilir.

İşte o Turhan Çömez TBMM Tarım Komisyonu üyesi milletvekillerine yazdığı mektupta şöyle der:

"TBMM Tarım, Orman ve Köyleri Komisyonu'nda görüşecek olduğunuz, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ile ilgili çalışmalarınızda değerlendirilmek üzere bir bilgi notu hazırladım. Aşağıdaki nottan da anlaşılacağı gibi, görüşülecek olan kanun teklifinin bir şirket adına çıkarılıyor olduğu kanaati ortaya çıkmaktadır. Geçen dönemlerde, bahse konu şirketin özellikle korunuyor olduğu düşüncesi, kamuoyunu çok

---

¹⁹¹ Danıştay 6. Daire'nin E: 2006/2467 sayılı dosyada, 14.06.2006 tarihli kararı

rahatsız etmiş ve spekülasyonlara yol açmıştır. Zat-ı alinizin, kanun teklifinin görüşmelerinde, bu kanaati ihmal etmeyeceğinize ve ekteki bilgileri dikkate alacağınıza olan inancım tamdır.”

Turhan Çömez'in notunda, Cargill'in ne olduğu, ürettiklerinin nerelerde kullanıldığı, mısır şurubu piyasasının bilinmeyenleri ile ithal ettiği mısırın GDO'lu olup olmadığının bilinmediği ifadesiyer alır.

Tazminat davasında son durum

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık ve İskan Bakanı Zeki Ergezen, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin, Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut hakkında açılan tazminat davasında davalıların yanıtına yanıt da 16 Haziran'da mahkemeye verilir. Öncelikle aktif dava ehliyeti olmadığı öne sürülen isimler, hem iç yargı, hem de AİHM içtihatlarından örnekler vererek savunulur. Savunmanın temelini *"Uygulanmayan yargı kararı nedeniyle tazminat davası açabilmek için, mutlaka uygulanmayan yargı kararlarının verildiği davanın tarafı olunması şartının aranması gerekmektedir"* ifadesi oluşturur.

Davalıların, savunmalarında *"husumetin kendilerine yöneltilemeyeceği"* iddiasına karşılık, başbakanın, bakanın, valinin, belediye başkanlarının hangi dayanaklarla davalı gösterildiği sıralanır. Zira her biri, mahkeme kararlarını uygulamakla yükümlüdür. Yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılacak davada davalı konumunda bulunacak idareyi, ilk davada 'taraf' olup olmaması değil, yargı kararını uygulamakla yükümlü olup, olmaması belirlemektedir. Dolayısıyla taraf olmadığı bir davada verilen yargı kararını uygulama yükümlülüğü bulunan bir idare, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılacak tazminat davalarının davalısı olabilmektedir. Anayasanın 138. maddesi uyarınca, davada taraf olmasa dahi hiç kimsenin yargı kararının icaplarını yerine getirmekten kaçınması mümkün değildir.

Davalıların zaman aşımı iddiası da dayanaksızdır. Zira yargı kararının uygulanması için idareye tanınan otuz günlük sürenin bitimi tarihinden başlamak üzere,10 yıl içinde olmak kaydıyla, zararın ve yargı kararını kasten uygulamayan kamu görevlisi hakkında öğrenilmesinden itibaren 5 yıl içinde tazminat davasının açılması gerekir. Cargill olayında bırakın 30 günlük uygulama süresinden itibaren 5 yıllık sürenin geçmesini, karar tarihinden itibaren bile ne 1 yıllık ne de 5 yıllık süre geçmiştir.

Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı da, yargı kararının dolanılması anlamına gelmektedir. Böyle bir durum, hukukun üstünlüğü ve hukuk güvenliği ilkelerinin dayandığı hukuk devleti prensibine aykırılık oluşturmaktadır. Başbakanlık ve bakanlıkların yazıları 'kanunsuz emir'dir. Sadece yargı kararını uygulamamak, manevi tazminata karar vermek için yeterli sayılmaktadır. Davada manevi tazminata karar verilmesi için bütün koşullar mevcuttur.

Bozma talebi ve Cargill'e ret

Davacılar, Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal'la ilgili şikayeti işleme koymayan İçişleri Bakanlığı işleminin iptal davasında verilen ret kararını temyize götürür. Dilekçede, dava konusu İçişleri Bakanlığı işleminin, idare tarafından düzenlenen, idari bir faaliyete ilişkin, kamu hukuku kurallarına göre gerçekleşmiş, kamu gücü kullanılarak alınmış, kesin ve icrai nitelikte bir karar olduğu ve bu nedenle idari bir işlem sayılması gerektiğinin açık olduğu yazılır. İdarenin işlemlerinde keyfiliğe yer olmadığı vurgusuyla idare mahkemesi kararının bozulması istenir.

Öte yandan DİDDGK, Bakanlar Kurulu'nun özel endüstri bölgesi ilanına ilişkin yürütmenin durdurulması kararına, davalı Başbakanlık ile müdahil Cargill'in itirazını reddeder. ⁽¹⁹²⁾

Gemlik Belediyesi de Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin, ruhsat ve plan değişikliğinin yürütmesinin durdurulması kararına itiraz eder.

Cargill ile ilgili iptal davalarının davacıları adına Bursa Barosu'nun 6 Temmuz 2006'da yaptığı basın açıklamasında, o ana kadar olan gelişmeler özetlenir. Açıklamanın ana fikri ise "hukuk olmadan ekonomik gelişme olmayacağı"dır.

Prof. Dr. Mümtaz Soysal'ın, Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan 'Hukukun son uyarısı' başlıklı yazısında şu görüşler dikkat çeker:

"En başta, kamu yararına aykırı sonuç doğurabilecek yargı kararlarının uygulanmamasına ilişkin prensip kararı konusu geliyor. İdare mahkemeleri özelleştirmeleri iptal ettikçe ya da uygulamaları durdurdukça iktidarlar bildiklerini okumaktaydılar. Şuna bakın: Yönetimin hukuka uyması için kurulan mahkemeler kamu yararını düşünmeden karar almaktaydılar sanki. Hukuka aykırılığı

---

¹⁹² DİDDGK'nun YD İtiraz: 2006/447 sayılı dosyada 23.06.2006 tarihli kararı

durdurmak başlı başına kamu yararına hizmet değil mi? Hukuksuzluğun sürüp gitmesi midir kamu yararı? Mahkeme kararına uymamak, yerine getirilmesini geciktirmek zaten suçtu; önüne kamu yararı bahanesini koyarak suçu gizlemek, artık katmerli suç olmuş demektir.” (193)

“Köksal için kovuşturmaya yer yok”

Diğer tarafta Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal hakkındakovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Cargill ile ilgili yürütmeyi durdurma ve iptal kararlarının uygulanmamasında Köksal'a yüklenecek bir sorumluluk olup olmadığını araştıran savcılık şöyle der:

"Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin sözü edilen kararlarının Bursa Valiliği'ne tebliğ edildiği 4.1.2005 tarihinden önce Büyükşehir Belediye sınırlarında yapılan değişiklik sonucu, imar mevzuatı ile ilgili uygulama yapma yetkisinin ve bu bağlamda inşaat dosyalarının Gemlik Belediyesi'ne devredilmesi sebebiyle Bursa Valiliği'nin dolayısıyla şüphelinin işlem yapma yetkisi kalmamıştır. Belirtilen nedenlerle kovuşturmaya yer olmadığına..." (194)

Bursa Bölge İdare Mahkemesi de, 3. İdare Mahkemesi'nin verdiği son yürütmeyi durdurma kararına Gemlik Belediyesi tarafından yapılan itirazı reddeder. (195)

Ertesi gün, yani 12 Temmuz 2006'da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın vekili Avukat Fatih Şahin, Bursa 1.Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen tazminat davasından ötürü, davacıların cevabına cevap yazar. Erdoğan'ın vekili, "baroların hukukun üstünlüğünü savunmak görevini hukukla ilgili herhangi bir olaya müdahalede bulunabileceği şeklinde yorumlamak, baroların tüm davalarda taraf olacağı şeklinde gayrihukuki bir sonucun kabulü anlamına gelecektir" diyerek, Baro'nun, yargı kararının uygulanmadığı iddiasıyla dava açmasının da mümkün olmadığını ifade eder. Davanın ehliyetten reddini ister.

Avukat Şahin, esastan ret talebini de önceki savunmada olduğu gibi, "yargı kararlarının uygulandığı, bu kararlarla ortaya konulan usuli eksiklerin

---

¹⁹³ Cumhuriyet Gazetesi'nin 23 Haziran 2006 tarihli sayısı

¹⁹⁴ Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Hazırlık No: 2005/111 Hz.B.(Z.E.) Takipsizlik No: 2006/3 ve 11.07.2006 tarihli kararı

¹⁹⁵ Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin YD İtiraz No: 2006/451 sayı ve 11.07.2006 tarihli kararı

giderilmesiyle, ülke ekonomisi açısından çok önemli olan bu tesisin hukuka ve mevzuata uygun şekilde faaliyet yapmasının sağlandığı iddiası"na dayandırır.

Şahin'in iddiasına göre zaten Başbakanlık, icrai bir makam değil, bir koordinasyon bakanlığıymış! Dolayısıyla Başbakanlığın diğer kurum, kuruluş, teşkilat ve müsteşarlıkların görev alanıyla ilgili herhangi bir icrai işlem yapma yetkisi de bulunmamaktaymış! YPK bünyesindeki DPT, müsteşarlık şeklinde kurulduğu için bu teşkilatla ilgili iş ve işlemler DPT tarafından yürütülmekteymiş. Dolayısıyla davacı vekilinin iddiasının aksine ne alınan YPK kararının uygulayıcısı Başbakanlık veya Başbakan, ne de bir YPK kararının iptaline ilişkin yargı kararının uygulayıcısı Başbakan, Başbakanlık ya da Bakanlar Kurulu'ymuş!

Özeti, yani Başbakanlık makamı ve başbakanın hiç sorumluluğu yokmuş bu olan bitende!

İdare, Cargill'i nereye koyacağını şaşırdı?

Gemlik Belediyesi teknik ekibi, Cargill Tesisleri'ne bir kez daha gider ama infaz tutanağına göre ortada infaz yoktur. Cargill yetkilileri, mahkeme kararlarını uygulamaları için bir kez daha uyarılmıştı sadece...

Altında Gemlik Belediyesi Fen İşleri Müdürü Ahmet Turan, İnşaat Teknisyeni Orhan Yeşil ve Harita Teknisyeni Mustafa Yuşan'ın, Cargill adına tutanağı tebellüğ eden Kemal Özbelli'nin imzaları bulunan tutanak, idarenin Cargill'i nereye koyacağını şaşırıldığının da kanıtıdır aynı zamanda...

Cargill'in bulunduğu Gemiç Köyü'nün, kanun değişikliğine dayanarak Büyükşehir Belediye sınırları dışına çıkarıldığı ve yeniden Valilik sorumluluğuna geçtiği bu tutanakta görülür. Tutanağın ilk paragrafında 3. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararı anlatılır. İkinci paragraf şöyledir:

"Fabrikada yapılan incelemede herhangi bir inşaat faaliyeti olmadığı (Tabii ki olmaz, o tarihte fabrika inşaatı çoktan bitmiş, üretime başlanmıştır) ve 25.07.2006 tarih ve 1049 sayılı Bursa Valiliği İl Mahalli İdareler Müdürlüğü yazısında, söz konusu taşınmazın sınırları içerisinde bulunduğu Gemiç Köyü'nün 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'na '5390 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'la eklenen geçici 1. madde hükmü

uyarınca, 19.07.2006 tarihli bakan onayı ile Büyükşehir Belediyesi sınırları dışına çıkarılmıştır.”⁽¹⁹⁶⁾

Tutanakta ayrıca, Bursa Valiliği'nin bahsedilen yazısına dayanarak, her türlü ruhsat işlemlerinin Bursa Valiliği nezdinde yapılması gerektiğinin de belirtildiği yer alır.

Köksal ile ilgili karara itiraz

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, Vali Oğuz Kağan Köksal hakkındaki kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin kararına da 2 Ağustos 2006 tarihinde itiraz edilir. Davacılar, itirazın kabulü ile görevde yetkiyi kötüye kullanmak suçundan Köksal hakkında kamu davası açılmasını ister.

İtiraz nedenleri sıralanırken de, eksik inceleme ile karar verildiği savunulur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verirken, yürütmenin durdurulması kararlarına hiç değinmediği, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin iki iptalkararını görmezden geldiği iddia edilir. Oysa Anayasa ve İYUY'nın ilgili maddelerince idarenin, yargı kararlarının gereklerini eksiksiz yerine getirmek gibi sorumluluğu olduğu hatırlatılır.i

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın "*Kimi özel durumlarda bu kararların uygulanması fiilen veya hukuken olanaksız olabilir*" şeklindeki bir gerekçenin, yasal dayanağı olmadığını savunan davacılar, başsavcılığın gerekçesinin Anayasa ve İYUY'na aykırı olduğunu öne sürerler.

Suçun oluşumu da, Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun yürürlüğünden çok önce olduğuna vurgu yapan davacılar şöyle der:

"Ayrıca, emisyon ve deşarj izin belgesi süresinin dolmuş ve yenilenmemiş olması, şüphelinin suçsuzluğu anlamına gelmez. Emisyon ve deşarj izin belgesi bir yıl sonra yenilenmediyse, izin belgesi olmadan faaliyetini sürdüren fabrikanın kapatılması gerekirdi ki, kapatılmamış olması görevde yetkinin kötüye kullanılmasından başka bir şey değildir."

---

¹⁹⁶ Gemlike Belediyesi'nin 25.07.2006 tarihli infaz tutanağı

Canpolat: Talimat bekliyoruz

2005 Ağustos itibariyle Bursa Valiliği'ni yürüten Nihat Canpolat, Çevre ve Orman Bakanlığı'na bir yazı gönderir. (197) İlgide, Bakanlığın 17 Ağustos 2006 tarihli yazısı vardır. Bakanlık, Danıştay 6. Dairesi'nce verilen, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda yapılan değişikliğe ilişkin yürütmeyi durdurma kararının gereğinin yapılmasını istemiştir.

Ancak Vali Canpolat, özel endüstri bölgesi kararıyla birlikte Cargill için, emisyon ve deşarj izin belgesi ile firmanın yeni yatırımları için "ÇED gerekli değildir" kararı verildiğini hatırlatarak "Bu itibarla, konuyla ilgili olarak Danıştay 6. Dairesi'nin 14.06.2006 tarihinde vermiş olduğu yürütmeyi durdurma kararı üzerine valiliğimizin yapacağı uygulama konusunda talimatlandırılmasını arz ederim" diye yazar.

Milliyetçi duruşuyla bilinen Vali Nihat Canpolat'ın "Cargill'in suyuna gitmediği" bellidir. Başbakan Bursa'ya her gelişinde Cargill'i sormaktadır. Yargı kararlarından ötürü rahat uyku uyuyamayan Cargill Proje Müdürü Kemal Özbelli de, Canpolat'ın yaklaşımından ötürü iyice çileden çıkmış ve nasıl bir davranış sergilemiştir ki, o dönemdeki vali yardımcılarında birininşöyle dediği anlatılır:

"Kemal Bey, burası artık eski valilik değil! Yasalar uygulanıyor!"

Yine o tarihlerde Bursa Valisi Nihat Canpolat'ın bir gecede 4-5 bakan tarafından Cargill için arandığı söylenir. Bakanlar, Vali Canpolat'tan Cargill'i kurtaracak bir yol bulmasını isterler. Yargı kararları olduğunu söyler Canpolat... Bakanlardan biri, Oğuz Kağan Köksal'ı hatırlatarak "Önceki vali uygulamadı da ne oldu?" diye yanıt verir. Öyle ya Oğuz Kağan Köksal, Bursa'dan İzmir Valiliği'ne, daha sonra Emniyet Genel Müdürlüğü'ne atanır. Ardından politikaya soyunur. AKP'den milletvekili ve TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı olur.

Peki ya Nihat Canpolat'a ne olur?

Zaten 2011 seçimlerinde MHP'den Kayseri Milletvekili Adayı olunca iktidar oklarının hedefi haline gelir. Seçimi az farkla kaybeder. Valilik görevine döner ancak merkezde tutulur, "ATM Valisi" olur. Bu sürede özel hayatı da karışır, sudan gerekçelerle geçirmedeği soruşturma da kalmaz.

---

¹⁹⁷ Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün, 23.08.2006 tarih 6388/4418 sayılı yazısı

Başbakanın yanıtına yanıt!

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen tazminat davasında da, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın savunmasına yanıt verilir. Başbakan'ın anayasal ve yasal sorumlulukları bir bir hatırlatılıp şöyle denir:

"Yargı kararında taraf başbakandır ve Yargıtay'ca mahkeme kararlarını uygulamamaktan sorumlu tutulmuştur. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, Çevre ve Orman Bakanlığı'na yazdığı özetle 'mahkeme kararını uygulamayın' diyen yazısı da sunulmaktadır. Ya Başbakanlık'ta, Cargill yöneticilerinin de katıldığı 'mahkeme kararlarını bertaraf etmeye yönelik toplantı' yapılmasına, ilgili bakanlığa talimat gönderilmesine ne demeli?"

Böylesine yetkiye sahip bir kişinin sorumlu olmayacağı nasıl söylenebilir? Başbakan da dahil, tüm davalılar mahkeme kararlarını uygulamaktan sorumlu olmadıklarını söylemektedirler. Bu arada davaya konu tesis faaliyetini tüm hızıyla sürdürmektedir. Devletin üç temel gücünden biri karar veriyor ama anayasal emre karşın bu kararlar ortada kalıyor. Böyle bir durum hangi hukuk devletinde vardır? Bir başbakan nasıl olur da kendisinin sorumsuz olduğunu ileri sürebilir?"

Başbakanın avukatı mahkeme kararının uygulandığı iddiasındadır. Başbakan adına yapılan böyle bir savunma üzüntü vericidir. Kararlar uygulandı da Cargill nişasta fabrikası neden yerinde duruyor, neden hala faaliyetini sürdürüyor? Neden karar üstüne kararlar alınıyor? Neden yargı kararlarını bertaraf etmek için yeni yasalar çıkarılıyor? Böyle bir eylemler zinciri hukuk devleti olduğunu iddia eden bir ülke yönetimine yakışır mı? Tüm bunlara karşın nasıl olur da hala 'ortada hukuka ve mevzuata aykırı bir eylem veya işlem bulunmamaktadır' denilebilir?"⁽¹⁹⁸⁾

1. Asliye Hukuk Mahkemesi, esas hakkında görüşlerini hazırlamaları için taraflara 20 gün süre verir ve duruşmayı 8 Kasım 2006 tarihine erteler.

Faaliyetin durdurulmasını olurlarınıza...

Avukat Cumhur Özcan da, 8 Eylül 2006'da Gemlik Belediyesi'ne, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin ruhsat ve plan değişikliğinin yürütmesinin durdurulması kararıyla ilgili işlem yapılmasını isteyen yazı gönderir. Belediye Başkanı ve diğer ilgililere

---

¹⁹⁸ Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E: 2005/245 sayılı dosyasında Davacılar Vekili Arabacı'nın 31.08.2006 tarihli dilekçesi

yasal sorumluluklarını hatırlatır, ruhsatsız yapının mühürlenmesini ister. Aksi takdirde tazminat davası açılacağını bildirir.

Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgutise yanıtında, Cargill'in Büyükşehir Belediyesi sınırları dışına çıkarıldığını, Cargillile ilgili işlemlerin Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü'nden yürütülmesi gerektiğini bildirir.

Bu arada Bursa 3. İdare Mahkemesi, daha önce yürütmesini durdurduğu Gemlik Belediyesi'nce düzenlenen yapı ruhsatı ve dayandığı uygulama imar planı için iptal kararı verir. ⁽¹⁹⁹⁾

Ertesi gün Bursa İl Çevre ve Orman Müdür Vekili Dr. Talat Müftüoğlu, valilik makamına yazar. Konu başlığı, "*Danıştay 6. Dairesi'nin Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ hakkındaki karar*"dır. Yazıda süreç özetlenir, Cargill'in kurulmasına olanak sağlayan tüm işlemlerin ya yürürlüğünün durdurulduğu ya da iptal edildiği belirtilerek, "*...herhangi bir icrai işlem yapılması mümkün olmadığından ve tesisin faaliyet göstermesine yasal olarak imkan bulunmadığından, faaliyetinin durdurulması hususunu olurlarınıza arz ederim*" der. Vali Nihat Canpolat da olur imzasını atar. ⁽²⁰⁰⁾

Önceki Vali Oğuz Kağan Köksal hakkında, kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kararına yapılan itiraz da, Yargıtay 5. Ceza Dairesi tarafından ele alınır ve reddedilir. 5. Ceza Dairesi, başsavcılığın kararının eksik incelemeye dayanmadığına hükmeder.

Kamu otoritesinin acizliği

Yeniden Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ndeki tazminat davasına döndüğünde; Davacıların esas hakkındaki son beyanları alınır. Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut'un kararların uygulandığı yolundaki savunmasına karşılık "*Davalı 3 adet infaz tutanağı sunmuştur. Öncelikle karar uygulanmışsa 2 ve 3. infaz tutanaklarına neden gerek duyulduğunu sormamız gerekir. İkincisi, 1 ve 3. infaz tutanaklarının içerikleri incelenirse, bir yargı kararının uygulanmasından değil, bir kamu otoritesinin acizyetinden söz edilir. Zira kamu görevlileri burada kararın gereğini yerine getirmiyorlar, sadece yatırımcı firmaya hatırlatmada bulunuyorlar. 2. tutanakta faaliyetin durdurulduğu yazıyor, ama yatırımcı firma*

---

¹⁹⁹ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2006/1138 K: 2006/1464 sayılı dosyada 12.09.2006 tarihli kararı

²⁰⁰ Bursa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün 13.09.2006 tarih ve ÇED-398 sayılı yazısı

yetkilisi 19 gün sonra basına verdiği beyanatta 'şu anda fabrikamızda üretime devam ediliyor' diyebiliyor. Bu infaz tutanaklarının ciddiye alınacak hiçbir yanı yoktur" denir.

Şöyle devam edilir:

"Kararları uygulamamak için Başbakanlıkta toplantılar yapılırken, Başbakanca talimatlar gönderilirken, Bakanlar Kurulu'nda prensip kararları alınırken, yasalar değiştirilirken, bir ilçe belediyesinden başka bir şey de beklenemez.

Aslında, kararları uygulamakla görevli en alt birimdeki kamu görevlisinden başbakana kadar uzanan hiyerarşik yapılanmada yapılanlar bir komedidir. Belki de hukuk devleti adına bir dram ya da trajedi demek daha doğrudur. Bu hukuk devleti adına utanılacak bir tavidir.

Davacıların açtığı iptal davalarının, ceza ve hukuk davalarının, bu yöndeki mücadelelerinin amacı da idareyi hukukun içine sokmaktır. Bunu yaparken de hukukun kendisine tanıdığı hakları sonuna kadar kullanmaktadır. Davanın kabulüne karar verilmelidir." (201)

Erdoğan bir kez daha Amerika'da

Büyükşehir Yasası'yla valilik sorumluluğundan Gemlik Belediyesi'ne daha sonra yeniden valiliğe bağlanan Cargill'le ilgili işlemlerde davacıların talep makamı yine valilik olur. Gemlik Belediyesi'nin verdiği ruhsat ve imar planının iptal kararından sonra davacılar vekili Cumhur Özcan Valiliğe başvuru yapar. Özcan özetle, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararının uygulanarak, Cargill AŞ'ye ait nişasta fabrikasının mühürlenmesini ve kaçak yapıların yıkılmasını, aksi takdirde kararı uygulamayanlar hakkında suç duyurusunda bulunup maddi manevi tazminat davası açacaklarını bildirir.

2006 yılının ramazan ayında yeniden Amerika'ya giden Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, New York'ta Cargill'in üst düzey yöneticileriyle bir araya geldiği gazete sayfalarına yansır.

---

²⁰¹ Av. A.Arabacı'nın Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ndeki E: 2005/245 sayılı dosyaya 25.09.2006 tarihinde verdiği esas hakkında son beyanlar

Milliyet Gazetesi'nde yer alan bir haberde de, Başbakan Erdoğan'ın ABD gezisinde Cargill yetkilileriyle yaptığı görüşmenin ardından Ankara'ya "*Cargill sorununu çözümlen*" talimatı verdiği duyurulur. ⁽²⁰²⁾ Haberde, Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer, Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun, Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe ile ilgili bürokratların hafta sonu Başbakanlık'ta "*Cargill zirvesi*" gerçekleştirdiği, Orman Bakanı Pepe'nin "*Toplantıya çevre için katıldım*" dediği aktarılır.

Habere göre toplantıda, Cargill ile ilgili idari işlemler ve yargı kararları üzerine hukuki değerlendirme yapılır. Çevre planının değiştirilmesi veya tarım arazilerine izinsiz yapı yapanlara 19 Temmuz 2005'te getirilen affın, yeni bir yasal düzenlemeyle uzatılması alternatiflerinin ele alındığı belirtilir. Yasal çalışma yapılması alternatifinin ağırlık kazandığı bildirilir. Cargill'in, nişasta bazlı şeker kotası engeline takılmama talebinin de ele alındığı belirtilir.

Milliyet muhabirinin toplantıyla ilgili soru yönelttiği Çevre ve Orman Bakanı Pepe'nin "*Hafta sonu toplanıldı. Bizi sadece emisyon ve deşarj konuları ilgilendiriyor. Hukuki altyapıyı ve diğer hazırlıkları, incelemeleri Sanayi Bakanlığı yürütüyor*" dediği aktarılır. Son olarak da, Altan Karapaşaoğlu'nun yasa teklifiyle ilgili süreç anlatılır.

Kapatma günü geliyor

Orhangazi Lider Gazetesi, 5 Ekim 2006 tarihli sayısında "*Cargill'in kapatma kararı geldi*" başlıklı geniş bir haber yayınladı. Başlangıcından o güne kadar sürecin özetlendiği haberde, Cargill hakkında 8 yıl içinde idare mahkemelerinde ve Danıştay'da toplam 6 iptal davası açıldığı, ilk 4 davanın iptalle sonuçlandığı, son 2 davada da yürütmeyi durdurma kararı verildiği duyurulur.

Lider Gazetesi'nin haberinde ayrıca, Vali Nihat Canpolat'ın faaliyetinin durdurulmasına onay verdiği Cargill'in, 11 Ekim 2006 günü saat 10.00'da, kurulacak komisyon tarafından kapatılacağı bildirilir.

Aynı haberde Cargill Müdürü Kemal Özbelli'nin de açıklaması yer alır. Özbelli, "*İtirazımız var, hukuki belirsizlik sürüyor*" demektedir. Özbelli'nin, "*idarenin aldığı kararlarda hukukun kendilerine yönelik yaklaşımına itiraz ettiklerini ve belirsizliğin devam ettiğini*" söylediği anlatılır.

---

²⁰² Milliyet Gazetesi'nin 05.10.2006 tarihli sayısı

Fabrikanın mühürleneceği 11 Ekim 2006 tarihi, yurtseverler, antiemperyalistler ve çevreciler için bayram günü olacaktır. Özgürlük ve Dayanışma Partisi (ÖDP) Bursa İl Örgütü, 5 Ekim'de bir basın açıklaması yapar.O gün saat 10.00'da, yurttaşlar adına gözlemci olarak, Cargill faaliyetinin durdurulmasına yönelik oluşturulacak tutanak komisyonunda yer alacak idari görevlilerin yanında bulunacakları bildirilir. Ve şu çağrı yapılır:

"Tüm meslek odalarını, sendikaları, sivil toplum kuruluşlarını, yurttaşları, kamu yöneticileri görevlerini yaparken yanlarında bulunmaya, yargı kararlarının uygulanmasına tanıklık etmeye çağırıyoruz. 11 Ekim 2006 tarihi, Bursa'nın neoliberal saldırılar karşısındaki bir zaferi olarak tarihe geçecektir. TBMM'de siyasi iradenin ülke tohumunu ve topraklarını neoliberal saldırılara açtığı Tohumculuk Yasası görüşülürken, kamu idaresinin ise neoliberal saldırılardan birini durdurmaya yönelik irade beyan etmesi bizim için bir umuttur."

Fakat kapatma işlemi 11 Ekim'de yapılmaz.Cargill'in yaptığı itirazların değerlendirilmesi için 20 Ekim'e sarkar.

Yeni belge verildi mi?

Her yönüyle kaçak olduğu yargı kararlarıyla da tescillenen Cargill'e yeni bir B Grubu Emisyon İzin Belgesi ve Deşarj İzin Belgesi verildiği duyumları vardır. Bu duyumlar, Bursa Barosu Çevre Hukuk Komisyonu ve davacılar adına Av. Cumhur Özcan'ı harekete geçirir.Özcan, Bursa Valiliği'ne yazıyla sorar:

"Gerçekten Cargill Tarım ve Gıda Sanayi Ticaret AŞ'ne, Bursa Valiliği'ne bağlı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile B Grubu Emisyon İzin Belgesi ve Deşarj İzin Belgesi verilmiş midir? Verildi ise dayanağı birçok idari işlemin iptali karşısında geri alınmış mıdır, bunları bilemiyoruz. Ancak yeni bir izin belgesi verildi ise Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun B Grubu Emisyon İzin Belgesi ve Deşarj İzin Belgesi'nden bir örnek edinmek ve hukuki dayanağı kalmayan bu belgelerin iptalini istiyoruz."

Aynı tarihli Bursa Kent Gazetesi'ndeKemal Özbelli'nin açıklamaları vardır. Haberde, fabrikanın 11 Ekim 2006 günü saat 10.00'da kapatılacağı bilgisi yer alırken, Özbelli'nin de *"mahkeme kararının, fabrikanın faaliyetinin durdurulmasına gerekçe olamayacağı"* şeklindeki sözleri dikkat çeker.

Referans Gazetesi'nde yer alan haberde de Cargill Türkiye Murahhas Azası Mustafa Sayınataç'ın şu sözleri çarpıcıdır:

"Kaymakamlığın elinde bulunan kapatma kararı bugüne kadar karşılaştığımız en ciddi sorunlardan biri. Fabrikanın kapatılması büyük haksızlık olur. Çünkü ortada büyük bir yanlış anlama var. **Bugüne kadar bütün hükümetler arkamızda durdu. Bugünkü hükümet de arkamızda.** Çünkü bizim her şeyimiz yasal ve çevreye en küçük bir zararımız yok."

Fabrika kapatılırsa Orhangazi halkının ayaklanacağını iddia eden Sayınataç şöyle devam eder:

"Burada tüm halk şirketimizi çok seviyor. Sadece birkaç kişi ve kurum yüzünden bugün bu noktaya geldik. Bu da gerçekten çok acı ve üzücü bir durum. 2006 yılında Orhangazi'ye 1.7 milyon YTL'ye ilköğretim okulu yaptık. Şimdi sağlık ocağı yapıyoruz. Türkiye'de üretilen mısırın yüzde 10'unu karşılıyoruz. İznik Gölü'nü kurduğumuz iddiası doğru değil. Bu konuda DSİ'nin raporları var. Cargill'in üzerine bu kadar gidilmesine bir anlam veremiyoruz." (203)

Aslında üzerine gidilenin Cargill değil, hukuku tüm birimlerinde ve uygulamalarında üstün kılması gereken idare ve siyasi irade olduğunu anlamak zor olmamalıdır.

...ve Cargill bir kez mühürleniyor!

Cargill'in bulunduğu Gemiç Köyü Gemlik'e bağlandıktan sonra Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 25 bin ölçekli İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nda değişiklik yaptığını ve bu değişikliğin de Danıştay 6. Daire tarafından 14 Haziran 2006'da yürütmesinin durdurulduğunu hatırlayarak devam edelim.

Çevre ve Orman Bakanlığı'nın, Danıştay'ın bu kararına yaptığı itiraz, DİDDGK'da ele alınır. Genel kurul, yürütmenin durdurulması için tüm koşulların gerçekleşmiş olduğunu dikkate alarak, davalı idarenin öne sürdüğü hususları da kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte görmez ve oybirliğiyle itirazın reddine karar verir. (204)

Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na geçici madde eklenmesine ilişkin yasa teklifi, TBMM Tarım, Orman ve Köyşleri Komisyonu'nda değerlendirilir. Komisyonun TBMM Genel Kurulu'na

---

²⁰³ Referans Gazetesi 7 Ekim 2006 tarihli sayısı

²⁰⁴ DİDDGK'nun YD İtiraz No: 2000/1108 sayılı dosyada 12.10.2006 tarihli kararı

sunduğu rapora göre,geçici maddeye dayalı 20 bin civarında talebin olacağı öngörölerek "*kişiyeye özel yasa*" havasından kurtarılmaya çalışılır. (205)

Radikal Gazetesi, yasa teklifiyle ilgili haberinde, Cargill'in her metrekare için 5 YTL ödeyerek 3 yıl zaman kazanacağını duyurur. Komisyonunda teklife eklenen yeni maddeyle de, tarım arazilerinin miras yoluyla 20 dönümden daha küçük parçalara bölünemeyeceğini hükme bağladığı anlatılır.

20 Ekim 2006'da Cargill mühürlenir. Bursa Valiliği Orhangazi Sağlık Grup Başkanlığı'na bağlı çevre sağlığı teknisyenleri Erdoğan Türken, Ali Gayretli ve Talip Bulut'tan oluşan "*infaz heyeti*" saat 16.00 itibariyle kapatma tutanağı düzenler ve fabrikanın faaliyetinin durdurulup, mühür altına alındığını yazar. Tutanağın altında Kemal Özbelli'nin de imzası görülür.

Aynı gün Orhangazi Kaymakamı Hikmet Çakmak, kapatma tutanağını Bursa Valiliği'ne gönderir. (206)

Cargill'in kapatılması yaygın basında da geniş yer bulur.

Cargill Müdürü Kemal Özbelli, kararın üretimi durdurmaya yönelik olmadığını iddia eder, yanlış uygulandığını savunur. Özbelli, 27 Ekim tarihli gazetelere yansıyan açıklamasında, Bursa 1. İdareMahkemesi'ne bu yönde dava açtıklarını ifade eder. Ayrıca, fabrikada üretim olmadığını, sadece depolardaki malın sevkiyatının yapıldığını anlatır ve şöyle der:

"Biz Orhangaziliyiz. Devletin aldığı kararlara her zaman saygılıyız. Valilik kararı yanlış uygulamıştır ama kurumları karşımıza almayız. Tam tersine birlikte hareket ederiz. Yakın zamanda tesisimiz hak ettiği gibi çalışacak ve tüm yasal işlemleri hallededeceğiz."

---

²⁰⁵ TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı, Tarım Orman ve Köyişleri Komisyonu'nun 19.10.2006 tarih E: 2/762 K: 58 sayılı kararı

²⁰⁶ Bursa Valiliği Orhangazi Sağlık Grup Başkanlığı'nın 20.10.2006 tarihli kapatma tutanağı; Valilik Makamı'na 1071 sayılı yazı...

Başbakan talimatlı Cargill ziyareti

Cargill'in mühürlendiği gün Gemlik Belediyesi avukatı İlhan Yıldız, 3. İdare Mahkemesi'nin verdiği iptal kararıyla ilgili Danıştay'a itirazda bulunur. Kararın bozulmasını ister.

Çevre ve Orman Bursa İl Müdürlüğü de, 26 Ekim'de Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu ve davacılar adına Cumhur Özcan'a, valilik oluruyla Cargill işletmesinin faaliyetinin durdurulduğunu yazıyla bildirir.

Milliyet Gazetesi'nde o günlerde bir haber dikkat çeker. *"Tarım arazisine fabrika kurduğu gerekçesiyle dava edilen ABD'li Cargill firmasını Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun'un Başbakan'ın talimatıyla ziyaret ettiği öğrenildi"* denir haberde...

Coşkun'un, hukukçuların Cargill firmasının kapatma kararına ilişkin itirazını incelediğini belirttiği, yargı kararlarını kastederek, *"Dayatmalar ülkeye zarar verir"* dediği aktarılır. Cargill'in kendi hükümetleri döneminde kurulmadığını, fakat gözden çıkarılamayacak bir kuruluş olduğunu kaydettiği anlatılır.

Ziyareti Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatı üzerine gerçekleştirdiğini ve uzmanlarla tesislerde bir eksiklik bulunup bulunmadığına ilişkin inceleme yaptıklarını söyleyen Coşkun şöyle demiştir:

"Birinci sınıf tarım arazisinde kurulmuş. İhtilaflar oradan çıkıyor. Ülke menfaati nerededir onu herkesin değerlendirmesi lazım. Dayatmaların ülkeye fayda getirmediğine inanıyorum ama yargı kararına saygılıyız. İdari bir uygulama. Yetkimizin dışında. Cargill temsilcilerinin itiraz ettiklerini öğrendim. İtirazlar değerlendirilecek."

Sanayi ve Ticaret Bakanı'nın böyle konuşması, şimdiye kadar yaşananlardikkate alındığında ilginçdeğildir elbette... Başka bir gazete haberine göre deCargill Müdürü Kemal Özbelli, ABD Büyükelçiliği'nin kendilerinden bilgi istediğini aktarmıştır.Kim bilir bilmediğimiz daha ne görüşmeler olmuştur!

"Türk ekonomisinin menfaatine değil"

Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Murat Tarakçıoğlu'nun sözüdür bu... ABD sermayeli bir Türk şirketi olduklarını belirterek, kapatma olayının, çalışanlar, müşteriler ve çiftçilerin menfaatine olmadığını, Türk ekonomisinin menfaatine hiç olmadığını belirtir. Tarakçıoğlu *"Çevreyi kirlettiğimiz konusunda, söylediklerimizin aksini ispat edenlere tesisin anahtarını vermeye hazırız"* der.

Basın mensuplarının, bundan sonra izleyecekleri yolun ne olacağını sorması üzerine Tarakçioğlu Öyle konuşur:

"HiÇbir Şekilde pes etmeyeceğiz. Bu dava devam edecek. Tũrkiye'ye inancımızı kaybetmedik. Cargill'in yabancı yatırım olarak değerlendirilmemesi gerekir. Ancak Cargill'in yaşadığı durum, bir yabancı gŕzũyle bakıldığında dũŐũndũrũcũdũr. Genel merkez çok ũzũldũ. Bir kere Tũrkiye ile gŕnũl bağı var. Genel merkezin gŕrũŐũ; Tũrkiye'nin bu coğrafyada çok önemli bir potansiyele sahip, gıda sektrũnde liderlik yapabilecek bir ũlke olduğu... Ama bu gelişmeler hevesi kırıyor."

Murat Tarakçioğlu, Tũrk yargısına gũvendiklerini vurgulayarak, yũrũtmeyi durdurmayı talep ettiklerini, ancak sũrecin gidiŐatını bekleyeceklerini belirtir. Tarakçioğlu, kasım ayı ortasına kadar özellikle mavi yakalı çalışanların ũcretli izne ayrıldığını dile getirir, bu tarihten sonra durumu yeniden değerlendireceklerini kaydeder. Tarakçioğlu, tahkim yoluna gitmeyi dũŐũnmediklerini de sŕzlerine ekler.

Aynı toplantıda Cargill Murahhas Azası Mustafa Sayınataç da, imar planına bakıldığında, fabrikanın bulunduğu alana salça ve un fabrikalarının kurulabileceğine ilişkin karar olduğunu belirtir, Cargill'in bu arazide kurulmasında herhangi bir hukuki engelin olmadığını iddia eder. Cargill Orhangazi fabrikasını faaliyete geçirmek için gerekli tũm birimlerden gerekli izinlerin alındığını, davaların Cargill'e değil idareye açıldığını ancak, davalı olmamasına rağmen Cargill ve çalışanlarının mağdur olduğunu belirtir.

Bu sŕzler haddini aÇıyor

Mustafa Sayınataç'ın davacılara yönelik sŕzleri ise haddi aÇar niteliktedir. *"Hangi amaca yönelik, kimin yönlendirdiği belli olmayan bir avuç kişi"* diye bahsettiği davacıların Cargill'i hedef alarak karalama kampanyası baŐlattıklarını sŕyer. Bir sonraki cũmlesi çeliŐkisini ortaya koyar. *"Yargı kararı olması ynũyle karara saygı duyduklarını ve kararı uyguladıklarını"* anlatır.

Proje Yatırım Mũdũrũ Kemal Özbelli de, Cargill'in iddia edildiği gibi İznik Glũ'ne atığgndermediğini belirtir *"İznik Glũ'yle hiÇbir alakamız yok. 6 kilometre uzaktayız. Bizim İznik Glũ'ne su basmamız gibi bir Őansımız olamaz. Su kullanımı konusunda 500 bin dolar harcadık. Aritma tesisine 2 milyon dolar yatırdık"* diye konuşur ve devam eder:

"Fabrika yũzde 65 yerli makine tesisatı ile kuruldu. Yũzlerce Tũrk ailesi fabrikadan ekmek yiyor. Bu tesisin çalışması doğrultusunda Orhangazi ayakta... Dũnyada

Cargill'in 63 ülkesindeki fabrikaları arasında 2005 yılında Cargill Türkiye en iyi yönetilen fabrika seçilirken, biz fabrikayı kapatıyoruz."

Cargill bu süreçte İstanbul medyasını olabildiğince çok kullanır. Ekonomik yönden tehditler başlar.Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Murat Tarakçıoğlu, "*Sorumuz çözülmezse sanayinin şekerine zam gelebilir"* der.

Tarakçıoğlu, Türkiye'de sanayi şekerinin yüzde 46'sını sağlayan Cargill'in üretim kotasının diğer şirketlere aktarılmasının söz konusu olmadığını vurgular ve devam eder:

"Yasal olarak kotayı dolduramayan şirketlerin kotasının diğer şirketlere verilmesi için 2 yıl geçmesi gerekiyor. Yani 2 yıl boyunca dolduramamamız durumunda kotalarımız diğer şirketlere verilebilir. Ancak yasal sürecin kısa sürmesini istiyoruz. Yargı sürecinin uzaması durumunda sektörde arz sıkıntısı olacaktır. Kısa vadede stoklarımızı ve üretime devam eden diğer tesislerimizle açığı kapatmaya çalışacağız. Ancak süreç uzarsa, kotalarımızı dolduramayabiliriz. İthalat yapmak da gümrük vergisi gibi nedenlerle çok cazip değil. Yani bu durumda ithalat yapmayı düşünmüyoruz. Gıda sektörünün ihtiyacı olan şeker arzının talebe cevap veremediği noktalarda alternatif kanallar devreye girecektir. Ancak bu da maliyetleri artıracak ve zamlar gelecektir."

Hukukun üstünlüğünü savunan yurtsever davacıların en başından beri bahsettikleri tehdit, gün gibi açığa çıkmıştır. Sadece Cargill değil, aynı doğrultuda politika izleyen diğer kuruluşlar da Cargill'in açılması yönünde baskı oluşturur. Kent Gıda, nişasta bazlı şeker (glikoz ve fruktoz) üreticisi olan Cargill'in, sektörün en büyük tedarikçisi olduğunu, bu nedenle Cargill'in glikoz temin edememesinin, Kent ile birlikte sektördeki diğer firmalar için de ciddi sonuçlar doğurma ihtimalini ortaya çıkardığını açıklar.

Tazminat davasında son aşama

Başbakan Erdoğan, Bakan Ergezen, vali ve belediye başkanları hakkında açılan tazminat davasında 30 Ekim 2006 tarihi itibarıyla hala bir ilerleme yoktur. Ali Arabacı, davanın görüldüğü Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne bir dilekçe daha yazarak ek açıklamalarda bulunur.

Arabacı, Yargıtay içtihatlarından alıntılar yapar. "*Her dava açıldığı tarihteki duruma göre hükme bağlanır"* ve "*Hüküm genellikle dava gününden çok sonra verilmekle birlikte, dava kayıt gününden önce gerçekleşen olayları kapsamına alıp,*

özel bir nedeni olmadıkça davadan sonraki olay ve hakları kapsamaz" şeklindeki hükümleri anımsattıktan sonra şöyle yazar:

"Çok sayıdaki yargı kararının varlığına karşın, davalı kamu görevlilerinin, görevlerini yerine getirmeyip, faaliyetine son vermedikleri Cargill firmasına ait mısır işleme fabrikası, gazete haberlerinden de anlaşılacağı gibi, Bursa Valiliği'nin talimatı doğrultusunda 20 Ekim 2006 tarihinde biçimsel de olsa kapatılmıştır. Başka bir deyişle mahkeme kararları şeklen uygulanmıştır. Kararların uygulanması biçimseldir diyoruz. Çünkü adı geçen şirketin yatırım müdürü Kemal Özbelli'nin 27 Ekim 2006 günlü gazetelere yansıyan beyanı aynen şöyle: '...fabrika kapatılmasına rağmen 143 çalışan vardiyalı sistemle fabrikadaki stokların eritilmesi ve makinelerin bakımı için çalışmalarını sürdürüyor.'

Hükümetin de, yargı kararlarını bertaraf etmeye yönelik çabalarına hız verdiği biliniyor. Özetle, Bursa ilinde görev yapan davalı kamu görevlilerinin, kendilerini sorumluluktan kurtarabilmek için, bundan önce başvurdukları (Gemlik Belediyesi'nin infaz tutanakları) oyun bir kez daha tekrarlanmıştır, o kadar...

Gerçekte ne fabrika kapatılmıştır ne de yargı kararları uygulanmıştır. Yatırımcı - siyasetçi - hükümet hatta ABD işbirliği bütün hızıyla sürüyor. Mahkemenin vereceği karar, Türkiye'nin bağımsızlığı ve egemenliği, Anayasal sistem, Türk adaleti ve yargı bağımsızlığı bakımından büyük önem taşıyor. Davanın kabulüne karar verilmesini dileriz."

TBMM'nin Cargill mesaisi!

TBMM Genel Kurulu'nda CHP Bursa Milletvekili Mehmet Küçükaşık gündem dışı konuşmak üzere söz alır. Aşık, milletvekillerinin Cumhuriyet ve şeker bayramlarını kutlar ama konuyu şekerden Cargill'e ve dolayısıyla AKP Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun yasa teklifine getirir. Cargill için o ana dek verilen özel çabaları sıralar ve şöyle der:

"Sayın Altan Karapaşaoğlu, 9 Şubat 1999 tarihinde, bu meclis genel kurulunda, Fazilet Partisi milletvekili iken aynen şu açıklamayı yapıyor: 'Ne yazık ki, bu karara ve halen hukuki tartışmaları devam etmiş olmasına rağmen Cargill inşaatı devam etmekte, fabrika yapılmakta, sanki hukuki mercilerden bu firmaya, (Siz merak etmeyin, siz yatırımınızı yapın, biz bu işleri düzeltiriz) dercesine büyük bir

cesaretle yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir.' Ne değişti de 99'dan bugüne, Altan Karapaşaoğlu Cargill'i kurtarmaya alışıyor?" (207)

Aynı oturumda Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun konuşur, "Tabii ki yargıya saygılıyız, yargı karardır, ama şunu söyleyeyim: Topkapı'dan Edirne'ye kadar, bütün o beğendiğimiz, ihracatta önemli rol oynayan fabrikalar, maalesef, tarım arazileri üzerine kurulmuştur. Yani, burada da ülke menfaatini çok iyi değerlendirmek lazım... şimdi, Cargill fabrikasını yıktınız; ne kazanacaksınız? Bunu düşünmek lazım..." diyerek konuyu "oldubitti" havasına brndrmeye çalışır.

İzmir Milletvekili Ali Rıza Bodur "O zaman her türlü yasadışılığa izin mi verelim?" deyince Coşkun şöyle devam eder:

"şimdi, bu gerçekten hareket ederek, firma, Bakanlığımıza, endüstri bölgesi ilan edilmesiyle ilgili dosyasını sunmuş, bu dosya üzerine -bizzat, uzmanlarla ben gittim, yerinde inceledim- ve dosyadaki bilgiler doğru olduğu için endüstri bölgesi kapsamına aldık.

Dolayısıyla ben, bu ülkede yetişmiş bir mühendis ve sanayici olarak, şimdi de Sanayi ve Ticaret Bakanı olarak açıklıkla söylüyorum, ne yazık ki, Cargill üzerinden yabancı sermaye düşmanlığı yapılmaktadır; bunun, ülkeye bir faydası yoktur."

Karapaşaoğlu kürsüde!

"Cargill Yasası" teklifinin sahibi Altan Karapaşaoğlu, Mehmet Küçükaşık'inszlerine yanıt vermek üzere söz ister. Karapaşaoğlu, "Tarım Komisyonu'nda vermiş olduğum bu kanun teklifinin Cargill ile ilgili olduğu iddiasında bulundular. Kanun teklifimizin ilgisi, Türkiye'de mevcut bulunan tarım arazileri üzerinde kurulmuş bulunan 20 bin civarındaki işletmeyi ilgilendiriyor.Cargill ile ilgili 1997 yılında faaliyetler sürdüğünde ben milletvekiliydim. Cargill'in yatırımına karşı değil ama konumuna, yani, konuğu yere karşı olduğumuzu dile getirdik. Tutanaklarda da var bu. O zaman muhalefetteydik" der.

Karapaşaoğlu konuştukça, Osmaniye Milletvekili Necati Uzdil müdahale edip sözünü keser. Devamında, teklifi neden verdiğini anlatan Karapaşaoğlu, verdiği bilgilere muhalefetin "lüzum yok" itirazları üzerine şöyle der:

---

²⁰⁷ TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 12. Birleşim 31.10.2006 tarihli oturum tutanağı

"Bunlara lüzum yok diyorsanız, siz o zaman, uluslararası hukuk kaidelerine de lüzum yok diyorsunuz. Eğer siz, bu Cargill'i kapatırsanız -şimdi iş Cargill'e geldi-Cargill'in uluslararası tahkim kuruluna gitme hakkı var. Sizden kuruluşuna kadar bütün masraflarını aldıktan başka, manevi tazminat olarak, Türkiye'deki bütün yatırımlarının bedelini de sizden tahsil eder. Biz de buna karşıydık vakti zamanında ama yatırıma değil yerine karşıydık."

Genel kurulda atışma başlar:

Nail Kamacı(Antalya) - Hiç olmazsa ondan ders alın.

Necati Uzdil(Osmaniye) - Şimdi de yerine karşıyız, Cargill'e karşı olan yok, tarım arazisine karşıyız.

Karapaşaoğlu- Şimdi, buradan ahkâm keserek, bunu kapatın, kaldırın, atın...

Uzdil - Yabancı sermayeye karşı değiliz, saptırmayın olayı.

Karapaşaoğlu- Türkiye, programı uygulayacak. Türkiye yabancı sermayeye düşman değildir. Türkiye yabancı sermayeyi ülkesine çağırıyor, ama siz, bir taraftan da Amerikan düşmanlığı yapıyorsunuz. Sizin bu yaptığınızın yasalara uygun olmadığını, hukuka uygun olmadığını...

Uzdil - Sizin yaptığınızın yasaya uygunluğu mu var? Mahkeme kararına uymuyorsunuz!

Karapaşaoğlu - ...bilgisizlik içinde bulunduğunuzu, Hükûmetimize ve Başbakanımıza iftirada bulunduğunuzu ben ifade ediyorum. Dolayısıyla, bu konuda, basiretli bir şekilde, oturup tekrar gözden geçirmeniz, tekrar düşünmeniz ve tekrar bu konuyu irdelemeniz lazım. ⁽²⁰⁸⁾

"Orada sadece Cargill yok"

TBMM Genel Kurulu'nda bu tartışmaların yaşandığı gün Posta Gazetesi'nde yer alan haberde Cargill yöneticileri Murat Tarakçioğlu, Mustafa Sayınataç ve Kemal Özbelli'nin yan yana fotoğrafları vardır. Haberin başlığı da "Orada sadece Cargill

---

²⁰⁸TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 12. Birleşim 31.10.2006 tarihli oturum tutanağı

yok" şeklindedir. Yöneticiler, "Bu tesis gecekondur değildir. Bütün izinleri ikinci kez aldık. O bölgede 25 fabrika daha var. Onlarla kimse uğraşmıyor" demmiştir.

Aynı tarihli Radikal Gazetesi de basın toplantısından yansımaları "Çevreyi kirlettiğimizi ispat edene anahtarları veririz" başlığıyla aktarır.

...ve gelinir 2006'nın Kasım ayına... Avukat İbrahim Yaşar, Cargill'e vekaleten Danıştay'a başvurarak, Gemlik Belediyesi'nin verdiği ruhsat ile dayanağı olan plan değişikliğinin iptal kararının bozulmasını ister.

Bu arada Cargill mücadelesinin fitilini ateşleyenlerden biri olan Ertuğrul Yalçınbayır'ın AKP milletvekili olduktan sonraki sessizliği TBMM Başkanlığı'na verdiği dilekçeyle bozulur. Karapaşaoğlu'nun kanun teklifinin Anayasa'ya aykırı olduğunu öne süren Yalçınbayır'ın gerekçesi şöyledir:

"Teklifte, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na eklenen geçici madde ile mahkeme kararlarına apaçık aykırı olarak fiilen faaliyet göstermekte olan tesislere meşruiyet sağlanmaktadır." (209)

O günlerde Ülker firmasının Cargill ortaklığına ilişkin açıklaması dikkat çeker. Cumhuriyet Gazetesi'nin haberine göre Ülker'in Cargill ile ortaklığı zorunludur. Firmanın açıklaması bu yöndedir. Ama Orhangazi'de tarım arazisi üzerine kurulan fabrikayla Ülker'in ilişkisi yoktur. Şöyledir Ülker'in açıklaması:

"Bizim grubumuz nişasta hammaddesine dayalı şekeri Pendik Nişasta AŞ'nin Pendik'teki fabrikasında üretiyor. Bu fabrika Pendik Sanayi Bölgesi'nde tamamen yasalara uygun olarak kurulmuş, 10 yıldır modern usul ve metotlarla çalışan bir fabrikadır. Ülker bu fabrikanın yüzde 50 ortağıdır. Diğer yüzde 50 ortak Avrupa kaynaklı Cerestar şirkettir. Birkaç yıl önce, ABD kaynaklı Cargill şirketi, Cerestar'ı satın aldı. Cerestar Cargill'in oldu. Bizim de Cargill ile bu yolla Pendik AŞ'deki ortaklığımız doğdu. Bu gönüllü değil, zorunlu bir ortaklıktır."

İznik Gölü'nde onur sınavı

Oktay Ekinci, Cumhuriyet Gazetesi'ndeki "Çed Köşesi"nde Cargill'i "İznik Gölü'nde onur sınavı" başlığıyla konu edinir. Ekonomik Öncelikler Konseyi'nin 1993 yılındaki çevre raporunda ABD'nin "en kötü çevre suçluları" listesi ile M.J. Magazin'in

---

²⁰⁹ Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır'ın TBMM Başkanlığı'na 02.11.2006 tarihli dilekçesi

"zehirli on şirket"sıralamasında Cargill'in de adının geçtiğini yazar. Oysa Türkiye'nin, Cargill'in yasadışı kurulduğu tarım arazisini özel endüstri bölgesi ilan ettiğini ve son aşamada fabrikanın mühürlendiğini aktarır. Şöyle yazar Oktay Ekinci:

"Şimdi Türkiye, inşaat izni iptal edilen fabrikanın çalıştırılması değil, yıkılması gerekir diyebilecek. Hatta hukuken gecekondlu konumuna düşen binayı yıkabilecek yetkililer artık ulusal onur sınavına dönüşen bu kamusal göreve engel değil destek olacak bir siyasi erk bekliyor." ⁽²¹⁰⁾

Bursa Valiliği'nin, mahkeme kararı doğrultusunda işlem yaparak mühülediği Cargill'in Bursa 1. İdare Mahkemesi'nde açtığı yürütmeyi durdurma istemli davayamüdahil başvuruları gelir ki, ilginç bir tablo oluşur. Zira süreç başladığından beri Bursa Valiliği aleyhinde dava açanlardan Bursa Barosu, Cankat Taşkın, Lütfü Kırayoğlu, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği ile Muazzez Agaçe, bu kez valilik yanında davaya katılmak isterler.

Dilekçede 8 yıllık mücadele ve alınan sonuçlar sıralanarak şöyle denir:

"Hukuki süreçten de anlaşılacağı gibi, yargı kararlarını uygulamayan idare bu kez Anayasa ve İYUY'na uygun olarak görevini yapmış, Danıştay kararı üzerine tesisin faaliyetine son vermiştir. Ne var ki Cargill AŞ yetkilileri, tüm bu hukuki süreci görmezden gelerek ve kamuoyunu da yanlış yönlendirerek basına, Danıştay kararının tesisin üretimini durdurmaya yönelik bir karar olmadığı yolunda açıklamalar yapmaktadırlar. Cargill AŞ sorumlusunun televizyonda yaptığı konuşmada, TBMM'de görüşülmekte olan Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'nda yapılacak değişiklikten yararlanmak istediklerini belirtmiş ve böylece önceki eylemlerinin hukuka aykırı olduğunu da onaylamıştır" denir. ⁽²¹¹⁾

Yargı kararlarının uygulanmamasının doğurduğu hukuki sonuçlara ilişkin pek çok içtihadın sıralandığı dilekçede sonuç olarak, davaya katılma ve Cargill tarafından açılan davanın reddi talep edilir.

---

²¹⁰ Cumhuriyet Gazetesi'nin 05.11.2006 tarihli sayısı

²¹¹ Bursa 1. İdare Mahkemesi'nde E: 2006/2445 sayılı dosyaya davacıların 7 Kasım 2006 tarihli dilekçesi

Neden Orhangazi'desiniz?

Bu soru, Bursa Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Erdem Saker'e aittir. Bakanlık görevinden sonra haftalık Bursa Ekohaber Gazetesinde yazan Saker'in yazısının spotu öyledir:

"Bursa Büyükşehir Belediye Bakanıyken, mensubu olduğum siyasi partinin genel bakanıyla ters dme pahasına Cargill'in Orhangazi'de kurulmasına karşı çıktım."

Saker'in daha sonraki ifadeleri çarpıcıdır. Okuyanı ters köşeye yatırır:

"Karşı çıkmamın nedeni, tesisin bu çok değerli tarım alanı üzerine kuruluyor olması değildi. Belki dava açan sivil toplum kuruluşlarının iddiası ve yargı kararları bu teze dayanıyor ama bence bu yönüyle Cargill sabunla yıkanmış kadar temiz!"

Saker, Bursa Ovasındaki diğer kirletici fabrikaların yanında Cargill'i "süt dkm kedi"ye benzeterek "210 dönüm araziye oturuyor. Çevreye hiçbir kirletici atık bırakmıyor ve yüzde yüz tarımı destekliyor. Hem de tarımın ikincil bir ürününü yıldız bir ürüne çeviriyor ve ihraç kapılarını açıyor" der.

Sonra da "Ama niye Orhangazi'de? İte temel sorun burada" diyerek, bölgenin mısır için uygun olmadığını aktararak, Cargill yöneticileriyle aralarında geçen bir diyalogu aktarır:

"Kurulu safhasında Cargill'in Türk ortağı, iki Amerikalı uzmanla beraber beni ikna etmek için ziyaret etti. O gün Amerikalı uzmanlara çok net bir öneride bulundum. Gelin DSİ'nin kuruluşunda örnek aldığı, benim ve birçok DSİ'li uzmanın yanlarında staj gördüğü, ABD'nin su ileri teşkilatı olan Bureau of Reclamation'den 2 zirai ekonomist getirin, kendileriyle beraber Orhangazi ve Karacabey'i gezelim. Karacabey'de mısır, Bandırma'da limanı ve demiryolunu, İznik ve Orhangazi'de sulanan alanları ve üzerindeki değerli ürünleri görsünler. Buna rağmen Orhangazi'de bir üstün yetenek bulup beni ikna ederlerse, ben halkın karşısına çıkıp, 'kusura bakmayın ben yanlış biliyormuum, Cargill için Orhangazi uygundur' derim. Ama bu önerim onların sadece yüzünü kızırttı, cevap vermediler. Bugüne kadar da hiç kimse 'Neden Orhangazi?' sorusunun cevabını vermedi."

Öte yandan tazminat davasında hala sonuç yoktur. Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde hakim değimi, Nizamettin Keleş'in yerine İrfan Karakahya atanmıştır. 8 Kasım 2006 tarihli duruşmada davacı vekilleri Ali Arabacı ve Cumhuriyet ile davalıların avukatları da hazır. Davacılar esasa ilişkin beyanlarını, davalılar da savunmalarını vermişlerdir. Aynen tekrar ettiklerini söylerler.

Davacılar kabul, davalılar ret kararı verilmesini ister. Hakim değişikliği nedeniyle dosyanın incelenmesine karar verilerek duruşma 6 Aralık 2006'ya ertelenir.

TBMM'de kozların paylaşıldığı gün

TBMM Genel Kurulu, Bursa Milletvekili Mehmet Altan Karapaşaoğlu'nun, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ile ilgili Tarım, Orman ve Köyışleri Komisyonu'nun raporunu görüşmeye başlar.

Teklifin tümü üzerinde CHP Grubu adına Bursa Milletvekili Mehmet Küçükaşık söz alır. Akşam olmuştur. Türkiye-İtalya milli maçı vardır ve yurttaşlar televizyon ekranları karşısında maçı izlemektedir. Küçükaşık, *"Bizler ise burada, sanki gizli bir iş yapmış gibi, ABD'nin isteği üzerine, bir Amerikan firmasını kurtarmak için bir kanun çalışması yapacağız. Tüm kuralları hiçe sayarak, çalışma saatlerini istediğimiz gibi ayarlayarak. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kimler adına kanun çıkardığını yine insanların gözünden saklayarak bir yasa teklifini getirmeye çalışıyoruz. Adı ne kadar değiştirilmeye çalışılırsa çalışılsın, bu yasa teklifinin adı Cargill'i kurtarma yasasıdır. Başka hiçbir şey değildir"* der. ⁽²¹²⁾

Küçükaşık, teklifin sahibi Karapaşaoğlu'nun, teklif alt komisyonunda görüşülürken *"Aman ha, bu Cargill diye anlaşılmasın"* dediğini iddia eder. Küçükaşık, o ana kadar Cargill ile ilgili gelişmeleri uzun uzun anlatır ve şu çağrısı yapar:

"Bu yasa, tamamen Cargill'i kurtarmak için ve Amerika'nın isteğiyle ve Cargill yetkililerinin Başbakanlık'ta yapmış olduğu toplantı üzerine hazırlanmış bir yasadır. Bu yasayı çekin geriye, çekin geriye! Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa'nın 138'inci maddesi çok açık... Verilmiş olan yargı kararını bertaraf etmek için yasa çıkartılması yasama organının yetkisinde değildir. Bu Anayasa suçudur... Sizi uyarıyorum arkadaşlar, açıkça da söylüyorum. Anayasa'ya aykırı yasanın lehinde oy kullanacak arkadaşlar vicdani sorumlu olacaktır.Hukuki sorumluluğunun ne olacağını bilemem. Bu yasa serbest iradenizle çıkmıyor. Amerikan Başkanı Bush'un Başbakan Tayyip Erdoğan'dan iki kez isteği nedeniyle çıkıyor."

---

²¹²TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 19. Birleşim 15.11.2006 tarihli genel kurul tutanağı

Hedefteki adam Karapaşaoğlu

ANAP Grubu adına konuşan Erzurum Milletvekili İbrahim Özdoğan da, çok saygı ve sevgi duyduğu, birkaç dönemdir milletvekili olan Altan Karapaşaoğlu'nun, böyle bir kanun teklifine neden alet olduğunu anlamadığını ifade eder. Özdoğan "Hala anlamış değilim, çünkü kendisi gerçekten vicdan sahibidir, milletimizi seven bir insandır" diye konuşur. Mızrağın çuvala sığmadığını ifade eder Özdoğan ve Cargill firmasının kurtarılmakta olduğunu anlatır. Milletvekillerine şöyle seslenir:

"Bir seneden az bir zaman kaldı, 4 Kasım 2007'de seçime gireceğiz. Değerli arkadaşlarım, acaba 4 Kasım 2007'de Amerikan vatandaşları mı gelip burada oy kullanacak, yoksa aziz milletimizin fertleri mi oy kullanacak? Sizin bir Amerikan firmasını kurtarmanız, oyları alacağınız, tekrar iktidar olacağınız anlamına hiçbir zaman gelmeyecektir. Bakın, 3 Kasım 2002'de büyük milletimiz geçmiş iktidarlara nasıl sildi süpürdüyse, sizi de elbette ki bu nedenlerden dolayı silip süpürecektir."

Eleştiriler üzerine Altan Karapaşaoğlu kürsüye gelir. Yasa teklifinin sadece Cargill ile ilgili olmadığını savunur. Tasarıyı komisyona 22 Şubat 2006 tarihinde, ilgili tesislere tanınan 6 aylık sürenin az ve maddede hatalar olması nedeniyle verdiğini açıklar ve "İşte Orhangazi Kaymakamlığı'nın tutanağı. 10'uncu ayın 20'sinde vuku buluyor. Cargill ile ilgili kapatma kararı verileceğine dair şubat ayında nasıl bilgim olabilir?" der ve atışmalar başlar. Karapaşaoğlu, İznik Gölü yakınında bugün bir fabrika kurulmaya kalkışılrsa yine karşısında olacağını belirtir, sonrasında Bursa Barosu avukatlarına seslenir:

"Kardeşim, Yenişehir'de sanayi bölgesi kuruldu. Nerede bu hukukçular? Nerede bu çevreciler? Bursa'da bulunan sanayi bölgelerinin büyük bir kısmı, bir tanesi hariç verimli tarım alanları üzerindedir. Nerede bu hukukçular? Faaliyete geçseler ya! Kapatsalar ya o sanayi bölgelerini! Böyle karşıdan laf atmak kolay..."

Biz ne Amerika Birleşik Devletleri'nin uşağıyız, hizmetkariyiz ne de bir başka ülkenin. Ben 20 bin sanayicinin, 20 bin işyerinde çalışan işçinin temsilcisiyim. Arzu ediyorsanız, hukuk mücadelenize devam edersiniz. Anayasa'ya aykırılığını iddia ediyorsunuz. Anayasa Mahkemesi bozar, tekrar yıkarsınız. Biz 73 milyonun temsilcisi olarak, ülkemizin ekonomik menfaatini düşünüyoruz." (213)

---

²¹³ TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 19. Birleşim 15.11.2006 tarihli genel kurul tutanağı

Atışmalar uzar gider ve Karapaşaoğlu, "yasal olan her şey meşru değildir" sözünden hareketle, meşru olmayan işi gündeme getiren o yasaı düzelttiklerini söyler. Antalya Milletvekili Osman Özcan'ın "Amerika düzeltiyor. Sen mi düzeltiyorsun? Emir veriyor, düzeltiyorsun!" sözü üzerine Karapaşaoğlu, hedef tahtasına yine Bursa Barosu avukatlarını koyar:

"O Bursa Barosu avukatları, buyursunlar, Bursa'daki sanayi bölgelerini kapattırsınlar. Eğer yürekleri yetiyorsa, becerabiliyorlarsa, millî duyguları varsa, buyursunlar kapattırsınlar. Niye kapattırmıyorlar, niye mücadele etmiyorlar? Bir Amerikan düşmanlığı var da onun için. Bir taraftan kalkacağiz diyeceğiz ki: Yabancı sermaye, buyur arkadaş gel. Ülkemize yatırım yap, bizim adamımız çalışsın. Bir taraftan da, buradan defol git diyeceğiz. Olmaz öyle şey!"

Antalya Milletvekili Tuncay Ercenk, Karapaşaoğlu'nun avukatlara yönelik sözleri üzerine "Onlarla fazla uğraşma, sana lazım olacak o arkadaşlar. Sen Yüce Divan'da hesap vereceksin? Kendine bak sen! Yüce Divan'da vereceğın hesabı düşün!" der. ⁽²¹⁴⁾

Atışmalar sürer. Saat 22.55 olmuştur.Meclis başkanvekili, çalışma süresi tamamlandığı için 16 Kasım 2006 saat 14.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatır.

"Hak arama özgürlüğü"

Ertesi gün konuya ilişkin olarak önce Ertuğrul Yalçınbayır söz ister. Hem Küçükkaşık'a, hem Karapaşaoğlu'na yanıt verir. Küçükkaşık'ın kendisine atıfta bulunarak "geçmişte muhalefet ettikleri dönemde, özellikle Yalçınbayır'ın şimdi ne düşündüğünü merak ediyorum" dediğini hatırlatır ve 20, 21 ve 22. dönemlerde ne söylediyse tümünün arkasında olduğunu belirtir. Yalçınbayır "Hiçbir zaman sözün bittiği yerde değiliz; demokrasinin gereği, özgürlüklerimizi kullanıyoruz, görüşlerimizi açıklıyoruz. Konuyla ilgili, 1998'de benim kaleme alıp 11 milletvekilinin imzaladığı ve bu karardan dönülmesinin niçin gerekli olduğuna dair görüşlerimizin arkasındayız. Bu görüşleri daha sonra mahkeme kararlarına da, mahkeme dosyalarına da, Meclis Genel Kurulu'ndaki konuşmalarımıza, soru önergelerimize yansıtık" der.

Yalçınbayır, Altan Karapaşaoğlu'nun da, maksadı aşan bir ifadeyle Bursa Barosu avukatlarına sataştığını hatırlatarak şöyle konuşur:

---

²¹⁴ TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 19. Birleşim 15.11.2006 tarihli genel kurul tutanağı

"Bu, tanıdığım Sayın Karapaşaoğlu'nun kastı aşan sözleridir. Konuyla ilgili olarak, içinde de bulunduğum Bursa Barosu 1992'den beri ellinin üzerinde dava açmıştır ve bunlar, hak arama özgürlüğünün sonuçlarıdır, demokratik katılımıdır. Göktuğ Plaza davası, Orhaneli Termik Santrali davası, Yeşilşehir davası, Uludağ davası, Cargill davası, bunları tek tek sıralamam mümkün değil. Bunlar, hukuk kalitesinin yükseltilmesiyle ilgili, hukuk devletine ulaşılmasıyla ilgili yapılan mücadelelerdir. Bursa Barosu'nun hukuksuzluk ve yolsuzlukla mücadele komisyonu, sadece Bursa'da değil, tüm dünyada örnek alınması gereken bir çalışmayı yapmaktadır."

TBMM'nin aynı birleşiminde, Karapaşaoğlu'nun yasa teklifi üzerine görüşmeler devam eder. CHP Grubu adına Tarım Komisyonu Üyesi, Aydın Milletvekili Mehmet Semerci konuşur. Geçici madde eklenerek karşılına gelen yasanın 15 ay önce fikir birliği içinde çıkarıldığını, teklifin sahibi, komisyon başkanı ve bakanın, "bu yasanın, iyileştirme ve bugüne kadar af kapsamında müracaatların az olması nedeniyle getirildiğini söyleseler de, bu yasanın kamuoyunda Cargill Yasası olarak bilindiğini" söyler.

Semerci, neden böyle bilindiği sorusunu sorar ve "Çünkü halkın, bizlerin, sizlerin, çıkarılan yasalar çerçevesinde devamlı güvensizlik yaratmanız, devamlı yasaları delerek birilerine meydan açmanız, çıkar sağlayacak düşüncelerin yerleşmiş olmasından kaynaklanıyor bu eleştiriler ve onun için de toplumda, görsel ve yazılı basında da Cargill Yasası olarak biliniyor. Siz bunu kabul edemiyorsunuz. Çıksanız, doğrudan, mertçe, Türkiye'nin katma değerini yükseltmek, Türkiye'deki tarımsal ilerlemelerin, gelişmelerin bir fonksiyonu olarak yasalarda bu değişiklikleri yapıyoruz diye meydan okusanız, kimse ses çıkarmayacak. Ama bugüne kadar yaptığınız uygulamalar, dört yıllık iktidarınızda, hep geriye doğru, hep aldatmaca, hep takiyye..." diye konuşur.

Bursa Milletvekili Zafer Hıdıroğlu da konuşur. Yasayı ve Cargill'i savunan Hıdıroğlu'nun "İl Çevre Kurulu'nca verilen rapora göre, Cargill'in Gemlik Körfezi'ne bırakılan atıklarının çevreye hiçbir zararı olmadığı gibi, Gemlik Körfezi'ndeki balıkların üremesine de faydalı oluyor" sözleri alay konusu olur. Muğla Milletvekili Gürol Ergin "Hay Allah razı olsun. Bunların sayısını artıralım" diye ironik bir yanıt verir.

Karapaşaoğlu'nun yasa teklifine yine toprak ve tarımla ilgili eklemeler yapılması için muhalefet partilerince öneriler verilir. Önergelerin görüşülmesi sırasında genel kurulda çoğunluk olmadığı görülür. Toplantı, sözlü soru önergeleri ile diğer konuları görüşmek için 21 Kasım 2006 Salı gününe ertelenir.

Bursa'da avukatlar ayaklandı

TBMM'deki görümler sırasında Karapaşaoğlu'nun Bursa Barosu avukatlarına yönelik sözlere büyük tepki yaratır. Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol, 17 Kasım 2006 günü basın açıklaması yaparak, Altan Karapaşaoğlu'na adeta haddini bildirir. Şenol, "Öncelikle asli görevini yerine getirmeyenlerin başkasından hesap sormaya hakkı yoktur. Ve 98 yıllık bir tarihi olan, Kurtuluş Savaşı'na katılan, her zaman hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti için çalışan, hukuktan başka üst otorite tanımayan Bursa Barosu avukatlarının cesaretini, yürekliliğini ve millî duygularını sorgulamak hiç kimsenin haddi değildir" der.

Asude Şenol açıklamasında, Cargill Orhangazi fabrikasının faaliyetini sürdürmesinin ABD Başkanı Bush'un Türkiye başbakanları ile görüşmelerinde başta gelen gündem maddesi olduğunu, konunun ABD Başkanı için adeta Irak Savaşı gibi önem taşıdığını vurgular. Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin Tarım ve Köyşleri Bakanlığı'na gönderdiği yazıdan bahseden Şenol, bu belgenin, TBMM'deki yasa teklifinin "Cargill Yasası" olduğunu çok açıkça gösterdiğini ifade eder.

Asude Şenol şöyle devam eder:

"Bu yasa teklifinin sahibi O Altan Karapaşaoğlu 9 Şubat 1999'da TBMM'nin 51. birleşiminde söz alarak, 'Sanki hukuki mercilerden, bu firmaya, siz merak etmeyin, siz yatırımınızı yapın, biz bu işleri düzeltiriz' dercesine büyük bir cesaretle yatırımlar yapılmaya devam edilmektedir demiş, bugün bu görüşünü işi düzelten olarak kendisi gerçekleştirmiştir. O günden bugüne dava konusu ve sonuçlarında bir değişiklik olmamıştır.

Değişiklik sadece Altan Karapaşaoğlu'nun iktidar veya muhalefet partisi milletvekili olmasındadır. Yasa teklifinde bazı eksiklikler olduğu, bunların sonra düzeltileceği itirafı ise Cargill'in kurtarılmasının aciliyetini göstermektedir.

Altan Karapaşaoğlu, 'ben pek tarımdan anlamam, ama devrimci arkadaşlarımız bilirler' demiştir. Hukuktan ne kadar anladığını ise belirtmemiştir.

Bir arkadaşından duyduğunu söylediği, 'yasal olan her şey meşru değildir' sözü ise konuşmasının hukuken doğru olan tek cümlesidir. Bu gerçeğe göre Altan Karapaşaoğlu'nun teklifi yasalassa bile meşru olmayacaktır."

TBMM'de 19 saat Cargill mesaisi!

Yasa teklifinin görüşmelerine devam edilir. (215) CHP Grubu adına konuşan Balıkesir Milletvekili Orhan Sür, 4 yıldır iktidar tarafından çıkarılan yasaların bir kısmının Cumhurbaşkanı'ndan, bir kısmının Anayasa Mahkemesi'nden döndüğünü, bir kısmının da, AKP Grubu'nun yürütmenin dayattığı her yasa tasarısını kabul etmesi ve uygulamadaki aksaklıklar sonucu Meclis'te yeniden görüşme durumunda kaldıklarını ifade eder. Sür devam eder:

"Bu yasa da bunlardan birisi... Toprak Koruma Yasası...Daha mürekkebi kurumadı bu yasanın. Şimdi geliyoruz bu yasa üzerinde saatlerce, günlerce, haftalarca görüşme yapıyoruz. Aslında AKP Hükümeti'nin herhangi bir şeyi koruma altına almaya kalktığında çok dikkatli olmamız lazım. O koruma altına alınan şey, inanıyorum ki yok edilmeye doğru gidiyor. Toprağı koruyacaktık ama yok etmeye yönelik yeni değişiklikler getiriyor." (216)

Orhan Sür, teklifin "bal gibi Cargill Yasası" olduğunu söyler, Karapaşaoğlu'nun Amerikan düşmanlığı iddiasına da "Cargill ile bizim derdimiz yok. Amerika düşmanlığı da yapmıyoruz. Biz Meclis'in, ulusun onurunu kurtarmaya çalışıyoruz" diyerek karşılık verir.

ANAP Grubu adına da Mersin Milletvekili Hüseyin Güler söz alır. O partinin milletvekiliyken bir söz söylemeye hakkı yoktur aslında... Zira Cargill için bunca hukuksuzluğun kaynağı ANAP iktidardır. Bir de, "...ülkemizde bunca sıkıntılar yaşanırken, Cargill'i neden kurtarma ihtiyacı duyuyorsunuz? Eğer yargıya ve hukuka inanıyorsak yapılacak tek şey var; hepimizin burada neye hizmet edip etmediğimizi çok iyi düşünmemiz..." demesi acıdır.

Tabii ANAP'lı Güler'in konuşmasını AKP'liler yanıtız bırakmaz. Konya Milletvekili Özkan Öksüz, Güler'in konuyu araştırmadan konuştuğunu, partisinin iktidarı zamanında Cargill'e izin verildiğini yüzüne vurur vurmasına da, karşılıklı atışma sırasında kendi getirdikleri geçici madde teklifinin Cargill'i kurtarmaya yönelik değil, tüm insanların yararlanacağı bir yasa olduğunu savununca, ister istemez şu atasözü hatırlanır: "Tencere dibin kara, seninki benden kara!"

---

²¹⁵TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 21. Birleşim 21.11.2006 tarihli tutanak

²¹⁶TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 22.11.2006 tarihli 22. Birleşim tutanağı

Tartışmalar sürer gider, Meclis'in mesaisi dolar. Devamı 22 Kasım 2006'ya kalır. Bursa Milletvekili Ertuğrul Yalçınbayır konuşur. Kürsüye çıkarken AKP sıralarından alkışlar duyulur. Kanununun Cargill ile irtibatlandırılmasının en önemli delili olarak Başbakanlık Hukuk Müşavirliği yazısının gösterildiğini hatırlatan Yalçınbayır şöyle konuşur:

"Hangi idari usulde -ki, o yasamız yok ama-, hangi nezaket kuralında, birisiyle ilgili karar verilirken öbürünü çağırılmıyorsun? Niye Bursa Barosu, Bursa'daki çevreciler, niye onlar çağırılmıyor? Biz, bunlardan kurtulmak durumundayız. Eğer, onlar çağırılıyorsa, 14 tane davayı, bunlara ait bilirkişi raporlarını tüm detaylarıyla açıklarlardı. Bunlara fırsat vermek gerekir.

Ortada bir sorun var, bu sorunu çözmek gerekiyor. Evet, 20 bine yakın işletme. Türkiye kayıt dışılık cenneti, kaçakların cenneti, kayıt dışı yapılar.. Kimisi de, ruhsat alıp, ruhsatlarının hukuka aykırı olduğu yapılar. Biz, bunları önlemek zorundayız.

Kentlerimizin yüzde 60'ı, 70'i kaçaksa, tarım arazilerine kirletici ve hiçbir zaman için telafisi mümkün olmayan boyahaneler ve benzerleri yapılıyorsa, biz, bu anlayışın üzerine gitmek durumundayız. Herkes kurallara uyma alışkanlığını edinecektir. Başta idare olmak üzere, tüm kişi ve kurumlar, kurallara uymak, kurallar mevcudiyetini sürdürdükçe uymak, ama onların değiştirilmesini belli bir nezaket ortamında, düşünce özgürlüğüne de fırsat verecek şekilde değiştirebilmek... Biz, bu usulü ve adabı önce görmek durumundayız.

Kayıt dışılığın her türüne son.

Çevreyi kirletene, zarar verene, onlara müsamaha mı edeceğiz? Onlarla ilgili dava açanları suçlayacak mıyız veya o konuda düşüncesini söyleyenleri '1970'den kalan düşünceler' deyip düşünce özgürlüğünü mü savunacağız?"

Yalçınbayır'ın bu konuşmasında çok zorlandığı açıkça ortadadır. Cargill ile ilgili hukuk mücadelesinin fitilini ateşleyenlerden biri olan Yalçınbayır'ın talihsizliği, başlangıçta Cargill'e her türlü yolu açan ANAP'ın, şimdi de AKP'nin mensubu olmasıdır. Hukukun üstünlüğü ilkesinden ödün vermeyen Yalçınbayır'ın rozetini taktığı partilerin her türlü hukuksuzluğu yapıyor olması için acıtmaktadır.

"Reddetmezsek, sorumluluğumuz bitmez"

Genel kurulda Bursa milletvekillerinden Sedat Kızılcıklı da söz alır. Kızılcıklı, yasa teklifinde bahsi geçen en az 3 bin 500 işletmenin bu durumda olduğunu göz

önünde bulundurmak gerektiğini belirterek, "Ekolojik dengeleri koruyalım derken, ekonomik dengeleri de korumak durumunda olduğumuzu lütfen göz ardı etmememiz gerekir" diye konuşur.

Daha önce İznik'te Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan CHP Çorum Milletvekili Feridun Ayvazoğlu'nun konuşması da ilginçtir. Ayvazoğlu, "Danıştay'ın vermiş olduğu kararları nasıl oluyor da biz, şimdi yasama olarak, Anayasa hükmüne rağmen değiştirebileceğiz? Bu olmaz, olamaz! Biz buna fırsat vermeyelim. Geliniz, bu Meclisten geçirilmek istenilen Cargill teklifini reddedelim. Eğer bunu reddetmezsek, eğer buna yasalaşma imkânı verirse, tarih önündeki vicdani sorumluluk ve hukuksal sorumluluğunuz hiçbir zaman için bitmeyecektir. Bugün gün yüzüne çıkmazsa, bugün hesabı sorulmazsa, yarın öbür gün mutlaka bunun hesabının sorulacağını unutmayalım. Böyle bir teklifin örtülü af niteliği taşıdığı bir kez daha ifade etmek istiyorum. Bu teklifin, gerçekten Cargill ile ilgili bir teklif olduğunu vicdanlarınıza nakşederek bir kez daha düşününüz, bir kez daha bunun geri alınabilmesi yollarını araştırınız" der.

Cargill Yasası, üçüncü gününde de sonuçlandırılmaz. Saat 23.00 olur, 23 Kasım'a sarkar. O gün de tartışmalar yaşanır ama sonuç beklendiği gibi olur. "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi"nin açık oylamasına 273 milletvekili katılır. 217 kabul oyuna karşılık 55ret ve bir de çekinse oy çıkar. Teklif, kabul edilmiş ve yasalaşmış olur. Kabulden sonra da tartışmalar sürer.

Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehmet Mehdi Eker, teşekkür konuşması için kürsüye gelir. Özü bir madde olan ve bununla da Cargill'e af getiren yasayla ilgili görüşmelerin 19 saat sürdüğü Eker'in açıklamasından öğrenilir. Bakan Eker, söz konusu yasanın Başbakanlık'ta gerçekleşen toplantıdan sonra Tarım Bakanlığı'na gönderilen yazı üzerine hazırlandığı yönünde topluma ve milletvekillerine sürekli yanlış bilgi verildiğini öne sürer ve şöyle der:

"Sözü edilen toplantı Başbakanlık'ta nisan ayında yapılıyor. Nisan ayında yapılan toplantı, bu teklif verildikten aylar sonradır ve bu şekilde bir teklifin hazırlanmasıyla ilgili değil. Sadece, bu yasa tasarısı dışında Cargill ile ilgili gidilen davada, sonucu itibarıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin tahkime götürülmesi veya

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine uluslararası alanda bir cezai uygulama yapılmasını engellemek bakımından neler yapılabileceğine dair bir toplantıdır.”⁽²¹⁷⁾

Bu ifadesiyle, "sadece Cargill değil, aynı durumda binlerce tesis var" savunmasını çürüten Mehdi Eker'in konuşması sırasında da tartışma yaşanır, bakanın sözü kesilir. Kocaeli Milletvekili İzzet Çetin, "Cargill'den maaş alacaksan konuş Sayın Bakan. Cargill seni takdir ediyor!" diye bağırır.

Cumhurbaşkanı'na bir mektup daha

Cargill dökümanları arasında, 25 Kasım 2006 tarihli bir mektup da dikkat çeker. "Sayın Cumhurbaşkanımız" hitabıyla başlayan mektubun içeriği malumdur. Mektup içeriğindeki ayrıntıya odaklanmadan önce altındaki kurumsal imzaları tek tek saymak gerekir:

Bursa Barosu, Bursa Dış Hekimleri Odası, Bursa Eczacı Odası, TMMOB Bursa İl Koordinasyon Kurulu Sekreterliği, Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Gıda Mühendisleri Odası Bursa İl Temsilciliği, Kimya Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Makine Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Maden Mühendisleri Odası Bursa İl Temsilciliği, Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi, Peyzaj Mimarları Odası Bursa İl Temsilciliği, Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Çağdaş Hukukçular Derneği Bursa Şubesi, ÇGD Güney Marmara Şubesi, DOĞADER, Nilüfer Yerel Gündem 21, CHP Bursa İl Başkanlığı, SHP Bursa İl Başkanlığı, ÖDP Bursa İl Başkanlığı, EMEP Bursa İl Başkanlığı, HYP Bursa İl Başkanlığı, Türkiye Çiftçi Sendikaları Konfederasyonlaşma Platformu, GDO'ya Hayır Platformu, KESK Bursa Şubeler Platformu...

Mektubun içeriğinde öncelikle Cargill'i kurtaracak yasa teklifi nedeniyle Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu şikayet edilir ve şöyle denir:

"Cargill firmasının yasa dışılığına kılıf yaratmak için, Ocak 2004'te ABD Başkanının, bizzat başbakan ile görüşmesinin; ardından çıkarılan yasalar Danıştay Altıncı Dairesince iptal edilmiştir. Başlatılan yeni yasa girişiminin Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na Cargill firması yetkililerinin de katıldığı toplantı sonrasında verdiği talimatlar ile oluşturduğu gerçeği ise, kamu yararı ve hukuk devleti açısından kabul edilebilir bir durum değildir.

---

²¹⁷ TBMM 22. Dönem 5. Yasama Yılı 23.11.2006 tarihli 23. birleşim tutanağı

Bağımsız Türk yargısı kararlarının uluslararası baskılar ile ortadan kaldırılmasının bir sermaye şirketinin lehine, Osmanlı'daki kapitülasyonları anımsatırcasına özel yasa yapmanın her şeyden önce hukuk devleti ve yasama organının saygınlığına gölge düşüreceği açıktır."

Bu açıklamanın ardından Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'den "ülkemiz çıkarlarının korunmasının ve bağımsızlığımızın saygın bir temsilcisi olarak değerlendireceğiniz inancıyla..." diyerek, yasayı geri çevirmesi istenir.

Ruhsat iptaline onama, tazminata ret

TBMM'de kabul edilen bu yasa, Cargill ile ilgili idari işlemler hakkında açılan tüm davaları ve mahkeme kararlarını yok hükmüne düşürecektir. Ancak yargı makamları, güncel gelişmeye göre değil, elindeki dosyaya göre karar verecektir. Dolayısıyla Danıştay 6. Daire, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin tam iki yıl önce verdiği ruhsat iptali kararına Bursa Valiliği'nin itirazını görür. Yüksek mahkeme, 2. İdare Mahkemesi kararının, Bursa Barosu Başkanlığı açısından ehliyet yönünden reddine ilişkin kısmının bozulmasına oyçokluğuyla, dava konusu mevzi imar planı ve yapı ruhsatı iptali ile Baro dışındaki diğer 4 davacının ehliyeti yönünden reddinin onanmasına, ayrıca Yüksek Planlama Kurulu kararı iptalinin de onanmasına oybirliğiyle karar verir. ⁽²¹⁸⁾

Aynı gün Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan haberde, TEMA Vakfı'nın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e çağrısı yer alır. Vakıf, Sezer'den, Cargill'e af getiren yasanın yeniden görüşülmek üzere TBMM'ye iade edilmesini ister.

Bu arada kapatma kararının uygulanması üzerine Cargill tarafından açılan davaya Bursa Valiliği'nin yanında müdahil olarak katılmak isteyen Bursa Barosu'nun talebi Bursa 1. İdare Mahkemesi'nce oyçokluğuyla reddedilir. Mahkeme aynı gün, Cargill'in isteği doğrultusunda karar verir ve Bursa Valiliği'nin tesisi kapatma işleminin yürütmesini durdurur. ⁽²¹⁹⁾

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen tazminat davasında da ilk karar verilir. Dava reddedilmiştir. Yargıç yeniden Nizamettin Keleş'tir ve ret gerekçesi çarpıcıdır. Keleş şöyle demiştir kararda:

---

²¹⁸ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/1196 K: 2006/5540 sayılı dosyada 27.11.2006 tarihli kararı

²¹⁹ Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin E: 2006/2445 sayılı dosyada 30.11.2006 tarihli kararı

"İdari yargı kararları kamu düzenine ilişkin çevre hakkını korumaya yöneliktir. Bizzat davacıların şahıslarına yönelik koruma sağlayan kararlar değildir. Bu bakımdan davacıların kişilik haklarına saldırıda bulunulduğundan bahisle manevi tazminat talep etme hakları bulunmamaktadır. Ayrıca seçilmiş siyaset adamı kimliğiyle hükümetin başında başbakan olarak görev yapan davalı Recep Tayyip Erdoğan ile Bayındırlık Bakanı olan diğer davalı Zeki Ergezen'in yatırımlarla ilgili planlama yapma görev ve yetkileri vardır. Ancak söz konusu kararların infazı görevi mahallindeki yöneticilere aittir. Hükümet üyelerinin böyle bir sorumluluğu olamaz. Bu itibarla Bursa'da bulunan nişasta fabrikasının yargı kararlarına rağmen kapatılmamasından şahsen sorumluluklarının bulunduğu düşünülemez.

Ayrıca, dosyada yer alan idari kararların infazına ilişkin farklı tarihte tutanakların mevcut olduğu, ancak yapılan yasal düzenlemeler çerçevesinde yeniden faaliyeti devam ettiği anlaşılmıştır. Bu sebeple diğer davalıların da, söz konusu nişasta fabrikasının kapatılmamasında şahsen sorumluluklarının bulunmadığı, bu nedenle tazminatla sorumlu tutulamayacakları anlaşıldığından davanın reddine..." (220)

"Cargill Yasası"na Sezer'den veto!

...ve o çok tartışılan, kamuoyunda "Cargill Yasası" olarak bilinen "5557 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun"Çankaya Köşkü'nden geri döner. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, kanunu, 6. maddesinin bir kez daha görüşülmesi için TBMM Başkanlığı'na iade eder. Cumhurbaşkanlığı'nın veto gerekçesi şöyledir:

"...kanunun ikinci fıkrasında, söz konusu arazi ve tesislerin 2 yıl süresince, ruhsat ve izin alınmadan istenilen amaçla kullanılmasının sürdürülmesine olanak sağlanmakta, gerekli ruhsat ve izinlerin alınması için 2 yıl süre tanınmakta, bu süre içinde gerekli izni alamayanların üretim etkinliklerinin durdurulacağı belirtilmektedir.

Geçici maddeyle, özellikle bir yabancı şirket ya da varsa belirli şirketlere ilişkin, tarım arazilerinde kurulu kimi sanayi tesislerine, izin, onay ve ruhsatlarının yargı kararıyla iptal edilip edilmediğine bakılmaksızın üretim etkinliklerini sürdürme olanağı getirilmektedir.

---

²²⁰ Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E: 2005/245 K: 2006/627 sayılı dosyada 06.12.2006 tarihli kararı

Böylece izin, onay ya da ruhsatı yargı kararı ile iptal edilerek hukuksal dayanaktan yoksun kalan sanayi tesislerine yasal geçerlilik tanınıp yargı kararları etkisiz kılınmaktadır.”

Cumhurbaşkanı Sezer, daha sonra hukuk devleti olmanın ilke ve erdemlerini anlatır. Hukuk devletinin, tüm etkinliklerinde hukuka ve Anayasaya uyan devlet olduğunu anlatır. Anayasa'nın egemenliği ve bağlayıcılığı yanında yasa koyucunun uymak zorunda bulunduğu ilkeler ve evrensel hukuk kuralları olduğunu hatırlatır ve devam eder:

“Evrensel hukuk ilkelerine göre, yasaların genel, soyut ve nesnel olması, kişiye özgü olmaması gerekmektedir. Yasaların bu ögelere uygun çıkarılması hukuk devleti olabilmenin koşullarındandır. Ayrıca, yasaların kamu yararı amacıyla çıkarılması da hukukun bilinen ilkesi gereğidir.

Anayasa Mahkemesi'nin çeşitli kararlarında da vurgulandığı gibi, yasaların genelliği ilkesi, özel, güncel ve geçici bir durumu gözetmeyen, belli bir kişiyi hedef almayan, aynı statüdeki herkesi kapsayan kuralların getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

İncelenen Yasa'nın, özellikle bir yabancı şirketin ya da varsa belirli şirketlerin tarım arazilerinde kurulu sanayi tesislerinin sorununu çözmek amacı taşıyan 6. maddesindeki düzenleme, yasaların genel, soyut ve nesnel olmasını gerektiren evrensel hukuk kurallarıyla ve Anayasa'nın hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.” (221)

“Tarımsal bütünlüğün bozulmaması şartı”

Cumhurbaşkanı Sezer, geçici madde ile sağlanan olanağın, 5403 sayılı yasada da getirildiğini anımsatarak şöyle der:

“İncelenen Yasa'nın 6. maddesinde yer alan düzenlemeye 'benzer' bir düzenlemenin, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Yasası'nın geçici 1. maddesinde de yapıldığını belirtmek gerekir.

Ancak, 5403 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinde, gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçla kullanıma açılmış tarım arazilerinin istenilen amaçla kullanılabilmeleri

---

²²¹ Cumhurbaşkanlığı'nın 07.12.2006 tarih, B.01.0.KKB.01-18/A-12-2006-863 07/12/2006 sayılı yazısı

kimi biçimsel öğelerin yanında 'tarımsal bütünlüğü bozmamaları' koşuluna bağlanmıştır. Oysa incelenen Yasa'nın 6. maddesinde, bu 'esaslı koşul'a yer verilmediği görülmektedir.

Tarım dışı amaçlı kullanıma açılmış tarım arazilerinin 'tarımsal bütünlüğü bozmamak' koşuluyla tarım dışı amaçla kullanılmalarında kamu yararı açısından önemli bir sakınca bulunmamasına karşılık, tarım arazilerinin 'tarımsal bütünlük' aranmadan istenilen amaçlarla kullanılmasına izin verilmesi tarım topraklarının bir daha eski duruma getirilemeyecek ölçüde elden çıkarılması ya da nitelik değiştirmesi gibi sakıncalı sonuçlar yaratacaktır. Bu nedenle, incelenen yasa kuralının kamu yararıyla da bağdaşmadığı açıktır.

Öte yandan, incelenen yasanın 6. maddesiyle yapılan düzenlemelerle, hukuka aykırı bir etkinliğin 3 yıl süreyle koruma altına alınarak sürdürülmesi sağlanmaktadır.

Oysa yasalara, ulusal çıkarlara ve kamu yararına aykırı olduğu yargı kararlarıyla hükme bağlanmış, hukuka aykırı bir etkinliğin, ilgili kamu yönetimlerince hiç geciktirilmeden durdurulması hukuk devleti ilkesi ile Anayasa'nın 11 ve 138. maddeleri uyarınca zorunludur.

Ayrıca Anayasa'nın 10. maddesinde, herkesin, ayırım gözetilmeksizin yasa önünde eşit olduğu, hiçbir kişi, aile, zümre ya da sınıfa ayrıcalık tanınamayacağı, devlet organları ve yönetimin tüm işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun davranmak zorunda bulunduğu belirtilmiştir.

İncelenmekte olan yasanın 6. maddesiyle, bir yabancı şirket ya da belirli şirketlerin hukuka aykırı durumları ve etkinlikleri yasanın güvencesi ve koruması altına alınmış olmaktadır ki, böyle bir düzenlemenin 'ayrıcalık' tanıma niteliği taşıdığı ve Anayasa'nın 10. maddesine aykırı düştüğü kuşkusuzdur."

Cumhurbaşkanı Sezer'in Cargill Yasası'nı Meclis'e iadesinden bir gün sonra Bursa Barosu öncülüğündeki davacılar Bursa Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne bir dava daha açar. Bu davanın konusu, "Bursa Valiliği'nden Cargill'e verilen emisyon, deşarj izinleri ileaçılma ruhsatının birer örneğininistenmesi, ayrıcabu izinlerin iptalinitallep eden dilekçeye süresinde yanıt verilmemesi" işlemdir.

Dilekçeye süresinde yanıt verilmemesi, reddi anlamına gelmektedir ki bu işlemin de öncelikle yürütmesinin durdurulması ve ardından iptali istenir.Dava Bursa 1. İdare Mahkemesi'ne düşer fakat reddedilir.⁽²²²⁾

İşler karışır iyice... Bursa Valiliği, aynı konuda iki taraftan davalı,bir taraftan davacıdır. Cargill'in itirazı üzerine 1. İdare Mahkemesi'nce verilen "kapatma işleminin yürütmesinin durdurulması kararı"na Bursa Valiliği'nin yaptığı itiraz Bölge İdare Mahkemesi'nce karara bağlanır. Üst mahkeme, kapatma işlemiyle ilgili yürütmenin durdurulması kararına itirazı kabul ederek, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin 30 Kasım 2006 tarihli kararının kaldırılmasına hükmeder. ⁽²²³⁾

Anayasa Mahkemesi'nden ret...

Bu arada CHP'nin, 3 Temmuz 2005 tarih, 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne açtığı davada beklenen karar verilir. Kemal Anadol, Kemal Kılıçdaroğlu ve 112 milletvekilinin açtığı davada, yasanın tümü şekil yönünden, Cargill'in daha önce yararlanmadığı geçici maddenin de esastan reddi talebi değerlendirilmiştir.

Yasanın tümüyle iptal isteminin gerekçesi "*Bu bir aftır. Anayasa'da yerini bulan TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre de, genel veya özel af ilanını içeren tasarı veya tekliflerin genel kurulda TBMM üye tam sayısının beşte 3 çoğunluğunun kararı ile mümkündür. Oysa söz konusu yasa 216 oyla kabul edilmiştir*" şeklinde açıklanmıştır.

Geçici 1. maddenin esastan iptali istemine gösterilen gerekçe de şöyledir:

"Öncelikle, yasadışı işgalle tarım arazilerimizi yok eden uygulamalara af getirdiğinden, yasaların kamu yararına dayanması ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Geçmişte yaşanan imar afları sorun çözmediği gibi aksine yeni sorunların kaynağı olmuştur. Af edilmeye çalışılan bu tür tarım dışı işgaller bir kez yasal güvenceye kavuştuklarında, çığ gibi büyüyen af beklentileri ve zincirleme aflarla, doğal kaynak kayıplarımızı katlanarak artıracaktır. Metrekare başına 5 lira Hazine'ye para girişi bir yanılgıya yol açmaktadır. Çeşitli özendirici uygulamalar, parasal kolaylıklar ve başışıklıklar birlikte değerlendirildiğinde, toplanacak miktarın çok

---

²²²Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin E: 2006/2629 K: 2006/2173 dosyada 20.12.2006 tarihli kararı

²²³Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin 12.12.2006 tarihli YD İtiraz No: 2006/860 sayılı kararı

üzerinde mali kaynağın, doğal kaynak yıkımına transfer edilmekte olduğu görülecektir.” (224)

CHP'lilerin başvurusunda iptalden önce, af getiren geçici maddenin yürürlüğünün durdurulması istenir. Çünkü uygulanması halinde telafisi güç zararlar doğabilecektir.

Anayasa Mahkemesi, bu talebi değerlendirirken, yasanın gerekçesinde yer alan *"söz konusu arazilerin tarımsal niteliği geri kazanılmayacak şekilde bozulduğu için böyle bir düzenlemeye gidilmesine ihtiyaç duyulduğu"* iddiasına dayanarak şu yorumu yapar:

"İptali istenen kuralda, tarım arazilerinin tarım dışı amaçla kullanılabilmesi için belirli koşulların yanında, tarımsal bütünlüğün bozulmamasının ve hazırlanacak toprak koruma projesine uyulmasının gerektiğinin belirtilmesi karşısında Yasa'nın kamu yararı amacı dışında çıkarıldığı söylenemez. Yasada öngörülen koşulları yerine getiren herkese aynı olarak uygulanacağından, Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesine aykırı değildir.” (225)

CHP'nin diğer iddialarının da dayanaksız olduğuna hükmeden Anayasa Mahkemesi sonuç olarak, şekil yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal istemine oybirliğiyle, geçici birinci maddeye de oyçokluğuyla ret kararı verir.

Yasa, Meclis'ten jet hızıyla geçti

Bursa Valiliği'nin, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce 8 Kasım 2004 tarihinde verdiği, ruhsat ve imar planının iptaline ilişkin karara yaptığı temyiz başvurusu Danıştay 6. Daire'de karara bağlanır. Ehliyet yönünden itirazların ele alındığı kararda, Bursa Barosu açısından redde ilişkin kısım oyçokluğuyla bozulur. Yüksek mahkeme, dava konusu mevzi imar planı ile yapı ruhsatının iptali ve Bursa Barosu Başkanlığı dışındaki diğer yedi davacının ehliyeti yönünden redde ilişkin kısmı da onar. (226)

Baro başta olmak üzere davacıların ehliyet unsuruna vurgu yapılmalı ki, yıllar sonra sivil toplum örgütlerinin bu tür davalarda ehliyetinin tümünden kaldırılmış olması daha iyi anlaşılabilir diye...

---

²²⁴ Anayasa Mahkemesi'nin E:2005/89 K:2006/120 sayılı dosyada 22.12.2006 tarihli kararı

²²⁵ Anayasa Mahkemesi'nin E:2005/89 K:2006/120 sayılı dosyada 22.12.2006 tarihli kararı

²²⁶ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/1195 K: 2006/6595 sayılı dosyada 25.12.2006 tarihli kararı

Danıştay 6. Daire, Bursa Valiliği'nin, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce verdiği 30 Kasım 2004 tarihli idare aleyhindeki kararının bozulması talebini de reddederek, yerel kararı onar. ⁽²²⁷⁾

Hükümetin ısrar ettiği Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda değişiklik 31 Ocak 2007 tarihinde TBMM'den bir kez daha geçer ve 9 Şubat 2007 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girer. Yasa değişikliği her ne kadar arazi toplulaştırmasına ilişkin bir iki madde içerirse de asıl amaç geçici birinci maddede saklıdır. Bu madde başta Cargill olmak üzere usulsüz ve hukuk çiğnenerek tarım arazilerine yapılmış fabrikaların metrekareye 5 lira ödeyerek yasallaşmasını sağlayacaktır.

Bunun üzerine Melih Aşık, Milliyet Gazetesi'nde şöyle yazar:

"Efendim rica büyük yerden olduğu için AKP, Cargill'i kurtarma inadından vazgeçmedi. Sezer'in geri gönderdiği madde dün Meclis'te ikinci kez görüşüldü, yıldırım hızıyla ve aynen geçti.

Bir tarafta Bush-Cargill ikilisi ve onların taşeronu AKP var... Bir tarafta onurlu ve bağımsız bir ülkenin soylu yargı organları ve devlet bürokrasisi... Hukuk savaşı sürüyor... Talancılara öyle kolay teslim olmak yok..."

Bürokrasideki hıza bakın!

Melih Aşık'ın dediği gibi davacılar da pes etmeyi, teslim olmayı akıllarının ucundan bile geçirmez ve daha çok üstüne giderler.

Davacı vekilleri Bursa Bölge İdare Mahkemesi'ne bir dilekçe daha verirler ve *"Bursa Valiliği'ne yazılan dilekçeye cevap verilmeyerek reddedilmesi işlemi"* ile *"Cargill'e verilen açılma ruhsatı, emisyon ve deşarj izin belgelerinin iptalini"* isterler. ⁽²²⁸⁾

Ama tüm bu çabaları boşa çıkaran siyasi irade ve emrindeki idare vardır.. Toprak Koruma ve Tarım Arazilerinin Kullanımı Hakkında Yasa'da yapılan değişikliğin Resmi Gazete'de yayınlandığı gün, yani 9 Şubat 2007'de Cargill dilekçeyi

---

²²⁷ Danıştay 6. Daire'nin E: 2005/2187 K: 2007/236 sayılı dosyada 22.01.2007 tarihli kararı

²²⁸ Davacıların Bursa Nöbetçi İdare Mahkemesi Başkanlığı'na 08.02.2007 tarihli dilekçesi

patlatır!Bursa Valiliği Tarım İl Müdürlüğü'ne yazılan dilekçede Cargill firması, kanunun 6. maddesinden yararlanmak istediğini bildirir.

İkinci dilekçe el yazısıyla kaleme alınır, muhatap Orhangazi Kaymakamlığı'dır. Talep özetle, mahkeme kararı doğrultusunda kapalı bulunan fabrikanın hemen açılmasıdır. Şöyle denir dilekçede:

"25.01.2007 tarih 2007/0957 sayılı dilekçemizde söz konusu olan Bursa Bölge Mahkemesi 12.12.2006 gün ve E:2006/860 sayılı yürütmeyi durdurma isteminin reddine ilişkin kararın uygulamasının ekteki 09.02.2007 tarih 4885 sayılı T.C. Bursa Valiliği Tarım İl Müdürlüğü yazısı uyarınca 5578 sayılı 09.02.2007 tarihli Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'a göre durdurulması ile Cargill Orhangazi Mısır İşleme Tesisimizin üretim faaliyetine devam edilmesi için gereğini yüksek müsaadelerinize arz ederiz."

Yasada belirtilen metrekaresine için 5 liradan toplam 1 milyon 62 bin 557 lira 40 kuruş Bursa Defterdarlığı Muhasebe Müdürlüğü'ne yatırılır. ⁽²²⁹⁾

Cargill'in Bursa Tarım İl Müdürlüğü'ne verdiği dilekçenin yanıtı 20 Şubat'ta yazılır:

"İl Müdürlüğümüz teknik elemanlarınca konu mahallinde incelenerek etüt raporu düzenlenmiş, dosyasında bulunan belgelerin incelenmesi sonucu bahse konu yapının 11.10.2004 tarihinden önce yapıldığı, tarımsal bütünlüğü bozmadığı ve tarım dışı amaçla kullanılan 212.511,48 metrekaresine için metrekaresine 5 YTL olmak üzere toplam 1.062.557,40 YTL'nin Bursa Defterdarlık Muhasebe Müdürlüğü'ne yatırıldığı anlaşıldığından, 5578 sayılı yasanın 6. maddesi gereği, düzenlenen etüt raporuna istinaden 212.511,48 metrekaresine kısmının tarım dışı amaçla kullanılması uygun görülmüştür."

Altı çizili bölüm dikkatlerden kaçmaz elbette... Hem tarımsal bütünlüğü bozmuyor, hem tarım dışı kullanılıyor! Fabrikanın kapladığı alan212.511,48 metrekaresine, santimetrekaresine dahi boş bırakılmıyor ve tarım dışı amaçla kullanılmasına izin veriliyor!

---

²²⁹ Bursa Tarım İl Müdürlüğü'nün 20.02.2007 tarih, 4885 sayılı yazısı

Neresinden tutmak isterseniz buyurun! İşte Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin acınası hali!

Anayasa Mahkemesi'nden yürütmeyi durdurma

Oysa, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda değişiklik yapan ilk kanun için Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından Anayasa Mahkemesi'ne açılan davada bir gün önce şu karar çıkmıştır:

"31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 6. maddesiyle 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na eklenen geçici 3. maddenin, Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, 19.2.2007 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi."⁽²³⁰⁾

Cargill yönetimi bir kez daha şok yaşamaktadır. Müdür Kemal Özbelli'nin açıklamaları bu şaşkınlığı açıkça yansıtır. Anayasa Mahkemesi'nden beklenen karar, Özbelli için "beklenmedik" karardır. Yine de "Yargı kararlarına karşı bugüne kadar sergiledikleri saygıyı bugünden sonra da devam ettireceklerini" söyler.

Başbakan da çok üzgün!

Anayasa Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararı sadece Cargill yöneticilerini değil, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı da çok üzer. YASED'in "Başarıya Giden Yolda Fırsatlar Ülkesi Türkiye" konferansının "Yabancı Sermaye Stratejisi ve Türkiye'nin Hareket Planı" konulu yuvarlak masa toplantısına katılan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Cargill olayını kastederek, "O konudan bir Başbakan olarak üzgünüm. Ben böyle bir şeyi Başbakan olarak kabul etmiyorum" der.

Erdoğan, çağın gereksinimlerine göre dinamiklerini yenileyemeyen ve rekabet yarışında fırsatları ve imkanları iyi değerlendiremeyen ülkelerin bu yarışta kaybedeceğini, geri kalacağını belirtir. Yatırım ortamının iyileştirilmesi konusunda aksaklıkların nereden kaynaklandığını, çözümlerin nerede, neler olduğunu bildiklerini dile getirir. Erdoğan, bu konuda özel sektör ve uluslararası şirketlerin temsilcileri ile görüş alışverişinde bulduklarını söyler ve 4 yıl gibi kısa süre

---

²³⁰ Anayasa Mahkemesi'nin 19.02.2007 tarih, E: 2007/18 K: 2007/9 sayılı kararı

içinde yatırım ortamının iyileştirilmesi konusunda önemli mesafe kat edildiğini, reformların aynı kararlılık, hız ve cesaretle devam edeceğini vurgular. Şöyle devam eder:

"Engeller, her zaman önümüze çıkacak. İnsanın olduğu yerde hem çözüm vardır hem engel. Bürokrasi ve yargı sisteminden kaynaklanan sorunlar inanıyorum ki kısa süre içinde aşılabacaktır. Az önce Cargill ile ilgili durumu dinlediniz. O konudan bir Başbakan olarak ben üzgünüm. Ben böyle bir şeyi Başbakan olarak kabul etmiyorum. Bir yatırım yapılacak, yasal düzenleme yapılacak, her şey olacak. Ama ondan sonra birkaç kişinin attığı bir adımla kalkıp burada çalışan bir tezgahı engelleyeceksiniz. Kurulmamış değil, kurulmuş. Çalışıyor ve orada yüzlerce insan çalışıyor. Bu, yarın binlerce insan olacak. Ülke ekonomisine katma değer sağlanıyor. Acaba rahatsız olan kim? Bundan rahatsız olması gereken birisi varsa, bundan ben rahatsız olmuyorum. Göreve başladığımızda böyle bir kuruluş var. Her şey olmuş bitmiş ve ondan sonra kalkıp biz ön keseceğiz. Bu yaklaşımı doğru bulmak mümkün değil. Ne olursa olsun bu noktada gayretlerimizi sürdüreceğiz."

Başbakan Erdoğan, yatırımcıların önündeki engelleri aşmak yönünde çaba sarf ettiklerini vurgulayarak, şöyle devam eder:

"Siyasetçilerin görevi engel aşmaktır. Aynen bir greyder gibi önündeki birçok engeli düzeltere düzeltere yola devam eder. Biz yol açacağız, arkamızdan da girişimci gelecek. Biz ufuk açacağız, biz denetleyeceğiz ama hiçbir zaman devlet olarak ticaretin içinde olmayacağız. Bizim anlayışımız bu."

Erdoğan'ın bu kararlılığı yıllar sonra yargının işlevsizleştirilmesini sağlayan yasal düzenlemeler olarak karşımıza çıkar. Aynı şekilde akademik meslek odalarının, idari işlemler aleyhine dava açmalarının da önü kesilir.

Başbakan nasıl kızmasın?!

Başbakan'ın Cargill konusundaki üzüntüsünün üstüne tuz biber eken bir iptal kararı da Danıştay 10. Daire tarafından verilir. Yine Bursalı davacıların, Bakanlar Kurulu'nun, Cargill'in bulunduğu alanı özel endüstri bölgesi ilan eden kararının iptali istemiyle açtığı davada karar çıkar. Danıştay 10. Daire, "Hukuka aykırılığı yargı kararlarıyla saptanarak iptal edilen 1/25000 ölçekli İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'na dayanılarak alınan izinler sonucunda Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ'ne ait olup tarımsal amaçla kullanılacak alanda kaldığı anlaşılan ve üzerine endüstri tesisi kurulan taşınmazların bulunduğu alanın, 4737 sayılı yasa ve buna dayalı yönetmelik hükümlerine aykırı biçimde yargı kararları göz ardı edilerek endüstri bölgesi ilan edilmesine ilişkin dava konusu Bakanlar Kurulu kararında hukuka

uyarlık görülmemiştir.Açıklanan nedenlerle Bakanlar Kurulu kararının iptaline...” der. (231)

Bu arada Ali Topuz ve Kemal Kılıçdaroğlu öncülüğünde 117 CHP milletvekili, Anayasa Mahkemesi'ne başvurarak, "31.1.2007 tarih ve 5578 sayılı *Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun*; a) 4. maddesinin, 5403 sayılı *Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun* 17. Maddesine, ikinci fıkradan sonra gelmek üzere eklediği üçüncü fıkranın birinci cümlesindeki 'gibi' sözcüğü ile beşinci cümlesi; b) 6. Maddesi ile 5403 sayılı *Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na eklediği geçici madde 3'ün iptallerini”* ister.

İptal gerekçeleri, gerek daha önceki davalarda, gerekse TBMM'deki tartışmalarda dile getirilen, işlemlerin tümüyle anayasaya aykırı olduğudur.

Danıştay 6. Daire'den bir iptal kararı daha çıkar. Bu kez iptal konusu, Danıştay 10. Daire tarafından hukuka aykırı bulunarak iptal edilen Bakanlar Kurulu kararı dayanak alınarak 25 binlik imar planında yapılan değişikliktir. 6. Daire, dava konusu işlemin de iptaline karar verir. (232)

Ve yeniden Bursa 1. İdare Mahkemesi... Davacıların talebi üzerine, Cargill'in emisyon ve deşarj izin belgelerinin dayanağı kalmadığına ve dolayısıyla yürütmenin durdurulmasına hükmeder. (233)

Mücadele daha da sertleşiyor

Bu çetin hukuk mücadelesinde bir anlık boşluk, davacılar açısından yıllardır verilen emeğin boşa gitmesi anlamına gelmektedir. Şimdiye kadarki süreçte görülmüştür ki, bazı siyasetçiler için ulusal onur ve ülkenin doğal zenginliklerinin heba edilmesinin bir önemi yoktur.

Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu Üyesi Cankat Taşkın, Cargill'in, Anayasa Mahkemesi kararıyla yürürlüğü durdurulan Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na dayanarak başvuru yapıp yapmadığını, yaptıysa nasıl yanıtlandığını, Anayasa Mahkemesi kararına rağmen çalışma izni verilip verilmediğini 10 Nisan

---

²³¹ Danıştay 10. Daire'nin E: 2005/6613 K: 2007/740 sayılı dosyada 27.02.2007 tarihli kararı

²³² Danıştay 6. Daire'nin E: 2006/2467 K: 2007/1368 sayılı dosyada 07.03.2007 tarihli kararı

²³³ Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin E:2007/158 sayılı dosyada 23.03.2007 tarihli kararı

2007'de Bursa Valiliği'ne sorar.Yanıttta, Cargill'in 9 Şubat'ta Bursa İl Tarım Müdürlüğü'ne yaptığı başvuru üzerine faaliyetin durdurulması işleminin kaldırıldığı, dolayısıyla tesise B grubu emisyon izni, deşarj izni ve ilave yatırımlar için 'ÇED gerekli değildir' kararı ile işlemlerine yeniden işlerlik kazandırılması yönünde 12 Şubat 2007 tarihinde valilik oluru verildiği belirtilir. ⁽²³⁴⁾

Bu arada Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, Danıştay 6. Daire'nin 27 Kasım 2006 tarihli temyiz kararında, idare aleyhine olan bölümlere ilişkin düzletme talebinde bulunur. Bu kararların, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce verilen, Bursa Barosu Başkanlığı'nın dava ehliyeti yönünden reddine ilişkin kısmının bozulması, Yüksek Planlama Kurulu kararının iptaline ilişkin bölümünün onanması olduğunu hatırlayalım...

Bursa Valiliği de, Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurarak, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nce verilen yürütmenin durdurulması kararına itiraz eder. İtiraz edilen karar da, onca mahkeme kararına karşın Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgeleri ile gayrisihhi müessese açılma ruhsatının yürütmesinin durdurulmasıdır.

Davacılar adına Cumhuriyet Özcın, Bursa Valiliği'ne bir yazı daha gönderir ve yürütmenin durdurulması kararı doğrultusunda işlem yapılmasını ister. Yargı kararı uygulanmadığı takdirde sorumlular hakkında Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulacağını ve tazminat davaları açılacağını bildirir.

Cargill'in 18 Nisan tarihli dilekçesi Avukat İbrahim Yaşar imzasıyla Bursa 1. İdare Mahkemesi'ne verilir. Talep, emisyon ve deşarj izin belgeleriyle, açılma ruhsatıyla ilgili yürütmeyi durdurma kararının verildiği davaya müdahil olarak katılmaya ilişkindir.

Tazminat davasında itiraza ret

Davacılar, Recep Tayyip Erdoğan, Hikmet Şahin, Mehmet Turgut, Oğuz Kağan Köksal ve Zeki Ergezen hakkında açılan tazminat davasında Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin verdiği ret kararını da Yargıtay'a götürerek bozulmasını isterler. Bozma isteminin dayanağı malumdur. Yargı kararını uygulamayan yürütmenin başındaki başbakan hakkında dava açılmayacak da kime açılacaktır?Silsile yoluyla bakan, vali, belediye başkanları hakkında açılmayacak da kim hakkında açılacaktır?

---

²³⁴ Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün 19.04.2007 tarih ve 2448 sayılı yazısı

Gerek iç, gerekse uluslararası hukuk kurallarına göre, yaşananlar ve sorumlular hakkında tazminata karar verilmesi için bütün koşullaroluşmuşken, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin ret kararının bozulması elzemdir.

İçişleri Bakanlığının, Vali Oğuz Kağan Köksal hakkındaki şikayeti işleme koymaması kararının iptali istemiyle açılan davada Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin, "Bu konu ceza yargılamasının işi" diyerek reddettiği kararın temyizi de sonuçlanır. 5. Daire, Ankara 9. İdare Mahkemesi'nin 21 Ekim 2005 tarihli karar ve gerekçesinin, hukuk ve usule uygun olduğunubelirterek temyiz istemini reddeder. ⁽²³⁵⁾

Bir karar düzeltme istemi de Bursa Valiliği'nden 8 Mayıs 2007'de gelir. Düzeltilmesi istenen, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin idare aleyhine verdiği kararı onayan Danıştay 6. Daire'nin 22 Ocak 2007 tarihli kararıdır. Bursa Valiliği karar düzeltme talebini şöyle gerekçelendirir:

"Adı geçen yasa (Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu) bir nevi af yasası mahiyetinde olup, aynı maddenin ikinci fıkrasında ise açıkça 'başvuru tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde noksanlıkların tamamlanmasına kadar bu gibi işletmelerin faaliyetlerinin devam edeceği hükmüne amir bulunduğundan, mahkeme kararından sonra çıkan af yasası mahiyetindeki 5578 SK 6/3-1 ve 2. fıkraları doğrultusunda, idari başvuru hakkını 09.02.2007 tarihinde kullanan Cargill Tarım ve Gıda San ve Tic AŞ'nin faaliyeti durdurulamaz. Dolayısı ile bu yasa gereği kazanılmış hakkı olan Cargill firmasını etkileyecek tüm davaların da konusu kalmamış bulunmaktadır.

Bu nedenlerle mahalli idare mahkemesinde verilen iptal kararının 5578 sayılı kanun gereği kaldırılarak, konusu kalmayan dava hakkında karar verilmesine mahal bulunmadığı şeklinde karar verilmesi gerekir."

Vali, kendi idam fermanını imzalıyor!

Cargill ile ilgili usülsüz ve hukuksuz kararlara şimdiye kadar bütün bürokratlar imza atarken, o tarihte görevde bulunan Bursa Valisi Nihat Canpolat da öyle bir belgeye olur verir ki, adeta kendi idam fermanı olur. Bursa İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nden gelen il müdür vekili Dr. Talat Müftüoğlu imzalı yazıya 'olur' verir.

---

²³⁵ Danıştay 5. Daire'nin E: 2006/7990 K: 2007/2125 sayılı dosyada 04.05.2007 tarihli kararı

Bu olur, Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgelerinin bir kez daha iptali anlamına gelmektedir.

Yazıda, sürecin son aşaması ve Cargill'e neye dayanarak emisyon ve deşarj izin belgesi verildiği, ardından Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin verdiği yürütmeyi durdurma kararı hatırlatılır ve Vali Canpolat'a izin belgelerinin yürütmesinin durdurulması hususu iletilir. Canpolat da 'olur'u verir. (236)

İki gün sonra davacılar vekili Cumhuriyet Özcın, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nde görölen emisyon, deşarj izinleri ve işletme ruhsatı iptalinin istendiği dava kapsamında idarenin dilekçesine yanıt verir. Hukuksuzluk üzerine inşa edilen ve daha temel aşamasında yargı kararı ile durdurulan bir yapıya, yasa yoluyla da olsa meşruluk kazandırmanın mümkün olmayacağını belirtir Özcın...

Şöyle der:

"TBMM'de görüşölürken dahi hukuka aykırılığı çok tartışılan bu yasa bize göre yok hükmündedir. Bu nedenle de Anayasa Mahkemesi'nce verilen yürürlüğün durdurulması kararında geriye yürümezlikten bahsedilmez. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi'nin acil durumlar için uyguladığı yürürlüğün durdurulması kararlarında, geriye yürümezlik kuralının geçerli olduğuna ilişkin ne yasal bir düzenleme, ne de yargı kararı vardır.

Yargı kararlarını dolanmak için yasada yapılan bir değişikliğin, Anayasa Mahkemesi'nce yürürlüğü durdurulduğu halde geriye yürümezliğini ileri sürmekte hukuka uygunluk yoktur."

Dilekçede, yapıya yasa yoluyla da olsa meşruluk kazandırmanın mümkün olmayacağını belirtilir. Davacılar, son aşamada bir eksiklik daha saptar:

"Davalı idarenin savunmasında, başvuru koşulunun yerine geldiğini ileri sürerek Cargill AŞ'nin Orhangazi Kaymakamlığı'na verdiği 9 Şubat 2007 tarihli dilekçe sunduğunu görüyoruz. Ancak, Cargill AŞ'nin dilekçesine bakarak, başvuru koşulunun yerine geldiğini söylemek mümkün değildir. Geçici 3. maddenin 1. fıkrasında çok açık bir şekilde 'bu kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde

---

²³⁶ Bursa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün valilik makamına yazdığı 09.05.2007 tarih ve 260 sayılı yazısı

bakanlığa başvurulmasından' söz edilmektedir. Bu, emredici bir hükümdür. Başvurunun bir yıl içinde ve bakanlığa yapılması özellikle istenmiştir. Oysa davalı idarenin sunduğu dilekçe örneğinden, Cargill AŞ'nin bakanlık yerine Orhangazi Kaymakamlığı'na başvurduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğün durdurulması karar tarihine kadar yasaya uygun bir başvurunun olduğunu söylemek olanaksızdır. Bu nedenle mahkemenin kararı doğru ve yasanın amacına uygundur."

Cargill'in müktesep hakkı varmış!

Cargill de, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 30 Kasım 2004 tarihli kararını onayan Danıştay 6. Daire'ye bir dilekçe daha vererek bozma talebinde bulunur. Emisyon ve deşarj izinlerinin iptaliyle ilgili yerel mahkeme kararının hukuka aykırı olduğunu savunan Cargill'in avukatı İbrahim Yaşar'ın,hukuksuz yollarla elde edilmiş bir hakkı 'kazanılmış hak' olarak nitelendirmesi oldukça şaşırtır. Şöyle der Yaşar:

"Dava konusu yapılan deşarj ve emisyon izinleri, Gayrisihhi Müesseseler Yönetmeliği hükümlerine göre verilmesi gereken açılma ruhsatının ön işlemleri olup, müvekkil şirkete anılan yönetmelik hükümleri uyarınca açılma ruhsatı da verilmiştir. Açılma ruhsatına karşı da süresi içinde iptali istemiyle dava açılmamış olduğundan, bu işlem de idari yargı yönünden kesinleşmiş olup, artık hukuka aykırılığı ileri sürülemeyeceğinden, hukuki geçerliliğini korumaktadır. Bir başka anlatımla, açılma ruhsatının süresi içinde dava edilmemiş olması nedeniyle müvekkil şirket için bir kazanılmış hak oluşturulmuştur. Dolayısıyla, ön işlemler olan deşarj ve emisyon izinlerinin iptal edilmesi halinde, bu izinlere dayalı olarak verilmiş olan açılma ruhsatının da geçersiz kalması gibi bir sonucun ortaya çıkması söz konusu olacaktır ki, böyle bir sonucun müvekkil şirketin müktesep hakkının varlığı nedeniyle hukuken kabul edilmesine olanak yoktur."

Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin, Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgeleriyle açılma ruhsatının yürütmesinin durdurulmasına ilişkin kararının kaldırılmasını isteyen Bursa Valiliği'nin talebi de, Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nce oybirliğiyle reddedilir. ⁽²³⁷⁾

Daha önce yazdığı yazıya, "yetkili Tarım Orman Bursa İl Müdürlüğü'dür" yanıtı alan Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu Üyesi Cankat Taşkın, Anayasa Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararına rağmen Cargill'in yasa

---

²³⁷ Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin 17.05.2007 tarih ve YD İtiraz No: 2007/470 sayılı kararı

hükümlerinden yararlanmak için başvurup başvurmadığını, başvurduysa nasıl yanıtlandığını Tarım Orman İl Müdürlüğü'ne sorar.

Tarım İl Müdürü Hüseyin Yıldizer imzalı yanıtta, yürürlüğü durdurulan yasayla belirlenen metrekareye 5 YTL bedelin ödendiği ve bu doğrultuda Cargill'e 212.511,48 metrekarelik alanın tarım dışı kullanımı için izin verildiği bildirilir. Son paragrafta ise öğrenmek istenilen çalışma izninin ise İl Özel İdaresi tarafından verilmekte olduğu açıklanır. ⁽²³⁸⁾

Türk hukuk tarihinin utanç belgesi!

Davacılar adına Cumhur Özcan, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nde görülen emisyon ve deşarj izinleri ile açılma ruhsatının iptali davasına katılma isteğinde bulunan Cargill'in dilekçesindeki savunmaya itiraz eder. Cargill'in davaya katılma isteğinin takdiri elbette mahkemenindir ancak Cargill'in süre aşımı iddiasında samimi olmadığını belirtir. Cargill'in, ilgisiz iki gazete haberini bahane ederek, süre aşımı itirazının iyi niyetten uzak olduğunu savunur. Özcan "*Türkiye'de yayınlanan tüm gazeteleri takip etmek gibi bir zorunluluğumuz olmadığı gibi, Cargill AŞ reklamını içeren haberleri izlemek ve gereğini yapmak gibi bir yükümlülüğümüz de yoktur. Dava süresi içinde açılmıştır*" der.

Cumhur Özcan, Cargill'in davanın esastan reddine ilişkin talebine de şöyle yanıt verir:

"Bugüne kadar hangi yürütmenin durdurulması ve iptal kararının alındığı, bunların hiçbirini uygulanmadığı için bugünlere kadar nasıl gelindiği ve davanın hangi yasal gerekçelere dayandığını dava dilekçemizde açıkladık. Katılmak isteyen olayı basite indirgeyip sadece bir yargı kararına bağlamaya çalışması ilginçtir. Cargill AŞ'ye ait nişasta fabrikası için daha temel hafriyatı sırasında 8.7.1998 günü yürütmenin durdurulması kararı alındığı, ancak bu ve sonraki kararların hiçbirini uygulanmadığı için fabrikanın bitirilip kaçak olarak faaliyete geçirildiği ve bunların yargı kararına bağlandığı unutulmamalıdır. İdarenin, Cargill olayında yarattığı hukuksuzluk, Türk hukuk tarihinde bir utanç belgesi olarak yerini almıştır."

Bursa Valiliği, DİDDGK'nun idare aleyhindeki onama kararında düzeltme talebinde bulunur. İddia şöyledir:

---

²³⁸ Bursa Tarım İl Müdürlüğü'nün 29.06.2007 tarih, 24418 sayılı yazısı

"Tüm davacıların dava açma ehliyeti olmadığı halde, bu hususun sadece Bursa Barosu Başkanlığı'na indirgenerek, diğer davacılar açısından esasa girilmesi usul ve yasaya uygun değildir. 5578 sayılı kanun gereği bu davanın da konusu kalmamıştır. Adı geçen yasa bir nevi af yasası mahiyetindedir. Cargill firması, bu yasanın ilk koşulunu da yerine getirmiştir. Bu nedenlerle mahalli idare mahkemesince verilen iptal ve yüksek mahkemenin onama kararlarının kaldırılması gerekmektedir." (239)

Peşpeşe Cargill ve Başbakanlık'ın da karar düzeltme talepleri iletilir. Gerekçeleri, "davacılar, dava açmaya ehliyetli değildir. İdare'nin iptal edilen kararları hukuka uygundur!"

İdareye bir taarruz daha

Davacılar adına Cumhur Özcan, Bursa Valiliği'ne bir dilekçe daha verir. Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin emisyon ve deşarj izin belgeleri ile açılma ruhsatı işlemlerinin yürütmesinin durdurulması kararının uygulanmasını isteyerek uyarıda bulunur. Bu talebin devamı gecikmez. Bursa 1. İdare Mahkemesi iptal kararını açıklar. Karardaki şu ifadeler dikkat çekicidir:

"İstikrar kazanmış yargısal içtihatlarla göre iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin yargı kararları, dava konusu işlemi, tesis edildiği tarihten itibaren ortadan kaldırarak, işlemden önceki hukuki durumun geri gelmesini sağlayan kararlardır. Dolayısıyla iptal edilen veya yürütmesi durdurulan karara dayanan veya onunla doğrudan doğruya ilişkisi bulunan idari tasarrufların da iptal kararından etkilenmesi kaçınılmazdır."

Bu durumda yürütmesi durdurulan işlemlere dayanarak yapılan yeni işlemlerin de dayanağı kalmayacağına kanaat getiren mahkeme, Cargill'e verilen emisyon ve deşarj izin belgeleri ile açılma ruhsatının iptaline karar verir. (240)

Aynı gün verilen ara kararla da Cargill'in davaya müdahil olarak katılmasınaylanır.

---

²³⁹ Bursa Valiliği'nin, DİDDGK'nun E: 2001/267 K: 2001/627 sayı, 14.09.2001 tarihli kararına düzeltme talebi

²⁴⁰ Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin E: 2007/158 K: 2007/1122 sayılı dosyada 14.06.2007 tarihli kararı

Bu arada Bursa İl Özel İdaresi, Bursa Barosu'nun yazısına yanıt verir. Cargill'in 11 Mayıs 2007'de faaliyetinin durdurulduğu, ancak Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu uyarınca yaptıkları başvuru üzerine faaliyetinin devamının sağlandığı bildirilir. (241)

Ve Cargill davası AİHM'de

Cargill ile ilgili her türlü idari işlem mahkemelerce iptal edilse de tesisin faaliyetini sürdürüyor olması, davacıları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yönlendirir. Hazırlanan dilekçeye Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği adına Muazzez Ağaçe ile avukatlar Ali Arabacı, Cumhur Özcan, Kadriye Uysal, Nalan Bener, Mustafa Nezih Sütçü, İsmail İşıyapan, Şaban Cankat Taşkın, Z. Şenay Özeray, Burak Giray, Yahya Şimşek, Öznur Çiçek ve Erol Çiçek ile Ali Rahmi Beyreli, Lütfü Kırayoğlu, Mustafa Özçelik, Levent Gencelli, Nadir Erol imza atar.

Cargill davası süreci en başından o ana kadar ayrıntılı bir şekilde anlatılır. İptalle sonuçlanan dört davanın temyiz aşamasında olduğu, tesisle ilgili hukuka aykırı eylemlerin artarak sürdüğü belirtilir. Yargı kararlarını uygulamakla yükümlü olan idareler, biçimsel olarak karar gereklerini yerine getirdiklerini beyan etseler de tesisin tam kapasite ile üretimini sürdürdüğüne dikkat çekilen dilekçede, Cargill'in faaliyeti durdurulması zorunlu kaçak yapı olduğu belirtilir.

İnsan Hakları Sözleşmesi'nin bazı maddelerine de aykırılıklar vardır. İlk başta 2. maddede belirtilen yaşama hakkı, dolaylı olarak ihlal edilmiştir. Tesisin çevresel etkileri nedeniyle yer altı ve yer üstü su kaynakları kirletilerek insan yaşamı tehlikeye düşürülmektedir.

Tesisin, mahkeme kararlarına rağmen üretiminin durdurulmaması ve kapatılmaması, 'hukukun üstünlüğü'nü tanımamak kadar, İHAS'nin 6. maddesinde belirtilen, makul sürede ve hakkaniyete uygun yargılama ilkesinin de ihlali anlamına gelmektedir.

İHAS'nin 13. maddesi de ihlal edilmiştir ki, başvurucular, iç hukukta ilk derece mahkemesinden karar almışlar, fakat yargı kararının üzerinden 30 gün geçmesine rağmen karar uygulanmamıştır.

---

²⁴¹Bursa İl Özel İdaresi, Sağlıkve Çevre Yönetimi Daire Başkanlığı'nın 15.06.2007 tarih ve 967 sayılı yazısı

Aslında yargı kararlarının uygulanmaması Türkiye’de sıkça karşılaşılan bir sorundur. Haksız yere görevinden alınıp, açtığı dava sonucu makamına iade edilmesi gereken memurların iade edilmemesi, üniversiteden atılan öğretim üyelerinin yargı kararlarına rağmen görevlerine iade edilmemeleri, bireylerin devletten ya da kamu kuruluşlarından alacaklarını tahsil edememeleri, mahkeme kararı ile görevlerine geri dönen kamu görevlilerinin, görevlerine başladıkları gün yeniden görevden alınmaları gibi...

AİHM’den talebin özeti!

Sözleşmenin 18. maddesi de ihlal edilmiştir. AİHM’ne başvuru günlerinde TBMM’de tarım alanlarının tarım dışı amaçla kullanılmasını sağlayan ve Cargill’e af getiren kanun, özü itibarıyla de anayasaya aykırıdır. Bu kanunla amaçlanan olsa olsa bugüne kadar zaten uygulanmamış olan kararları veren mahkemelerin yasal dayanaklarını yok etmek ve böylece yargıyı da saf dışı bırakmaktır. Bir hukuk devletinde yasalar yoluyla yasadışılık teşvik edilemez. Yasalarla, yasal kurumların çalışmaları engellenemez.

AİHM’e yazılan 17 sayfalık dilekçede daha sonra, iç hukuktaki anayasal ve yasal dayanaklar sıralanır. Ardından Cargill ile ilgili mücadelede verilen mesai ve masraflar hesaplanarak şöyle denir:

"Toplam 174 saat, günlere bölündüğünde 7 günü aşmaktadır. Yani iç hukuk yolunu tüketen avukat meslektaşlarımız günler ve gecelerce hazırlanarak yıllar süren davayı açmışlar, yürütmüşler, halen de devam ettirmektedirler. Bu rakam en az süreyi kapsamaktadır. Olağanüstü çaba gerektiren AİHM’ne başvuru dava dilekçesinden önceki iç hukuktaki dava süreci için 10.000 Avro avukatlık ücretinin AİHM’ne başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile ödenmesine karar verilmesini talep etmekteyiz. İç hukuk yolunu tüketirken geçen süreç ve iptal edilen her karara karşı yeni işlem tesisi nedeniyle davayı yürüten meslektaşlarımız çok üzölmüş ve yıpranmışlardır.

AİHM’e başvuru dilekçesi aşaması için temsilci avukatlara 50.000 Avroluk avukatlık ücretinin, dilekçenin gönderiliş tarihinden itibaren yasal faizi ile ödenmesini talep ediyoruz.

Başvurucunun amacına ve hakkaniyete uygun olarak her bir başvuru için 15.000 Avro (Toplam 300.000 Avro) manevi tazminat ödenmesine Cargill AŞ’nin kuruluşuna olanak veren işlemin başlangıç tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile ödenmesine davalı hükümetin mahkum edilmesini talep ediyoruz."

Başbakanlıktan mağdur edebiyatı

Başbakanlar, çareyi uluslararası hukukta aramaya başlamışken, idare ve Cargill'in pişkinliği sürmektedir. Cargill, Danıştay 10. Dairesi'nin, tesisin bulunduğu alanın özel endüstri bölgesi ilan edilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararının iptaline ilişkin kararı içintemyiz başvurusu yapar. İtiraz gerekçeleri, öncekilerden farksız değildir. *"Bakanlar Kurulu kararı ve Cargill'in işlemleri tümünden yasaldir, hukuka uygundur!"* ⁽²⁴²⁾

Başbakanlık'ın aynı konudaki temyiz başvurusu ise 9 Temmuz 2007 tarihini taşır. Başbakanlık'a göre de Danıştay 10. Dairesi'nin iptal kararı haksız ve hukuki dayanaktan yoksundur! Bozulması gerekir...

Başbakanlık'ın temyiz dilekçesindeki şu nokta trajikomiktir:

"Danıştay 10. Dairesi'nce verilen iptal kararına baktığımızda kararın hukuk devleti ilkesine açıkça aykırılık taşıdığı görülmektedir. Dairece verilen kararın gerekçesi, kazanılmış haklara ve güvenilirlik ilkelerine aykırıdır." ⁽²⁴³⁾

Cargill'e hukuksuz sağlanan hakkı kazanılmış hak olarak savunmak bu kadar da kolay oluyormuş demek! Üstelik Başbakanlık tarafından...

Başbakanlık'ın açıklamaları, Cargill'in mağduriyetini odağa alır:

"Her ne kadar firmanın bazı izinleri dava konusu olmuş ve yargı yerlerince daha sonra iptal edilmiş ise de tesisin kurulduğu tarihte bu izinler geçerli olarak hukuk aleminde yer almaktadır..."

Her ne kadar kural olarak, verilen bir iptal kararı işlemi hiç doğmamış gibi bütün sonuçlarıyla birlikte ortadan kaldırmakta ise de bu kuralın somut olayın şartları içerisinde değerlendirilmesi gerektiği ve bu idari işleme dayanarak iptalinden önce bir hak ve menfaat elde eden kişilerin de haklarının korunması gerektiği açıktır.

---

²⁴² Av. Metin Günday'ın Cargill adına DİDDGK'na 10. Daire'nin E: 2005/6613 K: 2007/740 sayılı dosyada 03.07.2007 tarihli temyiz dilekçesi

²⁴³ Başbakanlık Hukuk Müşairliği'nin DİDDGK'na 10. Daire'nin E: 2005/6613 K: 2007/740 sayılı dosyada 09.07.2007 tarihli temyiz dilekçesi

Cargill firması, tesisin kurulması ve faaliyete geçmesi için o tarihlerde yürürlükte bulunan mevzuat gereğince alması gereken bütün izin ve ruhsatları almış, bunlara göre de tesisi kurmuş ve faaliyete geçirmiştir. Ancak bu aşamaya gelindiğinde, Danıştay'ca firmanın şimdiye kadar aldığı bütün geçerli izin ve ruhsatların ortadan kalktığı ifade edilmektedir. Oysa hiçbir idare verdiği iznin, ruhsatın veya tesis ettiği herhangi bir idari işlemin sonradan yargı kararlarıyla iptal edilip edilmeyeceğini bilemeyeceği gibi;hiçbir gerçek veya tüzel şahıs da aldığı bir izin,ruhsatın veya kendisi hakkında idarece tesis edilen bir idari işlemin sonradan yargı yerince iptal edileceğini düşünerek hareket edemez. Tersini düşünce bir hukuk devletinde bulunması gereken kazanılmış haklara ve güvenilirlik ilkesine aykırı bir durum doğmasına sebep olur."

Kırk katır mı kırk satır mı?

Başbakanlık savunmasına göre, Cargill alanının özel endüstri bölgesi ilanıya ilgili yasal düzenleme, yargı kararlarını etkisiz hale getirme amaçlı değil!Danıştay 10. Dairesi kararında yer alan, 'idari yargı yerlerince iptal edilmiş olan imar planlarının geçerli sayılması yolunda yargı kararlarını etkisiz kılacak yasal düzenleme yapılmasının düşünülemeyeceği' şeklindeki gerekçenin de olayla ilgisi yoktur!

Dava konusu yasayla getirilen "*kurulduğu dönemde geçerli olan imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçmiş olma*" şartının, Danıştay'ın yorumladığı gibi yargı kararlarını etkisiz hale getirmek değil, ruhsatsız veya izinsiz olarak kurulan tesislerin bu madde kapsamından yararlanarak meşruiyet kazanmasını önlemek olduğunu savunur Başbakanlık...

Dava konusu Bakanlar Kurulu kararının da, dayanağı olan kanuna uygun olarak alındığını savunan Başbakanlık, tesisin, kurulduğu dönemde geçerli olan ve o tarihte de geçerliliğini sürdüren imar planları uyarınca gerekli izinleri alarak faaliyete geçtiğini ifade eder ve şöyle der:

"Danıştay 6. Dairesi'nce 1/25.000 ölçekli planın değil, bu plan üzerinde yapılan bazı plan notu değişikliklerinin iptaline karar verilmiştir. Bu değişikliklerin iptali ise imar planının iptalini doğurmaz. Zaten plan dava konusu edilmiş de değildir. Kaldı ki, gerek 1/1000 ölçekli mevzi imar planlarının ve gerekse bunlara dayalı olarak verilen yapı izinlerinin dayanağı da 14.08.1998 tarihli plan notu değişikliği değildir."

Başbakanlık savunması şöyle devam eder:

"Danıştay 10. Dairesi'nce verilen iptal kararı doğrultusunda şirkete ait tesisin faaliyetinin durdurulması, Cargill firması ile devletimiz arasında hukuki ihtilaflar doğmasına sebep olarak zarar doğuracak ve ülkemize gelmesi için çaba sarfedilen yabancı sermayenin istek ve iradesini de olumsuz yönde etkileyecektir. Bu durumda; ya tesisin kurulmasının dayanağı dahi olmayan bir plan değişikliği işlemi iptal eden yargı kararının gerekleri doğrultusunda hareket edilerek özel endüstri bölgesi ortadan kaldırılacak ya da Danıştay 10. Dairesi'nce haksız ve geçerli bir gerekçeden yoksun şekilde verilen kararı bozularak ülke ekonomisine sayılamayacak kadar faydaları olan tesisin faaliyetinin sürdürülmesine olanak tanınacaktır."⁽²⁴⁴⁾

Bursa Barosu'na haciz emri

Bursa Barosu öncülüğündeki davacıların, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık Bakanı Zeki Ergezen, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin ve Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut hakkında açtıkları tazminat davasında Bursa 1. Aliye Hukuk Mahkemesi'nin ret kararı verdiğini hatırlayalım.

Bu davanın kararında, davalıların avukatlık ücretlerinin de davacılara yüklenmesine hükmedilmişti. İşte o hüküm gereği Mehmet Turgut, faiziyle birlikte 1.887.87 YTL avukatlık ücretini tahsil için Bursa Barosu'nu icraya verir. ⁽²⁴⁵⁾

Çevre ve Orman Bakanlığı Hukuk Müşavirliği, Danıştay 6. Daire'nin 7 Mart 2007 tarihli iptal kararının bozulması için başvuruda bulunur. Bakanlığın, İznik Çevre Düzeni Planı'nda yapılan değişikliğin iptaliyle ilgili karara itiraz gerekçesi, kararın usul ve mevzuata uygun olmadığı üzerine kurulur. Kararın, Danıştay'ın yerleşmiş içtihatlarında kabul gören, "idari işlemin yargısal denetiminin işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre yapılması ilkesi"ne uygun düşmediği savunulur. Bakanlık işleminin, tesis edildiği tarih itibarıyla yürürlükte bulunan bir Bakanlar Kurulu kararı bulunduğu ortada yasa ve usule aykırı herhangi bir yön bulunmadığı ifade edilir.

DİDDGK'na temyiz başvurusunu daha önce yapan Başbakanlık ve Cargill'in dilekçelerindeki savunmalara da davacılar itiraz eder elbette... Danıştay 10.

---

²⁴⁴ Başbakanlık Hukuk Müşavirliği'nin DİDDGK'na 10. Daire'nin E: 2005/6613 K: 2007/740 sayılı dosyada 09.07.2007 tarihli temyiz dilekçesi

²⁴⁵ Bursa 8. İcra Dairesi'nin 2007/1957 sayılı dosyada Av. Ali Arabacı adına 19.07.2007 tarihli icra emri

Daire'nin iptal kararının usul ve yasa hükümlerine uygun olduğu savunularak, Cargill'in, tarım arazilerini gerekli izinleri almadan tarım dışı amaçla kullanmış olanlara, her metrekare için 5 lira ödemek koşuluyla af getiren yasaya başvurusu hatırlatılır. 7 Ağustos 2007 tarihli dilekçe şöyle devam eder:

"Görüldüğü gibi, tesis sahibi müdahil, gerekli izinleri almadan tesis kurduğunu, işlettiğini, başka bir deyişle tesisin yasalara aykırı olarak, kaçak yapıldığını ve çalıştırıldığını, böyle bir başvuru ile kabul etmiş olmaktadır. Davalı idare de, tesisini yasa kapsamında görerek, müdahilin başvurusunu kabul etmekle, tesisin kaçak olduğunu kabul etmiştir. Mahkeme kararının bu yönü ile de değerlendirilmesi ve neticede kararın onanmasını talep ediyoruz."

Bildirim yapılmadan önlem

8 Ağustos 2007'de Bursa İdare Mahkemesi'nde bir dava daha açılır. Bursa Valiliği'nin, yargı kararlarına karşın Cargill'e verdiği iznin iptali ve yürütmesinin durdurulması istenir. Başvuruda, Anayasa Mahkemesi'nin, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda yapılan değişikliğin yürürlüğünü durdurduğu da hatırlatılır. İşlemin anayasaya aykırılık iddialarının da ciddiye alınarak Anayasa Mahkemesi'ne götürülmesi de talep edilir.

Bursa Valiliği, 17 Ağustos 2007'de Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin 14 Haziran 2007 tarihli iptal kararı için temyiz başvurusunda bulunur. Valiliğin, usul yönünden iki itirazı vardır. Birincisi, Bursa Barosu'nun dava açma ehliyeti olmadığı yolundadır. İkincisi, dava açmak için yasal süre geçirilmiştir.

Valiliğin esasa ilişkin itirazları da, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın savunmasıyla aynı doğrultudadır. İşgal edilmiş tarım topraklarını, metrekaresine 5 lira ödeyerek sanayi arsasına çeviren, ancak Anayasa Mahkemesi'nce yürürlüğü durdurulan yasaya dayanarak firmanın yaptığı başvurunun, açılan davaları konusuz bıraktığı iddia edilir. Yasa değişikliğinden yararlanan Cargill'in kazanılmış hak elde ettiği savunulur. Bu durumda Cargill'in üretim faaliyetinin durdurulamayacağı anlatılır.

Bursa 3. İdare Mahkemesi de, Bursa Valiliği hakkında son açılan davanın 20 Ağustos 2007 tarihli duruşmasında, Cargill'e ait tarım arazisinin tarım dışına ne zaman çıkarıldığının, toprak koruma projesine uyulup uyulmadığının; Ayrıca dava konusu işlem ve bu işlemin dayanağı tüm bilgi ve belgelerin Bursa Valiliği'nden

istenmesine karar verir. Yürütmeyi durdurma isteminin de davalı idarenin birinci savunması alındıktan sonra karar verilmesi kararlaştırılır. ⁽²⁴⁶⁾

Cumhurbaşkanlığı için 367 krizi

Bu tarihlerde Türkiye, cumhurbaşkanı seçimine kilitlenir. Ahmet Necdet Sezer'in görev süresi 16 Mayıs 2007'de sona erecektir. TBMM'nin yapacağı seçim için iktidar partisi dönemin Dışişleri Bakanı, Kayseri Milletvekili Abdullah Gül'ü aday gösterir. 367 yeter sayısı ile ilgili tartışmaların yarattığı gergin sürecin ardından Abdullah Gül, 28 Ağustos'ta yapılan üçüncü tur seçimde 339 oy alarak Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. cumhurbaşkanı seçilir.

Cargill için süreç bundan sonra daha sorunsuz olacaktır ama bıçak gibi kesip atmak da olanaksızdır. 6 Eylül 2007 tarihinde Cargill, Danıştay'a temyiz başvurusunda bulunur. Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin emisyon ve deşarj izin belgeleri ile ruhsat iptaliyle ilgili kararının bozulmasını ister. Bozma talebi, zaman aşımına dayandırılmaya çalışılarak, idari işlemin üzerinden geçen 8 aya yakın bir süreden sonra açılan bu davayı kabul eden yerel mahkemenin, çok açık biçimde usule aykırı hüküm verdiği iddia edilir.

Bursa 3. İdare Mahkemesi'nde açılan son davaya sunulması gereken belgeler 10 Eylül 2007'de teslim edilir. Tarım alanının tarım dışı amaçla kullanılmasına ilişkin yasadan yararlanarak yapılan başvuru üzerine Bursa Valiliği, Cargill'e istediği izni 20 Şubat 2007 tarihinde vermiştir.

Dilekçede dikkat çeken son paragraf şöyledir:

"Arazinin kullanımına izin verilmesi kararının, Anayasa Mahkemesi'nin, dayanılan yasa maddesinin yürürlüğünün durdurulmasına karar vermesinden (19.02.2007 gün ve 2007/18 E. sayılı karar) bir gün sonra verilmesi dikkat çekicidir ve başlı başına bir iptal nedenidir?"

25 Eylül 2007'de Avukat İbrahim Yaşar 3. İdare Mahkemesi'ndeki davaya müdahil olma talep dilekçesi yazar ama davacıların mahkemeye sundukları 20 Şubat 2007 tarihli delilden habersiz oldukları bellidir. Yaşar, Cargill adına müdahillik talebiyle birlikte savunmaya girer ve *"Dava dilekçesinde de açıkça ifade edildiği gibi*

---

²⁴⁶ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2007/1338 sayılı dosyada 20.08.2007 tarihli kararı

müvekkilin faaliyetine izin veren davaya konu bir idari işlem den söz edilememektedir” der.

Bu dilekçedeki ifadeler Cargill savunucularını komik duruma düşürür. Şöyle derler:

"Müvekkil, 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun Geçici 3. Maddesi hükmü çerçevesinde kanundan kaynaklanan bir hakkı kullanmak suretiyle faaliyetini sürdürmektedir. Zaten, sözü edilen kanunda da idareden beklenen herhangi bir izin de söz konusu değildir."

Kargaları güldüren savunma

Sadece kargalar değil, cümle mahlukat güler elbette böyle bir dilekçeye... Davacılar, dava açma ehliyetine sahip olmadıkları gibi, siyasal tavır sergilemekle suçlanır. Kaybedilen tüm davalarda yapılan savunmalar yinelenir. Davacıların ehliyeti yoktur, dava süresinde açılmamıştır, davacıların dava konusu ile menfaat ilişkileri yoktur! Hem Cargill, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından on gün önce başvuruda bulunmuş ve hak elde etmiştir. Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürümezlik ilkesi vardır!

Bu gerekçelerle davacıların yürütmeyi durdurma talebinin reddini ister Cargill avukatı İbrahim Yaşar...

Cargill'in, müdahillik talep dilekçesinin 3. İdare Mahkemesi'ne verildiği günün ertesinde Bursa Tarım İl Müdürlüğü'nden Bursa İl Özel İdaresi Sağlık ve Çevre Yönetimi Daire Başkanlığı'na gönderilen yazı, Amerikan şirketini bir kez daha yalanlar. Cargill'in faaliyetine izin veren davaya konu bir idari işlem den söz edilmediği iddiası bu yazıyla çürür. Tarım İl Müdürlüğü, söz konusu taşınmazın 20 Şubat 2007'de tarım dışına çıkarıldığını belirterek, mevzuatta belirtilen kriterler doğrultusunda Toprak Koruma Projesi'ne uyulduğunu tespit ettiğini bildirir. ⁽²⁴⁷⁾

Bursa Valiliği de, 3. İdare Mahkemesi'ndeki son dava için davacıların iddialarına yanıtı 2 Ekim 2007'de verir. Savunma öncekilerde olduğu gibi Cargill'in müdahillik talep dilekçesinin hemen hemen aynısıdır. Cargill'in faaliyetinin idari işleme değil, 5578 sayılı kanunla verilen hakka dayandığı savunulur.

---

²⁴⁷ Bursa İl Tarım Müdürlüğü'nün Bursa İl Özel İdaresi'ne 26.09.2007 tarih 43250 sayılı yazısı

26 Ekim'de de davacılar mahkemeye yanıt dilekçesi sunar. Cargill'in davaya katılmak istemesine karşı çıkmayan davacılar, ancak itirazlarının reddedilmesini ister ki, gerekçesi de şöyledir:

"Davaya müdahil olmak isteyen vekilinin 'iptale konu olabilecek idari bir karar yok' yollu savunmasını 'iyi niyet kuralları' ile bağdaştırma olanağı yoktur. Kararın dava açılırken elde edilememesi, sonradan bu eksikliğin giderilemeyeceği, mahkemenin resen araştırmayacağı anlamına gelmez. Kaldı ki, iptali istenen karar sonradan sunulmuştur. Bu kararın, müdahil firmaya çok önceden gönderilmiş olmasına karşın, vekilinin, kararın dava dilekçesine eklenmemesinden yararlanmaya çalışmasını objektif iyi niyet kuralları ile bağdaştırmamız mümkün değildir."

Yürütmesinin durdurulmasına

...ve Bursa 3. İdare Mahkemesi'nden bir yürütmeyi durdurma kararı daha çıkar. Tarım İl Müdürlüğü'nün işleminde hukuka uyarılık görülmemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğünü durdurduğu yasa değişikliğine dayanarak verilen hukuka aykırı bir idari işlemde ötürü kazanılmış hak elde edilmesi de yerinde değildir. Açıkça hukuka aykırı olan ve uygulanması halinde telafisi güç zararlara sebebiyet verebilecek nitelikte bulunan dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına oybirliğiyle karar verilir. ⁽²⁴⁸⁾

Cargill Bölge İdare Mahkemesi'ne itiraz eder. Savunma şöyledir:

"Yasa ile doğrudan doğruya tanınmış olan bu olanak ve bu olanağı belgeleyen dava konusu işlem, Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğü durdurma kararının yürürlüğe girmesinden önce kazanılmış ve tesis edilmiş, bu nedenle de anılan yürürlüğün durdurulması kararından etkilenmemiş olmakla, hukuka tamamen uygun olan dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulması için İYUY'nda öngörülen koşullardan hiç biri ve özellikle de 'açıkça hukuka aykırılık koşulu' gerçekleşmemiştir"

Bursa Valiliği de aynı gerekçelerle, 3. İdare Mahkemesi'nce verilen yürütmeyi durdurma kararının kaldırılmasını ister. Ancak Bölge İdare Mahkemesi, hem davalı

---

²⁴⁸ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2007/1338 sayılı dosyada 08.11.2007 tarihli karar

Bursa Valiliği, hem müdahil Cargill'in itirazlarını reddeder. (249) 3. İdare'nin kararında yasaya aykırılık yoktur çünkü...

STK'lardan ortak basın açıklaması

Gelinen noktada, Bursa'daki sivil toplum örgütleri bir kez daha kamuoyunu aydınlatma gereği duyar. TMMOB Bursa İl Koordinasyon Kurulu, KESK Bursa Şubeler Platformu, Doğader-Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Çağdaş Gazeteciler Derneği Bursa Şubesi, Çağdaş Hukukçular Derneği Bursa Şubesi, Nilüfer Yerel Gündem 21 Gene Sekreterliği ortak bir basın açıklaması yapar.

Cargill'e verilen izinlerle ilgili mahkemenin bir kez daha yürütmeyi durdurma kararı verdiği hatırlatılan açıklamada, *"Bu kararla Cargill, bir daha açılmamak üzere mühürlenerek kapatılması gerekmektedir. Cargill'in geçmişi hep mahkumiyet kararlarıyla doludur. Hakkında bugüne kadar 9 dava açılan ve her davada mahkum olan Cargill, hükümetlerin desteğiyle bugüne kadar varlığını sürdürdü. AKP Hükümetinin ABD Başkanı Bush'un ricasını kırmayarak Cargill'in önündeki engelleri aşmada gösterdiği mesai ve başarı şüphesiz ki, ülke insanımızın onurunu yaralarken, ABD Hükümeti'nin takdirini kazanmıştır. Bu uygulamalar bize 'AKP Hükümeti, Türkiye halkının hükümeti mi, yoksa bir takım sermaye çevrelerinin ve ABD'nin taşeronu mu' olduğu sorusunu sormamıza neden olmuştur. Bursa Valisi Şahabettin Harput'u göreve davet ediyoruz. İdare mahkemesinin verdiği karar uygulanmalıdır. Otuz günlük süre dolmadan Cargill'in kapatılması yasa gereğidir"* denilir.

Davacı vekilleri 26 Aralık 2007 tarihinde de Bursa Valiliği'ne bir dilekçe vererek, mahkeme kararının uygulanmasını ister, daha öncekilerde olduğu gibi, yasal yükümlülükler hatırlatılır.

Bununla birlikte son izinlerin yürütmesini durduran 3. İdare Mahkemesi'nde davalı Bursa Valiliği ve müdahil Cargill'in yaptığı savunmalara da yanıt verilir. Davaya konu edilen Bursa Valiliği'nin izin kararlarının 20 Şubat 2007'de alındığı, bu karara dayanak yapılan yasa maddesiyle ilgili Anayasa Mahkemesi yürütmeyi durdurma kararının da 19 Şubat 2007'de verildiğine dikkat çekilerek şöyle denir:

---

²⁴⁹ Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin YD İtiraz No: 2007/903 sayılı dosyada 30.11.2007 tarihli kararı

"Her ne kadar Anayasa Mahkemesi kararı 22.02.2007 günlü Resmi Gazete'de yayınlanmış ise de, davalı idare ve müdahil şirketin karardan aynı gün haberdar oldukları gazete kupürlerinden anlaşılmaktadır.

Öyle anlaşılıyor ki, davalı idare ve müdahil şirket tam bir el ve işbirliği içinde, Anayasa Mahkemesi kararını öğrenir öğrenmez ve karar Resmi Gazete'de yayınlanmadan, yasanın öngördüğü işlemleri dahi gereği gibi yapmadan alelacele tamamlamak istemişlerdir.

Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğün durdurulmasına dair kararlarının işin niteliği gereği derhal Resmi Gazete'de yayınlanması gerekmektedir. Yüksek mahkeme de bu gereklilik sonucu, kararın Resmi Gazete'de yayınlanması için aynı gün (19.02.2007) kararını Başbakanlığa göndermiştir.

Ne var ki Başbakanlık, kararı mükerrer sayı ile aynı gün ya da ertesi günü yayınlaması gerekirken, 2 gün bekleterek 22.02.2007 günü yayınlamıştır. Böylece bu süre içinde iptali istenilen idari kararın alınmasına olanak yaratılmıştır.

TMK'nun 2. maddesine göre 'Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.'

Diğer dava nedenleri bir yana bırakılsa dahi, iptali istenilen idari kararın Anayasa Mahkemesi'nin yürürlüğün durdurulmasına dair kararından sonra alındığının, dolayısıyla idari kararın 'yoklukla malül' bir karar olduğunun kabulü gerekir. Şu hale göre davalı ve müdahil vekillerinin tüm itirazlarının reddi ile işlemin iptaline karar verilmesi gerekmektedir."

"Speküasyonları reddediyoruz"

Yeniden köşeye sıkışan Cargill, medya üzerinden algı operasyonuna başlar. 2008 yılının başlarında, Cargill Türkiye Murahhas Azası Mustafa Sayınataç, Bursa Olay Gazetesi'ne demeç verir ve "Cargill Türkiye'nin bazı ideolojik yaklaşımlara alet edilmek istendiğini" öne sürer. Şöyle der:

"Ortaya çıkarılan mağduriyet çalışanlarımızın, tedarikçilerimizin, çiftçimizin, müşterilerimizin mağduriyetidir. Ne maksatla olursa olsun Cargill hakkında üretilen spekülasyonları tamamen reddediyoruz."

Başka yayın organlarında da yer alır Sayınataç'ın açıklamaları... 8 yıldır sürekli sorgulanmaktan rahatsız olduklarını belirtir ve "Bu süre içerisinde enerjimizi daha

fazla yatırım yaparak, işimize daha fazla sarılarak, çok daha istihdam yaratarak harcamayı arzu ederdik” der.

Davacıların ideolojik hareket ettiğini öner sürer, bunu yapanların *“Cargill kimdir? Neyi hedefliyor?”* sorusunu kendilerine sormadıklarından yakınır.

Oysa tam tersi, davacılar, Cargill’in kim ve ne olduğunu da bilmektedir, neyi hedeflediğini de...

10 Ocak 2008’de Bursa İl Özel İdaresi, davacıların 26 Aralık 2007 tarihli dilekçesine yanıt verir. Dilekçede, 3. İdare Mahkemesi’nin 8 Kasım 2007 tarihli yürütmeyi durdurma kararının uygulanması istenmiştir. Özel İdare, dava konusu işlemin Bursa İl Tarım Müdürlüğü’nce 19 Aralık 2007 tarihinde iptal edilerek uygulandığını bildirir.

Yazının devamına, Valilik adına Cargill davalarına bakan Avukat Zeki Şengür’ün görüşleri eklenir ki, bunlar savunma dilekçelerinde yazılanlarla aynıdır. Şengür’e göre, Cargill’in 9 Şubat 2009 tarihine kadar faaliyetinin durdurulması hukuken mümkün bulunmamaktadır. Bu tarihe kadar faaliyetinin durdurulamaması konusunda 5578 sayılı yasadan kaynaklanan kazanılmış hakkı vardır.

Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol bu yanıt karşılık verir, çelişkilere dikkat çeker ve *“İdarenin, mahkemenin açık hükmüne rağmen bunu yok sayıp mahkemece reddedilen eski savunmalar doğrultusunda, kararı uygulamaktan kaçınması Anayasa’nın 138. maddesine açık aykırılık oluşturmaktadır”* der.

Karapaşaoğlu yeniden devrede!

Anayasa Mahkemesi’nin yürütmeyi durdurma kararı verdiği Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’ndaki değişiklik teklifininsahibiAKP Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu pes etmez elbette...Ya da etmesine izin verilmez. Aynı kanunda bir değişiklik teklifi daha verir.Yasanın geçici üçüncü maddesi,Karapaşaoğlu’nun teklifine göre yine sadece Cargill’e hizmet edecektir. Şöyledir teklif:

“11/10/2004 tarihinden önce, gerekli izinler alınmadan tarım dışı amaçla kullanıma açılmış ve tarımsal bütünlüğü bozmuyor ise söz konusu arazilerin istenileni amaçla kullanımı için, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde Bakanlığa başvurulması hazırlanacak toprak koruma projesine uyulması ve tarım dışı kullanılan tarım arazilerinin her metre karesi için beş Yeni Türk Lirası ödenmesi şartıyla izin verilir.

Söz konusu arazi ve tesislerin istenilen amaçla kullanımı için çeşitli kurumlardan alınması gerekli ruhsat, izin gibi işlemler, 'Bakanlığa başvuru tarihinden itibaren 2 yıl içerisinde tamamlanincaya kadar başvuru sahipleri faaliyetlerine devam ederler. Bu süreler içerisinde gerekli izinleri alamayanların üretim faaliyetleri ilgili idarelerce durdurulur.

Tarım arazisi vasfından çıkarılan araziler, ilgili kuruluşlarca başvuru sahibinin isteği doğrultusunda vasfını değiştirir."

Karapaşaoğlu, değişiklik teklifinin gerekçesini, "Anayasa Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararında uygun bulunduğu birinci maddeye uyum sağlanması amacı"na dayandırır. ⁽²⁵⁰⁾

Bu girişimden haberdar olan Bursa'daki davacılar adına Bursa Barosu Başkanı ve Bursa Akademik Odalar Birliği Dönem Sözcüsü Av. Asude Şenol, tüm milletvekillerine mektup gönderir ve teklifin Anayasa'ya aykırı olduğunu ayrıntılarıyla anlatıp, buna rağmen yasa çıkarılmamasını ister.

Gazeteciden iki tarafa çarpıcı öneri

Referans Gazetesi'nde yazan Fuat Kars, Cargill davasıyla ilgili kısa bir özet sunar. Başbakanların, ABD başkanlarının devrede olduğu davayla ilgili şu öneride bulunur:

"Bursa kanadı (davacılar), 'Vicdanımız rahat. Biz elimizden geleni yaptık' diyerek kanıtlarını, belgelerini, çocuklarına, torunlarına anlatıp, gelecek nesillere göstermek üzere kütüphanelere kaldırmalı.Çünkü yaşanan olaylar, uygulanmayan kararlar, yapılan görüşmeler bu gerçeği ortaya koyuyor.

Kendilerini tanıtamamanın eksikliğini 10 yıl sonra anlayan Cargill'e de söyleyeceklerim var.Tanıtım için ek proje üretip, masraf yapmasınlar. Çünkü gerek kalmadı.Onların yapacağını Türkiye Cumhuriyeti'nin başbakanları ve ABD'nin başkanları fazlasıyla gerçekleştirdi. Bu yüzden rahat olsunlar.

Olan yine Bursa'ya oldu.Gitti güzelim 195 bin metrekare birinci sınıf arazi daha... Tıpkı diğerleri gibi..." ⁽²⁵¹⁾

---

²⁵⁰ AKP Bursa Milletvekili M. Altan Karapaşaoğlu'nun 16.01.2008 tarihli kanun teklifi

Bursa Valiliği, Bursa 3. İdare Mahkemesi'ndeki son davada davacıların cevaplarını yanıtlar. Valiliğe göre, yürütmesi durdurulan idari işlem, alelacele hak kazandırma amacıyla yapılmış değildir. İptal davasına konu işlem hiç yapılmamış dahi olsaydı, 5578 sayılı kanun gereğince 9 Şubat 2009 tarihine kadar Cargill firmasının faaliyetinin durdurulması yasal olarak mümkün değildi. Davacılar, dilekçelerinde belirttikleri tarihten aylarca önceden haberdarlar. Yani dava süresinde de açılmamıştı. Çünkü davanın konusu işlem, gerçekte 20 Şubat 2007 tarihli İl Tarım Müdürlüğü işlemi değil, 9 Şubat 2007 tarihinde Cargill firmasının idareye müracaatı ile elde ettiği kazanılmış hakkın iptali davasıdır. Çünkü davanın mesnedi, 5578 sayılı kanun hakkında Anayasa Mahkemesi'nce verilmiş bulunan yürütmenin durdurulması kararıdır. Ancak Anayasa Mahkemesi kararlarının geriye yürütmemesi kuralı da anayasa gereğidir.

Valilik yanıtında, idarenin Cargill firması ile işbirliği içinde olması iddiasını da, gerek davacı kurumların, gerekse bir devlet kurumu olan valiliğin saygınlıkları doğrultusunda gayriciddi bulunarak cevaplandırmaya bile gerek görülmediği belirtilir. ⁽²⁵²⁾

Ufuk Uras'tan soru önergesi

ÖDP İstanbul Milletvekili Ufuk Uras, aralık ayında TBMM Başkanlığı'na bir soru önergesi vermiştir. İçişleri Bakanı Beşir Atalay'ın yanıtlarını Uras, bir basın açıklamasıyla kamuoyuna duyurur. Açıklamaya "*Bursa Valisi yetki sınırlarını aşiyor. Yürütme yargı kararlarını uygulamakla yükümlüdür*" başlığı atar.

Beşir Atalay, Bursa Valisi Şahabettin Harput'un yazısına dayanarak, Cargill'in 9 Şubat 2009 tarihine kadar faaliyetlerinin devamı ile ilgili kazanılmış hak elde ettiğini savunmuştur ki, Uras bunun 'hukuk dışı bir iddia' olduğunu söyler. Uras şöyle der:

"Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin karar metninden de anlaşılacağı üzere, hukuka uygun tesis edilmeyen, tarım dışı amaçla kullanılmaması gerektiği yönünde verilen birçok yargı kararları bulunan Cargill hakkında kazanılmış hakkın varlığını kabule olanak bulunmamıştır. Bu çok açık ve nettir. Yürütmenin hukuk kararlarını tartışma, tartışmaya açma yetkisi yoktur. Zaten hukuksal sürecin kendisi savların

---

²⁵¹ Referans Gazetesi'nin 17.01.2008 tarihli sayısı

²⁵² Bursa 3. İdare Mahkemesi'ndeki E: 2007/1338 sayılı dosyaya Bursa Valiliği'nin 21.01.2008 tarihli yanıtı

tartışılmasına dayanmaktadır. Cargill süreci ülkemizdeki durumu göstermesi açısından çok önemlidir. Tek bir şirket için yürütme ayrı ayrı yasal düzenlemeler yaparak önemli bir ayrıcalık hissi yaratmıştır.

Cargill konusunda idarenin keyfi tutumu, hukuk devletini yok ederek, hukuku parçalayan bir zemine taşınmış olmaktadır. İçişleri Bakanlığı'nın söz konusu ilin valisi hakkında işlem yapması gerektiği ortadadır. Bursa Valiliği'nin hazırladığı bu cevabi yazının hiçbir hukuki yanı bulunmadığı gibi, yargı kararlarını tartışmaya açmaktadır. İdarenin görevi, yargı kararlarını tartışmaya açmak değil, uygulamaktır.”⁽²⁵³⁾

Davacılar da,Bursa Valisi Şahabettin Harput hakkında, 'yargı kararlarını uygulamamak suretiyle görevi kötüye kullanmak' suçlamasıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunur. Suç duyurusunda Vali Harput'un, TCK'nun 257/1. maddesi uyarınca cezalandırılması istenir.

Cargill için yeni af arayışı

2008'in Şubat ayına gelindiğinde, AKP Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun yeni yasa değişikliği teklifi, gazete sütunlarına "AKP'nin değişiklik oyunu-Cargill için af arayışı" başlığıyla yansır.

Yeni teklifin gazetelerde ele alınması, TBMM Çevre Komisyonu'ndaki tartışmadan ötürüdür.

ANKA Ajansı'nın o günkü haberine göre AKP Bursa Milletvekili Mehmet Altan Karapaşaoğlu tarafından verilen Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun teklifinin görüşmeleri sırasında komisyon üyesi olmayan CHP Adana Milletvekili Tacidar Seyhan toplantıya katılır. Kanun teklifinin "Cargill'i kurtarma teklifi" olduğunu söyler. Teklif sahibi Karapaşaoğlu ise "Biz bu kanun teklifini Cargill'i önümüze koyarak yapmadık. İstiyorsanız 'Cargill yararlanamaz' diye bir madde koyun, benim Cargill sorunu yok" karşılığını verir. Seyhan, toplantıda Cargill'in mahkeme kararına rağmen faaliyetlerini sürdürdüğüne işaret eder, AKP'li Karapaşaoğlu, "Cargill'in çalışma ruhsatı iptal edilmedi, devlet izinleri iptal edildi, Cargill'in çalışması yasal" der. Karapaşaoğlu "Kaldı ki mahkemelerin her kararının yasal olduğunu da düşünmüyorum" şeklinde

---

²⁵³ ÖDP İstanbul Milletvekili Ufuk Uras'ın 28.01.2008 tarihli basın açıklaması

konuşur, CHP'li üyeler bu sözlere "Yargıyı töhmet altında bırakıyorsunuz" diyerek itiraz eder.

Muhalefet görevini yapar ama yasa teklifi komisyondan geçer. Sonra Tarım Orman ve Köyşleri Komisyonu'nda da kabul edilir. Bu arada Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Gökhan Günaydın, TBMM komisyonlarında kabul edilen yasa teklifiyle ilgili demecinde, yasama ve yürütmenin yargı kararlarına uymak zorunda olduğunu hatırlatır ve "Yasa değişikliği teklifi, açıkça hem hukuka hem de ülke ve ulus yararlarına aykırıdır" der.

Cargill yöneticileri, medya aracılığıyla kamuoyu oluşturmaya çalışır o sıralarda. Cargill Türkiye Yönetim Kurulu Başkanı Murat Tarakçioğlu, Milliyet gazetesindeki habere göre "Yasalar genele istinaden çıkar. Bu yasaya Cargill Yasası deniyor ama 20 bin firmanın benzer problemleri var. Bu kanayan bir yara. Yasayı olması gereken bir yasa olarak değerlendiriyoruz" der.

Tarakçioğlu'na göre, 2007'de çıkan ve Anayasa Mahkemesi'ne takılan önceki yasadan yalnızca 340 firma yararlanmıştır, bu yüzden yeni bir yasaya ihtiyaç vardır.

Tarakçioğlu, Cargill'in Orhangazi fabrikasının 212 dönüm üzerine kurulduğunu belirterek, "Araziye, en yüksek gelirli tarım ürünü olan antepfıstığı ektiğimizi düşünelim. Buradan yıllık geliriniz en fazla 200 bin YTL olur. Ancak şirketimiz yalnız geçen yıl 50 milyon YTL vergi ödedi. Türk çiftçisinden de yılda 300 bin ton mısır alıyoruz" diye konuşur.

Cargill Türkiye Murahhas Azası Mustafa Sayınataç da şunları söyler: "10 yıl önce fabrika arazisi ararken Türkiye'nin şartları gereği yatırım yapabileceğimiz arazi sınırlıydı. Türkiye'nin şimdiki altyapısı o zaman olsa fabrikayı sanayi bölgesine kurardık. O dönem, hükümete arazi konusunu danıştık. Hükümet de yer aradı. Ama başka bir yer bulamayınca faaliyet iznini verdiler. Yatırımımız tamamen yasal izinli."

Bunlar söylenirken, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nden daha önce yürütmesi durdurulan işlemlerle ilgili bir iptal kararı daha çıkar.

Hatırlayalım... Dava konusu, Bursa İl Tarım Müdürlüğü'nün, Cargill'e, Anayasa Mahkemesi'nce yürütmesi durdurulan yasa değişikliğine dayanılarak tarım arazisini tarım dışı amaçla kullanmasına izin veren işlemiydi...

Davaçuların iddiaları ile hem davalı Bursa Valiliği, hem de müdahil Cargill'in savunmaları bilindiği gibidir... Bursa 3. İdare Mahkemesi'nce "Cargill arazisinin, tarım dışı amaçla kullanılmaması gerektiği yönünde verilen pek çok yargı kararı bulunduğu ve Anayasa Mahkemesi'nin yasa değişikliğine verdiği yürütmeyi durdurma kararı hatırlatılır. 19 Şubat 2007 tarihli yürütmeyi durdurma kararı ve bunun aynı tarihte açıklanmış olmasına karşı 20 Şubat 2007 tarihinde tesis edilen dava konusu işlemden ötürü davacının kazanılmış hakkının varlığını kabule olanak bulunmadığına kanaat getirilerek" işlem iptal edilir. (254)

TBMM'de yeni tartışma

AKP Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'nun son yasa teklifi, ilgili komisyonlarda kabul edilip TBMM Genel Kurulu'na indiğinde yine benzer tartışmalar yaşanır. CHP Grubu adına Ankara Milletvekili Nesrin Baytok söz alır. Baytok, her ne kadar Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda değişiklik teklifiyse de aslında bunun "Cargill yasası" olduğunu, hatta "Bush Yasası" denebileceğini söyler.

Şöyle devam eder:

"Daha önce defalarca denenmiş, her seferinde yargıya takılmış bir girişimden bahsediyoruz. Uğrunda Anayasa'ya aykırı yasalar çıkarılmış olan, Bakanlar Kurulu kararıyla çeşitli ayrıcalıklar getirilmiş bulunan, her aşamada yargının iptal ettiği, bir önceki Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmiş bulunan bir girişimden bahsediyoruz. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ortalama yılda bir kez Cargill için toplanıp yasa çıkarmasından bahsediyoruz.

On yıllık bir hikâye bu. Biz şimdi on yıl önceki dönemden başlayan yanlışlıkların on yıl boyunca nasıl devam edebildiğinin, nasıl bir tutarlılıkla sürdürüldüğünün filmini izliyor gibiyiz. Önceki hükümetlerin yanlışlarını bu hükümetin de nasıl tutarlılıkla sahiplendiğini ibretle görüyoruz. Elbette şaşırmadan izliyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu yüce Meclisten 22 Haziran 2004 tarihinde birinci Cargill affı çıktı. İkinci Cargill affı 3 Temmuz 2005 tarihinde çıktı. Üçüncü Cargill affı 23 Kasım 2006 tarihinde çıktı. Dördüncü Cargill affı 31 Ocak 2007'de çıktı. Şimdi beşincisini görüşüyoruz."

---

²⁵⁴ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E:2007/1138 K:2008/173 sayılı dosyada 14.03.2008 tarihli kararı

Nesrin Baytok'a göre Cargill iki yönlü sorun yumağıdır. Birincisi çevre ve hukuk, ikincisi de şeker üretimi... Baytok, konuyu eski Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın oğlunun mısır ithalatına getirir:

"Bir yandan kendi üretimimiz olan pancara kotalar getireceğiz, öte yandan mısır ithal ederek cari açığımızı, dış ticaret açığımızı artıracacağız, beri yandan da Cargill'in yasalara aykırı biçimde çalışmasını sağlayacak girişimleri burada gerçekleştireceğiz. Bu, açıklaması güç konunun çeşitli boyutları var. İnsan mısır konuşurken bakan mahdumlarını hatırlamadan geçemiyor. Hani, şu hasat döneminde mısırdaki gümrük vergisi oranını 2003 Nisanında yüzde 20'ye indiriveren Maliye Bakanlığı kararı vardı ya, hani aynı bakanın oğlu o dönemde 4 bin tonluk dış alım gerçekleştirmişti ya! Hatırlamaya başlayınca, insan, duymak, görmek istemediği konuları bir bir önünde buluyor." (255)

Burada bir parantez açıp, Baytok'un sözlerinden yola çıkarak Bursa'da gerçekleşen mısırlı protestoyu da hatırlatmakta yarar var. Kemal Unakıtan ve oğluyla ilgili iddialar gündemde geniş yer tuttuğu sıralar Türkiye Kamu-Sen Bursa İl Başkanı Selçuk Türkoğlu ve arkadaşları eylem planlar. Maliye Bakanı Unakıtan Bursa'dadır. Bursa Uluslararası Tekstil Ticaret Merkezi (BUTTİM)'de partisine düzenlenen bir toplantıya katılacaktır. Eylemci memurlar, Unakıtan salona girerken önüne mısır dökerler.

Arbede çıkar, 10 kişi gözaltına alınır. Adli yönden sıkıntı yaşanmaz ama eylemciler idari ceza alır. Eylemci Kamu-Sen üyesi üç memur, Kars, Ardahan ve Adıyaman'ın Kahta ilçesine tayin edilmiştir.

Hangi zamanda söylediklerinize inanalım?

Yeniden TBMM Genel Kurulu'na ve Baytok'un konuşmasına dönelim...

Baytok, teklif sahibi Karapaşaoğlu'nun, muhalefet milletvekiliyken meclis kürsüsünden Cargill ile ilgili söylediklerini hatırlatır ve sorar: *"Biz, sizin hangi zamanda söylediklerinizi doğru kabul etmeliyiz acaba? Sayın Başbakan'ın gömleğini çıkardığını söylediği birinci iktidar döneminizi mi 'Aslında değişmedim' dediği ikinci iktidar döneminizi mi, hangisini dikkate almamız?"*

Baytok şöyle bağlar sözlerini:

---

²⁵⁵ TBMM 23. Dönem 2. Yasama Yılı 20.03.2008 tarihli 80. Birleşim tutanağı

"Hiçbir açıdan savunulamaz bir yasayı görüşüyoruz. Bu düzenleme açıkça hukuka aykırı olduğu gibi ülke yararlarına da aykırıdır. Bu 2008 yılı Cargill yasası, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve idare mahkemelerince verilmiş olan yargı kararlarına uymayan, onları geçersiz kılan bir niteliğe sahiptir. Bu yönüyle, Anayasa'nın 138'inci maddesine aykırıdır. Maddeye göre, yasama ve yürütme mahkeme kararlarına uymak zorundadır.

İkincisi: Teklif, bir tüzel kişiye özel ayrıcalık tanıma niteliğinden dolayı Anayasa'nın 10'uncu maddesine aykırıdır. Yani hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Üçüncüsü: Teklif, verimli tarım arazilerinin talanını hızlandıracağı için ülke yararına açıkça aykırıdır.

Son olarak, en önemlisi de budur ki: Dışarılardan alınmış talimatlarla özel olarak izlenen bir konu olması yanı sıra da ulusal bağımsızlığımızla bağdaşmamaktadır.

Bir tarihte birilerinin 'kullanın' sözünü hatırlatması bakımından, çok ilginç özelliği olan bir yasa tasarısıdır. Bu 2008 yılı Cargill yasasına, diğer bir deyişle Başkan Bush yasasına hayır diyoruz." (256)

Baytok'un son cümlede vurgu yaptığı 'kullanın' kelimesinin, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı Amerikalılar'a pazarlayan danışmanlarından Cüneyt Zapsu'nun, hiçbir zaman yalanlanmayan sözleri şöyledir:

"Bu adam dürüst bir adam. Kendi inançlarına sahip ve bu inançlarında samimi. Lütfen şunu yapmaya çalışın... 'Sömürmek' kötü bir kelime, ama kullanmak... Bu adamdan yararlanın. Çünkü bu kişinin çok itibarı var, hem kendi inançları nedeniyle Müslüman dünyasında, hem de Batı tipi demokrasiye inanıyor. Bence onu devirmeye çalışmak, delikten aşağı koymak yerine onu kullanın... Burada ve Avrupa'da bundan yararlanmalısınız. Teklifim budur."

"1 metrekareyi bile küçümseyemeyiz"

Teklifle ilgili olarak MHP Grubu adına da Kütahya Milletvekili Alim Işık çıkar kürsüye... Toprağın kutsallığından bahseder ve Türkiye'nin tarım alanlarıyla ilgili istatistikler aktarır, "Her geçen gün tarım toprakları değerlendiriliyor, tarım

---

²⁵⁶TBMM 23. Dönem 2. Yasama Yılı 20.03.2008 tarihli 80. Birleşim tutanağı

topraklarının beslemek zorunda kaldığı insan sayısı dünyada olduğu gibi Türkiye'de de artıyor. Yani biz '1 metre kare vatan toprağından, tarım toprağından ne çıkar?' diyerek olayı küçümseyemeyiz. Gelecek çok büyük tehlikelerin beklendiğı bir gelecek" diye konuşur.

Teklifin af niteliğinde olduğunu ve 70 milyon insanımızın hakkını gasp etmek anlamına geldiğini ifade eden Işık, bu yasadan yaklaşık 22 bin tesisin faydalanacağı açıklamasından yola çıkarak peş peşe sorular yöneltir:

"Bu tesisler içerisinde Cargill'den daha fazla alana sahip kaç adet firma bulunmaktadır? Bu firmaların kaç adedi yerli, kaç adedi yabancı ya da yabancı ortaklıdır? Bu alanlar çoğunlukla hangi illerimizde bulunmaktadır?"

Işık'a göre bu sorular hemen yanıtlanmalı ki, teklifekabul oyu vermeyi düşünenler milli iradeye mi yoksa yabancı iradeye mi hizmet ettiklerini daha rahat anlayabilsinler!

AKP Grubu adına da grup başkanvekili Kayseri Milletvekili Mustafa Elitaş konuşur. Fakat ilk cümlede pot kırar. Tekliften "*toprak reformu*" diye bahsedince MHP'li Mehmet Şandır müdahale eder.

"O zaman itiraz edecektiniz, geç kaldınız!"

Elitaş, muhalefet parti sözcülerinin yasa tasarısıyla ilgili kamuoyunu yanıltıcı bilgiler verdiklerini iddia eder. 2006 yılındaki teklif komisyonda görüşülürken, İzmit Körfezi'ndeki sivil toplum örgütü temsilcilerinin yaptıkları konuşmalardan örnekler sunar ki, teklifin sadece Cargill ile ilgili olmadığına kanıt olsun! Muhalefet milletvekillerini de "*Kendilerine hazırlanmış, verilmiş metinlerle buraya geliyorlar okuyorlar*" diye suçlayınca muhalefet sıralarından itirazlar yükselir.

Elitaş devam eder, 2002 yılından o tarihe kadar Türkiye'de şeker pancarı üretiminin eksilmediğini söyler. Muhalefet sıralarından yine itiraz sesleri gelir. AKP hükümetlerinin kota koyduğu hatırlatılır.

Cargill'in ilk izninin, Mesut Yılmaz'ın başbakanlığı döneminde verildiğini de hatırlatır Mustafa Elitaş ve şöyle devam eder:

"Bu izinde Başbakan Yardımcısı olarak kimin imzası var? Sayın Bülent Ecevit'in imzası var. Biraz önce en arka taraftan konuşan bir arkadaşımız 'Başkağının yanlış yaptığı yasayı siz niye devam ettiriyorsunuz, o yanlışları niye devam ettiriyorsunuz?' diye söylüyor. Eğer bunu Hanımefendi izliyorsa, herhâlde yarın veya bir gün onun kulaklarını çekecektir diye düşünüyorum."

Elitaş'ın burada kastettiği Hanımefendi, Rahşan Ecevit olmalıdır. Bahsettiği milletvekili ise Nesrin Baytok'tur. Elitaş, Baytok'u DSP milletvekili sanmıştır büyük olasılıkla ki, Kemal Anadol gerekli düzeltmeyi yapmıştır.

MHP Milletvekili Alim Işık'ın sözlerini hatırlatır son olarak Elitaş ve "O değerli milletvekiline diyorum ki: Siz 24/07/2002 tarihinde Sayın Bülent Ecevit'in Başbakan olduğu, Sayın Devlet Bahçeli'nin Başbakan Yardımcısı olduğu Bakanlar Kurulu prensip kararının alındığı zaman, millî iradenin millete mi hizmet ettiğini, yoksa yabancıya mı hizmet ettiğini sormanız gereken zamandı. Geç kaldınız diyor, hepimize saygılar sunuyorum" diyerek kürsüden iner.

Karapaşaoğlu yıllar sonra ne diyor?

Cargill yasa tasarılarını imzası bulunan Bursa Milletvekili Altan Karapaşaoğlu'na, yıllar geçtikten sonra konuyu yine bir sormak gerekirdi elbette... Randevu talebi konuşmasında "Benim pek rolüm yok ama genel kurulda takipten dolayı üzerimize yıkıldı, maliyeti bize pas edildi" der. Karşılıklı oturup ses kayıt düğmesine bastığımızda da şöyle anlatır Cargill sürecini:

"İzmit'te petrokimya tesisleri, rafineriler var. Yanlış hatırımda kalmış olabilir ama orada 7-8 tane organize sanayi bölgesi var. Bütün bunlar Cargill ile aynı durumda. Ben bu işe başladığımda Cargill ortada yoktu. Derdimiz bizim İzmit'te 7-8 tane organize sanayi bölgesinin aynı konumda gözükmesi. Biz Cargill'in böyle olduğunu bilmiyorduk bile. Biz bu düzenlemeleri o sanayi bölgeleri için gündeme aldık. Hatta birkaç komisyondan geçti bu. Sanayi Komisyonu'ndan ayrıca Tarım ve Hayvancılık Komisyonu'ndan geçti. Tarım Hayvancılık Komisyonu'ndaki tartışmalar incelenecek olursa orada göreceksiniz. Orada Cargill diye bir mesele yok başlangıçta... Tamamen Kocaeli'deki sanayi bölgeleri var. Biz bu işi yaparken nasıl ortaya çıktı bilmiyorum ama galiba Bursa Barosu avukatlarının gayretiyle çıktı. Birden bire ortaya Cargill geldi. İşte siz bunu Cargill için yapıyorsunuz diye başladılar patırtı etmeye. Halbuki Cargill ile uzaktan yakından hiç alakası yok. O zaman biz şunu dedik. Kardeşim iyi güzel de, yani şimdi siz Cargill'i yıkma kararı aldınız diyelim. Cargill'i yıktınız. Ne olacak? O günkü hesaplara göre milyar dolar tazminat ödeyecek Türkiye Cumhuriyeti devleti... Çünkü Mesut Yılmaz döneminde ANAP'ın iktidarda bulunduğu dönemde bu yer seçimi yapılmış, bu yer özel endüstri bölgesi ilan edilmiş ve Cargill'e 'gel buraya yapabilirsin tesisini' denmiş. Ondan sonra kamuoyunda birtakım sıkıntılar çıkınca yok çevreydi, yok kirletmeydi, yok arıtmaydı... Cargill bütün bunları bertaraf etmek için çok ciddi bir arıtma tesisi yapmış. Ne gölden su çekiyor, ne göle su atıyor. Suyu sondajla yer altından alıyor, atığını da Gemlik Körfezi'ne akan Karsak Deresi'ne bırakıyor. O derede herhangi bir kirliliğe sebep olduğu iddia edilemez. Neden? O dereye yıllardır Orhangazi'nin,

civar köylerin, Gemlik'in kanalizasyonu akıyor. Devlet bunları daha temizleyememiş, Cargill'in atığında olan şey nişastadır. Kirletici denilen şey! Nişasta mı kirletiyor?

Bunlar belli ki bu işin peşinde olanlar vatan millet için değil, kendi amaçları doğrultusunda bunun peşinde koşuyorlar."

Soru-yanıt şeklinde devam etmek gerekecek sonrasına:

-Ne amaçları vardı mesela?

-İki kutup olduğu için en azından siyasi amaç... Bir kutup diğerinin yaptığını tenkit edecek, bozuk diyecek, yanlış diyecek... Dertleri bu! Başka bir maksatla bunu söylemedim. Paraydı puldu demedim. Bu parayla olacak iş değil. Parayla bu işin peşinde koşulmaz. Demek ki burada böyle bir savaş var. Sağ sol çatışması var.

Ama ne yapalım ki zamanında verilmiş bunlar. Üstelik partimizin daha kurulmadığı, ortada olmadığımız bir dönemde verilmiş...

-Bahsettiğiniz Mesut Yılmaz döneminde sizin de Refah Partisi milletvekili olarak karşı çıktığınızı biliyoruz...

-Tamam, gene karşı çıkarım. Açık açık söylerim. Şu anda birisi gelse dese ki, Bursa'da da kalmadı ya yeşil alan, şuraya bir fabrika yapacağız! Çok önemli, uçak fabrikası... Yok kardeşim git Anadolu'da boş toprak mı yok? Bir sürü arazimiz var git orada yap!

Başlangıcı bize düşseydi bu işin, onu oraya yaptırmazdık. O arazinin ne kadar kıymetli olduğunu biz de biliyoruz. Ama verilmiş, bunu devlet taahhüt etmiş. Bu CHP'nin MHP'nin ANAP'ın şunun bunun taahhüdü değil. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Özel Endüstri Bölgesi yapmış. Yasal hale gelmiş.

-Size yasa teklifi hazırlama görevi partiden verildi. O süreçte neler oldu? Nasıl başladı süreç?

-Kocaeli'ndeki sanayiciler geldi bize. Dediler ki, bizim bir derdimiz var yıllardır. Ne yapacağız bunu? Yasal hale getirelim... Nasıl getireceğiz? Biz de hukukçularımıza danıştık.

Dediler ki, şöyle bir düzenleme olursa, o zaman Anayasa'ya aykırılıktan çıkar, normal rayına oturur. Buralar da tam manasıyla organize sanayi bölgesine

dönüşür. Vakti zamanında organize sanayi bölgesi diye kurulmuş ama adından başka hiçbir şeyi yok ortada... Dolayısıyla adamlar ıstırap içinde.

-Niye Kocaeli milletvekillerine değil de size geldiler acaba?

-Denediler olmadı herhalde?

(Kendisiyle konuştuğumuz tarihte Sanayi ve Teknoloji Bakanı olan, Kocaeli AKP kurucu il yönetim kurulu üyesi, daha sonra il başkanı ve 23-24. dönemler Kocaeli Milletvekili Fikri Işık'a sormak gerektiğini söyledi Karapaşoğlu. Sanayi ve Teknoloji Bakanı Fikri Işık, Karapaşoğlu ile konuşmamızdan birkaç gün sonra da Başbakan Ahmet Davutoğlu ile Bursa'ya gelecekti.)

Nihayetinde ben onu o şekilde getirmeye çalışırken CHP'nin gayretiyle Cargill gündeme getirildi. Cargill de aynı dönemde bunu yapmış, ondan sonra durdurma kararı alınmış, valilikçe yıkılma noktasına gelmiş, en nihayetinde iktidarda biz olduğumuz için konu bizim elimize geldi. Ben de bununla uğraşıyorum ya... Dediler 'Abi sen bununla uğraşıyorsun, aynı konu bu! Bu da dahil, bütüncül bir çözüm. Ahmet için, Mehmet için değil de, Türkiye'de bu şekilde olan bütün organize sanayi bölgelerini bunun içine koyalım.'

Tamam, koyalım...

Bir hesap, kitap, bir envanter çıkarttık ki, Türkiye'de bilmediğimiz, o güne kadar bize intikal etmemiş yüzlerce bölge var böyle... Hatta Bursa'da Kestel tarafında bile var. Faruk Bey (Çelik) bir taraftan onların da resmi hale gelmesi için uğraşiyor. Sonunda hepsini birleştirdik, Türkiye geneline teşmil edilecek şekilde bir düzenleme yaptık. Bu düzenlemenin adını sevgili arkadaşlarımız ve Barolar Birliği 'Cargill düzenlemesi' diye koydu.

Değil... Bu büyük bir haksızlık! Ha uğraşacaksan uğraş ayrı mesele! Yasal yollardan hakkını ara... Yok Cargill düzenlemesi, yok bunun mimarı budur... Genel kurulda savunmasını da bana verdiler. Madem ki sen hazırladın bunu, hadi bakalım bir de savun! Mecburen savunuyorsun!

Kanun geçti. CHP hemen Anayasa Mahkemesi'ne müracaat etti. Anayasa Mahkemesi de el cevap 'Bunun Anayasaya uygunsuzluğu giderilmiştir.' Dolayısıyla Anayasaya aykırı değildir. Birtakım gerekçeler daha ilave etmişler. Ve bu iş kesinleşti.

Hadise bu kadar!

-Telefonla ilk konuşmamızda "bu iş benim üzerime yıkıldı" ifadeniz dikkatimi çekmişti.

-Yıkıldı yani... Kocaeli ile uğraşıyoruz ya ondan dolayı... Nereden sahip çıkmaya başladım onu anlamadım. Sanayi Komisyonu'nda tartışılıyordu. Ben de komisyon üyesiydim. Biz de muhalefetleyen Refah döneminde bu işle biraz uğraştık, ben bu işe sahip çıkayım dedim. Konu bu... Ayrıca kendim sanayiciyim. Sanayinin ne demek olduğunu bilirim. Nasıl kurulacağını bilirim. Kurulurken çekilen sıkıntıları bilirim. Bir sanayiye vücuda getirmek için ne para harcanır, ne sıkıntılar çekilir, ne mevzuatla uğraşılır bilirim. Bunu yaşadım ben. İstanbul'da Bursa'da çeşitli yerlerde 6 tane fabrika kurdum. Anahtar teslimi... Benim profesyonel mesleğim işletme kurmaktır.

Bu işleri bildiğim ve ıstırabını daha önce çektiğim için dedim 'Yazık günah bu adamlara ya!'

-Cargill arazisi, İznik Gölü Havzası'nda kalan çok değerli bir tarım arazisi. Korunması gerekiyordu. Refah Partisi milletvekiliyken bu gerekçeyle karşı çıktınız. Yasa teklifi çalışmasını yaparken, inanarak mı yaptınız?

-Gayet tabii inanarak yaptım. Bu araziye bu yapılmaz değil, yapılmış olanı yıkıp Türkiye'yi tazminat yükümlülüğüne sokmamak lazım. Amerikalı kurumlar da güçlü kurumlar, Tahkime gittiği zaman karar onların lehine çıkar. O zamanlar hesap yaptık. Milyar dolar fatura çıkar. Türkiye'nin buna gücü yok.

Zaten o dönemlerde hatırlarsınız 1 milyon dolar bulabilmek için yüz sürüyorduk her tarafa. Ecevit kapı kapı dolaşıyordu rahmetli... Öyle bir ortamda önümüze gelmiş bir şey. Hem Türkiye'yi bu faturadan kurtarmak lazım, hem adamlar bir sürü emek para harcamışlar onu kurtarmak lazım. Ayrıca o bölgede 450 işçi çalışıyor. Onları kurtarmak lazım. Onun yıkılması kararı verildiği zaman çevresinde onlarca fabrika var. Hepsini yıktıracaksınız.

Genel kurulda tartıştığımız Peyzaj Mimarı milletvekiline sordum. O fabrikayı yıktığınız zaman, bu arazi bir daha aynı verimlilikte olur mu?

Dediler ki, yok bir defa yapıldı mı, o araziler bitti. Neye yarar? Ancak bir şehir kurarsınız oraya dediler. O zaman bana ne faydası var yıkmanın!

-Yargı kararlarını bertaraf etmek için yapılan yasal düzenlemeler, uluslararası bir güç karşısında ezilmemiz anlamına gelmiyor mu?

-Mahkeme kararlarının uygulanmaması konusunda en büyük baskı da yerli sanayicilerden geldi. Siz yalnız Cargill'in mi baskısı var zannediyorsunuz? Evet, Cargill'in baskısı vardı ama yerli sanayicilerin de baskısı vardı.

Bize gelinceye kadar birçok yerde birçok yıkım kararı vardı. O zamanki iktidarlar niye uygulamamışlar? Barolar Birliği de o kadar yoğun dava da açmamış. Bir tek Cargill'e açılmış davalar var.

-O dönemde Cargill yöneticileriyle görüştünüz mü hiç?

-Gayet tabii, geliyorlar, gidiyorlar. Diğerlerine de rehberlik yapıyorlar, örgütüyorlar.

-Elimizdeki bir belgeye göre, Başbakanlık'ta müsteşar yardımcısı başkanlığında, ilgili kişilerle Cargill yöneticilerinin de katıldığı bir toplantı yapılıyor. Bu toplantıda, olası yargı kararlarına karşı nasıl önlem alınacağı, nasıl çözüm üretileceği tartışılıyor. O süreçte sadece Cargill'den bahsediliyor, Kocaeli'nin adı hiç geçmiyor?

-Şimdi o yapıldığı zaman hepsi düzenlenecek. Kanun bir kişi için çıkmaz ki! O gayet iyi bilindiği için, Bursa Barosu da devamlı surette Cargill'le davalastığı için (Oysa Baro Cargill'le değil, idareyle davalastı) ortalıkta Cargill'in adı var. Yoksa hakikaten, ciddi söylüyorum konunun başlangıcı Kocaeli Sanayi Bölgesidir. Bu işi Cargill'e maleden unsur doğrudan doğruya partizanlık zihniyetiyle hareket eden Baro'dur.

-Diyorsunuz ki siyasi hesapla açıldı bu davalar. Dava açanları isim isim ele aldığımızda, mesela Ertuğrul Yalçınbayır için, Ali Arabacı için aynı şeyi söyleyebilir misiniz? Yalçınbayır'la aynı partideydiniz bir zaman...

-Esas Ertuğrul Yalçınbayır için söylerim. Neden? Kardeşim sen bir partiye intikal etmişsin, o zamanki Refah Partisi'nin felsefesini de biliyorsun. Refah Partisi askeri disiplin içerisinde giden bir parti. Zaten onun için isyanlar çıktı, başladı parti dağılmaya... Ertuğrul Bey de bunu gayet iyi biliyor. Ya o partiden ayrılacaksın, veyahut kusura bakmayın bu parti prensibidir, uygulamam diyeceksin. Orada esas suçlulardan biri Ertuğrul Bey'dir. Ve Baro'yu Ertuğrul Bey tahrik etmiştir. Ertuğrul Bey Baro'ya brifing vermiştir hukuki istikamette... O yönlendirmiştir. Dolayısıyla asıl suçlu Ertuğrul Bey... Şimdi bir parti kurulsa, Ertuğrul Bey'in o partiye girmesine kesinlikle izin vermem imkan olsa...

-Ertuğrul Bey'in bütün mücadelesi hukuk platformunda oldu. Onun dışında bilmediğimiz siyasi amacı var mıydı Ertuğrul Bey'in? Hukukçu kimliğine aykırı bir çabasına tanık oldunuz mu?

-Bir insan bir amacı olmadan bir partiye girip de milletvekili olmaz. Ama onun amacının ne olduğunu ben bilemem... Bir insan bir partiye girdiği zaman, programı tüzüğü anlayışında verdiği kararlara uyar!

-Biliyor ve görüyoruz ki siyasi partilerin uygulamaları, program ve tüzüklerine aykırı... Yasal ve anayasal aykırılıklara hukuk çerçevesinde karşı çıkmak yanlış mıdır?

-Bunlara parti içinde karşı çıkabilir, fikirlerinizi söyleyebilirsiniz. Ama partinin genel kurulu bir karar alırsa da ona uymak zorundasınız. Veya bırakıp gidersiniz. (Emine Ülker Tarhan'ın CHP'den istifası gibi, ya böyle yaparsınız veyahut oturup sesinizi çıkarmadan kukumav kuşu gibi fırsat kollarsınız amacınızı gerçekleştirmek için... Siyasete giren insan bunun bedeli olduğunu bilecek. Buna katlanacak. Ben hasbelkader 4 dönem bulundum. Ne yaptık biz? Hoca'ya (Necmettin Erbakan) uyduk, uyduk, uyduk... Ya Hoca etme eyleme, iyisin güzelsin ama bu işler böyle yürümüyor. İşte Milli Güvenlik Kurulu'na girip bir karar verip ondan sonra tersini yapma. Ya orada karşı çık, imzalama veyahut da imzaladım arkadaş de... Bize geliyor yok böyle bir imza diyor, öte tarafa peki diyor. Orada başladı isyan...

-Necmettin Erbakan'ın Milli Görüş politikasıyla örtüşüyor muydu, Cargill mücadeleniz?

-Benim bu mücadelem örtüşüyor tabii... Devlet bir kanun çıkarıyor. Bunu sonuna kadar savunmak zorundasınız. Yahut engellemek için sonuna kadar uğraşmak zorundasınız. Gücünüz yetmedi! Yapacak bir şey yok! Kabulleneceksiniz... Gücünüz yetti, bertaraf edeceksiniz.

Ama bana şahsen sorsan bu kadar verimli araziye bu yapılır mı desen, ben yapılmaz derim. Gücüm yetiyorsa, imkanım varsa, uğraşırım.

Cargill affına Meclis vizesi

Yeniden Bursa'dayız...

Bursa Valiliği adına Avukat Zeki Şengür, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin 14 Mart 2008 tarihli iptal kararına Danıştay'da itiraz eder. Şengür dilekçesinde, yerel mahkemenin iptal kararının yürütmesinin durdurulmasını ister. Ayrıca, davanın

süresinde açılmadığını iddia eder. Aynı zamanda, mahkemenin iptal ettiği idari işlemlerin yasal dayanağı da vardır!

Temyiz dilekçesinin verildiği gün Resmi Gazete’de, Meclis’ten bildik tartışmalarla geçen "Cargill Yasası" yayınlanır. Bu yasa gazetelere "Cargill affına Meclis vizesi" başlığıyla yansır.

Cargill adına Avukat İbrahim Yaşar tarafından Danıştay’a gönderilen temyiz dilekçesinin nitiraz başlıkları, davacıların ehliyeti, davanın süresinde açılmadığı iddiası ve ortada dava konusu bir işlem olmadığıdır. Bu madde şaşırtıcıdır. Şöyle der Yaşar:

"Ortada idari bir işlem yoktur. Davaya konu işlem, yeni bir hukuki sonuç doğuran etkili, icrai ve inşai bir idari işlem olmayıp, sadece ve sadece yasa hükmü gereği zaten doğmuş olan hukuki sonucu belirleyen, tespit eden ve belgeleyen bir işlemdir."

Yaşar, yasal ve hukuki dayanaktan çok "hukuki edebiyat"la mahkemeyi etkilemeye çalışır. Temyiz dilekçesinin son bölümü de ilginçtir.

"İşyerini yargı kararlarının aşırı yorumunu sağlamak suretiyle ısrarla kapattırmak isteyen davacıların bu taleplerine baskı olarak şikayet mekanizmalarını kullanmaları ve idarede çalışan görevliler üzerinde manevi baskı uygulayarak yanlış ve aşırı uygulamalar yapılmasını temin etme gayretlerinin sonunda yapılacak herhangi bir zarardan elbette müvekkilin özel hukuktan doğan haklarını kullanması kaçınılmaz olacaktır."

Nitekim idare de, bu baskıların sonucunda yürütmeyi durdurma kararlarını çoğu zaman kabul edilebilir sınırı aşan tarzda uygulamakla müvekkili ciddi taciz etmektedir. Bu haksızlığın önüne geçilmesi ve objektif hukuki tavrın hakim olması için yüksek mahkemeden adalet bekliyoruz." (257)

Son yasa da Anayasa Mahkemesi’nde

Ve 11 Nisan 2008’de CHP TBMM Grubu adına grup başkanvekilleri Hakkı Suha Okay, Kemal Kılıçdaroğlu ve Kemal Anadol, Anayasa Mahkemesi’ne başvurarak en

---

²⁵⁷ Cargill’in Bursa 3. İdare Mahkemesi’nin E: 2007/1338 K: 2008/173 sayılı dosya için 03.04.2008 tarihli temyiz başvurusu

son çıkarılan yasanın iptalini, dava sonuçlanıncaya kadar da yürürlüğün durdurulmasını isterler.

15 sayfalık dilekçe yazılır. Söz konusu yasayla, izin, onay ve ruhsatı yargı kararıyla iptal edilerek hukuksal dayanaktan yoksun kalan sanayi tesislerine yasal geçerlilik tanınıp yargı kararlarının etkisiz kılındığı belirtilir. Dilekçenin can alıcı noktası şöyledir:

"İptali istenen düzenleme, toprakların durumunun yalnızca mülkiyet gözetilerek ele alındığı; tarımın en önemli girdilerinden olan toprağın üretim gücünün korunması, geliştirilmesi ve tarım işletmelerinde optimum parsel büyüklüğü oluşturulması, arazilerin ekonomik ve ekolojik kazanımlar gözetilerek planlı kullanım ilkelerinin belirlemesi gibi durumların dikkate alınmadığı; yargı kararını etkisiz kılmak suretiyle 'yasaların genelliği' ilkesine aykırı olarak belli bir firmanın (Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ) hedef alındığı; kamu yararı yerine bu firmanın çıkarlarının gözetildiği bir düzenlemedir."

Yeni Çağ Gazetesi bir haberyayınlar ve başlıkta"*Şekerde Cargill oyunu*" der ama öyle bir spot başlığı kullanır ki, durumu en iyi özetleyen atasözlerinden biridir bu başlık: "*Köpeksiz köy buldular, değneksiz geziyorlar!*"

Müge Bezirci imzalı haberin özeti şöyledir:

"AKP'den özel düzenleme ve kota imtiyazları koparan Cargill, formülü buldu! ABD firması, genetiğiyle oynanmış ucuz mısırdan ürettiği şekerle yılda 170 milyon dolar kâr elde ediyor." ⁽²⁵⁸⁾

Tazminat talebi reddine bozma!

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, zamanın başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile ilgili açılan manevi tazminat davasında Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nce verilen ret kararına yapılan itirazı sonuçlandırır. Daire, iptal edilen idari kararlar nedeniyle fabrikanın tamamen izinsiz ve ruhsatsız hale gelmiş olduğundan faaliyetlerine son verilmesi gerektiği görüşüne dayanarak hüküm kurar ve şöyle der:

"İptal kararlarının kesinleşmesinden sonraki aşamada ise yapılan yazılı bildirimle rağmen iptal kararlarının uygulanması yönünde bir işlem yapmadığı gibi 6.6.2003

---

²⁵⁸Yeniçağ Gazetesi'nin 19.05.2008 tarihli sayısı

günlü yazıdaki görüş doğrultusunda fabrikanın faaliyetine imkan verecek yeni idari ve yasal düzenleme arayışları içerisinde girdiği anlaşılmaktadır. Böylece adı geçen üç davalı yetki ve görev itibarıyla idare mahkemesi kararlarını uygulama imkanına sahip iken bunun gereğini yerine getirmemişlerdir.

Açılan idari davalar sonucunda fabrikanın büyüklüğü ve niteliğine göre tarım alanı içerisinde kurulmasının hukuka uygun olmadığı temel gerekçesi ile iptal edilmiştir. Bundan sonra yapılması gereken kesinleşen idare mahkemesi kararlarının hiçbir surette değiştirilmeden ve gecikmeden uygulanmasıdır.

Herkes medeni hak yükümlülüklerinin karara bağlanmasını bir yargı yerinden isteme hakkına sahiptir. (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/1) Şüphesiz bu hak yargı kararlarının uygulanmasını da kapsamaktadır. Bunun aksini düşünmek yasaların bağlayıcılığı ve hukukun üstünlüğü üzerine kurulmuş olan hukuk devleti ilkesine de uymaz.

Böyle bir durum hukukun üstünlüğü ile yönetilen devletin temel ilkelerinin ihlal edilmesi anlamına geldiğinden, davacıların medeni hakları kapsamındaki sosyal kişilik değerlerine zarar verildiği kabul edilmeli ve olayın gösterdiği tüm özellikler değerlendirilmek suretiyle uygun miktarda manevi tazminat verilmelidir. Mahkemece bu yönler üzerinde durulmadan yazılı şekilde davanın tümünden reddine karar verilmiş olması doğru olmadığından kararın bozulması gerekmiştir.” (259)

Yazışmalarda sonuç yok!

Bursa Barosu, kurumsal olarak davanın peşini bırakmaya niyetli değildir. Bursa Barosu başkan ve yöneticileri değişse de hukuk adına mücadele devam eder.

3 Haziran, 17 Haziran ve 27 Ağustos 2008 tarihlerinde Bursa Barosu Başkanı Asude Şenol imzasıyla, hem Bursa Valiliği'ne hem de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na yazılar gönderilerek, Cargill ile ilgili son işlemlere ilişkin bilgi alınmaya çalışılır. 2008 Eylül ayında Bursa Barosu'nda Zeki Kahraman başkan seçilir. O da, 17 Ekim 2008 tarihinde Bursa Valiliği'ne yazar, önceki yazıları ve verilen yanıtları hatırlatır, şöyle der:

"Dilekçelerimize verilen yanıtlarda, Cargill'in faaliyetinin devamına ilişkin herhangi bir karar verilmediği, işlemlerin devam ettiği bildirilmektedir. Karar vermek için

---

²⁵⁹Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin E: 2007/6404 K: 2008/7002 sayı, 26.05.2008 tarihli kararı

geçen süre (4 ay) makul süre olmaktan çıkmıştır. Sözü edilen işletme ise mahkeme kararlarına karşın faaliyetini sürdürmektedir. Yasalara aykırı faaliyette bulunan bir işletmenin faaliyetine göz yummak en azından görevi ihmal suçunu oluşturmaktadır.”

Zeki Kahraman imzalı yazıda son olarak, Cargill'in faaliyetine izin verilen kararın bir örneğinin Bursa Barosu Başkanlığı'na ulaştırılması istenir ve aksi halde ilgililer hakkında yasal işlem yapılacağı bildirilir.

Bu arada 26 Mayıs 2008'de Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin, tazminat istemini reddeden yerel mahkeme kararını bozması, Milliyet Gazetesi'nde "*Tarihi Karar*" başlığıyla verilir. Milliyet'te yer alan haberin spotu şöyledir:

"Yargıtay, "Cargill'in Bursa'daki fabrikasının faaliyetine, aleyhteki mahkeme kararlarına rağmen göz yumdukları gerekçesiyle, Erdoğan'la dönemin yöneticilerinin tazminat ödemesine hükmetti."

Haberin yanında, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin, Recep Tayyip Erdoğan'ı daha önce de yargı kararını uygulamadığı gerekçesiyle tazminata mahkum ettiğini hatırlatan bir çerçeve açılır ve şu bilgi aktarılır:

"Yusuf Bozkurt Özal'ın Süleymaniye Camii Haziresine defnedilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararını iptal eden mahkemenin kararını uygulamadığı için açılan tazminat davasını yerel mahkeme reddeder, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi de Erdoğan'ı tazminat ödemeye mahkum eder." (260)

Sadece o yetmez, bunlar da bozulmalı!

Davacılar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bozma kararından tatmin olmaz. Çünkü Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararı, her ne kadar esas itibarıyla davacıların istediği gibiyse de, bozulması gereken başka hükümler de vardır. Bir kısım davacıların ehliyet yönünden reddedilmesi hükmünün de bozulması gerekir ki, DİDDGK içtihadına göre imar planlarıyla ilgili dava ehliyetine sahip olmak için belde sakini olmak yeterlidir.

---

²⁶⁰ Milliyet Gazetesi'nin 09.08.2008 tarihli sayısı

Mahkeme kararlarını uygulamayan kamu görevlisi, o beldede yaşayan herkesin hakkında tazminat davası açabileceğini ve ağır bir müeyyide ile karşılaşabileceğini bilmelidir. Caydırıcılığı sağlamanın başka da bir yolu yoktur çünkü...

Bu doğrultuda, kararda aktif dava ehliyeti kabul edilmeyen Eralp Atabek, Fethiye Altıntaş, Kadriye Gökçadır, Burak Giray, Nezih Sütçü, İsmail İşyapan, Nalan Bener, Okan Dursun, N. Sinan Doğan, Erol Çiçek, Şaban Cankat Taşkın ile Bursa Barosu'nun dava ehliyetlerinin varlığının kabulü yönünde karar verilmesi istenir.

İkinci itiraz konusu ise bozma kararını veren Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin, "*Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal ile Bursa Büyükşehir Belediyesi Başkanı Hikmet Şahin'in, iptal kararının verildiği tarihteki görev ve yetki sınırları itibarıyla bu kararların uygulanması hakkında karar verebilecek konumda olmadıkları*" gerekçesiyle husumet yöneltilemeyeceği" düşüncesinde olmasıdır.

Oysa ne Vali Oğuz Kağan Köksal'ın, ne de Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin'in sorumlu olmadığından söz edilebilir. Kararın bu yönden de düzeltilmesi gerekir. Vali ve belediye başkanının, "*kararların uygulanması hakkında karar verebilecek konumda olmadıkları*"nı söylemek de olanaksızdır.

Ateşe Mehmet Turgut'u attılar!

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin kararının bozularak, yerel mahkemeye verilen kararın onanmasını, davalı Recep Tayyip Erdoğan da ister. 12 Eylül 2008 tarihli dilekçede Erdoğan'ın vekili Av. Muammer Cemaloğlu, davacıların ehliyeti olmadığını savunur. İdare mahkemesinde işlemin iptalini isteyen davacılar arasında Cumhur Özcan, Yahya Şimşek, Şenay Özeray ve Ali Arabacı olmadığı halde (sadece vekildirler) tazminat davasında bu kişilerin davacı olduğuna dikkat çekilir. İddiaya göre yerel mahkemenin davayı reddetmesine karşın dairenin, adı geçenlerin tazminat isteyebileceğine hükmettiği ifade edilerek, "*İdare mahkemesindeki işlemde ve istekte yer almayan kişi ve kuruluşun, kararın uygulanmasından dolayı tazminat isteme hakkı olmaması gerektiği kanısını taşımaktayız. Bu nedenle bozma kararına katılmıyoruz*" denir.

Davalı vekilinin ikinci itiraz konusu, Recep Tayyip Erdoğan'a husumet yöneltilemeyeceğine ilişkindir. Dayanak da, iptal kararının uygulanması, müvekkil yani Erdoğan'ın bizzat infaz edeceği işlem olmadığı iddiasıdır. Savunmaya göre, "*ne YPK kararının uygulayıcısı Başbakanlık ya da Başbakan, ne de bir YPK kararının iptaline ilişkin yargı kararının uygulayıcısı Başbakan, Başbakanlık veya Bakanlar Kurulu'dur. Bu nedenle müvekkil Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın şahsi sorumluluğundan bahsedilemez!*"

Üçüncü itiraz maddesinde Gemlik Belediye Başkanı ateşe atılır ve şöyle denir: *"Bozma ilamında da belirtildiği üzere, iptal kararı uyarınca fabrikanın faaliyetine son verme yetkisinin Gemlik Belediyesi'ne ait bulunduğu, bunun yanında Bayındırlık Bakanlığı'nın da yapım iznini kaldırması gerektiği belirtilmiştir. Bu belirlemeden sonra müvekkilimin şahsının sorumluluğu yoluna gidilmesi bir gelişkidir."*

Erdoğan'ın avukatına göre; Ortada hukuka ve mevzuata aykırı bir eylem veya işlem bulunmamaktadır. Yargı kararlarının uygulanmadığı da kabul edilemez. Dava konusu işlemde Erdoğan'ın bir kusurundan, davacıya yönelik özel bir kasıttan bahsedilmesi mümkün değildir. Davacıların manevi zararı bulunmamaktadır. Bozma kararının düzeltilerek yerel mahkeme kararının onanmasına karar verilmesi gerekir.

Ancak Yargıtay 4. Hukuk Dairesi itirazları değerlendirir ve iki tarafa da ret yanıtı verir. Tarafların itirazlarının, HUMK'ta sayılan nedenlerden hiç birine uygun olmadığına hükmedilir. ⁽²⁶¹⁾

Suçu kabul ediyorlar, daha ne?!

Bu arada Bursa Valisi Şahabettin Harput hakkında, yargı kararını uygulamadığı gerekçesiyle yapılan şikayet, İçişleri Bakanlığı masalarında gezer durur. Nihayetinde 4 Eylül 2008 günü İçişleri Bakanı Beşir Atalay, personel genel müdürlüğü ve müsteşarlıktan uygun görüşle gelen yazıya olur verir. Atalay'ın 'olur' dediği yazının özeti, Harput hakkındaki ihbar ve şikayetin işleme konulmamasına yöneliktir.

Şikayetçiler Danıştay 2. Daire'ye gönderilmek üzere bir dilekçe yazar. İçişleri Bakanlığı'nın Vali Şahabettin Harput hakkında soruşturmaya izin vermeyen kararına itiraz eder. Karar gerekçesinin yasal olmadığını savunur. Özetle, İçişleri Bakanlığı kararının kaldırılmasını ve dosyanın Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmesini ister.

Danıştay 10. Daire ise Bursa 3. İdare Mahkemesi'nce verilen Cargill aleyhindeki iptal kararıyla ilgili Bursa Valiliği'nin bozma talebini görüşür. Bu davada, davalı Valilik ve müdahil Cargill'in savunmasının ana ekseninin, o ana kadarki hukuksuz kazanımları "kazanılmış hak" olarak gösterme çabalarından oluştuğunu hatırlamak

---

²⁶¹Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin E: 2008/13174 K: 2008/15017 sayılı dosyada 04.12.2008 tarihli ilamı

gerekir. Danıştay 10. Dairesi, Bursa Valiliği ile müdahil Cargill'in temyiz dilekçelerinde öne sürülen hususların, Bursa 3. İdare Mahkemesi kararının yürütmesinin durdurulmasını gerektirecek nitelikte görmemiş ve bozma talebini reddetmiştir. ⁽²⁶²⁾

Davallıların temyiz dilekçelerinde öne sürdükleri gerekçeleri yanıtlayan davacılar ise şöyle yazarlar:

"Temyiz eden müdahil firma, böyle bir başvuruda bulunmakla 'gerekli izinler alınmadan' tarım alanında tesis kurduğunu, faaliyette bulunduğunu kabul ediyor demektir. Davalı Bursa Valiliği de bu başvuruyu kabul etmekle, kaçak haldeki tesise faaliyet izni vermekle (en azından göz yumarak) bu tarihe kadar, yatırımcı firmaya verdiği ruhsat, izin ya da plan değişikliklerinin usul ve yasa hükümlerine aykırı olduğunu kabul ediyor demektir. Bu halde temyiz nedenlerinin ya da temyize başvurmalarının hiçbir hükmü kalmamıştır. Yerel mahkeme kararının onanmasına..."

17 Ekim 2008'de Bursa Barosu Başkanı Zeki Kahraman, Bursa Valiliği'ne bir uyarı dilekçesi daha gönderir. Cargill'e verilen izin belgesinin örneği istenir, valinin yasal yükümlülükleri bir kez daha hatırlatılır.

Yanıt Vali adına Bursa Tarım İl Müdürü Hüseyin Yıldız'er'den gelir. Cargill'in Toprak Koruma Kanunu'nda yapılan geçici değişikliğe göre, kaçak yollarla üzerine fabrika yaptığı tarım arazisinin her metrekaresi için 5 YTL ödemek için Bursa Tarım İl Müdürlüğü'ne başvuru yaptığı, toprak koruma projesinin de ilgili firma tarafından hazırlandığı; Süreç devam ettiği için faaliyetinin durdurulmasının da mümkün olmadığı bildirilir. ⁽²⁶³⁾

Bu arada Danıştay 1. Daire, İçişleri Bakanlığı'nın Vali Şahabettin Harput hakkında soruşturmaya izin vermeyen kararına yapılan itirazı görüşerek karara bağlar. *"Mahkeme kararının uygulanmadığı yolundaki iddianın ciddi bulgu ve belgeye dayanmadığı anlaşıldığından itirazın reddine"* şeklinde hüküm kurar Danıştay 1. Daire... ⁽²⁶⁴⁾

---

²⁶² Danıştay 10. Daire'nin E: 2008/2542 sayılı dosyada 24.09.2008 tarihli kararı

²⁶³ Bursa Tarım İl Müdürlüğü'nün 21.11.2008 tarih ve 47280 sayılı yazısı

²⁶⁴ Danıştay 1. Dairesi'nin E: 2008/1241 K: 2008/1412 sayılı dosyada 23.12.2008 tarihli kararı

Ve gelinir 2009 yılına...

Bursa Tarım İl Müdürü Hüseyin Yıldizer'in Bursa Barosu'na verdiği yanıtı dayanılarak 9 Ocak 2009'da İdare Mahkemesi'nde yeni bir yürütmeyi durdurma ve iptal davası açılır. Davacılar Bursa Barosu, Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası, Ali Rahmi Beyreli, Yahya Şimşek, Levent Gencelli, Lütfü Kırayoğlu ve Gürhan Akdoğan'dır.

Talep şöyledir: Bursa Valiliği'nin yargı kararlarının varlığına karşın Cargill Tarım ve Gıda Sanayi AŞ'ye faaliyet izni veren kararının yürütmesinin durdurulması ve iptaline karar verilmesi...

Davacıların iptal nedeni olarak ileri sürdükleri gerekçeler şöyledir:

Faaliyet izin belgesi yetkili organ tarafından verilmemiştir. Oysa yasanın geçici maddesinden yararlanma başvurusunun bakanlığa yapılacağı, faaliyet izninin de bu makam tarafından verileceği hüküm altındayken, bakanlığa yapılan bir başvuru ve verilmiş izin olmadığı, davalı Bursa Valiliği'nin yetki gaspı içinde olduğu ifade edilir. İdarenin kararı öncelikle yetki yönünden iptal edilmelidir.

İptali istenen karar, dayanılan yasa hükmüne de uygun değildir. Tarımsal bütünlüğü bozduğu başından beri bilinen, hatta bu yargı kararıyla saptandığı halde hukuka aykırı eylemini sürdüren kişi ya da firmaların salt yasadan yararlanmak için başvurdu diye 3 yıl gibi uzun bir süre yasadışı faaliyetine göz yummak anlamına gelir. Bu ise hukuk devleti ilkesinin açık ihlalidir.

Davacılar, somut olayı dilekçeye şöyle yansıtırlar:

"Cargill AŞ tarafından tarımsal niteliği korunacak alana yapılan nişasta fabrikasının tarımsal bütünlüğü bozduğu, kesinleşmiş yargı kararları ile sabittir. Mahkeme kararlarını idare de, yasama da değiştiremeyeceğine göre başvuru sahibi Cargill AŞ'nin yasadan yararlanamayacağı açıktır.

Mahkeme kararlarının varlığı idarece bilinmesine ve tarımsal bütünlüğün bozulacağı sabit olmasına karşın yatırımcı firma başvurusunun kabulü açıkça yasaya aykırıdır ve bu şirkete en az üç yıl süre ile imtiyaz sağlamaktadır."

Ankara'dan müdahale talebi!

Dava Bursa 3. İdare Mahkemesi'ne düşer. Mahkeme ilk celsede, yürütmenin durdurulması isteminin incelenmesi için davalı idareden ilgili belgelerin tamamının okunaklı ve onaylı belgelerini ister. Bunun için de 30 gün süre tanır. ⁽²⁶⁵⁾

Bu arada Danıştay 6. Daireiki farklı dosyayı 19 Ocak 2009'da ele alır ve ikisinde de idare aleyhine hüküm verir. Birinde, düzeltme talebini reddeder, diğerinde yerel mahkemece idare lehine verilen kararı bozar.

Bozulan Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin kararıdır. Davacılar arasında yer alan Levent Gencelli, Lütfü Kırayoğlu ve Gürhan Akdoğan'ın dava ehliyeti yönünden reddine, diğer davacılar yönünden de Cargill'in faaliyetine olanak sağlayan işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Oysa Danıştay 6. Daire, "*Olayda, Bursa Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde oturan davacılar Levent Gencelli, Lütfü Kırayoğlu ve Gürhan Akdoğan'ın, anılan taşınmaza yönelik dava konusu imar planı ve yapı ruhsatı ile çevrenin olumsuz etkileneceği iddiasıyla açtığı davada, dava açmaya yeterli menfaat ilgilerinin olduğu sonucuna varılmaktadır*" diyerek, Bursa 3. İdare Mahkemesi kararının bozulmasına hükmeder.⁽²⁶⁶⁾

Bu arada TMMOB Peyzaj Mimarları Odası ile Çevre Mühendisleri Odası genel merkezleri, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nde son açılan davaya müdahil olmak için başvurur. Dava konusu, Bursa Valiliği'nin Cargill'e verdiği faaliyet izninin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemidir. İki akademik meslek odasının müdahil dilekçesi oldukça uzundur. Cargill ile ilgili süreç ve itiraz gerekçeleri sıralanır.

Aynı şekilde Ankara Barosu Başkanlığı da söz konusu son davaya müdahil olma talebinde bulunur. Zaman geçirmeden yürütmenin durdurulmasına ve sonrasında iptaline karar verilmesi istenir.

Davacıların, 28 Aralık 1999 tarihinde Bursa İl İdare Kurulu tarafından onaylanan mevzi imar planına dayanılarak verilen 25 Şubat 2000 tarihli yapı ruhsatının iptalini istedikleri davada da karar çıkar. 2. İdare Mahkemesi Heyeti, hem daha önce bakıp hüküm verdikleri, hem Danıştay'ca verilen iptal kararlarını da

---

²⁶⁵ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/44 sayılı dosyada 14.01.2009 tarihli kararı

²⁶⁶ Danıştay 6. Daire'nin E: 2007/1026 K: 2009/415 sayılı dosyada 19.01.2009 tarihli kararı

hatırlatarak, dava konusu işlemlerde hukuka uygunluk bulunmadığına kanaat getirerek işlemlerin iptaline karar verir. ⁽²⁶⁷⁾

İptal kararları peş peşe!

Aynı mahkeme, aynı tarih ve bu kez dosya farklı... Bu davada da yine, Cargill'e faaliyet olanağı sağlayan her türlü işlemin iptali istenmiştir.

Mahkeme, Danıştay'ın iptal kararı gereği, Yüksek Planlama Kurulu kararının, mevzi imar planının ve inşaat ruhsatının dayanağının kalmadığını ifade ederek, dava konusu işlemin iptaline hükmeder. ⁽²⁶⁸⁾

Peş peşe gelir iptal kararları... Cargill'in talan ettiği her metrekaare tarım toprağı için 5 YTL ödeyerek aklanmak için yaptığı başvurunun Valilik tarafından kabulünün iptali de istenmişti. 3. İdare Mahkemesi'nde görülen davaya Valilik avukatı Zeki Şengür savunma gönderir. Şengür, idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlem olmadığını savunur. Yürütmeyi durdurma talebinin ve sonuç olarak hukuksal dayanaktan yoksun davanın reddini ister.

Ehliyet ve süre yönünden itirazlarını yapar ve esasa ilişkin de "...iptali istenen işlem, davacıların iddia ettiği gibi Cargill'in faaliyetine devamı sağlayan bir işlem değil, sadece ve sadece müracaatin alındığını firmaya bildiren bir işlemdir" der.

İdareye göre; bu işlemde otürü bir zarar doğması söz konusu değildir. Aksine yasal, kazanılmış bir hakkın kaale alınmaması fiili gerçeğini doğuracak, faaliyetin durdurulması işlemi, bu kere firma tarafından TC Devletine yönelik tazminat taleplerine yol açacak ve devletimiz açısından telafisi mümkün olmayacak zararlara neden olabilecektir.

Cargill de davaya katılma talebini 2 Mart 2009 tarihinde iletir. Avukat İbrahim Yaşar yazar dilekçeyi... Hukuki dayanaktan yoksun olduğunu iddia ettiği davanın reddini ister. Mahkeme ertesi gün talebi görüşür ve davacıların itirazı olup olmadığını bildirmeleri için 7 gün süre verir.

Davalar artık rutine bağlanmıştı. İddialar aynı, savunmalar aynıdır. İdari işlemler de hemen hemen aynıdır, fakat tarihleri değişiktir.

---

²⁶⁷ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/93 K: 2009/166 sayılı dosyada 20.02.2009 tarihli kararı

²⁶⁸ Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/48 K: 2009/165 sayılı dosyada 20.02.2009 tarihli kararı

Fakat Bursa 3. İdare Mahkemesi'nde açılan son davayı diğerlerinden farklı kılan bir yanı vardır. Cargill çalışanları *Ahucanan Gülle, Didem Acar, Faik Erdil Taşan, Yöntem Beyazkoç, Serhat Çolak, Mustafa Cem Bilge, Yahya Çelikhmüdahl* olmak için Bursa 3. İdare Mahkemesi'ne başvurur.

Avukatları, Cargill çalışanlarının uzun yıllardır çalışmakta oldukları işletmedeki tüm işlemlerin, prosedür ve standartlara uygun olarak, sosyal sorumluluk, özellikle çevre ve toplum sağlığı bilinci ile yerine getirildiğine tanık olduklarını bildirir. Ardından, Cargill'in ekonomiye, çevreye ne kadar faydalı bir tesis olduğu anlatılır. Dilekçenin 3.6. maddesi şöyledir ki, Cargill Orhangazi fabrikasının hukuksuz inşası ve faaliyete başlamasının üzerinden kaç yıl geçtiğini ortaya koyar.

"Cargill çalışanları, iş bu davanın yarattığı, işletmenin faaliyetlerine devam edememe ihtimali ve güncel ekonomik sorunların artırdığı baskı ile çalıştıkları fabrikanın yasal ve fiili tüm koşullarının mevzuata uygun olduğu halde kapanma ve işsiz kalma korkusu içindedirler."

Başbakanlık Hukuk Müşavirliği, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 20 Şubat 2009 tarihinde verdiği iptal kararının bozulması istemiyle Danıştay'a başvurur.

Temyiz dilekçesinin can alıcısı noktası nedir diye baktığımızda görünen şudur:

"Amerikan firması "Cargill Yasası" olarak değerlendirilen yasa değişikliğinin sağladığı af olanağından yararlanmak için Bursa Valiliği'ne başvurmuştur. Bu yasal düzenlemeye göre Cargill'in 12 Haziran 2010 tarihine kadar faaliyetinin durdurulmayacağı bir yasa gerçeğidir. (O tarihte) Halen yürürlükte olan bu yasa doğrultusunda açılan davanın konusu da kalmamıştır."

Günah keçisi Mehmet Turgut!

Yeniden geliyoruz tazminat davasına... Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık Bakanı Zeki Ergezen, Bursa Valisi Oğuz Kağan Köksal, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin ve Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut hakkındaki tazminat davasını, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nden gelen bozma kararı doğrultusunda yeniden ele alır.

Mahkeme, Yargıtay ilamı doğrultusunda *"davacıların davasının kısmen kabulü ile her bir davacı için 3.000 TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı Mehmet Turgut'dantahsil edilerek davacılar Ali*

Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özcen ve Şenay Özeray'a ödenmesine..." karar verir.⁽²⁶⁹⁾

Hukuk dışı yollarla Cargill'e her türlü olanağı sağlayan merkezi siyasi iradeyken, tek cezalandırılan Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut olmuştur. Günah keçisi bulunmuştur. Üstelik, Orhangazi sınırlarındaki Cargill'i kurtarmak için sınır değişikliği yapıp, Gemlik'e dahil eden de yine merkezi siyasi iradedir.

Bursa Valiliği Avukatı Zeki Şengür, Danıştay'a bir temyiz dilekçesi daha gönderir, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 20 Şubat 2009 tarihli iptal kararının bozulmasını ister.

Bursa 3. İdare Mahkemesi, Cargill çalışanlarının da müdahil olduğu davada yürütmenin durdurulması istemini reddeder. Mahkemenin ret gerekçesi, İYUY'nın 27/2. maddesinde belirtilen koşulların birlikte gerçekleşmediğidir. ⁽²⁷⁰⁾

Bursa Barosu'ndan plana itiraz

Önceki ret kararları davacıları nasıl yıldırmadıysa, bu ret kararı da yıldırılmaz elbette. Bursa Barosu Başkanı Zeki Kahraman, Bursa İl Özel İdaresi İmar ve İskan Dairesi Başkanlığı'na yazı gönderir.

Yazıya göre, Bursa İl Genel Meclisi'nce onaylanıp 13 Mart 2009 tarihinde askıya çıkarılan İznik Gölü 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Revizyonu'nu inceleyen Bursa Barosu'nun bazı tespitleri vardır.

Mahkemelerin çeşitli kereler verdiği iptal kararlarına karşın faaliyetine devam eden Cargill AŞ'nin önünün, onaylanan planın 4.19 maddesiyle bir kez daha açıldığı ifade edilir. Oysa Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre yasama ve yürütme organları mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organlar mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve gereklerinin yerine getirilmesini geciktiremez.

Bursa Barosu bu gerekçelerle, İznik Gölü Çevre Düzeni Planı Revizyonu'na itiraz eder.

---

²⁶⁹ Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E: 2009/12 K: 2009/98 sayı, 02.04.2009 tarihli kararı

²⁷⁰ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/44 sayılı dosyada 08.04.2009 tarihli kararı

Başbakanlık'tan da, Bursa 2. İdare Mahkemesi'nin 20 Şubat 2009 tarihli kararına temyiz başvurusu gelir. Başbakanlığın bozulmasını istediği karar, Bursa Valiliği'nin son işlemlerinin iptaline ilişkindir. Başbakanlığın iddiası, kararın usul ve hukuka aykırı olduğu yönündedir.

Temyiz başvurusunun ayrıntılarına girmeye gerek yoktur zira önceki savunmalarla hemen hemen aynı doğrultudadır.

Beri yandan Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin, 8 Nisan 2009 tarihinde davacıların yürütmeyi durdurma istemini reddettiği kararına Bölge İdare Mahkemesi'nde itiraz edilir. Davacılar, işlemin hukuka aykırılık nedenlerini tek tek saydıkları halde mahkemenin, yürütmenin durdurulması istemine ret kararında somut bir gerekçe olmadığına dikkat çekerler.

Bursa Bölge İdare Mahkemesi, itiraz edilen 3. İdare Mahkemesi kararında yasaya aykırılık bulunmadığına ve bu nedenle itirazın reddine karar verir. ⁽²⁷¹⁾

O sıralar, davacılar aleyhine peşpeşe verilen ret kararları, Cargill ile ilgili sürecin nereye gittiğini netleştirmeye başlar. Nitekim 7 Mayıs 2009'da yine Bölge İdare Mahkemesi, önceki ret kararını bu kez başka iki davacının talebi üzerine de verir. "Yürütmeyi durdurma isteminin reddi" kararına yapılan itiraz çifte ret görmüştür böylece... ⁽²⁷²⁾

AİHM, eksik evrak istedi

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)raportörü, "Bursa Barosu Başkanlığı ve Diğerleri" başlığı verilen dava kapsamında, Avukat Cumhur Özcan'a bir mektup göndererek, davanın görülebilmesi için gereken eksik evrakları ister ve süre verir.

Aksi takdirde, davanın takip edilmediğine kanaat getirilerek başvurunun işlem den kaldırılması gündeme gelecektir. ⁽²⁷³⁾

Cumhur Özcan elini çabuk tutar ve istenen belgeleri de ekleyerek AİHM'ne 18 Haziran 2009 tarihinde yanıt verir. Özcan, istenen dava evraklarını sıralayıp "*Bu davaların hepsi de kesinleşmiştir. Ne var ki, davalı idare, mahkeme kararlarını*

---

²⁷¹Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin YD İtiraz: 2009/393 nolu dosyada 30.04.2009 tarihli kararı

²⁷²Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nin YD İtiraz: 2009/406 sayılı dosyada 07.05.2009 tarihli kararı

²⁷³AİHM'nin 25680/05 başvuru numarası üzerinden 02.06.2009 tarih ve ECHR-L3.1R.Tur sayılı yazısı

uygulamamak, bertaraf etmek için yeni yeni kararlar almış, af nitelikli yasalar çıkartılmasını sağlamış, bu kararlara karşı da yeni davalar açılmasına yol açmıştır. Davalar açılmasına neden olan Cargill Tarım ve Gıda San. ve Tic. AŞ'ne ait çevreye zarar veren nişasta fabrikası ise faaliyetini sürdürmektedir" der.

Tazminat davasında direnme kararına itiraz

Davacılar, hiçbir aşamada işin peşini bırakmaz. Mahkeme kararlarını uygulamayanlar hakkında açılan tazminat davasında sadece Gemlik Belediye Başkanı'nın tazminata mahkum edildiği kararla ilgili Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na itirazda bulunulur. Talep, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2 Nisan 2009 tarihli kararının bozulmasıdır.

Süreç, kafaları karıştırmayacak şekilde şöyle özetlenebilir:

Yerel mahkeme ilk aşamada tazminat istemini tümünden reddetmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararı bozmuş ve yeniden yargılama yapılmıştır. İkinci yargılamada mahkeme, bozma kararına kısmen uyarken, davalılar Recep Tayip Erdoğan ve Zeki Ergezen bakımından "direnme" kararı vermiştir.

Mahkemenin önceki kararı, Recep Tayip Erdoğan, Mehmet Turgut ve Zeki Ergezen dışındaki diğer davalılar ile Ali Arabacı, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan, Şenay Özeray ve Cevdet Altun dışındaki davacılar bakımından kesinleşmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin Recep Tayip Erdoğan, Zeki Ergezen ve Mehmet Turgut ile ilgili bozma gerekçesindeki şu cümleler çarpıcıdır:

"...İdare hukukunun genel kuralları içerisinde asıl olan, bir idari kararın iptali halinde, iptal edilen karardan önceki durumun sağlanmasıdır. Ancak ne var ki, dava konusu olayda davalılar bu konuda üzerlerine düşen görevleri yerine getirmemişlerdir. İptal edilen idari kararlar nedeniyle fabrika tamamen izinsiz ve ruhsatsız hale gelmiş olduğundan faaliyetlerine son verilmesi gerekir. Yapılmış olan son düzenlemeye göre bu yetki Gemlik Belediye Başkanlığı'na ait olduğu halde bu yönde bir işlem yapılmadan sadece fabrikaya iptal kararlarına uyması yönünde şekli bir uyarı yapılmakla yetinilmiştir. Bu ise iptal kararlarının uygulandığı anlamına gelmez. Fabrikanın kurulup faaliyete geçmesi için gerekli izinleri vermiş olan Bayındırlık Bakanlığı iptal kararlarından sonra bu izinleri geri alması gerektiği halde bu yönde işlem yapıldığı konusunda hiçbir delil yoktur. Söz konusu fabrika Başbakanlık Yüksek Planlama Kurulu kararı üzerine kurulmaya başlanmış, bu karara karşı ve bundan sonraki diğer idari kararlara karşı açılmış olan iptal davaları nedeniyle verilen yürütmeyi durdurma kararları üzerine bizzat

davalı Başbakan tarafından imzalanmış olan 06.06.2003 tarihli yazı ile fabrikanın işletilmesine devam edilmesi bildirilmiştir. İptal kararlarının kesinleşmesinden sonraki aşamada ise yapılan yazılı bildirimde rağmen iptal kararlarının uygulanması yönünde bir işlem yapılmadığı gibi 06.06.2003 günlü yazıdaki görüş doğrultusunda fabrikanın faaliyetine imkan verecek yeni idari ve yasal düzenleme arayışları içerisine girdiği anlaşılmaktadır. Böylece adı geçen üç davalı yetki ve görev itibari ile idare mahkemesi kararlarını uygulama imkanına sahip iken bunun gereğini yerine getirmemişlerdir. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanmamasından doğan zararlardan İYUY'nın 28. maddesi uyarınca şahsen sorumludurlar.” (274)

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na yapılan itirazda, yerel mahkemenin Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen hakkındaki direnme kararı gerekçesine atıf yapılır. Direnme kararının "hukuksal kabul edilebilir bir karşı görüş niteliğinde olmadığı" ifade edilerek şöyle devam edilir:

"Seçilmiş siyaset adamı kimliği ile hükümetin başında Başbakan olarak görev yapan davalı... gibi, yargısal teamüle aykırı şekilde ve mahkemenin tarafsızlığına kuşku düşürecek tanımlamalar, kısmi direnmenin nedenini gösterir gibidir. Seçilmiş olmak, başbakan olmak, bakan olmak bir hukuk devletinde, o kişiye keyfi davranma, yasalara ve Anayasaya aykırı işlem yapma hakkını vermez.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bozma kararında yer alan gerekçeler doğrudur ve hiçbir hukukilik taşımayan yerel mahkeme kararı bozulmalıdır.”

Gene iptal, genel iptal!

Gürhan Akdoğan, Lütfi Kırayoğlu, Levent Gencelli, TMMOB Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi, Ziraat Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Mimarlar Odası Bursa Şubesi, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Bursa Barosu Başkanlığı'nın davacı olduğu Bursa 3. İdare Mahkemesi'ndeki davada karar açıklanır. Davacılar, Cargill'in faaliyetinin devamına olanak sağlayan imar planı, ruhsat ve diğer idari kararların iptalini istediği davada talep ve gerekçeleri öncekilerle aynıdır. İşlemler hukuksuzdur. Önceki mahkeme kararları bunun kanıtıdır. Tesisin tarım alanlarına ve yeraltı su kaynaklarına vereceği zarar da ayrı bir sorundur.

---

²⁷⁴Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin E: 2007/6404 K: 2008/7002 sayılı dosyada 26.05.2008 tarihli kararı kararı

Davalı idare, her zamanki gibi kendine göre haklı gerekçeler öner sürerek davanın reddini istemiştir ama mahkeme hükmünü açıklar:

"İstikrar kazanmış yargısal içtihatlarla göre iptal ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin idari yargı kararları, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihe kadar geriye yürür şekilde ortadan kaldırarak söz konusu işlemin tesisinden önceki hukuki durumun geri gelmesini sağlayan nitelikte kararlardır. Dolayısıyla iptal edilen veya yürütmesi durdurulan karara dayanan veya onunla doğrudan doğruya ilişkisi bulunan idari tasarrufların da iptal kararından etkilenmesi kaçınılmazdır.

Bu durumda;

Cargill Tarım Sanayi ve Ticaret AŞ'ye daha önce alınan izinlerin dayanağını oluşturan 1/25.000 ölçekli İznik Gölü Çevre Düzeni Planı'nın hukuka aykırılığı yargı kararı ile saptanarak iptal edildiğine;

Dava konusu parseli de kapsayan alanın "Özel Endüstri Bölgesi" olarak ilan edilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı'nın da Danıştay Onuncu Dairesi'nce iptaline karar verildiğine göre;

Taşınmazı, Özel Endüstri Bölgesi olarak belirleyen 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın da hukuka aykırı olduğu açık olduğundan;

Sözü edilen Bakanlar Kurulu Kararı ve 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'na dayalı uyumsuzluğa konu parselle ilişkin 1/1000 ölçekli mevzi imar planında ve buna dayalı olarak düzenlenen yenileme ruhsatında da hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle; dava konusu işlemlerin İPTALİNE..." (275)

Mehmet Turgut da temyize gidiyor

Yargı kararlarını uygulamadıkları için hakkında dava açılıp da mahkum edilen tek kişi olan Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut, "icranın geri bırakılması" talebiyle Yargıtay'a temyiz başvurusu yapar.

Önceki savunmalara ek olarak şöyle der Mehmet Turgut:

---

²⁷⁵ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/445 K:2009/520 sayılı dosyada 25.06.2009 tarihli kararı

"Davacıların, manevi tazminat taleplerinin temelini oluşturan ve uygulanmadığını belirttikleri idare mahkemesi kararlarının hiçbirinde taraf ne Gemlik Belediyesi ne de davalı Mehmet Turgut'tur.

Sözü edilen idare mahkemesi kararları imar planlarının iptal kararlarıdır.Bu nedenle belediyece yapılacak uygulama, iptal edilen imar planlarına göre yeni ruhsat vermemesidir.Böyle bir ruhsat verilmediği gibi, iptal edilen imar planlarına dayandırılarak, eski ruhsatlarla ilgili davalı Mehmet Turgut'un görevde olduğu süre boyunca hiçbir yapı yapılmamış ve hiçbir işleme belediyece izin verilmemiştir.

Gemlik Belediye Başkanlığı, mahkeme kararlarının tebliğiyle birlikte ivedilikle infazını gerçekleştirmiştir. Verilen ruhsatlar iptal edilmiştir.Bu nedenle bu kararların infazında ruhsat iptali tebliğ edilmiştir.Fabrikanın ortadan kaldırılmasına diye bir karar verilmediğinden dolayı, yıkım gibi bir yaptırım uygulanamaz."

Turgut itiraz dilekçesinde, Cargill yetkililerinin infaz tutanağına düştükleri notu hatırlatır. Üretimin Bakanlar Kurulu kararıyla sürdürüldüğünü yazmıştır Cargill yetkilileri... Mehmet Turgut da buna dayanarak, "Geçerliliğini koruyan bir Bakanlar Kurulu kararını görmezden gelmek mahalli idarelerinin yetkisi dışındadır" der.

Turgut'un avukatı, Cargill fabrikasının çalışabilmesi için verilen izinlerin hiçbirinin altında müvekkilinin imzasının olmadığını savunur ve dilekçeyi şöyle bağlar:

"Hatta buna izin vermeye yetkisi bile yoktur. Gemlik Belediye Başkanlığı ne imar planlarının değiştirilmesi, ne de emisyonizni verilmesinde yetkili kurumdur. Davalı Mehmet Turgut'un manevi tazminat sorumluluğunun doğması için şahsen kusurunun bulunması zorunludur.Ancak açıkça görüldüğü üzere davalı kendisine tebliğ olunan kararları hiçbir zaman sümenaltı etmemiştir.Aksine ivedilikle kendisine tebliğ olduğu anda, başkanlıkta hiçbir şekilde tutmadan, kararı ilgili birimlere tevdi etmiştir.Uygulamanın ne şekilde yapılacağı ilgili birimin görevi olup, bunların uygulanmasında hiçbir şekilde geciktirme yoluna gitmemiştir."

Yeni bir dava daha!

Takvim 27 Temmuz 2009'u gösterirken, Bursa Barosu, Şehir Plancıları Odası Bursa Şubesi ile Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği tarafından yeni bir dava daha açılır. Davalı Bursa İl Özel İdaresi'dir. Davacı vekili avukatlar ise Cankat Taşkın, Cumhur Özcan, Eralp Atabek, Nezih Sütçü ve Ali Arabacı'dır.

Dava dilekçesinde,davacı kurumlarca Bursa İl Özel İdaresi'ne ayrı ayrı yapılan itirazların reddedilmesine ilişkin işlemlerin iptalleri istenir.

Ayrıca İznik Gölü Çevre Düzeni Plan revizyonu işleminin tümünün yürütmesinin durdurulması ve iptali talep edilir.

Dava dilekçesine, süreçteki hiçbir ayrıntı atlanmadan yazılır. Konu uzun süredir çok nettir. Ama yargının her aşamasında her ayrıntıyı yinelemek, her belgeyi, kanıtı yeniden sunmak gerekmektedir. Bu nedenle 16 sayfa olur son açılan davanın dilekçesi...

Hikmet Şahin'e silahlı saldırı

Cargill davası ile ilgisi olmasa da, Cargill kararlarının uygulanmaması nedeniyle hakkında tazminat davası açılanlardan Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin'in başına gelenleri özet olarak sunmakta yarar vardır.

Partisi AKP tarafından ikinci kez belediye başkanlığına aday gösterilmeyen Şahin, 2009 yılı Mart ayında yapılan yerel seçimlerde Demokrat Parti'nin adayı olmuş, ancak seçilememiştir. Şahin aynı yılın 4 Kasım'ında Bursa Yalova Yolu, Küçükbalıklı Mahallesi'ndeki işyerinde silahlı saldırıya uğrar. Bacağından vurulan ancak hastaneye kaldırılincaya kadar çok kan kaybeden Şahin, 11 Kasım 2009'da hayatını kaybeder.

Yargıtay HGK'da tarihi duruşma

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen hakkındaki tazminat davasında verdiği bozma kararınabalakım şimdi de... ⁽²⁷⁶⁾ Öncelikle, Yargıtay'daki bu tarihi duruşmada davacılarından Ali Arabacı'nın yaptığı konuşmanın satırbaşlarına göz atalım...

10 yıldır süren "Cargill Davası"nın, bir çevre ve hukuk mücadelesi olduğunu anlatır eski milletvekili, Avukat Ali Arabacı... Mücadelenin, idareyi hukuk içine çekme amacı taşıdığını ifade eder. Tazminat davasının ise 4 mahkeme kararını uygulamayan kamu görevlileri hakkında açıldığını, yerel mahkemenin tazminat istemini reddetmesinin hukuki dayanağı olmadığını savunur.

Şöyle konuşur Arabacı:

"Reddederken, mahkeme kararlarının uygulanmadığını, tesisin tam kapasiteyle çalıştığını kabul ediyor ama davacıların bundan zarar görmedikleri için manevi

---

²⁷⁶Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E: 2009/12 K: 2009/98 sayılı dosyada 25.11.2009 tarihli kararı

tazminat isteyemeyeceklerini ifade ediyor. Bir de diyor ki 'yürütmenin başı başbakandan ve bakandan tazminat istenemez, ancak alt kademe kamu görevlilerinden istenebilir' diyor. Alt kademede yer alan kamu görevlilerini de sorumlu tutmazken nedenini de açıklayamıyor.

Değerli Yargıçlar;

İdare, bu davaya özgü yargı kararlarını bertaraf etmek için yönetmelik değiştirdi. Alan değişikliklerine gitti. Bakanlar Kurulu Prensip Kararı adı altında Anayasa'da yeri olmayan Bakanlar Kurulu kararı çıkarttı. Tam 4 defa adı geçen firmaya 'af' getiren yasa çıkartılmasını sağladı.

Bu süreçlerde yatırımcı firma ile işbirliği yapmaktan çekinmedi. Firmanın bağlı olduğu devletin siyasi baskısı, TC Devleti'ni yönetenlerin Anayasa'yı ihlale varan tutumlarına yol açtı. Bu davaya konu edilen 4 adet iptal kararından sonra 4 idari karar daha mahkemelerce iptal edildi.

Bu arada Toprak Koruma Yasası'nı değiştiren 5578 sayılı yasa ile ilgili Anayasa Mahkemesi de yürürlüğün durdurulmasına karar verdi.

Bu karar ve Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin iptal kararı üzerine, yargıyı ve kararlarını yok saymaya kararlı yürütme, Mart/2008'de bir yasa ile tekrar Cargill Nişasta Fabrikası'nın faaliyetine olanak sağladı.

Görüldüğü gibi idare mahkeme kararlarını uygulamamakta kesin karardır. Mahkemeden alınan kararlar ne işe yarar? Bu kararları elde edenler, bilenler, yaşayanlar, TC Devleti'nin hukuk devleti olduğuna, hukukun üstünlüğüne inançlarını yitirmezler mi? Derin bir üzüntüye, umutsuzluğa, çaresizliğe kapılmazlar mı?

Hukuk devleti olmanın gereklerini yerine getirmeyen kamu görevlilerinin, ne cezai ne hukuki yaptırımla karşılaşmaması, onları daha da cesaretlendirmez mi? Hukuk dışılığa, keyfiliğe itmez mi?

Değerli Yargıçlar;

Bu davanın davacılarının hiçbiri, kişisel yarar peşinde değildir. Amaçları ülke yönetiminde hukuku egemen kılmaktır. Geleceğe sağlıklı, dengeli bir çevre bırakabilmektir. Hukuka aykırı eylemde bulunanların yaptıklarının yanlarına kar kalmadığını göstermektir. Bir anlamda toplumsal dayanışma ve adalet arayışıdır."

Ve işte bozma kararı

Ali Arabacı konuşmasının sonunda, Yargıtay'ın daha önce eski başbakanlardan Mesut Yılmaz hakkında Bergama konusunda verdiği, ayrıca İnsan Hakları Mahkemesi'nin iki emsal kararının da dosyada olduğunu hatırlatır ve kararın bozulmasını ister.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bozma kararına karşın, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin, Erdoğan ve Ergezen hakkındaki tazminat istemine ret kararında direnme eylemi, Hukuk Genel Kurulu'nda da bölünmeye yol açar. Karar oyçokluğuyla çıkar.

Genel Kurul'un kararı şöyledir:

"1- Davacılar Ali Arabacı, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özman, Şenay Özeray ve Cevdet Altun vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile davalı Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen yönünden direnme kararının Özel Dairenin bozma kararında açıklanan nedenlerden dolayı HUMK.'nun 429. maddesi gereğince oyçokluğu ile BOZULMASINA,

2- Davalı Mehmet Turgut yönünden kurulan yeni hükme yönelik taraf vekillerinin temyiz itirazlarının değerlendirilmesi için oybirliği ile dosyanın Yargıtay 4. Hukuk Dairesine gönderilmesine oyçokluğu ile karar verildi."

Bozma kararınadayanak olan en sağlam delil ise Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın imzasını taşıyan ve "Söz konusu Bakanlar Kurulu Prensipten Kararı halen yürürlükte olduğundan, uygulamanın prensip kararına göre yapılması hususunda gereğini rica ederim..." dendiği 6 Haziran 2003 tarihli yazıdır. Ayrıca mahkeme kararlarının uygulanmadığına ilişkin onlarca belge de vardır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararına"*Başbakanlık veya Bayındırlık Bakanlığı'nın fabrika binasının inşaatının durdurulması veya yıktırılması ile ilgili idari yargı kararını uygulama görevleri yoktur. Bu nedenlerle Başbakan veya Bayındırlık Bakanının idari yargı kararını yerine getirmeme gibi bir eylemleri olmayacağından ve olmadığında haklarında açılan tazminat davasından dolayı tazminatla sorumlu tutulamazlar. Haklarındaki davanın pasif husumet yokluğu*

nedeniyle reddi gerekir” görüşüyle karşı çıkanlar Yargıtay 6. Hukuk Dairesi Başkanı A. Nazım Kaynak ile 4. Hukuk Dairesi Üyesi Kamil Kancabaş'tır. (277)

Her şey bu kadar net iken!

Yargı kararları bu kadar net olduğu halde hukukun göz göre katlediliyor olmasına isyan edilmemesi gerekir! Hukuka inanan insanların hukuktan başka tutunacağı dal yoktur, olmamalıdır da... Ama fıkra ya da tekerleme her neyse, onda olduğu gibi *"suçu işleyen kadı ise kadı kime şikayet edilir"* sorunsalı yoktur artık ortada... Çünkü medeni dünyanın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi bir şikayet mercii vardır...

Neyse, oraya tekrar gideceğiz...

Artık 2010 yılındayız... Ele aldığımız yargı kararı Danıştay 6. Daire'den çıkmıştır. Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin idare ve dolayısıyla Cargill aleyhine verdiği 14 Haziran 2007 tarihli karar onanmıştır. Davacılar, Cargill'e 20 Şubat 2006 tarihinde verilen B Grubu emisyon izin belgesinin iptali istemiyle Bursa Valiliği'ne başvurmuş, Valilik yanıt bile vermeyerek talebi reddetmiştir. Bunun üzerine açılan davada işlemin iptali kararı çıkmıştır. Valilik de yerel mahkeme kararının bozulmasını istemiştir. Danıştay 6. Daire özetle şöyle der:

"...İdare Mahkemesince, şirketin faaliyet gösterdiği alanı Özel Endüstri Bölgesi ilan eden Bakanlar Kurulu kararı ile bu alanla ilgili olarak yapılan İznik Gölü Çevre Düzeni Plan değişikliği, uygulama imar planı ile yapı ruhsatları yargı yerlerinde iptal edildiğinden, dava konusu B grubu emisyon izin belgesi ile deşarj izin belgesi ile gayrisihhi müessese açılma ruhsatının da dayanağının kalmadığı...

Her ne kadar davalı idarece değiştirilen Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu uyarınca müdahil şirketin başvuruda bulunduğu ileri sürülmüş ise de Anayasa Mahkemesi'nce söz konusu kanunun yürürlüğü durdurulduğundan bu durumun varılan sonucu değiştirmeyeceği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiş, bu karar davalı idare ve davalı idare yanında davaya katılan vekilleri tarafından temyiz edilmiştir.

Dava konusu işlemlerin yukarıda özetlenen gerekçeyle iptali yolundaki temyize konu Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin kararında, bozma nedenlerinden hiçbirisi

---

²⁷⁷Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E: 2009/12 K: 2009/98 sayılı dosyada 25.11.2009 tarihli kararı

bulunmadığından, bozma istemi yerinde görülmeyerek anılan mahkeme kararının ONANMASINA...”(278)

"Ey İdare, ey Cargill! Tutunacağınız tek bir dal yok!"demektir bu kararın özeti...

AİHM, davayihenüz kabul etmedi!

Yerel mahkemelerden alınan iptal kararları her ne kadar hukuka olan inancı tazelese de, şimdye kadarki gelişmeler doğrultusunda kazanan hukukun üstünlüğü değil güçlülerin hukuku galip olacaktır.

AİHM'e yapılan başvuruyla ilgili bir yazı gelir. AİHM'de dosya açılmış, adı da "Bursa Barosu Başkanlığı ve diğerleri"olmuştur ama AİHM henüz davayı kabul etmemiştir.

"...davanın verildiği daire başkanının mahkeme içtüzüğü'nün 54/2 b. uyarınca dilekçeden Türk Hükümeti'nin bilgilendirilmesine ve hükümetin talebin kabul edilebilirliğine ve esasına ilişkin görüşlerini yazılı olarak sunmasına karar verdiğini tarafınıza bildiririm.

...eğer mahkeme dilekçenin kabul edilebilir olduğunu ve esas hakkında karar verilecek durumda bulunduğunu değerlendirirse vakit geçirmeden içtüzüğü'nün 54/A 2. maddesi uyarınca bir yürütmenin durdurulması kararı verebilecektir."

Neyse, yazan biri çıktı!

Bunca dava, bunca iptal, bunca hukuksuzluk! Peki, kim dile getirecek bunları? Kanlı cinayet haberlerini pür dikkat izleyen bu toplum, hukuk katliamına neden gözünü kulağını kapatmaktadır?

Bursa yerel basını, Cargill konusunda susmaya başlayalı yıllar oldu. Dünyaya örnek olacak hukuk katliamı burunlarının dibinde yaşanırken zerre kadar görmüyor olmaları ne acı!

Yaygın basında Cargill konusunu gören ve fakat etki alanı oldukça dar olan yazarların yazdıkları var elbette... Örneğin Mehmet Yavuzkan'ın www.haber.sol.org.tr adlı internet sitesinde yer alan yazısının tamamı Bursa'ya

---

²⁷⁸ Danıştay 10. Daire'nin E: 2007/9597 K: 2010/78 sayılı dosyada 13.01.2010 tarihli kararı

ilişkin. Sümerbank Merinos ve Cargill'i aynı potada değerlendirmiş. İşte o yazıdan bir bölüm:

"Cargill, ülkemizdeki şeker fabrikalarının tasfiyesini hedefleyen uluslararası bir tekel. 2008 yılında, Bursa Bölge İdare Mahkemesi Cargill fabrikasının yasa dışı faaliyet yürütüyor olduğuna karar verdiği halde kapatılmamış, Tayyip Erdoğan Cargill hakkındaki yargı kararlarını 'kabullenemediğini' ve 'greyder gibi yol açacağını' beyan etmişti. Yaptı da...

Bunun yanısıra, dönemin ABD Büyükelçisi Ross Wilson ve ABD İstanbul Başkonsolosu Sharon Wiener, Bursa'ya yaptıkları gezilerde Cargill konusunda desteklerini(!) eksik etmemiş Wilson'un Bursa'da yaptığı tüm temaslar kapalı kapılar arkasında, halktan gizli yapılmıştı.

Cargill'in çıkarları, Türkiye'nin pancar şekeri üretimini daraltıp, yerine nişasta bazlışeker üretimine alan açması yönündedir. Bunun en kolay yolu, bir yandan yasal mevzuatın ve kotaların bu biçimde düzenlenmesi, diğer yandan özelleştirme kapsamında olan Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (TŞFAŞ)'nin tasfiye amacıyla özelleştirilmesinden geçmektedir. Bu özelleştirme, pancar tarlalarında çalışan yaklaşık 250 bin tarım işçisini ve TŞFAŞ'de istihdam edilen 12 bin 500 işçiyi ilgilendirmektedir.

Bir yanda antiemperyalist meydan okumanın örneği Merinos, diğer yanda emperyalist bir yağma örneği Cargill... Bir yanda Merinos emekçileri ve Merinos'tan giyinen emekçiler... Diğer yanda Cargill işbirlikçileri ve Cargill'den geçinenler... Şimdi Bursa'da hangisi faaliyette?

Merinos'u yakanlar ve Cargill için 'greyder' olanlar kimler?

Merinos yakılarak yıkılırken ses çıkarmayıp da, Cargill'in var olması için ses çıkaranlar(!) kimler?

Merinos'un makinelerini yok pahasına alanlar kimler?

Cargill'in Orhangazi ve Gemlik'teki okullarda öğretmen odalarını yenileme çalışmalarını onursuzca kabul eden kaymakam vemilli eğitim müdürleri kimler?

Cargill, nasıl ve kimlerin desteğiyle, bir toplumsal duyarlılık(!) çalışması yapıyor?

250 bin tarım işçisini ve 12 bin 500 işçiyi şeker fabrikalarının özelleştirmeleriyle kaderine bırakacak olanlar kimler?

Emekçiler nezdinde, onların geleceğine kastedenler ve işbirlikçileri deşifre edilmeden ve hesap sorulmadan bu mücadeleyi veremeyiz.

Zaman, hesap sorma ve mücadele zamanı!"

Böyle yazıların yanı sıra, liberal bilim adamı-yazarlardan Deniz Gökçe gibi olanlarının da, "Yabancı yatırımcı neden gelsin ki?" başlıklı yazılarıyla, Cargill konusunda idareye karşı verilen mücadele sürecini yeren yazılara da rastlanır o tarihlerde...

Mehmet Turgut'un çırpınışı!

Mahkeme kararlarını uygulamadıkları için haklarında tazminat davası açılardan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Bayındırlık Eski Bakanı Zeki Ergezen, Vali Oğuz Kağan Köksal ve Büyükşehir Belediye Başkanı Hikmet Şahin, yerel yargı aşamasındaki akılsız yorumlar ve yeni yaratılan kavramlarla paçayı kurtarmış görünüyorlardı ama Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut için durum öyle değildi. Tazminata mahkum edilen tek kişiydi Mehmet Turgut... Yargıtay'a temyiz başvurusu yapmıştı.10 Mayıs 2010, Turgut'un temyiz başvurusunun Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nce reddedildiği tarihtir. Turgut'un avukatı, 12 Temmuz 2010 tarihli dilekçesiyle, karar düzeltme talep eder.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile yazışmalar da devam etmektedir bir yandan... 11 Ağustos'ta bir yazı daha gelmiştir. 22 Eylül 2010 tarihine kadar hükümetin savunmalarına karşı cevapların sunulması, dosyadaki belgelerden eksik olanların tamamlanması ve davacıların dostane çözüm talebinin olup olmadığının mahkemeye bildirilmesi istenir. Yanıtı, Bursa Barosu adına Avukat Şaban Cankat Taşkın verir.

Öncelikle dil sorununun aşılması için çaba gösterilir zira yazışmaların hem İngilizce, hem Fransızca olmak üzere iki dilde yapılması Bursa Barosu ve davacılar için sorundur. Taşkın şöyle der;

"Öncelikle belirtmeliyiz ki dava dilekçemizde tercih edilen dil olarak "İNGİLİZCE"yi belirtmiş olmamıza rağmen, tüm ara kararlarınızın tarafımıza "FRANSIZCA" olarak gönderildiğini görmekteyiz.

Fransızca, başvurucular açısından savlarını ve karşı savunmalarını ortaya koymak için ciddi anlamda güçlük yaratmaktadır. Çünkü, başvuruculardan hiçbiri Fransızca bilmemekte; Bursa ilinde de Fransızca bilen kişiye ulaşmada başvurucular güçlük

yaşamaktadır. Bu nedenle bundan sonraki yazışmalarınızın ve kararlarınızın "İNGİLİZCE" olarak gönderilmesini talep ediyoruz."

Kibirli Fransız'ın bu talebe nasıl vereceği merak konusudur.

Cankat Taşkın, "hükümetin savunmasına yanıtve dostane çözüme ilişkin beyan"ları şu cümlelerle toparlar:

"Hükümetin savunmalarını kabul etmiyoruz. Yargılamanın şu aşamasına kadar dosyaya gereken tüm kararları ve beyanları sunduk. Özellikle de 18.06.2009 tarihli dilekçemizin ekinde, gereken tüm belgeler sunulmuş ve Sayın Mahkemeniz tarafından 2 Temmuz 2009 tarih ECHR-L Tur0.1 HB/ABA/eoz sayılı yazıyla belgelerin alındığı tarafımıza bildirilmiştir.

Hükümetin, davacıların uzakta olduğu ve devam eden mahkeme kararları olduğu gerekçesi ile başvurumuzun kabul edilemeyeceği yönündeki savunmasını yanıtlamak gerekirse şunu diyebiliriz: 'Türk idari yargı sistemi, çevre ve imar uygulamalarına ilişkin davalarda menfaat ihlalini geniş yorumlamakla ve Danıştay, bu konularda 'herkesin' davacı olabileceğini kabul etmektedir. Dosyanıza sunulu idari yargı kararlarında da bu husus vurgulanmıştır.'

Ayrıca, davaların çoğu kesinleşmiştir. Kesinleşmemiş olanlar bakımından da şu söylenebilir: 'Dava konusu Cargill adlı Amerikan şirketi ile ilgili alınan iptal kararlarından sonra; salt bu kararları uygulamamak amacıyla idare tarafından yeniden başka kararlar alınmış ve o kararlar da ayrıca idari yargı tarafından iptal edilmiştir. Amacın, adı geçen şirketi korumak ve şirketin çalışmasını sürdürmesini sağlamak olduğu açıktır. Devam eden ve hukuka aykırı olan bir idari süreç artık silsile durumuna geldiği için; her işleme karşı sürekli olarak seri iptal davaları açmak zorunluluk olmuştur. Hükümet her iptal kararından sonra yeni baştan o iptal kararını ortadan kaldırır nitelikte bir idari karar almakla, hem yargı kararlarını dolanmış, hem de iç hukuk yollarının tüketilmesini de önlemiştir. Bu nedenle, hükümetin vargı kararlarının uygulandığı ve iç hukuk yollarının tüketilmediği savunmasının hukuki temeli yoktur.'

Dostane çözümü kabul etmiyoruz. Dosyanın Mahkemenizce karara bağlanmasını diliyoruz."

Yeniden 3. İdare Mahkemesi

Bursa 3. İdare Mahkemesi'nden bir karar daha çıkar. Bursa Barosu, Şehir Plancıları ve Mimarlar Odalarının Bursa şube başkanlıkları ile Ali Rahmi Beyreli, Yahya

Şimşek, Levent Gencelli, Lütfü Kirayoğlu ve Gürhan Akdoğan'ın açtığı davada 6 fabrika çalışanın da müdahiller arasında yer aldığını hatırlatalım...

Dava özeti; Mahkemelerce verilmiş iptal kararlarına rağmen faaliyetine devam eden Cargill İşletmesi'nin faaliyetinin durdurulması talebiyle Bursa Valiliği İl Tarım Müdürlüğü'ne yapılan başvurunun reddedilmesi işleminin iptali istemidir... Kısacası "fabrikayı kapatın" dilekçesi yazılmıştır. İdare ise bu isteğe kulaklarını tıkamıştır.

Oysa Bursa Valiliği ilk olarak, "*Uyuşmazlıkta idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem bulunmadığı*"nı savunur. Bahse konu işlemle davacıların makul ve ciddi bir menfaat bağının söz konusu olmadığı iddia edilir. Cargill AŞ'nin yasa gereği faaliyetine devam ettiği, dava konusu işlemin faaliyete devam etme işlemi değil, müracaatın alındığının bildirimine ilişkin olduğu ifade edilir. İşlemin daha önceki yargı kararlarına aykırı bir yönü ve tesisin tarımsal bütünlüğü bozduğuna dair herhangi bir yargı kararı bulunmadığı, toprak koruma projesinin hazırlanmasının yönetmelik gereği olduğu öne sürülür, davanın reddi gerektiği savunulur.

Uzun karar metninin sonuna gelelim... Bursa 3. İdare Mahkemesi, iptali istenen işlemin iptalini gerektirecek nitelikte görülmediğinden itibar edilmediğini vurgular. Cargill'in faaliyetinin durdurulması yönündeki başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık olmadığı hükmüyle davayı reddeder. ⁽²⁷⁹⁾

Tabii ki bu da temyize gider. Aynı süreç işler, aynı savunmalar, aynı iddialar dile getirilir. Kararın bozulmasının istendiği tarih 17 Şubat 2011'dir.

Tazminat davası yeniden Bursa'da

Erdoğan, Ergezen, Köksal, Şahin ve Turgut hakkındaki tazminat davası Yargıtay'dan döndükten sonra Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi 3 Mart 2011 tarihinde dosyayı yeniden ele alır. Duruşma salonunda kürsüde Mahkeme Başkanı, 2006 yılından buyana değişmeyen hakim Nizamettin Keleş oturmaktadır. Davacılar Bursa Barosu Başkanlığı, Doğayı ve Çevreyi Koruma Derneği, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özcan, Eralp Atabek, Şenay Özeray, Fethiye Altıntaş, Kadriye Gökçadır, Burak Giray, Nezih Sütçü, İsmail İsyapan, Nalan Bener, Okan Dursun, Cevdet Altun, Sinan Doğan, Erol Çiçek, Ş. Cankat Taşkın ile Ali Arabacı da hem

---

²⁷⁹ Bursa 3. İdare Mahkemesi'nin E: 2009/44 K: 2010/855 sayılı dosyada 15.09.2010 tarihli kararı

kendi, hem de davacılar vekili olarak kürsünün sağındadır.Solda da iki davalı vekili yer alır, açık duruşmaya başlanır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 25 Kasım 2009 tarihindeki bozma, 4. Hukuk Dairesi'nin 10 Mayıs 2010 tarihli,genel kurul bozma kararı dışında tutulan kısmına ilişkin onama kararı okunur. Davacılar vekiline bir diyeceği olup olmadığı sorulur. Arabacı, "*bozma kararına uyulsun*" der.

Silahlı saldırı sonucu hayatını kaybeden Bursa Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Hikmet Şahin mirasçılarının vekili, müvekkillerinin murisi yönünden, açılan davanın daha önce kesinleştiğini, bozma ilamının merhum Şahin'le ilgisi olmadığını bildirirler.

Recep Tayyip Erdoğan vekilleri Erman Durmuş Gemici ve Ece Harika Akyürek de, "*bozma ilamına uyulmasın, davanın reddine karar verilsin*" derler.

"Gereğini düşündüm ama bir daha düşüneyim!"

Nizamettin Keleş, "*Gereği düşünüldü*" der ve devam eder:

"G.D: Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bozma ilamına uyulmasına karar verildi. Tefhimle açık duruşmaya devam olundu.

Davacılar vekilinden diyecekleri soruldu: Diğer davalı Mehmet Turgut yönünden hükmedilen 3.000.00'er TL manevi tazminatın bu davalılar yönünden de hükmedilmesine karar verilmesini talep ediyoruz dedi.

Davalı Recep Tayyip Erdoğan vekili: Davanın reddine karar verilsin dedi.

Dosyanın incelenmesinde direnme kararı öncesi Mahkemece verilen karar davalı Hikmet Şahin yönünden onanarak kesinleşmiş olduğu, davalı Hikmet Şahin ve mirasçıları yönünden halen derdest olan bir dava söz konusu olmadığı, genel kurul bozması sonucu yanlışlıkla davalı adına tebligat çıkarılmış olduğu, bu itibarla devam eden davada Hikmet Şahin'in ve mirasçılarının taraf sıfatının mevcut olmadığı görüldü.

Bu itibarla Hikmet Şahin mirasçıları vekili olduğunu söyleyen Av. Erman Durmuş Gemici'nin dosyada sıfatının bulunmadığı ve temsil yetkisinin de bulunmadığı belirtildi.

G.D: Dosyanın safahatı değerlendirilerek taraflara varsa esas hakkında diyeceklerini bildirmek üzere 20 günlük süre verilmesine, dosyanın karar yönünden incelemeye alınmasına.

Bu nedenle duruşmanın 20/04/2011 günü saat 10:30 bırakılmasına karar verildi.03/03/2011”

20 Nisan 2011 tarihine gidelim hemen... Yine 1. Asliye Hukuk Mahkemesi duruşma salonundayız.Nizamettin Keleş kürsüde, sağında Ali Arabacı, solunda Tayyip Erdoğan'ın avukatı Ece Harika Akyürek... Açık yargılama(ma)ya devam olunur!

“Usuli kazanılmış hak doğdu”

Ali Arabacı, esas hakkındaki beyanını yazılı olarak mahkemeye sunar. Okunur, bir sureti davalı vekiline verilir.

Şöyle demiştir Arabacı;

“Mahkeme, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 25.11.2009 Tarih,2009/4-543 Esas ve 2009/559 Karar sayılı ‘bozma’ ilamına 03.03.2011 günlü oturumda uymuştur. Böylece taraflar için ‘usulî kazanılmış hak’ doğmuştur. Buna göre, mahkemece yapılacak iş;

Davalılar Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen’in de diğer davalı Mehmet Turgut ile birlikte, davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray’a karşı; dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte 3000'er TL. (Bu rakam kesinleşmiştir) manevi tazminatla sorumlu tutmasına karar vermekten ibarettir. Her üç davalının sorumluluğu müştereken ve müteselsilendir.”

Davalı vekiline söz verilir. Davacıların esas hakkındaki beyanlarını kabul etmediğini bildirir. Davanın reddine karar verilmesini talep eder.

Keleş, “gereği düşünülüyor” dedikten sonra, “Eksik husus kalmadığı takdirde karar verilmek üzere dosyanın incelemeye alınmasına...” der ve duruşmayı 16 Haziran 2011 tarihine bırakır.

O tarih hemen gelir. Nizamettin Keleş, davacı ve davalı vekillerine yine sorar “bir diyeceğiniz var mı” diye! Yoktur işte! Davacı davanın kabulünü, davalı reddini istiyor o kadar! Her şey elinin altında! Ver kararını artık öyle değil mi?

Kararını verir Nizamettin Keleş... "GD: Davacının davasının reddine dair verilen karar davacı vekili ile davalı vekilinin yüzlerine karşı Yargıtay yolu açık olmak üzere okunup usulen tefhim kılındı."

Bakalım gerekçeli karara neler yazılacak?

Ama gerekçeli karar bir türlü gelmez. Neredeyse 4 ay geçmesine karşın gelmeyen gerekçeli karar için Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Yargıçlığı'na başvurulur. Ali Arabacı, 4 Ekim 2011 tarihli dilekçesinde, gerekçeli kararın yazılmasına ilişkin yasal zorunluluğu hem yürürlükten kaldırılmış, hem de yürürlükteki HMUK hükümleriyle hatırlatır. Mülga, yani yürürlükten kaldırılmış kanuna göre kararın tefhimi, yani duruşmadaki bildirimden itibaren 15 gün içinde yazılması ve taraflara iletilmesi gereken gerekçeli kararın, 2011 yılında çıkarılan yeni kanuna göre 1 ay içerisinde yazılıp taraflara gönderilmesi gerekmektedir. Oysa Ali Arabacı dilekçeyi verdiği gün, tefhimin üzerinden değil 15 gün 1 ay, tam 3 ay 18 gün geçmiştir.

Gerekçeli karar nihayetinde yazılır. Davacılara tebliğ tarihi ise 2 Kasım 2011'dir. Kararın alındığı tarihten itibaren toplam 139 gün geçmiştir...

Ey hukukçular, okuyun bu kararı!

Şöyle denir gerekçeli kararda;

"Yapılan yargılama sonunda 2009/12 E. 2009/98 K. Sayılı 02.04.2009 tarihli karar ile davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray için 3.000.00'er TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı Mehmet Turgut'tan alınarak davacılara ödenmesine, fazlaya ilişkin istemin reddine. Davalılar Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen yönünden Yargıtay bozma ilamına karşı önceki kararda direnilmesine, bu davalılar hakkındaki davanın reddine..."

Buradan da anlaşıldığı üzere, Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray dışındaki diğer tüm davacılar reddedilmiştir.

Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen ile ilgili reddin gerekçesini şöyle açıklar Nizamettin Keleş:

"1-Davalı Recep Tayyip Erdoğan Başbakan, Zeki Ergezen ise Bayındırlık Bakanı sıfatıyla hükümet üyesi olarak görev yapmaktadır.

Seçilmiş siyaset adamı kimliği ile hükümetin başında Başbakan olarak görev yapan Recep Tayyip Erdoğan ile Bayındırlık Bakanı Zeki Ergezen'in, ülkenin idare

ve yönetiminden sorumlu kişiler sıfatıyla; ülkenin yönetimi ile ilgili alınacak kararlar konusunda önemli görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Bu görev ve sorumlulukları çerçevesinde, ülkede yapılacak yatırımlar konusunda planlama yapma görev ve yetkisine sahiptirler.

Yasama organının gerekli görülen hallerde yeniden yasal düzenlemeler yapma, kanun hükmünde kararname ve genelge çıkarma yetki ve görevi bulunmaktadır.

Somut olayda; davacılar, çevreye zarar vereceği düşüncesi ile yapılmakta olan fabrika inşaatının yapımının durdurulmasını temin için idari yargıda dava açmışlardır.

Fabrika binasının yapımına izin verip, vermemek veya bu maksatla verilmiş idari yargı kararını yerine getirmek, inşaatın durdurulması ve yıkılması görevi mahalli idare makamlarına aittir. (Mahkememizce de, fabrikanın kapatılması yönündeki yargı kararlarını uygulamayan Gemlik Belediye Başkanı Mehmet Turgut tazminata mahkum edilmiş ve karar kesinleşmiştir).

Başbakan ve Bayındırlık Bakanının görevleri arasında, inşaatlara ruhsat vermek, inşaatın durdurulması veya yıktırılması ile ilgili idari yargı kararlarını uygulamak gibi görevleri bulunmamaktadır. Bu bağlamda; bu konulardaki idari yargı kararlarını yerine getirmeleri de kendilerinden beklenemez.

Başbakan ve Bayındırlık Bakanı bu süreçte imar planlarında değişiklik yapmışlardır. İdari Yargıda, imar planı değişikliği sonradan iptal edilse dahi yerel ve genelde planlama yapmak, ülkenin kalkınma planları ve bu gibi plana bağlı olarak imarla ilgili mevzuatta düzenleme yapmak ve karar almak Başbakanlığın ve Bayındırlık Bakanlığının yasalarla kendilerine verilmiş yetki ve görevidir. Davalıların yasadan kaynaklanan bu görevini yerine getirmelerinin idari yargı kararına uymamak anlamına gelmeyeceği, mahkeme kararları ancak o davaya konu olan olay ile ilgili ve bağlı olup onun dışında her yeni durum ve düzenleme, yeni bir yargılama ve kararı gerektirir. Bu itibarla; mahkeme kararının infazı ile Başbakan ve Bayındırlık Bakanının görevleri arasında veya yaptığı düzenlemeler arasında illiyet bağı yoktur. Kararın infazı ancak o yerdeki yerel yönetimin sorumluluğunda olup, bu hususta da bozma öncesi verilen kararda tazminata hükmedilmiş ve bu yönden de verilen karar onanarak kesinleşmiş olup, kararın tüm bu hususları nazara alındığında İdare Mahkemesi kararının yerine getirilmesi ile davalı Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen'in yeni düzenleme yapmalarına ilişkin idari tasarrufları arasında illiyet bağı bulunmadığından bu iki davalı yönünden açılan davanın reddine karar verilmesi gerekmiştir."

Geçmiş olsun Türkiye!

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ve CHP'li Ali Topuz, Kemal Kılıçdaroğlu ile 117 milletvekilinin Anayasa Makemesi'ne açtığı iptal davasında karar çıkar. İptali istenen, "Cargill Yasası" olarak bilinen, TBMM Genel Kurulu'nda sert tartışmalara neden olan "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun"un iki maddesinin bazı fıkraları ve kelimeleridir.

Yani şunlar:

"1- 4. maddesiyle 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen üçüncü fıkrasının, birinci cümlesinde yer alan '...gibi...' sözcüğü ile beşinci cümlesi,

2- 6. maddesiyle 5403 sayılı Yasa'ya eklenen geçici 3. maddesi..."

Haşim Kılıç başkanlığındaki Anayasa Mahkemesi'nin kararının sonuç bölümü aynen şöyledir:

"31.1.2007 günlü, 5578 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un:

1-4. maddesiyle, 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere eklenen üçüncü fıkranın;

a- Birinci cümlesinde yer alan '... gibi ...' sözcüğünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fulya KANTARCIOĞLU, Fettah OTO ile Zehra Ayla PERKTAŞ'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

b- Beşinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

2-6. maddesiyle, 5403 sayılı Kanun'a eklenen Geçici 3. madde,26.3.2008 günlü, 5751 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 2. maddesiyle yürürlükten kaldırıldığından, bu maddeye ilişkin KONUSU KALMAYAN İSTEM HAKKINDA KARAR

VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA, OYBİRLİĞİYLE 14.4.2011 gününde karar verildi.”⁽²⁸⁰⁾

Hadi geçmiş olsun Türkiye!Tecavüzcünle mutlu olmaya bak!

Kararın 2. maddesinden anlaşıldığı üzere, siyasi iradenin 26 Mart 2008 tarihinde TBMM’den geçirdiği 5751 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 2. maddesi ile 3 Temmuz 2005 tarihli 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’na eklenen Geçici 4. Madde’nin iptali istemi de, Anayasa Mahkemesi tarafından aynı gün reddedilmiştir.

Yine CHP’lilerin açtığı davada gerekçeli kararın sonuç bölümü şöyledir:

“26.3.2008 günlü, 5751 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile Mera Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 2. maddesiyle, 3.7.2005 günlü, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’na eklenen Geçici 4. maddenin Anayasa’ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin REDDİNE, Fettah OTO ile Zehra Ayla PERKTAŞ’ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 14.4.2011 gününde karar verildi.”⁽²⁸¹⁾

İlk kez karşılaşılan bir durum daha

Anayasa Mahkemesi’nin bu iki kararından sonra Bursa’da idare mahkemelerine, idarenin Cargill ile ilgili karar ve uygulamalarına ilişkin yeni davalar açmak, şimdiye kadar önlenemeyen gidişata nasıl bir etki yapacaktır acaba?

Olsun! Sonuçsuz da olsa, iç mücadele yollarının her aşamasının tüketilmesi gerek ki, yarın AİHM karşısında “Biz hukukun üstünlüğüne inanan yurtseverler olarak yapılması gereken ne varsa yaptık” denebilsin.

25 Ağustos 2011’de Ali Arabacı ve Cankat Taşkın, İdare Mahkemesi’ne yeni bir dava daha açar. İptalini istedikleri, Bursa Valiliği’nin Cargill’in faaliyetine izin veren ve 3. İdare Mahkemesi’ndeki başka bir yargılama sırasında haberdar olunan 16 Mart 2009 tarihli izin belgesidir.

---

²⁸⁰ Anayasa Mahkemesi’nin E:2007/23 K:2011/64 sayı, 14.04.2011 tarihli kararı

²⁸¹ Anayasa Mahkemesi’nin E:2008/35 K:2011/65 sayı, 14.04.2011 tarihli kararı

O ana kadar 7 iptal ve çok sayıda yürütmeyi durdurma kararı karşısında tesisin "ne pahasına olursa olsun" çalıştırılmasını amaçlayan, hukuk devleti kurallarını hiçe sayarak, mahkeme kararlarını uygulamayan idare, çareyi kişiye ve olaya özel yasa çıkarmakta bulmuştur. En son izin belgesinin de öncelikle yürütmesinin durdurulması ve iptali istenir.

Cargill Davası sürecinde o ana kadar karşılaşmayan bir uygulama daha çıkar ortaya... Biraz önce bahsedilen davaya bakan Bursa 1. İdare Mahkemesi, 19 Eylül 2011 tarihinde resen bir karar verir ve der ki;

"Dava konusu olayda uyumsuzluğun Cargill Tarım ve Gıda Sanayi Tic. AŞ'yi etkileyeceği anlaşıldığından, davalı yanında davaya katılmakta serbest olmak üzere davanın Cargill Tarım ve Gıda Sanayi Tic. AŞ'ye ihbarına, dava dilekçesi örneğinin tebliğine 19/09/2011 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi."

Şaşırtıcıdır elbette... Görüldüğü gibi karar oyçokluğuyla alınmıştır. Hakim Hasan Hüseyin Yeşildere, karşı oy yazısında şöyle der:

"1086 sayılı HUMK'un 49. maddesinde belirtilen koşullar gerçekleşmeden davanın ihbarına gerek olmadığı görüşü ile aksi yöndeki çoğunluk kararına katılmadım. Ayrıca, bakılan dava yürütmeyi durdurma istemli olarak açıldığından bu istemin kanunda öngörülen süre içerisinde karara bağlanabilmesi için üçüncü kişiye davaya katılması için süre tanınması gerekmekte olup bu süre de karar da tanınmadığından zaman kaybına yol açacağı ve yürütmeyi durdurma müessesesinin fonksiyonunu azaltacağı için idari yargılama hukukunda, üçüncü kişilerin haklarını koruyan ihbar kurumunun tam olarak uygulanamayacağı sonucunu da doğrulamaktadır."⁽²⁸²⁾

Tekrar Ankara'ya gidiyoruz. Danıştay 10. Daire'de, Bursa 3. İdare Mahkemesi'nce davacılar aleyhine verilen kararın temyiz duruşması yapılır. Yüksek mahkeme, Cargill ile ilgili idareye yapılan başvuruların reddi işlemlerinin yürütmesinin durdurulması ve iptalistemini yasal koşullar oluşmadığı gerekçesiyle reddeder.

Hakim Keleş ile ilgili eylem planı

27 Ekim 2011'de Avukat Cankat Taşkın, Bursa Barosu Çevre Hukuku Komisyonu adına Baro Başkanlığı'na bir rapor yazar. Konu başlığı "Bursa Barosu Çevre

---

²⁸² Bursa 1. İdare Mahkemesi E: 2011/124 sayılı dosyada 19.09.2011 tarihli kararı

Hukuku Komisyonu'nun 26.10.2011 günlü toplantısında aldığı karar gereğince, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Nizamettin Keleş hakkında yasal girişim başlatılması yönündeki talebinin sunulmasıdır."

Taşkın, raporunda açılan tazminat davasının aşamalarını özetler ve şöyle yazar;

"...anlaşılacağı üzere Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin hakimi olan Nizamettin Keleş, Hukuk Genel Kurulu'nun kararına karşı DİRENEREK yasal düzenlemeyi açıkça ihlal etmiş ve Türk Hukuk Tarihi'ne seçmiştir."

Bir hukuk devletinde herkes Başbakan dahi olsa, hukuka aykırı bir eylemi nedeniyle tazminata hükmedilmişse, bu tazminatı ödemekle yükümlüdür. Ayrıca bir hukuk devletinde bir hakim, Başbakanı korumak için Hukuk Genel Kurulu'nun kararlarına direnecek olursa, hiç kimse haksız eylemi nedeniyle Başbakana veya bakanlara dava açamaz hale gelecektir. Bu durumda, devleti yönetenler her türlü hukuka aykırılığı gerçekleştirebilecek ve bu aykırılık 'yaptırımsız' kalacaktır. Böyle bir devletin hukuk devleti olması da yalnızca 'Anayasal Bir Temenni' olarak Anayasa'da bulunmaktan öteye gidemeyecektir."

Cankat Taşkın, komisyonda, Hakim Keleş hakkında yapılabileceklerle ilgili alınan kararları da sıralar:

- 1- Hakimin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na şikayet edilmesi;
- 2- Hakim hakkında Adalet Bakanlığı'na suç duyurusunda bulunulması;
- 3- Hakimin hukuki sorumluluğu gerekçesi ile devlete karşı, hakime rücu edilmek kaydıyla tazminat davası açılması;
- 4- İç hukuk yolları tüketilince, konuyla ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurulması;

Bunlarla da kalınmamalı, Türkiye'de hukuk devleti ilkesinin zedelenmemesi ve konuyla ilgili ciddi kamuoyu oluşturulması açısından konu, diğer illerin baro başkanlıklarına ve Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına aktarılmalı... TBMM'ye aktarılarak, Başbakan'a ve Adalet Bakanı'na karşı konuyla ilgili soru önergesi verilmesi sağlanmalı... Basın açıklaması ile gündeme getirilmelidir.

Tazminat davasında yeniden Yargıtay yolu

Hakim Nizamettin Keleş'in Türk hukuk tarihine geçen kararı bir kez daha Yargıtay'a gider. Ali Arabacı, temyiz dilekçesinde süreci özetler, mahkemenin, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bozma ilamına 3 Mart 2011 günlü oturumda uduğunu hatırlatır ve şöyle devam eder:

"...mahkeme, gerekçeli kararında 03.03.2011 günlü 'bozmaya uyma' ara kararından dahi söz etmeksizin, usuli kazanılmış hakları ihlal pahasına kendi ara kararına aykırı hüküm kurmuştur.

Oysa, 1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 439/son maddesine göre; 'Hukuk Genel Kurulunun verdiği karara uymak zorunludur'.

...yerel mahkemenin Hukuk Genel Kurulu kararını tartışma, direnme ya da başka şekilde davranma hak ve yetkisi bulunmamaktadır.

Aksine davranış, mesleki disiplin suçunu beraberinde getireceği gibi TCK'nun 257. maddesinin ihlali anlamına da gelir.

Eğer, mahkemenin yaklaşımı kabul edilecek olursa ülkede kurulmuş olan hukuk düzeni bütünüyle bozulacağı gibi, mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı üzerine ciddi kuşkular doğar. Hiçbir yargıcın, davanın bir tarafı başbakan ya da bakan diye farklı davranma, onları koruma, bu korumadan 'gelecek bekleme' gibi bir hakkı yoktur. Adalet dağıtmakla görevli bir yargıcın anayasaları, yasaları, uluslararası sözleşmeleri bir yana itip 'kanun önünde eşitlik', 'hak arama özgürlüğü' ve 'adil yargılanma hakkı' gibi uluslararası temel hukuk ve insan hakları kurallarını ihlal etme hakkı yoktur.

Mahkeme kararı, yasaya aykırı olsa da bir anlamda 'fili direnme' niteliğindedir. Bu nedenle karar, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu nezdinde temyiz edilmektedir. Kararın bozulması gerektiği inancındayız."

Cargill avukatlarından kerhen(!) başvuru

Anayasa Mahkemesi, "Cargill Yasası"na iptal istemini reddetmişken Cargill avukatlarının işi bitti sayılırdı! Dolayısıyla, yerel mahkemelerde uğraşmaya da gerek kalmamıştı. En son açılan davalarda davacılar gönülleriince oynasınlardı!

Ama ne olur olmazdı. Valiliğin son işlemi aleyhine açılan davaya müdahil olmayan Cargill'e haber verilmeli ve müdahil olmaları sağlanmalıydı. Neyse ki Bursa 1. İdare Mahkemesi yapmıştı bunu.

Cargill avukatları, 16 Kasım 2011 tarihinde "Madem ki mahkemeden tebligat gelmiş, ayıp olmasın, hadi başvuralım" demişlerdir büyük olasılıkla ve müdahil olma ve davanın reddi taleplerini içeren dilekçeyi verirler.

5 Aralık 2011 tarihinde Danıştay'dan bir iptal kararı daha gelir ama ne gam! 2009 yılında Bursa 2. İdare Mahkemesi'nce verilmiş, Cargill'e mevzi imar planı onayı,

inşaat ruhsatı ve dayanağı olan Yüksek Planlama Kurulu kararlarının iptal edilmiş olmasının da bir anlamı kalmamıştır neredeyse...

Bu arada Cargill'in müdahil olması için tebligat çıkarılan davada karar 27 Aralık 2011 tarihinde verilir. "*Davacı Bursa Barosu Başkanlığı'nın ehliyeti yönünden davanın reddine*" denir. Baro'nun işi neymiş? Yasaya göre sadece mesleğin ve meslek mensuplarının sorunlarıyla ilgilenebilirmiş!

Tabii bu karar da temyize gönderilir. Cankat Taşkın, hem kararın bozulmasını, hem de baroların dava ehliyetinin varlığı konusunda Danıştay Daire kararları ile Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu arasında içtihat farklılığı bulunduğundan; içtihatların birleştirilmesi için dosyanın Danıştay Kanunu'nun 39 ve 40. maddeleri uyarınca, İçtihadı Birleştirme Talebi İle Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'na gönderilmesini ister. Bunlardan önce de iptali istenen dava konusu hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmesi talep edilir.

Bu arada Bursa 2. İdare Mahkemesi'nden 20 Şubat 2009 tarihinde çıkan, Bursa Valiliği'nce temyize gönderilmiş olan bir başka aleyhte davaya da onama gelir. 28 Aralık 2011 tarihli onamaya göre, Cargill ile ilgili Bursa İl İdare Kurulu kararı ve inşaat ruhsatı bir kez daha iptal edilmiştir.

Baro'nun şikayeti - Nizamettin Keleş - HSYK

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Nizamettin Keleş'in, Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen hakkındaki tazminat davasında gösterdiği tutum, Bursa Barosu tarafından Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK)'na şikayet edilir.

Bursa Barosu Yönetim Kurulu üyelerince imzalanan şikayet dilekçesinde, dava süreci, aşamaları belgeleriyle ortaya konur ve "*...görevini ve hakimlik yetkilerini açıkça kötüye kullanan 29875 Sicil Numaralı Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Nizamettin KELEŞ hakkında disiplin soruşturması başlatılması ve şikayetlinin CEZALANDIRILMASINI saygıyla talep ederiz*" denir.

HSYK 3. Dairesi, Bursa Barosu'nun şikayetine 3 Aralık 2012 tarihinde yanıt verir. HSYK'ya göre "*Hakim Keleş takdir hakkını kullanmıştır!*"

Yanıt, başta Cargill davalarının takipçileri Ali Arabacı ve Cumhur Özcan olmak üzere, son dönem Bursa Barosu Başkanı Ekrem Demiröz'ü de küplere bindirir. Başkan Demiröz, HSYK'ya yanıt verir.

"Böyle bir olayda hakimin takdir yetkisi olamaz. Hukuk genel kurulu kararının üstüne yeniden hüküm tesis edilemez. Karara direnilmesi olanaksızdır.

Şikayetli Nizamettin Keleş, Hukuk Genel Kurulu'nun kararına karşı DİRENEREK yasal düzenlemeyi açıkça ihlal etmiş ve Türk Hukuk Tarihi'ne geçmiştir.

Hakimin verdiği bu karar açıkça hukuka aykırıdır ve hakimlik yetkisinin açıkça kötüye kullanılmasıdır. Bir hukuk devletinde böyle bir kararın savunulacak hiçbir yönü olamayacağı gibi; böyle bir karar hukuk tarihine bir 'kara leke' olarak geçecektir.

Hukuk Genel Kurulu kararına karşı ısrar edilemeyeceği herkesçe bilinen bir hukuk ilkesidir. Direnen hakime bir yaptırım uygulanmayacak olursa, ilerleyen süreçte bu karar olumsuz bir örnek teşkil edecek ve hukuk devletinde artık haklının değil 'güçlünün' sözü geçmeye başlayacaktır! Bir süre sonra da sıradan vatandaş, güçlü siyasi kişilikler karşısında hakkını arayamaz duruma gelecektir. Bu durum, en basit şekliyle hukuk güvenliğini ihlal edecek; daha vahimi 'hakim, güçlünün hukukunu uygulamaya başlayacaktır.' Bunun sonucu da 'kadılık' sisteminin geri gelmesidir. Hakim, haklının yanında olmalıdır; güçlünün yanında değil. Hele ki bir hakim, bizzatı kendisi yargı kararını uygulamıyorsa, orada artık hukuk ve hukuk devleti de bitmiş demektir! Unutulmamalıdır ki aynı hukuk bir gün o hukuku çiğneyen hakime de gerekebilir!"

Demiröz, böyle dedikten sonra, Bursa Barosu'na verilen yanıtın ortadan kaldırılarak, Hakim Nizamettin Keleş hakkında soruşturma açılmasını ve cezalandırılmasını ister.

Başbakanlık'tan çifte itiraz

Danıştay 10. Dairesi, Bursa Valiliği'nin bir temyiz istemini daha karara bağlar. Valilik, 3. İdare Mahkemesi'nin idare aleyhindeki kararının bozulmasını istemiştir. 10. Daire ise ileri sürülen nedenleri, kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görmez ve talebi reddeder. ⁽²⁸³⁾

Danıştay 14. Daire de, yine Bursa Valiliği'nin 6. Daire'nin aleyhteki bir kararı için düzeltme talebini görür. Valilik yine ret kararıyla karşılaşır. ⁽²⁸⁴⁾

Başbakanlık Hukuk Müşavirliği ise Danıştay 6. Daire'den 5 ve 28 Aralık 2011 tarihlerinde çıkan iki iptal kararı için karar düzeltme taleplerini 27 Nisan 2012

---

²⁸³ Danıştay 10. Daire'nin E:2008/2542 K:2012/1179 sayılı, 26.03.2012 tarihli kararı

²⁸⁴ Danıştay 14. Daire'nin E: 2011/4818 K: 2012/2907 sayı, 18.04.2012 tarihli kararı

tarihinde iletir. Davacılar, Başbakanlığın talebine itiraz eder, anılan kararların onanmasını ister.

Danıştay İDDGK'dan da 17 Eylül 2012 tarihinde yine Başbakanlığın temyiz talebine ret kararı çıkar. Genel kurul, Danıştay 6. Daire'nin 7 Mart 2007 tarihliE: 2006/1368 K: 2007/1368 sayılı kararını onar.

Genel kurul aynı gün, başka bir davada, Cargill alanının Özel Endüstri Bölgesi ilanına ilişkin kararının iptalinin de onanmasına karar verir.

Bursa 1. İare Mahkemesi'nin, Cargill'e "müdahil ol" daveti çıkardığı ve Bursa Barosu'nun ehliyeti yönünden reddettiği davanın temyizine de Danıştay 10. Daire bakar ve 20 Kasım 2012 tarihinde, Bursa 1. İdare Mahkemesi'nin ret kararını bozar.

HSYK'dan gelen ikinci yanıt!

2013 yılına gelinir. 23 Ocak 2013 tarihli Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu antetli yazının muhatabı Bursa Barosu Başkan Yardımcısı Şerafettin İrmiş'tir. Şöyledir yazı:

"Bursa Hâkimi Nizamettin Keleş hakkında şikâyeti kapsayan Bursa Barosu Başkanlığı'nın 07.05.2012 tarih ve 2045 sayılı yazısı ile eki evrak, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üçüncü Dairesince incelenmiş olup;

Öne sürülen iddianın yargılama faaliyetine ilişkin olduğu, hâkimin yargı yetkisi ve takdir hakkı kapsamında kaldığı, bu hak ve yetkinin ilgili hâkim tarafından herhangi bir şekilde kötüye kullanıldığına dair somut delil gösterilmediği gibi, kanun yollarına başvuru sırasında öne sürülebilecek hususun şikâyete konu edildiği...

Gerekçesiyle,

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üçüncü Dairesi'nin 03.12.2012 tarihli ve 2012/7734 sayılı kararıyla, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 97. maddesinin (d) bendi uyarınca, şikâyetinizin işleme konulmadığı,

Dilediğinizde bu işleme karşı usul ve kanun hükümleri uyarınca yazımızın tebliğ tarihinden itibaren (10) günlük yasal süre içerisinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üçüncü Dairesine yeniden inceleme talebinde bulunma hakkınız olduğu,

Hususunda bilgi edinilmesini rica ederim.” (285)

Bursa Adliyesi'nde tuhaf şeyler oluyor

Tarih 24 Ocak 2013. Kararı veren mahkeme Bursa 2. Asliye Hukuk... Kararın sağ üst köşesindeki ibare dikkat çekici: DEĞİŞİK İŞ KARAR

Hakikaten değişik... Hakim Funda Baştımar... Çekilme talebinde bulunan Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi... Çekilme talep edilen dosya malum, Recep Tayyip Erdoğan hakkındaki tazminat davası...

"Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2013/398 esas sayılı dosyasında Hakimin çekilme talebi nedeniyle dava dosyasının çekilme talebi değerlendirilmek üzere Mahkememize gönderildiği anlaşılmakla" denip devam edilmiş...

2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararından öğrenilir ki, Hakim Nizamettin Keleş, HSYK'ya şikayet edilmesini gerekçe göstererek, davacılarla arasında husumet oluştuğunu öne sürer. Bu nedenle çekilmek istediğini bildirir. Çekilme isteğinin dayanağı da, HMK 36. maddededir. Bu maddeye göre, *"Hakimin tarafsızlığından şüpheliyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması halinde, taraflardan biri hakimi reddedebileceği gibi hakim de bizzat çekilebilir."* Kanunda, çekilme sebepleri konusunda da 36/1-d bendinde; *"Dava esnasında, tarafların birisi ile davası veya aralarında bir düşmanlık bulunması"* sayılmaktadır ki, Keleş'in dayandığı bu cümledir.

2. Asliye Hukuk Mahkemesi, incelemesini tamamlayıp hükmü verir:

"...temyiz yolunun açık olduğu hususu da nazara alınarak davadan çekilen hakim ile davacılar arasında şikayetten dolayı husumet olduğu anlaşılmakla Hakim'in çekilme talebinin uygun olduğu sonuç ve kanaatine varılarak KABULÜNE..."

---

²⁸⁵ HSYK Genel Sekreterliği'nin 90836726-101-01-16-3857-2012/2719/3399 sayı ve 23.01.2013 tarihli yazısı

Öte yandan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin hukuk düzenini alt üst eden kararını bozar. Gerekçesi şöyledir:

"HUMK'nun 429/son maddesi uyarınca, Hukuk Genel Kurulu'nun verdiği kararlara uyulması zorunludur. Davalılardan Recep Tayyip Erdoğan ile Zeki Ergezen'in eylemlerinin, davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhuriyet Özcay ve Şenay Özeray bakımından manevi tazminatı gerektirdiği, Hukuk Genel Kurulu'nun kararı ile sabittir. Şu durumda, bu davacılar yararına ve adı geçen davalılar aleyhine uygun bir miktar manevi tazminat takdir edilmesi gerekir. Karar, açıklanan nedenle yerinde görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir." ⁽²⁸⁶⁾

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, Başbakanlık'ın Özel Endüstri Bölgesi ilanına ilişkin kararını ortadan kaldırmıştır. ⁽²⁸⁷⁾ İdare için tek seçenek kalmıştır. O da karar düzeltme istemi... Çevre ve Şehircilik Bakanlığı da ayrıca karar düzeltme isteminde bulunur. Hukukun üstünlüğünü savunanların gözünde Başbakanlığın, bakanlığın ne söylediğinin önemi var mıdır acaba? Yoktur muhtemelen...Ama davacılar, karar düzeltme taleplerini satır satır okurlar ve 18 sayfa yanıt yazarlar.

Son yokuştan önce soluklanalım

Şaşırtıcı bir şekilde o sıralar yaygın basında bir Cargill yazısı daha görünür. Cumhuriyet Gazetesi'nin 22 Mayıs 2013 tarihli sayısında Özlem Yüzak'ın "*Hukuk şekerde eridi*" başlıklı makalesi dikkat çeker.

Yüzak makalesinde Cargill hukuk skandalına gelmeden önce, dünyadaki nişasta bazlı şeker üretim ve tüketimiyle ilgili rakamlar verir. Şöyle yazar:

"Türkiye, nişasta bazlı şeker (NBS) izin veren ülkeler arasında en büyük orana sahip birinci ülke konumunda. Dünyada kişi başına 23.3 kg tüketimi ile ABD ilk sırayı alırken 5.08 kg ile Türkiye ikinci sırada. ABD dışındaki ülkelerin ortalaması 0.7 kg. Yani Türkiye, dünya ortalamasının yaklaşık 8 katı tüketime sahip. AB tarımının lokomotifi konumunda olan Fransa, Hollanda ve İngiltere'de NBS üretimine izin verilmezken, Almanya'da bu oran pancar şekerinin yüzde 2.5'i kadar. Yaklaşık 300 milyona sahip AB üyesi ülkelerde NBS üretimi 300 bin ton civarında iken, 70 milyon nüfuslu Türkiye'de bu rakam 406 bin ton civarında.

---

²⁸⁶Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E: 2012/11 K: 2013/4901 sayı ve 18.03.2013 tarihli kararı

²⁸⁷DİDDGK'nun E: 2007/2280, K: 2012/1144 sayılı 17.09.2012 tarihli kararı

Türkiye’de NBS üretimi, 5 şirket bünyesindeki 6 üretim tesisi tarafından yapılıyor. Bu üretimlerin yüzde 80’ine yakını ise ABD’li Cargill gerçekleştiriyor.

Şimdi gelelim sadede... Mısırdan elde edilen nişasta bazlı şeker kotası halen yüzde 10’da iken ve giderek azalması gerekirken artırılıyor. Her yıl Bakanlar Kurulu kararı ile bu kota yüzde 50 arttırılıyor. Ve Şeker-İş Sendikası her yıl dava açıyor, davayı kazanıyor ama aradan geçen bir yıl boyunca yüksek kotalı üretim gerçekleşmiş oluyor. Ve hukuk hiçe sayılarak bu her sene tekrarlanıyor.

Sonuçta NBS’nin kotasının artırılmasıyla Türkiye’de şeker pancarı üretimine ve şeker sektörüne AKP eliyle darbe vuruluyor. İstihdam hızla azalıyor. Şeker pancarı sektörü; fabrikalarda çalışanlar, tarım işçileri ve üretici aileler ile birlikte 8 milyonu aşkın insanı doyuran bir sektör. Türkiye, pancardan şeker üretiminde Fransa ve Almanya’dan sonra Avrupa’da üçüncü sırada. Fransa şeker üretiminin tamamını pancardan sağlıyor, NBS üretimi yok. Almanya’da ise NBS toplam şeker üretiminin sadece yüzde 2.5’i. Türkiye’de ise bu oran yüzde 15.

Pancar ekiminin azalması sadece çiftçiye değil hayvancılığa da zarar veriyor, çünkü pancar küspesi yem olarak hayvancılıkta ciddi miktarlarda kullanılıyor. Türkiye’de şeker üretimi konusunda planlamalar yapmakla sorumlu Şeker Kurumu’nda Amerikan Cargill şirketinin bir temsilcisi bulunuyor. Bu durum bile ulusal şeker planlamasının kime, neye yaradığını açıkça ortaya koyuyor.”

Odakta tazminat davası var artık

İç yargı yollarında henüz sonuçlanmamış, sonuçlansa da Cargill’in Orhangazi’deki fabrikasını etkilemeyecek dava dosyalarını arşive kaldırma zamanı gelmiştir artık.

Odaklanması gereken Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen hakkındaki tazminata mahkumiyet kararının uygulanabilmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nden hukukun üstünlüğünü yeniden hatırlatacak bir karar çıkmasını beklemek... Tüm belgeler AİHM’e iletilmiş, ilgili daire kabul etmiş ve incelemeye başlamıştır. Beklemekten başka yol yoktur.

Ama tazminat davasında neler olur neler?!

1. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin davadan çekilme kararı alan hakimi Nizamettin Keleş’in adı, 1 Temmuz 2013 tarihli tensip tutanağında yine karşımıza çıkar.

Bozma kararı yeniden Keleş’in önündedir. Keleş "gereğini düşünür" ve "yaz oğlum" der katibe!

"1- Tarafllara duruşma gününü bildirir davetiye gönderilmesine,

2- Bozma kararına uyulup uyulmama konusunun duruşmada dikkate alınmasına,

Bu nedenle duruşmanın 24 Ekim 2013 günü saat 09.00'a bırakılmasına tensiben dosya üzerinde karar verildi."

Erdoğan'a özel yasal değişiklik

HSYK'nın Hakim Nizamettin Keleş hakkındaki soruşturma isteğini 7 Ekim 2013'te bir kez daha reddeder. Bursa Barosu Başkanı Ekrem Demiröz'e gönderilen yanıtta şöyle denir:

"Bursa Hakimi Nizamettin Keleş hakkındaki şikayetinizin işleme konulmamasına dair kararın yeniden incelenerek kaldırılması talebini içeren 10.04.2013 tarihli dilekçeniz, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu nc Dairesi'nce incelenmiş olup;

Dilekçe kapsamında, 03.12.2012 tarihli ve 2012/7734 sayılı şikayetin işleme konulmamasına dair kararın kaldırılmasını gerektirecek nitelikte herhangi bir delil ve durumun bulunmadığı gerekçesiyle, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu nc Dairesinin 24.05.2013 tarihli ve 2013/500 Y.l. sayılı oybirliği ile verilen kararıyla, yeniden inceleme talebinin reddine..."

şeytan diyor ki!

Hayır, hayır! Sakin olmak gerek... şeytanın, onun bunun dediğiyle hareket etmek olmaz elbette...

Dalga geçer gibi, yazının sonunda bir de "10 gün içinde HSYK Genel Kurulu'na başvurabilirsiniz" denmez mi?

Tabii ki oraya da başvurulur. 11 Ekim 2013' gösteriyordur takvim...

24 Ekim 2013 tarihi gelir. Bu, Hakim Keleş'in tazminat davasını ertelediği tarihtir. İğinlikler devam eder. 1. Asliye Hukuk Mahkemesi kürsüsünde İlhan Altun vardır. Bu duruşma itibariyle davacılar adına davayı, Avukatlık Kanunu'na uygun olarak Ali Arabacı'nın yetki belgesi verdiği Cankat Taşkın takip edecektir. Davacı tarafından Cumhuriyet Özcn ile Cankat Taşkın vardır, davalı cephesinden kimse yoktur.

Celsede, davalı Zeki Ergezen'e, daha önce tebligat yapılan adresine yeniden tebligat çıkarılması ve duruşmanın 10 Aralık 2013 tarihine ertelenmesi kararı verilir.

O tarih de gelir, Nizamettin Keleş kürsüdedir ve yine çekilme kararı verir! Gerekçesi, öncekinde olduğu gibi hakkında HSYK'ya şikayette bulunulmuş olmasından ötürü davacılarla arasında husumet oluştuğu kanaatidir...

Hakim Keleş'in direnişinin, kısa bir süre sonra Cumhurbaşkanı olacak olan Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı koruma nedeninin yanı sıra, TBMM'den geçecek yasa değişikliğini de beklemek olduğu anlaşılır.

Nitekim özelde Recep Tayyip Erdoğan'ı, sonrasında da yargı kararlarını hiçe sayacak tüm kamu görevlilerini sorumluluk ve yükümlülükten kurtaracak yasal değişiklik 21 Şubat 2014 tarihinde yapılmıştır. İdari Yargılama Usulü Yasası'nda yapılan değişiklikle artık *"Mahkeme kararlarının süresi içinde kamu görevlilerince yerine getirilmemesi halinde tazminat davası ancak ilgili idare aleyhine açılabilir."*

Başka hakimle yola devam!

1. Asliye Hukuk Mahkemesi kürsüsünde Hakim Hikmet Kanık vardır. Hakim Nizamettin Keleş'in davadan çekilmesi üzerine 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde alınan değişik iş kararından bahseder Hakim Kanık... 19 Mart 2014 tarihinde Bursa Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı'nın davaya bakacak hakimin Başkanlıkça belirlenmesi için yazı yazıldığını açıklar. Başkanlığın cevabi yazısında Bursa 2. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Funda Baştımar görevlendirilir. Ancak Baştımar'ın *"Hakimin çekilme talebini değerlendirip kabul eden hakim olduğundan"* görevlendirmenin yeniden değerlendirilmesi konusunda 20 Mart 2014 tarihinde Başkanlığa yeni bir yazı yazıldığını ifade eder. Bunun üzerine Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı'nca sıra takip edilerek Bursa 3. Asliye Hukuk Mahkemesi Hakimi Hikmet Kanık tarafından bakılmasının uygun görüldüğünü aktarır.

Kanık, o celseyi şu kararla kapatır:

"1-Davacılar vekili ile davalılar vekillerine tensip zaptı sureti ile birlikte duruşma gün ve saatinden bahisle 6100 sayılı HMK hükümlerine göre meşruhatlı olarak tebligat çıkarılmasına, masrafın gider avansından karşılanmasına,

2-Davalılar Hikmet Şahin ve Mehmet Turgut ile Oğuz Kağan Köksal adına açılan dava daha önce Yargıtay kararı ile kesinleştiğinden, bu davalılar adına tebligat çıkartılmasına yer olmadığına,

Yargılamanın 06/05/2014 günü saat 11:30'a bırakılmasına tensiben karar verildi.”⁽²⁸⁸⁾

6 Mayıs 2014 tarihinde gerçekleşen duruşmaya davacılar vekili Cumhur Özcan ile Recep Tayyip Erdoğan vekili Erol Güngör katılır.

Özcan, tüm delillerin toplandığını, Yargıtay kararı doğrultusunda tazminata karar verilmesini, Güngör de, önceki usul ve yasaya uygun kararda direnilmesini ister. Hakim Kanık, “gereği düşünülüyor” dedikten sonra şöyle yazdırır katibe:

“İş yoğunluğu ve süre darlığı nedeniyle gerekçesi ayrıntılı kararda açıklanacağı üzere;

Davacılar Ali Arabacı, Cevdet Altun, Yahya Şimşek, Cumhur Özcan ve Şenay Özeray tarafından davalılar Recep Tayyip Erdoğan ve Zeki Ergezen aleyhlerine açılan davada 6.12.2006 tarih 2005/245 E. 2006/627 K. ile verilen red kararının Yargıtay 4. HD'nin 26.05.200s tarih 2007/6404 E. 2008/7002 K. ile bozulduğu;

Mahkemece 02.04.2009 tarih 2009/12 E. 2009/98 K. ile bu davacılar tarafından bu davalılara karşı verilen Direnme Kararının YHGK'nun 25.11.2009 tarih 2009/ 4-453 E. 2009/553 K. ile bozulduğu;

Mahkemece 03.03.2011 tarih 2010/650 E 2011/236 K ile verilen red kararının Yargıtay 4. HD'nin 18.03.2013 tarih 2012/11 E. 2013/491 K. ile bozma kararı verilmiş ise de bu yargılamanın devamı sırasında 6526 sayılı kanunun 18. maddesi ile değişen 2577 sayılı İYUK 28/4 maddesi uyarınca mahkeme kararlarının süresi içinde kamu görevlilerince yerine getirilmemesi halinde tazminat davası ANCAK ilgili idare aleyhine açılabilir şeklinde düzenleme getirilmiş olup 6100 sayılı HMK 114./1-d maddesine göre açılan ve devam eden davalarda davanın devamı süresince davalıların pasif taraf (husumet) ehliyetine sahip olmaları zorunlu olmakla bu husus dava şartı olup aynı kanunun 115/1 maddesine göre dava şartının olup olmadığı, hususunun her aşamada mahkemelerce resen incelenmesi

---

²⁸⁸ Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E: 2013/398 sayılı, 06.05.2014 tarihli tensip tutanağı

gereken hususlardan olup, bu davalılardan Recep Tayyip ERDOĞAN ve Zeki ERGEZEN yönünden yapılan 6526 sayılı kanun değişikliği sonrasında dava şartlarından olan pasif husumet ehliyeti kalmadığından 6100 sayılı HMK'nun 115/2 maddesi uyarınca açılan davanın USULDEN REDDİNE,

Davacıların kamu görevlisi olarak mensubu buldukları ilgili idareler aleyhine idare mahkemelerinde 6526 sayılı kanununun 18. maddesi ile değişen 2577 sayılı İYUK 28/4 maddesi hükümlerine göre dava açmakla MUHTARİYETLERİNE,

HUMK 432 md. gereği, gerekçeli kararın taraflara tebliğinden itibaren 15 gün içinde Yargıtay'a temyizi kabil olmak üzere, davacılar vekilinin yüzünde, davalı Recep Tayyip ERDOĞAN vekilinin yüzüne karşı, diğer davalıların yokluğunda verilen karar açıkça okunup usulen anlatıldı. " (289)

Tuhafliklar devam eder. Hakim Nizamettin Keleş'i şikayet ettiği için Bursa Barosu Başkanı Ekrem Demiröz ifadeye çağrılır. Hakim İdris Paker, HSYK Genel Sekreterliği'nin 22 Nisan 2014 tarihli yazısı gereğince Demiröz'ün ifadesine başvurur.

Demiröz, okunan dilekçenin kendileri tarafından yazıldığını doğrular ve süreci anlatır. Şikayet edilen hakimin görevini kötüye kullandığını bir kez daha dile getirir ve şikayet dilekçesi doğrultusunda cezalandırılmasını talep eder.

Ret kararı bir kez daha Yargıtay'da!

Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin son kararının bozulması istenir. Davacıların gerekçeleri şöyledir:

"Mahkemece verilen 16.06.2011 tarihli karar, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin 18.03.2013 gün, 2012/11 Esas ve 2013/4901 Karar sayılı ilamı ile 3. kez bozulmuştur.

Her üç Yargıtay bozma kararının (Birisi Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararıdır) ortak gerekçesi, davalı başbakan ve bakanın tazminata mahkum edilmesi gerektiğidir.

---

²⁸⁹ Bursa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E. 2013/398 K: 2014/173 sayı, 06.05.2014 tarihli kararı

Yargıtay bozma kararı üzerine yerel mahkemenin nasıl bir karar verebileceği HMK.md.373/3-5 maddelerinde gösterilmiştir. (HUMK.md.429/H) Ya bozma kararına uyacaktır, karar doğrultusunda işlem yapacaktır; ya da önceki kararında direnecektir.

Mahkeme, bu konuda (uyma ya da direnme) hiçbir ara kararı oluşturmadan, doğrudan doğruya işin esasına girmiş ve 4. kez davanın reddine karar vermiştir.

Bu yönde bir karar verilmeden davaya devam olunamaz. Öncelikle kararın bu nedenle bozulması gerekir.

Mahkemenin davayı ret gerekçesi, davanın temel dayanağını oluşturan 2577 Sayılı Yasanın 28/1. maddesinin, 21.02.2014 Tarih ve 6526 Sayılı 06.03.2014 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 18. maddesi ile değişmesi, mahkeme kararlarını kasten uygulamayan kamu görevlilerine doğrudan dava açılmasının ortadan kaldırılmasıdır. Dolayısıyla, davalılara 'husumet' yöneltilemeyeceği düşüncesidir.

Dava, 06.06.2005 tarihinde açılmıştır. Dava tarihinde ne HMK yürürlüktedir, ne de 06.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren ve davanın dayanak maddesini oluşturan, 6526 sayılı yasayla değişik 2577 Sayılı Yasanın 28/1. maddesi...

Kanunların geriye yürümesi?!

Türk Hukuk Sisteminde kanunların geriye yürümesi (geçmişe etkililik) konusunda genel ve kısa bir değerlendirme yapılmasında yarar görülmüştür.

Bilindiği gibi, kanunlar, kural olarak yürürlükte buldukları süre içinde uygulanıp, yürürlük tarihinden önceki durum ile ilişkilere uygulanamazlar. Sonradan çıkarılan kanunların, kazanılmış haklara dokunmaması, bireyin korunması düşüncesinde temellenir.

İlke olarak, herhangi bir yasa veya düzenleyici kural yürürlüğe girdiği andan itibaren derhal hukuksal sonuçlarını doğurmaya başlar. Bunun doğal sonucu da yasaların yürürlüğe girmeden önceki olayları etkilemeyeceği, başka bir anlatımla geriye yürümeyecekleridir. Yasaları uygulama durumunda bulunanlar, başta mahkemeler olmak üzere, onları geriye yürür sonuçlar doğuracak yolda yorumlamamakla yükümlüdürler. Hukuk güvenliği bunu gerektirir.

Kanun koyucu kaidenin aksine düzenleme yapabilir.

Ne var ki, yasama organının bu yetkisi, anayasal esaslarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlardan bir tanesi de tartışmasız kazanılmış hakların saklı tutulmasıdır. Bu yön Hukuk Devleti olmanın ayrılmaz bir niteliğidir.

Kazanılmış haklar Hukuk Devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlardandır. Kazanılmış hakları ortadan kaldırıcı nitelikte sonuçlara yol açan yorumlar Anayasa' nın 2. maddesinde açıklanan 'Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir' hükmüne aykırılığı oluşturacağı gibi, toplumsal kararlılığı, hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Bilimsel ve yargısal görüşler de aynı doğrultudadır."

Temyiz dilekçesini yazan Ali Arabacı, yasal değişikliğin geriye yürümeyeceğine ilişkin çok sayıda hukuki ve bilimsel görüşten alıntı yaparak şöyle sonlandırır dilekçeyi:

"Somut olayda, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Yasası'nın 28/1. maddesini değiştiren ve 06.03.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6526 Sayılı Yasanın 18. maddesinin geçmişe etkili olduğuna dair, anılan yasada hiçbir istisnai hüküm yer almamaktadır.

Öyleyse, 6526 Sayılı Yasanın yürürlüğünden çok önce meydana gelmiş olay ve işlemlere, sonradan yürürlüğe giren bu yasa hükümlerinin uygulanabilmesi olanağı yoktur.

Mahkeme, tüm bu temel hukuk kurallarını bir yana iterek, hukuka ve adil yargılanma haklarına aykırı şekilde 9 yıldır devam eden(Bu tür bir davanın 6 ay içinde bitmesi makul süre sayılmalıdır) ve 3 kez Yargıtay tarafından bozulup geri gönderilen davayı, bu kez de usul ve yasa hükümlerine ve temel hukuk kurallarına aykırı olarak reddetmiştir.

Adalet dağıtmakla görevli bir yargıcın anayasaları, yasaları, uluslararası sözleşmeleri bir yana itip, 'kanun önünde eşitlik', 'hak arama özgürlüğü' ve 'adil yargılanma hakkı' gibi uluslararası temel hukuk ve insan hakları kurallarını ihlal etme hak ve yetkisi olamaz.

Kararın bozulması gerektiği inancındayız."

Milletin şeref ve haysiyeti!..

Bu dilekçe üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararı tekrar bozar. Bozma gerekçesi de *"Her olay, o tarihte yürürlükte bulunan kurallara göre değerlendirilmelidir"* görüşüne dayandırılır.

Bunun üzerine dosya tekrar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne gelir. 4 Aralık 2015 tarihinde gerçekleşen duruşmada hakim ilk kararında ısrar eder. Bu karar da temyize gönderilir. İdari yargılamada olduğu gibi ceza yargılaması da tenis maçına döner. Beklendiği gibi sonuç çıkmaz. Yeniden Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na gider...

Davacılar, *"adil yargılanma hakkının, hak arama hürriyetinin, etkili başvuru hakkının ihlali"* gerekçeleriyle konuyu Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yoluyla taşımanın hazırlığına girerler. Oradan da sonuç alınamazsa adres AİHM olacaktır. Zaten daha önceki başvurudan da 2016 yılı sonu itibariye sonuç alınamamıştır.

Sonucun ne zaman alınacağı belli değildir. Ancak 20 yıla yaklaşan bu süreç, Türkiye'de hukukun nasıl ayaklar altına alındığını, 'hukukun üstünlüğü' nutukları atarken boğazını yırtan siyasetçilerimizin nasıl da ikiyüzlü davrandıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

Siyasilerin ve devlet adamlarının ülkeyi yönetirken odak aldıkları hukukun üstünlüğü değil, üstünlerin hukuku olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik kalkınmanın, ülkenin vazgeçilemeyecek değerlerini uluslararası güçlere peşkeş çekmeden de sağlanabileceğinden bihaber siyasileri görmek bakımından da önemlidir bu süreç...

"Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir" diyen Mustafa Kemal Atatürk'ün, devamında söyledikleri ne kadar da anlamlıdır:

"Bence bir millete şeref, haysiyet, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi mutlaka o milletin özgürlük ve bağımsızlığına sahip olmasıyla kaimdir."